รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์
(Final Report)

โครงการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชน
ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

เสนอ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โดย ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พฤษภาคม 2569

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary) 11
บทที่ 1 บทนำ 25
1.1 หลักการและเหตุผล 25
1.2 วัตถุประสงค์ 26
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 26
1.4 คำสำคัญ (Keyword) 26
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย 27
1.6 ขอบเขตการวิจัย 29
1.7 ระยะเวลาดำเนินการ 30
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 32
2.1 โครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ 33
2.2 อำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ 34
2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ 47
2.4 ทฤษฎีการรับรู้ (Perception Theory) 52
2.5 ทฤษฎีความเชื่อมั่น (Trust Theory) 54
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นต่อองค์กรภาครัฐ 57
2.7 ทฤษฎีความคาดหวัง 63
2.8 ทฤษฎีความรู้ 65
2.9 การอำนวยความยุติธรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม 68
2.10 การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ 69
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการดำเนินงาน 74
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 74
3.2 การสุ่มตัวอย่าง 78
3.3 การคัดเข้าและการคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง 84
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา 85
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล 94
บทที่ 4 ผลการศึกษาเชิงปริมาณ 96
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 96
4.2 ประสบการณ์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ 101

4.3 ความรู้ความเข้าใจต่อหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ 104
4.4 ความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 116
4.5 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่มีกับศาลรัฐธรรมนูญ 153
4.6 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling Analysis) 155
บทที่ 5 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ..... 175
5.1 ผลการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (Trustee) 176
5.2 ผลการสนทนากลุ่มย่อยในกลุ่มประชาชนทั่วไป (Trustor) 193
5.3 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการยกระดับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ 287
บทที่ 6 อภิปรายผลและข้อเสนอเชิงนโยบาย 308
6.1 การสังเคราะห์มุมมองต่อศาลรัฐธรรมนูญจากสามระดับ 308
6.2 การสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญกับสังคมหลากหลายกลุ่ม..... 311
6.3 อนาคตของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาผู้ให้ข้อมูล..... 314
6.4 ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาเชิงองค์กรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 316
6.5 แผนที่ทางการพัฒนาเชิงองค์กรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสู่ความเชื่อมั่นสาธารณะ 318
รายการเอกสารอ้างอิง 321
ภาคผนวก ก ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ตามการวิเคราะห์โมเดล สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling Analysis)..... 326
ภาคผนวก ข กลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 335
ภาคผนวก ค แบบสอบถามความเชื่อมั่นของประชาชน ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 340

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย 29
ภาพที่ 2 อัตราแล้วเสร็จของผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 – 2567 ... 46
ภาพที่ 3 เสาหลักทั้งสี่ของกระบวนการยุติธรรม 58
ภาพที่ 4 ความไว้วางใจในฐานะกระบวนการการรับรู้ 60
ภาพที่ 5 The DIKW Pyramid 67
ภาพที่ 6 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 77
ภาพที่ 7 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม 99
ภาพที่ 8 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม 99
ภาพที่ 9 ที่อยู่ (ภูมิภาค) ของผู้ตอบแบบสอบถาม 99
ภาพที่ 10 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม 100
ภาพที่ 11 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม 100
ภาพที่ 12 รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม 101
ภาพที่ 13 ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม 102
ภาพที่ 14 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค 108
ภาพที่ 15 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ 110
ภาพที่ 16 ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 121
ภาพที่ 17 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 125
ภาพที่ 18 คะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา 130
ภาพที่ 19 อัตลักษณ์สถาบันศาลรัฐธรรมนูญ 177
ภาพที่ 20 ช่องว่างเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อความเชื่อมั่น 192
ภาพที่ 21 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการยกระดับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ 288
ภาพที่ 22 มุมมองการรับรู้และความคาดหวังที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของภูมิภาค 289

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ 31
ตารางที่ 2 สรุปผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2567) 45
ตารางที่ 3 องค์ประกอบหลักของแนวคิด Public Trust & Confidence 47
ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่าง Good Governance และ Public Trust 50
ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจในศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. 2566 - 2567 70
ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. 2566 - 2567 71
ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. 2566 - 2567 72
ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของประเด็น 5 ด้าน กับแนวคิด Public Trust and Confidence Framework และ Good Governance Principles in Judiciary 74
ตารางที่ 9 กลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 78
ตารางที่ 10 การแบ่งช่วงอายุผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 80
ตารางที่ 11 คุณสมบัติของกลุ่ม Trustee เจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานศาลรัฐธรรมนูญ 81
ตารางที่ 12 คุณสมบัติของกลุ่ม Trustor ประชาชน 81
ตารางที่ 13 สัดส่วนและคุณสมบัติผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง 7 กลุ่ม 82
ตารางที่ 14 การกำหนดพื้นที่ในการจัดสนทนากลุ่ม 83
ตารางที่ 15 การกำหนดประเด็นคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก/การสนทนากลุ่มในมิติต่าง ๆ 86
ตารางที่ 16 องค์ประกอบผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 88
ตารางที่ 17 รูปแบบสนทนากลุ่มออนไลน์ผ่านระบบ Zoom กลุ่มเจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม (Trustee) 89
ตารางที่ 18 รูปแบบสนทนากลุ่มออนไลน์ผ่านระบบ Zoom กลุ่มประชาชน (Trustor) 92
ตารางที่ 19 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 97
ตารางที่ 20 ประสบการณ์การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ 101
ตารางที่ 21 ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จำแนกตามภูมิภาค 103
ตารางที่ 22 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค 106
ตารางที่ 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนก ตามภูมิภาค 108
ตารางที่ 24 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ 109
ตารางที่ 25 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ 110

ตารางที่ 26 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา 111
ตารางที่ 27 การรับรู้ของประชาชนต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลธรรมนูญ 114
ตารางที่ 28 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค 118
ตารางที่ 29 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค 121
ตารางที่ 30 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ.. 122
ตารางที่ 31 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ 123
ตารางที่ 32 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตาม Generation 124
ตารางที่ 33 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตาม Generation 126
ตารางที่ 34 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนก ตาม Generation 126
ตารางที่ 35 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนกตาม Generation 127
ตารางที่ 36 ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา 129
ตารางที่ 37 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา 131
ตารางที่ 38 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจของประชาชนและความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 132
ตารางที่ 39 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของประชาชนตามค่าเป้าหมายที่ร้อยละ 85 ผ่านการวิเคราะห์ One Sample T-Test 133
ตารางที่ 40 ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 136
ตารางที่ 41 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค 140
ตารางที่ 42 ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนก ตาม Generation 140
ตารางที่ 43 ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนกตาม Generation 143

ตารางที่ 44 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนกตาม Generation..... 144
ตารางที่ 45 ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา..... 146
ตารางที่ 46 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ..... 149
ตารางที่ 47 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวย ความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (Paired Sample T-Test)..... 150
ตารางที่ 48 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรความเชื่อมั่นของประชาชน 5 ด้าน ต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม..... 151
ตารางที่ 49 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรความเชื่อมั่นของประชาชน 5 ด้าน ต่อการได้รับ การยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ..... 153
ตารางที่ 50 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่มีกับศาลรัฐธรรมนูญ..... 154
ตารางที่ 51 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของปัจจัยในแบบสอบถาม..... 155
ตารางที่ 52 การเปรียบเทียบค่า Model Fit Indices ของแบบจำลองสมการโครงสร้าง ของกลุ่มภูมิภาคและภาพรวมของประเทศไทย สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ..... 156
ตารางที่ 53 ข้อคำถามในแบบสอบถามและปัจจัยที่ทำการวิเคราะห์..... 157
ตารางที่ 54 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคเหนือ สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวย ความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ..... 160
ตารางที่ 55 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคกลาง สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ..... 162
ตารางที่ 56 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ..... 164
ตารางที่ 57 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคใต้ สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวย ความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ..... 166
ตารางที่ 58 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่ม ภาคตะวันออก สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ..... 168
ตารางที่ 59 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคตะวันตก สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ..... 169
ตารางที่ 60 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มกรุงเทพมหานคร สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ..... 171

ตารางที่ 61 ค่า Standardized coefficient ของภาพรวมของประเทศไทย สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อ การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 173
ตารางที่ 62 เกณฑ์ความเหมาะสมของแบบจำลองสมการโครงสร้าง 174
ตารางที่ 63 ความเป็นอิสระเชิงสถาบันกับการรับรู้ของสาธารณะตามทัศนะของผู้ปฏิบัติงาน 179
ตารางที่ 64 สังเคราะห์ช่องว่างเชิงระบบและผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน 182
ตารางที่ 65 ช่องว่างการรับรู้ระหว่างหลักกฎหมายและความคาดหวังของสาธารณะ 185
ตารางที่ 66 เสริมความชัดเจนของเหตุผลและหลักกฎหมาย 186
ตารางที่ 67 เพิ่มประสิทธิภาพเชิงกระบวนการและความโปร่งใส 187
ตารางที่ 68 เสริมกลไกการสื่อสารเชิงสถาบัน 188
ตารางที่ 69 สามแกนแนวทางเชิงปฏิบัติเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ 189
ตารางที่ 70 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในภาคเหนือ 197
ตารางที่ 71 ปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน 202
ตารางที่ 72 ปัจจัยท้าท้ายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา 203
ตารางที่ 73 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร 205
ตารางที่ 74 การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและกระบวนการตัดสิน 206
ตารางที่ 75 การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าถึงประชาชนในชีวิตประจำวัน 207
ตารางที่ 76 การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ 207
ตารางที่ 77 การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่ 208
ตารางที่ 78 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคกลางต่อศาลรัฐธรรมนูญ 210
ตารางที่ 79 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน 214
ตารางที่ 80 การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและมาตรฐานการตัดสิน 217
ตารางที่ 81 การพัฒนาการสื่อสารคำวินิจฉัยให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม 218
ตารางที่ 82 การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการ 219
ตารางที่ 83 การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูลเชิงกระบวนการ 219
ตารางที่ 84 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 222
ตารางที่ 85 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน (Drivers of Trust) 225
ตารางที่ 86 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน 226
ตารางที่ 87 ช่องว่างการรับรู้กับโอกาสในการสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะ 229
ตารางที่ 88 ข้อเสนอด้านการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญตามข้อมูลจากวงสนทนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ . 230
ตารางที่ 89 ข้อเสนอเพื่อเสริมภาพลักษณ์ความเป็นกลางและประโยชน์สาธารณะ 231
ตารางที่ 90 ข้อเสนอด้านช่องทางเข้าถึงและกระบวนการยื่นคำร้อง 231
ตารางที่ 91 ข้อเสนอด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 232

ตารางที่ 92 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในภาคใต้ 234
ตารางที่ 93 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน 239
ตารางที่ 94 ปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา 240
ตารางที่ 95 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร 243
ตารางที่ 96 การอธิบายเหตุผลและกระบวนการวินิจฉัยให้ชัดเจนและตรวจสอบได้ 244
ตารางที่ 97 การพัฒนาการสื่อสารสาธารณะให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ 245
ตารางที่ 98 การเสริมสร้างความเป็นอิสระและความน่าเชื่อถือเชิงสถาบัน 245
ตารางที่ 99 การเปิดพื้นที่รับฟังและเชื่อมโยงกับประชาชน 246
ตารางที่ 100 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในภาคตะวันออก 248
ตารางที่ 101 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน 251
ตารางที่ 102 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน (Factors of Concern) 252
ตารางที่ 103 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร 255
ตารางที่ 104 ข้อเสนอด้านการพัฒนาการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ 256
ตารางที่ 105 ข้อเสนอด้านการขยายช่องทางสื่อสารให้หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ 257
ตารางที่ 106 ข้อเสนอด้านการสร้างความใกล้ชิดและความเข้าใจผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน 258
ตารางที่ 107 ข้อเสนอด้านการเน้นย้ำภาพลักษณ์ความเป็นอิสระและการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 258
ตารางที่ 108 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันตก 260
ตารางที่ 109 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน 264
ตารางที่ 110 ปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา 266
ตารางที่ 111 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร 268
ตารางที่ 112 การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและกระบวนการตัดสิน 269
ตารางที่ 113 การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าถึงประชาชนในชีวิตประจำวัน 270
ตารางที่ 114 การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ 271
ตารางที่ 115 การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่ 271
ตารางที่ 116 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในกรุงเทพฯและปริมณฑล 274
ตารางที่ 117 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน 279
ตารางที่ 118 ปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา 281
ตารางที่ 119 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร 283
ตารางที่ 120 การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและมาตรฐานการตัดสิน 285
ตารางที่ 121 การพัฒนาการสื่อสารคำวินิจฉัยให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม 285
ตารางที่ 122 การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการ 286
ตารางที่ 123 การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูลเชิงกระบวนการ 287

ตารางที่ 124 มุมมองการรับรู้ต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มตุลาการและเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ 292
ตารางที่ 125 มุมมองต่อความเชื่อมั่นของศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มตุลาการและเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ 294
ตารางที่ 126 บทเรียนจากมุมมองภายในศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มตุลาการและเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ 295
ตารางที่ 127 มุมมองการรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม 297
ตารางที่ 128 มุมมองต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม 299
ตารางที่ 129 บทเรียนจากการทำงานในระบบยุติธรรมจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม 300
ตารางที่ 130 มุมมองการรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 303
ตารางที่ 131 มุมมองต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น . 305
ตารางที่ 132 บทเรียนจากระดับพื้นที่เกี่ยวกับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 307
ตารางที่ 133 การเปรียบเทียบมุมมองภายในและภายนอกต่อศาลรัฐธรรมนูญ 309
ตารางที่ 134 การสังเคราะห์มุมมองข้ามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในระบบนิเวศความยุติธรรม 310
ตารางที่ 135 ปัญหาและข้อจำกัดของการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน 312
ตารางที่ 136 ความแตกต่างของผู้รับสารและผลกระทบต่อการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ 312
ตารางที่ 137 ทิศทางและหลักการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต 313
ตารางที่ 138 ภาพศาลรัฐธรรมนูญในอีก 10 ปีข้างหน้าความคาดหวังจากแต่ละกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 314
ตารางที่ 139 Executive Roadmap การพัฒนาเชิงองค์กรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 320

บทสรุปผู้บริหาร
(Executive Summary)

ศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีภารกิจสำคัญในการพิทักษ์ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และกำกับตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ นอกจากจะต้องตั้งอยู่บนความถูกต้องชอบด้วยกฎหมายและหลักวิชาการทางนิติศาสตร์แล้ว ยังจำเป็นต้องดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่น ความเข้าใจ และการยอมรับจากประชาชน อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของความชอบธรรมและความมั่นคงของสถาบันตุลาการในระบอบประชาธิปไตย

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รับมอบหมายให้ดำเนินโครงการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทและการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางเชิงนโยบาย การปรับปรุงกระบวนการทำงาน และการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะของศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและความคาดหวังของประชาชน โดยคำนึงถึงหลักความเป็นอิสระของตุลาการ และความเหมาะสมของสถานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ประกอบด้วย

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ ด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งมีค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.982 และด้านความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ซึ่งมีค่า Cronbach’s Alpha เท่ากับ 0.973 การเก็บข้อมูลดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4,000 คน ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบจำแนกตาม 7 ภูมิภาค

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 8 กลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มประชาชนจากหลากหลายช่วงวัยและอาชีพ จำนวน 7 กลุ่ม จาก 7 ภูมิภาค

(2) กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 กลุ่ม

ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 คน ซึ่งรวมถึงผู้แทนจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ผู้แทนจากศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อมูลเชิงคุณภาพดังกล่าวช่วยสะท้อนมุมมอง ประสบการณ์ และข้อเสนอเชิงลึกเกี่ยวกับ

ภาพลักษณ์ บทบาท และความคาดหวังที่ประชาชนมีต่อศาลรัฐธรรมนูญ อันเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเชิงนโยบายอย่างรอบด้าน

โครงสร้างการนำเสนอผลการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ นำเสนอใน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่

1) ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท อำนาจ และหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

2) การรับรู้ของประชาชนต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

3) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

4) ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทและการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต

5) ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชน ภายใต้กรอบความเป็นอิสระและหลักนิติธรรม

ผลการศึกษา

1) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(1) ภาพรวมระดับความรู้ความเข้าใจ

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ผลการสำรวจสะท้อนว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งประเทศเท่ากับ 5.75 จาก 10 คะแนน แสดงให้เห็นถึงว่า ยังมีช่องว่างด้านความรู้และความเข้าใจเชิงโครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทเฉพาะของศาลรัฐธรรมนูญในระบบตุลาการไทย

ประเด็นเชิงวิเคราะห์

ระดับความรู้ความเข้าใจดังกล่าวสะท้อนปัญหาสำคัญ 2 ประการ ได้แก่

- ความสับสนของประชาชนระหว่างบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับศาลยุติธรรม
- ความไม่ชัดเจนในการรับรู้เกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่และกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

แม้ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าใจบทบาท อำนาจ หน้าที่ และกระบวนการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญอย่างครบถ้วน แต่ในเชิงหลักการแล้วประชาชนส่วนใหญ่ยังคงยอมรับศาลรัฐธรรมนูญในฐานะเสาหลักของระบบรัฐธรรมนูญและการคุ้มครองหลักนิติธรรม ซึ่งสะท้อนว่าความชอบธรรมเชิงสถาบัน (Institutional Legitimacy) ที่ยังคงดำรงอยู่ในระดับหนึ่ง

นัยเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความท้าทายของศาลรัฐธรรมนูญในระยะต่อไป ไม่ได้อยู่ที่การยอมรับในเชิงหลักการ หากแต่อยู่ที่การเสริมสร้างความเข้าใจเชิงบทบาทและกระบวนการดำเนินงานให้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ การยกระดับความรู้ความเข้าใจดังกล่าวมีแนวโน้มจะส่งผลโดยตรงต่อระดับความเชื่อมั่น การลดความคลาดเคลื่อนในการรับรู้ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของความชอบธรรมในการใช้อำนาจตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญในระยะยาว

(2) ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชน จำแนกตามพื้นที่

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ผลการวิเคราะห์เชิงพื้นที่พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างภูมิภาค โดย

- **ภาคตะวันออก** มีคะแนนความรู้ความเข้าใจสูงสุด (6.70 คะแนน)
- รองลงมาคือ **ภาคตะวันตก** และ **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
- ขณะที่ **ภาคใต้** มีคะแนนต่ำที่สุด (4.86 คะแนน)

ประเด็นเชิงวิเคราะห์

ความแตกต่างเชิงพื้นที่ดังกล่าวสะท้อนว่า การรับรู้และความเข้าใจต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้กระจายอย่างเท่าเทียมกันในระดับประเทศ ซึ่งอาจสัมพันธ์กับบริบททางสังคมการเมือง ประสบการณ์ร่วมของพื้นที่ และระดับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ

นัยเชิงนโยบาย

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการออกแบบแนวทางเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในลักษณะ**จำแนกตามพื้นที่**และกลุ่มประชากร มากกว่าการสื่อสารทางเดียวทั้งประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคที่มีระดับความเข้าใจต่ำ ซึ่งอาจส่งผลต่อการรับรู้ความชอบธรรมของบทบาทศาลรัฐธรรมนูญในระยะยาว

(3) ประเด็นช่องว่างความรู้ความเข้าใจของประชาชน (Knowledge Gaps)

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม สะท้อนว่าประชาชนยังมีช่องว่างความรู้ความเข้าใจต่อหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับ**สถานะและความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ** ประเด็นที่พบช่องว่างสูงที่สุด ได้แก่

- ความเข้าใจว่า *“ศาลรัฐธรรมนูญอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม”*
- ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับ *“ที่มาและกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ”*
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ *“สิทธิและกระบวนการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ”* ในกรณีที่ประชาชนเห็นว่าตนถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ประเด็นเชิงวิเคราะห์

ช่องว่างความรู้ดังกล่าวสะท้อนว่า ประชาชนจำนวนหนึ่งยังไม่เข้าใจบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรตุลาการอิสระตามรัฐธรรมนูญอย่างถูกต้องครบถ้วน ความคลาดเคลื่อนในประเด็นเชิงโครงสร้างและกระบวนการดังกล่าว มีแนวโน้มส่งผลต่อการรับรู้ความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาของประชาชน

เมื่อพิจารณาจำแนกตามอาชีพ พบว่า **กลุ่มแรงงานนอกระบบ** ได้แก่ เกษตรกร แรงงานอิสระ ลูกจ้างทั่วไป และกลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เป็นกลุ่มที่มีระดับความรู้ความเข้าใจต่ำที่สุด สะท้อนข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ทางกฎหมาย รวมถึงช่องว่างเชิงโครงสร้างในการสื่อสารด้านกระบวนการยุติธรรมไปสู่ประชาชนกลุ่มนี้

นัยเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ช่องว่างความรู้ความเข้าใจของประชาชน ไม่ได้เป็นเพียงประเด็นด้านการสื่อสาร หากแต่เป็น**ประเด็นเชิงความชอบธรรมของสถาบัน (Institutional Legitimacy Risk)** ในระยะยาว การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานะ ความเป็นอิสระ และช่องทางการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญ อาจจำกัดบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ในเชิงนโยบายจึงมีความจำเป็นที่ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องพัฒนาแนวทางเสริมสร้าง **ความรู้ทางรัฐธรรมนูญขั้นพื้นฐาน (Constitutional Literacy)** ที่เน้นใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- การอธิบายสถานะและความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน
- การสื่อสารกระบวนการและสิทธิในการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญในภาษาที่เข้าใจง่าย
- การออกแบบการสื่อสารและกิจกรรมเชิงรุกที่เข้าถึงกลุ่มแรงงานนอกระบบ และกลุ่มประชาชนที่มีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูล

ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และการยอมรับต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันตุลาการภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

2) การรับรู้ของประชาชนต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(1) ประเด็นที่ประชาชนมีการรับรู้ในระดับสูง

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้บทบาทพื้นฐานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะหน่วยงานสนับสนุนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยร้อยละ 64.2 รับรู้ว่าสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อจำแนกตามพื้นที่ พบว่า

- ประชาชนมากกว่าร้อยละ 60 ใน**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก** รับรู้บทบาทของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป
- ประชาชนใน**ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** รับรู้บทบาทด้านการผลิตและเผยแพร่สื่อความรู้ เช่น วารสารและสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ และประเด็นปัญหารัฐธรรมนูญในระดับที่ค่อนข้างชัดเจน

ประเด็นเชิงวิเคราะห์

การรับรู้ดังกล่าวสะท้อนว่า ภาพลักษณ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในสายตาประชาชนยังยึดโยงอยู่กับบทบาทเชิงสนับสนุน และเชิงวิชาการเป็นหลัก ขณะที่บทบาทเชิงยุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองสิทธิและการสร้างการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ยังไม่ปรากฏเด่นชัดในระดับสาธารณะ

(2) ช่องว่างของการรับรู้ต่อบทบาทและภารกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ประเด็นที่ประชาชนมีการรับรู้น้อยที่สุด คือ การส่งเสริมและสนับสนุนทุนวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ให้แก่บุคคลภายนอก โดยมีผู้รับรู้เพียงร้อยละ **36.2** เท่านั้น โดยเฉพาะใน**ภาคตะวันตก** ซึ่งมีผู้รับรู้เพียงร้อยละ **13.6**

นัยเชิงนโยบาย

ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนว่า บทบาทของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในฐานะ**หน่วยงานสร้างองค์ความรู้และฐานวิชาการด้านรัฐธรรมนูญของประเทศ** ยังไม่ถูกสื่อสารไปสู่สาธารณะอย่างทั่วถึง ส่งผลให้ศักยภาพด้านการเป็น Knowledge Hub ของศาลรัฐธรรมนูญ ยังไม่ได้รับการรับรู้และต่อยอดในเชิงสังคมอย่างเต็มที่

(3) ความสับสนในบทบาท อำนาจ และหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ประชาชนบางส่วนยังมีความสับสนระหว่างบทบาท อำนาจ และหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญกับศาลยุติธรรมอื่น ๆ และมักมองว่าการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่อยู่ไกลจากชีวิตประจำวัน

ประเด็นเชิงวิเคราะห์

ความสับสนดังกล่าวสะท้อนถึงข้อจำกัดในการสื่อสารเชิงบทบาท (Role Communication) และการเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับชีวิตและสิทธิของประชาชนในระดับปัจเจก ซึ่งอาจส่งผลต่อการรับรู้ความสำคัญและความใกล้ชิดของศาลรัฐธรรมนูญในระยะยาว

(4) ภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญที่ยึดโยงกับคดีการเมือง

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่มักจดจำศาลรัฐธรรมนูญผ่านคดีในระดับชาติ ซึ่งมักเป็นเรื่องห่างไกลจากชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น คดียุบพรรคการเมือง หรือการวินิจฉัยคุณสมบัติของนักการเมือง มากกว่าบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

นัยเชิงนโยบาย

ภาพจำที่ยึดโยงกับคดีการเมืองเป็นหลัก อาจทำให้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะ**กลไกคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ** ถูกมองอย่างจำกัดในกรอบการเมืองระดับสูง ส่งผลให้การรับรู้เชิงสังคมต่อศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ครอบคลุมบทบาทเชิงคุณค่าและเชิงสิทธิตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างเต็มที่

โดยสรุป การรับรู้ของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะ **รับรู้บางบทบาท แต่ยังไม่เห็นภาพรวมเชิงระบบ** ซึ่งสะท้อนความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารองค์กรและการสร้างความเข้าใจสาธารณะ หากสามารถปรับกลยุทธ์การสื่อสารโดยเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับสิทธิของประชาชนและชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจน จะมีศักยภาพในการยกระดับความเชื่อมั่นและความชอบธรรมของสถาบันตุลาการในระยะยาวอย่างมีนัยสำคัญ

3) ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

(1) ภาพรวมความเชื่อมั่นของประชาชน

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระดับ**มาก** โดยมีค่าเฉลี่ย **3.65 คะแนน** หรือคิดเป็น**ร้อยละ 73.00** สะท้อนว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังคงได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในภาพรวม เมื่อพิจารณาแนวโน้มในช่วงปีงบประมาณ **พ.ศ. 2565–2567** พบว่า ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนมีพัฒนาการเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง เพิ่มขึ้นจาก**ร้อยละ 60.39** ในปี พ.ศ. 2565 เป็น**ร้อยละ 73.07** ในปี พ.ศ. 2566 และเป็น**ร้อยละ 74.02** ในปี พ.ศ. 2567 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการยกระดับความเชื่อมั่นอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าความเชื่อมั่นของประชาชนในปี พ.ศ. 2568 กับปี พ.ศ. 2567 พบว่ามีความสอดคลองและไม่แตกตางกันอย่างมีนัยสำคัญ

แม้ระดับความเชื่อมั่นโดยรวมจะอยู่ในเกณฑ์ที่ดีและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงต่ำกว่า **เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 85** ส่งผลให้การสำรวจความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนอย่างเป็นระบบมีความจำเป็นในเชิงนโยบาย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการปรับทิศทางการดำเนินงานในระยะต่อไป

มิติที่ได้รับความเชื่อมั่นสูงที่สุด **ถือเป็นจุดแข็งเชิงสถาบัน (Institutional Strength)** ทั้งนี้มิติที่ได้รับความเชื่อมั่นสูงที่สุด คือ

- **ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม** (3.73 คะแนน)
- โดยเฉพาะความเชื่อมั่นว่า *“ศาลรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไทย”* ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นสูงถึง **3.77 คะแนน**

ผลดังกล่าวสะท้อนว่า ประชาชนให้การยอมรับบทบาทเชิงหลักการและคุณค่าพื้นฐานของศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะกลไกค้ำจุนระบอบประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม

มิติที่ยังเป็นช่องว่างเพื่อการพัฒนา **ถือประเด็นท้าทายเชิงนโยบาย (Policy Gap)** ทั้งนี้มิติที่ได้รับความเชื่อมั่นต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นอื่น ได้แก่

- การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่สะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร
- โดยเฉพาะประเด็น *"ช่องทางการยื่นคำร้อง (ออนไลน์ ยื่นด้วยตนเอง ไปรษณีย์)"* (คะแนน 3.53)
- และประเด็น *"การไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม"* (3.56 คะแนน)

แม้คะแนนจาก 3 ประเด็นข้างต้น จะยังอยู่ในระดับมาก แต่ถือเป็นจุดอ่อนเชิงเปรียบเทียบที่สะท้อนโอกาสในการยกระดับการให้บริการและการสื่อสารเชิงกระบวนการ

(2) ความเชื่อมั่นของประชาชน จำแนกตามกลุ่มประชากร

<u>จำแนกตามภูมิภาค</u>

ประเด็นค้นพบสำคัญ

กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุด (3.81 คะแนน) โดยเฉพาะความเชื่อว่า *"ศาลรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันความมั่นคงของประชาธิปไตย"* (4.01 คะแนน)

ขณะที่ **ภาคเหนือและภาคตะวันออก** มีระดับความเชื่อมั่นต่ำกว่าภูมิภาคอื่น (3.44 และ 3.45 คะแนน ตามลำดับ) โดยเฉพาะในประเด็น

- ความสะดวกในการยื่นคำร้อง
- ความรวดเร็วในการพิจารณาคดี
- การสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอและหลากหลายช่องทาง

ข้อมูลเชิงลึกจากการสนทนากลุ่มสะท้อนว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนในหลายพื้นที่มีลักษณะเป็น Result-based Trust คือ ผันแปรตามผลคำวินิจฉัยในคดีการเมือง มากกว่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างหรือหลักการกฎหมาย (Structural Trust) ซึ่งเป็นประเด็นความเสี่ยงเชิงสถาบันในระยะยาว

<u>จำแนกตามระดับการศึกษา</u>

- กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับ **ปริญญาตรี** มีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมสูงกว่ากลุ่มอื่นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะมิติการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม
- กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาระดับ **ปริญญาเอก** ให้ความสำคัญกับความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญเป็นพิเศษ

ช่องว่างเชิงนโยบายยังพบช่องว่างในมิติ *"การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน"* ซึ่งสะท้อนความจำเป็นในการสื่อสารบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ให้เชื่อมโยงกับประชาชนในระดับปัจเจกมากยิ่งขึ้น

<u>จำแนกตาม Generation</u>

กลุ่ม **Baby Boomer** มีความเชื่อมั่นสูงที่สุด (คะแนน 3.70) ใกล้เคียงกับ **Generation Y** (3.69 คะแนน) ขณะที่ **Generation Z** มีระดับความเชื่อมั่นต่ำที่สุด โดยเฉพาะในประเด็น

- การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
- ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญจากการแทรกแซง

ช่องว่างระหว่างรุ่นสะท้อนความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจต่อบทบาทศาลรัฐธรรมนูญในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มกำหนดทิศทางความชอบธรรมของสถาบันตุลาการในอนาคต

โดยสรุป ศาลรัฐธรรมนูญยังคงได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนในระดับสูงและมีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมั่นยังมีลักษณะ**ไม่สม่ำเสมอในเชิงพื้นที่ ช่วงวัย และระดับความเข้าใจเชิงโครงสร้าง** โดยเฉพาะประเด็นความเชื่อมั่นจากผลคดีการเมืองมากกว่าหลักการตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ที่ควรได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ

4) ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

(1) ภาพรวมเชิงยุทธศาสตร์ของความคาดหวัง

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ประชาชนมีความคาดหวังต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับ**มากที่สุด** โดยมีค่าเฉลี่ย **4.30 คะแนน** ซึ่งสูงกว่าระดับความเชื่อมั่นในปัจจุบันอย่างชัดเจนและมีนัยสำคัญ สะท้อนว่า ประชาชนยังคงคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมในส่วนนี้ให้สูงยิ่งขึ้น

มิติความคาดหวังหลักของประชาชน ได้แก่

- การเป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไทย
- การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรม เสมอภาค เป็นอิสระ และปราศจากการแทรกแซง
- การพิจารณาและวินิจฉัยคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม โดยอาศัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน

ช่องว่างระหว่างระดับความคาดหวังที่อยู่ในระดับมากที่สุด กับระดับความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับมาก สะท้อนช่องว่างระว่างความคาดหวังและความเชื่อมั่น (Expectation–Confidence Gap) ซึ่งเป็นทั้งแรงกดดันและโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ หากศาลรัฐธรรมนูญสามารถตอบสนองความคาดหวังดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม จะช่วยยกระดับความเชื่อมั่นในระยะยาวและเสริมสร้างความชอบธรรมเชิงสถาบันอย่างยั่งยืน

(2) ความคาดหวังของประชาชน จำแนกตามกลุ่มประชากร

<u>จำแนกตามภูมิภาค</u>

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ประชาชนใน**ภาคตะวันออกและภาคใต้** มีระดับความคาดหวังต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญสูงกว่าภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะในมิติ

- การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
- ความเป็นอิสระและความโปร่งใสของศาลรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ดี ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนยังมีความแตกต่างกันระหว่างภูมิภาค สะท้อนว่าความคาดหวังที่สูงไม่ได้แปรผลเป็นความเชื่อมั่นในระดับเดียวกันในทุกพื้นที่

นัยเชิงนโยบาย

ศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการและการสื่อสารเชิงพื้นที่ (Area-based approach) โดยเฉพาะการเสริมสร้างความเข้าใจและการยอมรับในพื้นที่ที่มีระดับความเชื่อมั่นต่ำหรือมีความผันแปรสูง เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมทั่วประเทศ

<u>จำแนกตามระดับการศึกษา</u>

ประเด็นค้นพบสำคัญ

ประชาชนในทุกระดับการศึกษามีความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับสูงมาก โดยเฉพาะในประเด็น

- คุณสมบัติและความเหมาะสมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- การวินิจฉัยคดีอย่างมีประสิทธิภาพ ปราศจากอคติและการเลือกปฏิบัติ
- การพิจารณาคดีตามมาตรฐานเดียวกัน ยึดหลักข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน และหลักนิติธรรม
- การทำหน้าที่เป็นหลักประกันความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตย

ความคาดหวังในกลุ่มที่มีการศึกษาสูงสะท้อนความต้องการเห็นศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในระดับ มาตรฐานสูงเชิงสถาบัน (high institutional standard) ซึ่งเน้นทั้งความถูกต้องทางกฎหมายและความน่าเชื่อถือเชิงกระบวนการ

<u>จำแนกตาม Generation</u>

ประเด็นค้นพบสำคัญ

Generation Y เป็นกลุ่มที่มีความคาดหวังสูงที่สุด โดยเฉพาะในด้าน

- การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่สะดวก ไม่ซับซ้อน และไม่เสียค่าใช้จ่าย
- ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ
- การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม

ขณะที่ **Generation Z** มีความคาดหวังในประเด็นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในระดับมาก เท่านั้นจากประเด็นทั้งหมด เนื่องจากยังรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่ห่างไกลจากชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านขั้นตอนการยื่นคำร้องและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ช่องว่างระหว่างความคาดหวังที่สูงมากกับความเชื่อมั่นที่ยังไม่สอดคล้องกันในกลุ่ม Generation Z และบางพื้นที่ (โดยเฉพาะภาคเหนือ) สะท้อนความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ด้านการสื่อสาร การเข้าถึง และการแสดงบทบาทเชิงคุ้มครองสิทธิของศาลรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป ประชาชนมีความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับที่สูงมากกว่าความเชื่อมั่นอย่างชัดเจน สะท้อนแรงคาดหวังเชิงบวกต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักของระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ดี ช่องว่างระหว่างความคาดหวังและความเชื่อมั่น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่และบางพื้นที่ ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการยกระดับการดำเนินงานและการสื่อสารเชิงรุก เพื่อแปลงความคาดหวังของสังคมให้กลายเป็นความเชื่อมั่นที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ

1) เหตุผลเชิงยุทธศาสตร์

จากผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนในระดับมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังปรากฏประเด็นเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อความชอบธรรมในระยะยาว ได้แก่

(1) ประชาชนยังมีความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทและสถานะของศาลรัฐธรรมนูญในระดับปานกลาง และมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในประเด็นเชิงโครงสร้าง สะท้อนช่องว่างความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาท อำนาจ และสถานะความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

(2) การรับรู้ของประชาชนยังยึดโยงศาลรัฐธรรมนูญกับคดีการเมืองระดับชาติ มากกว่าบทบาทการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

(3) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนอยู่ในระดับมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ยังมีลักษณะ **Result-based Trust** และต่ำกว่าเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสะท้อนความเชื่อมั่นที่ยังมีลักษณะผันแปรตามผลคำวินิจฉัยในคดีสำคัญ (Result-based Trust)

(4) ระดับความคาดหวังของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด และสูงกว่าความเชื่อมั่นในปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญ (Expectation–Confidence Gap) โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่และบางภูมิภาค

ดังนั้น ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์นี้จึงมีเป้าหมายเพื่อ**เปลี่ยนความคาดหวังที่สูง ให้กลายเป็นความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างที่ยั่งยืน** ผ่านการยกระดับความรู้ การสื่อสารเชิงสถาบัน และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยไม่กระทบต่อหลักความเป็นอิสระของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

2) เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

(1) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาท อำนาจ และความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

(2) ปรับการรับรู้ของประชาชนจากศาลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ไปสู่การเป็นกลไกคุ้มครองสิทธิและหลักนิติธรรม

(3) ยกระดับความเชื่อมั่นจาก Result-based Trust สู่ Structural Trust

(4) ลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังกับความเชื่อมั่นของประชาชน (Expectation–Confidence Gap)

(5) บรรลุระดับความเชื่อมั่นของประชาชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ในระยะยาว

3) ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ จำแนกตามระยะเวลา

(1) ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ระยะสั้น (6–12 เดือน)

ยุทธศาสตร์การสร้างความชัดเจนเชิงบทบาทและสถานะของศาลรัฐธรรมนูญ (Role & Status Clarity)

- จัดทำชุดสื่ออธิบายสถานะ ความเป็นอิสระ และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในรูปแบบที่เข้าใจง่าย
- สื่อสารขั้นตอนและช่องทางการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปธรรม
- เน้นประเด็นที่เป็นช่องว่างความเข้าใจสูง ได้แก่ การยื่นคำร้อง สิทธิของประชาชน และกระบวนการพิจารณาคดี
- ออกแบบกิจกรรมการสื่อสารสัญจร โดยออกแบบเนื้อหาให้เหมาะสมกับประเด็นและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเฉพาะด้าน เช่น ประเด็นสมรสเท่าเทียม ควรเน้นการสื่อสารไปยังกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศและประชาชนที่เกี่ยวข้อง

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ลดความเข้าใจคลาดเคลื่อนเชิงโครงสร้าง และเพิ่มความเชื่อมั่นด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

(2) ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ระยะกลาง (1–3 ปี)

ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความรู้รัฐธรรมนูญและความเข้าใจเชิงระบบ (Constitutional Literacy)

- พัฒนาโครงการให้ความรู้ด้านรัฐธรรมนูญสำหรับประชาชน โดยจำแนกตามพื้นที่ กลุ่มอาชีพ และช่วงวัย
- ออกแบบกิจกรรมสื่อสารเชิงพื้นที่ (area-based) โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคใต้เป็นลำดับต้น ๆ
- เสริมสร้างความเข้าใจในกลุ่มแรงงานนอกระบบและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีช่องว่างความรู้และความเชื่อมั่นสูง

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ความเชื่อมั่นมีเสถียรภาพมากขึ้น ไม่ผันแปรตามผลคดีรายกรณี

(3) ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ระยะยาว (3–5 ปีขึ้นไป)

ยุทธศาสตร์การสร้างความเชื่อมั่นเชิงสถาบัน (Institutional Trust Building)

- พัฒนาให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ด้านรัฐธรรมนูญของประเทศ
- ส่งเสริมความโปร่งใสเชิงกระบวนการ ผ่านการสื่อสารมาตรฐานการทำงานและหลักการตัดสินคดี
- พัฒนาระบบติดตามความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ศาลรัฐธรรมนูญได้รับความเชื่อมั่นในฐานะสถาบันหลักของระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

4) โครงการยุทธศาสตร์หลัก (Flagship Project)

โครงการ “Constitutional Trust & Literacy Platform” เป็นแพลตฟอร์มบูรณาการเพื่อ

(1) เผยแพร่ความรู้ด้านรัฐธรรมนูญและบทบาทศาลรัฐธรรมนูญ

(2) สนับสนุนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

(3) เป็นกลไกติดตามความเชื่อมั่นและความคาดหวังของสังคม

องค์ประกอบหลัก

(1) Knowledge Hub อธิบายบทบาท คำวินิจฉัย และหลักการสำคัญในภาษาที่เข้าใจง่าย

(2) Citizen Access Guide สิทธิและช่องทางการยื่นคำร้อง

(3) Youth & Public Engagement เนื้อหาเชิงโต้ตอบสำหรับคนรุ่นใหม่

(4) Trust & Expectation Tracker สำรวจความเชื่อมั่นและความคาดหวังประจำปี

5) โครงการ Quick Win (ดำเนินการได้ทันที)

(1) ชุดสื่อ “ศาลรัฐธรรมนูญคืออะไรในชีวิตประชาชน”

(2) คู่มือ/คลิป “ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญอย่างไร”

(3) สื่ออธิบายบทบาทการคุ้มครองสิทธิของศาลรัฐธรรมนูญ

(4) การพัฒนาการสื่อสารเกี่ยวกับช่องทางและขั้นตอนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมให้เป็นมิตรกับประชาชน ลดความซับซ้อน และลดอุปสรรคในการใช้สิทธิ

6) บทสรุป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายชุดนี้ ออกแบบบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์จากผลการศึกษา และมุ่งเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สามารถนำไปใช้ได้จริงในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ โดยเริ่มจาก

(1) การแก้ไขช่องว่างความเข้าใจในระยะสั้น (2) ขยายสู่การสร้างความรู้และความเชื่อมั่นเชิงระบบในระยะกลาง และ (3) มุ่งสู่การสถาปนาความเชื่อมั่นเชิงสถาบันในระยะยาว เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญดำรงบทบาทเป็นหลักประกันของระบอบประชาธิปไตยและหลักนิติธรรมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ภาพรวมผลการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชน ต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ปีงบประมาณ 2568

ระดับความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวัง

ความรู้ความเข้าใจ
5.75 / 10
ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอยู่ใน
"ระดับปานกลาง"

ความเชื่อมั่น
73%
ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนอยู่ใน
"ระดับมาก"

ความคาดหวัง
4.30 / 5
ประชาชนมีความคาดหวังอยู่ใน
"ระดับมากที่สุด"

แนวโน้มความเชื่อมั่น ปี พ.ศ. 2565 - 2568

บริบทความท้าทาย

ความไว้วางใจในภาพรวมยังคงเข้มแข็ง
ศาลรัฐธรรมนูญยังคงเป็นสถาบันที่ได้รับความไว้วางใจจากภาคประชาชนในการอำนวยความยุติธรรม

ความเชื่อมั่นผันแปรตามบริบทพื้นที่และกลุ่มประชากร
ระดับความเชื่อมั่นแตกต่างกันตามภูมิภาค ช่วงวัย ระดับการศึกษา และอาชีพ

ความคาดหวังกับความเชื่อมั่นยังมีช่องว่าง (Gap)
มีส่วนต่างระหว่างความคาดหวังกับความเชื่อมั่นจากมุมมองของประชาชน

ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับความเชื่อมั่น

ระยะสั้น (6-12 เดือน)
Role & Status Clarity
การสร้างความชัดเจนเชิงบทบาทและสถานะของศาลรัฐธรรมนูญ

ระยะกลาง (1-3 ปี)
Constitutional Literacy
การเสริมสร้างความรู้รัฐธรรมนูญและความเข้าใจเชิงระบบ

ระยะยาว (3-5 ปี ขึ้นไป)
Institutional Trust Building
การสร้างความเชื่อมั่นเชิงสถาบัน

5 ผลลัพธ์เชิงยุทธศาสตร์

1. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาท อำนาจ และความเป็นอิสระ
2. ปรับการรับรู้ของประชาชนจากศาลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง สู่การเป็นกลไกคุ้มครองสิทธิและหลักนิติธรรม
3. ยกระดับความเชื่อมั่นจาก Result-based Trust สู่ Structural Trust
4. ลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังกับความเชื่อมั่นของประชาชน
5. บรรลุระดับความเชื่อมั่นของประชาชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ในระยะยาว

> "การยกระดับความรู้ ความเข้าใจ และการเข้าถึงอย่างเป็นระบบ จะเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นเชิงสถาบันอย่างยั่งยืน"

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ศาลรัฐธรรมนูญจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในราชอาณาจักรไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่พิทักษ์รักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายต่าง ๆ ทั้งก่อนและหลังบังคับใช้ ตรวจสอบความชอบของร่างพระราชกำหนด และวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการสิ้นสุดสมาชิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญที่เปิดกว้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นองค์กรตุลาการที่เป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักการประชาธิปไตย

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้มีการจัดทำโครงการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญกับประชาชน และเป็นองค์กรที่พร้อมพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายของผลสัมฤทธิ์อยู่ที่ร้อยละ 85 ของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จากผลการสำรวจเมื่อเปรียบเทียบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 – 2567 พบว่า ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ มีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นตามลำดับ จากร้อยละ 60.39 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 73.07 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และร้อยละ 74.02 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยประชาชนเชื่อมั่นต่อการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมาก ซึ่งได้คะแนนสูงที่สุด (3.73 คะแนน) รองลงมาคือด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (3.71 คะแนน) (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2566, 87; 2567, 100)

อย่างไรก็ดี ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในการดำเนินโครงการสำรวจความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ให้สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน นำไปสู่การฉายภาพแนวโน้มความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เกิดการทบทวนและวางแผนพัฒนาการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งในด้านการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ การสร้างความโปร่งใส

และการสร้างเชื่อมั่นจากประชาชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการธำรงรักษาระบอบประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

1.2.2 เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

1.2.3 เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

1.2.4 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมศาลรัฐธรรมนูญ

1.2.5 เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ศาลรัฐธรรมนูญได้ทราบถึงระดับความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

1.3.2 ศาลรัฐธรรมนูญได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

1.3.3 ศาลรัฐธรรมนูญได้ทราบถึงแนวทางข้อเสนอแนะ ตามหลักการวิจัยสถาบันสำหรับนำไปใช้พัฒนาการอำนวยความยุติธรรมและการกำหนดแผนงานโครงการของศาลรัฐธรรมนูญให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน

1.4 คำสำคัญ (Keyword)

ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ การจับใจความสำคัญที่มาจากการรับรู้ จนทำให้เกิดการประมวลผล โดยในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท อำนาจ และหน้าที่ รวมถึงบทบาทในการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการในการจัดการหรือตีความหมายของบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ ทัศนคติ และค่านิยม โดยในการศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่การรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

ความเชื่อมั่นของประชาชน ในการศึกษาวิจัยนี้ประกอบไปด้วย ความสามารถและความตั้งใจในการพิจารณาคดี ที่ปราศจากผลประโยชน์ส่วนตน เน้นการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม มีความเปิดเผย โปร่งใส

ตรวจสอบได้ มีการสร้างการสื่อสารและการรับรู้ เพื่อสร้างความไว้วางใจของประชาชน โดยพิจารณาสรุปเป็น 5 ประเด็นหลัก คือ 1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร 2) ด้านความเป็นอิสระ 3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน 4) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ 5) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ความคาดหวังของประชาชน หมายถึง ความเชื่อที่มาจากการประเมินและการตัดสินใจเลือกที่จะเชื่อ ซึ่งเกิดมาจากการรับรู้ โดยในการศึกษานี้ได้แบ่งความคาดหวังออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร 2) ด้านความเป็นอิสระ 3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน 4) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ 5) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

การอำนวยความยุติธรรม หมายถึง การดำเนินงานที่มีจรรยาบรรณ ยึดหลักกฎหมาย พิจารณาข้อมูลหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน และรัดกุม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม กระบวนการดำเนินการมีความโปร่งใสสุจริต รวดเร็ว เสมอภาค และเที่ยงธรรม โดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคม (สำนักงานอัยการสูงสุด 2566; เอกวุฒิ ลิปตพัลลภ 2559, 9)

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้นำทฤษฎีความเชื่อมั่น หรือ Theory of Trust มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการพิจารณา ประกอบกับแนวคิด Public Trust and Confidence Framework (National Association for Court Management) และ Good Governance Principles in Judiciary รวมถึงมีการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่น ซึ่งส่งผลต่อความคาดหวังของประชาชน ดังนี้

ศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะของผู้ได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน (Trustee) ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ

1) ความสามารถ (Ability) หรือทักษะการพิจารณา วินิจฉัย และตัดสินคดี โดยปราศจากอคติ มีอิสระจากอำนาจอื่น
2) ความซื่อสัตย์ โปร่งใส (Integrity) สามารถตรวจสอบได้ ภายในองค์กรมีระบบธรรมาภิบาล (Governance System) (Blöbaum 2021, 3-28; Mucha 2016, 83-85)
3) ความตั้งใจ (Benevolence) ที่ปราศจากผลประโยชน์ส่วนตน การรักษากฎหมายเพื่อสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวม (Blöbaum 2021, 3-28)
4) การสร้างการมีส่วนร่วมภาคสาธารณะ (Public Engagement) โดยกระบวนการยุติธรรมมีความเปิดเผย เข้าถึงได้ง่าย ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ (Security Industry Authority 2023)

ประชาชน ในฐานะผู้ให้ความเชื่อมั่น (Trustor) ต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีปัจจัยในการพิจารณาดังนี้

1) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ของประชาชนกับศาลรัฐธรรมนูญในขั้นตอนต่าง ๆ (Hancock et al. 2023, 2-18)

2) ความเชื่อ (Belief) (Abbass, Kasmarik and Leu 2016) โดยพิจารณาพฤติกรรมของรูปแบบและประเภทการรับสื่อ ที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งส่งผลต่อมุมมองและความเชื่อของบุคคล

3) การสร้างการสื่อสาร (Communication) เพื่อเชื่อมโยงภาพลักษณ์ (Reputation) ของหน่วยงาน (Wang et al. 2020, 143-144)

4) การสร้างแนวปฏิบัติ กฎเกณฑ์ มาตรการร่วม (Collaborative Norms) เพื่อสร้างความเข้มแข็งและชัดเจนในสังคม (Wang et al. 2020, 143-144) เพื่อสร้างความไว้วางใจของประชาชน

โดยตัวแปรข้างต้นจะอยู่ภายใต้กรอบการศึกษาในการพิจารณาความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญใน 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

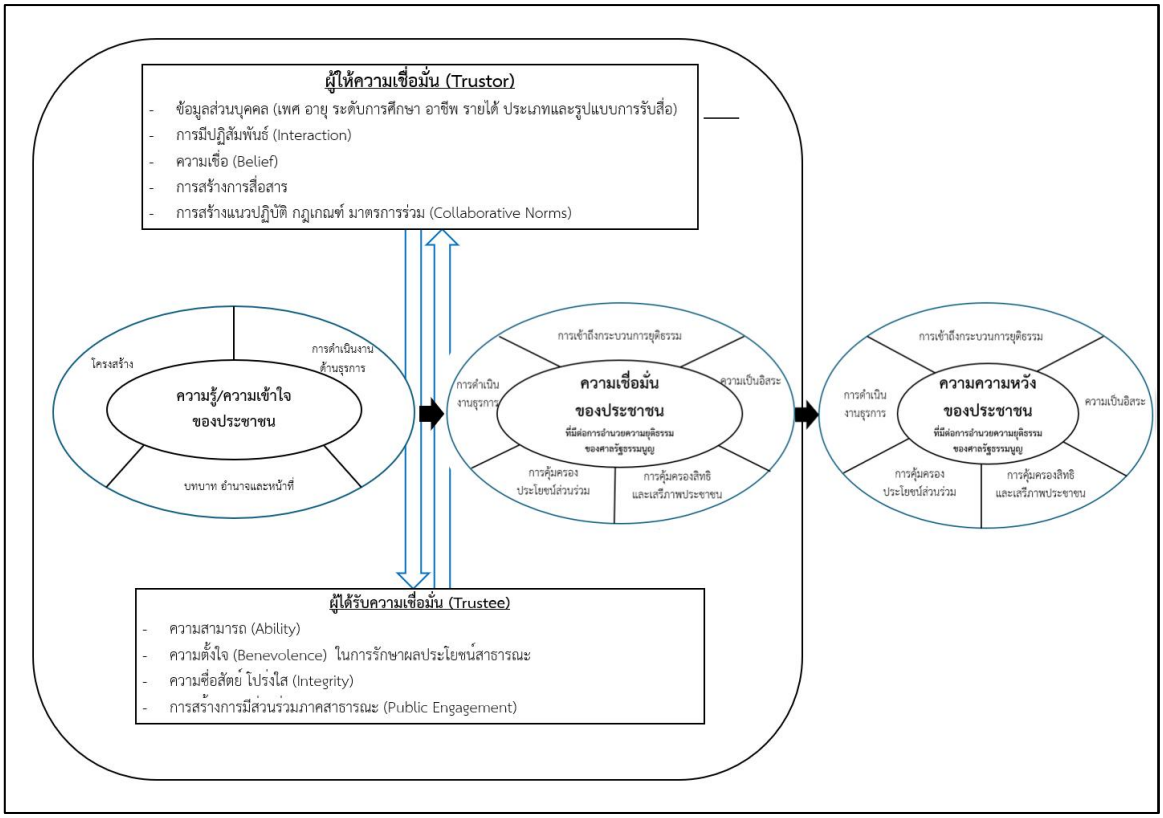
2) ด้านความเป็นอิสระ

3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

4) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

5) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 ขอบเขตการวิจัย

1.6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การนำเสนอเนื้อหาของการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

1) ความรู้ความเข้าใจด้านโครงสร้าง บทบาท หน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ 7 กลุ่ม ตามรายงานประจำปี 2567 ศาลรัฐธรรมนูญ

2) การรับรู้ถึงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

3) ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 5 ด้าน ประกอบไปด้วย (1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (2) ด้านความเป็นอิสระ (3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (4) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (5) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ผนวกกับตัวแปรที่ได้จากการทบทวนเอกสารของ Public Trust and Confidence Framework (National Association for Court Management) และ Good Governance Principles in Judiciary

4) ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ 5 ด้าน ประกอบไปด้วย (1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกิน

สมควร (2) ด้านความเป็นอิสระ (3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (4) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (5) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

1.6.2 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Survey Questionnaire) มีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) จากทุกจังหวัดในประเทศไทย แบ่งตามเพศ และช่วงอายุ โดยจะเก็บข้อมูลกับประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 4,000 คน

2) กลุ่มที่ 2 กลุ่มเป้าหมายในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 8 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนจากหลากหลายช่วงอายุและอาชีพจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก

3) กลุ่มที่ 3 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 17 คน ประกอบด้วย

(1) ผู้แทนเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(2) ผู้แทนในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ผู้กำกับการและรองผู้กำกับการสถานีตำรวจ ผู้อำนวยการและนักวิชาการกรมราชทัณฑ์ ตุลาการศาลปกครอง และสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

(3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จาก 6 ภูมิภาค ได้แก่ นายกฯ รองนายกฯ ปลัดผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากจังหวัดลำปาง (เหนือ) จังหวัดสระบุรีและสิงห์บุรี (กลาง) จังหวัดอุบลราชธานี (ตะวันออกเฉียงเหนือ) จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ใต้) จังหวัดสระแก้ว (ตะวันออก) จังหวัดราชบุรี (ตะวันตก)

1.6.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

สำหรับการศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างทั้ง 77 จังหวัด แบ่งเป็น 7 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

1.7 ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลาการดำเนินงาน 180 วัน นับจากวันที่ลงนามในสัญญา โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 1 ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรม	ระยะเวลาโครงการ					
	ปี 2568				ปี 2569	
	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.
1. ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง						
2. พัฒนาแบบสอบถาม จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี พร้อมตรวจสอบค่า Validity จากผู้ทรงคุณวุฒิ และค่า Reliability						
3. พัฒนาแบบสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก						
4. ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม โดยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า (Face to face) จำนวน 4,000 ชุด						
5. ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มงานในกระบวนการยุติธรรม จำนวนทั้งสิ้น 17 คน						
6. ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 8 ครั้ง กับบุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และภาคประชาชนจากหลากหลายกลุ่ม จำนวน 7 กลุ่ม จาก 7 ภูมิภาค						
7. วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis)						
8. การวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ						
9. จัดประชุมนำเสนอร่างรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Draft final report)						
10. จัดเวทีประชุมเพื่อเผยแพร่ผลงานต่อผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ข้าราชการ และประชาชน ไม่น้อยกว่า 50 คน จำนวน 1 ครั้ง						
11. จัดส่งรายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ (Final report) พร้อมข้อเสนอแนะ จำนวน 30 ชุด พร้อมไฟล์ข้อมูลในรูปแบบ WORD และ PDF และสื่อประชาสัมพันธ์อย่างง่ายเพื่อสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องและสร้างการเข้าถึงของประชาชน						

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และเพื่อสร้างหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

แผนปฏิบัติราชการ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ถูกจัดทำขึ้นโดยมุ่งเน้นให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีกรอบทิศทางในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนดังกล่าวจะต้องสามารถสนองตอบต่อวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งสอดรับกับภารกิจหลักและเท่าทันต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ แผนปฏิบัติราชการนี้ได้รวมเอาทิศทางและเป้าหมายในการยกระดับศาลรัฐธรรมนูญไปสู่การเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization)

<u>วิสัยทัศน์ (Vision)</u>

เป็นสถาบันชั้นนำที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญในระดับสากล

<u>พันธกิจ (Mission)</u>

คุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยยึดหลักนิติธรรมภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

<u>เป้าประสงค์ (Goals)</u> กำหนดเป้าหมาย 4 ประการ เพื่อบรรลุพันธกิจ ได้แก่

1) ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการพิจารณาคดีตามหลักสากล
2) เสริมสร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กรให้มีความทันสมัย โปร่งใส และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
3) บุคลากรมีความรู้ความสามารถตามคุณค่าและจริยธรรม
4) ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

<u>ค่านิยมของศาลรัฐธรรมนูญ</u>

ยึดหลักนิติธรรม คำนึงประโยชน์ชาติ ห่วงใยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

<u>ค่านิยมของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (RIGHT)</u>

1) R (Righteousness) มีคุณธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง
2) I (Intelligence) มุ่งพัฒนาตนเอง
3) G (Good will) มีไมตรีจิตคิดทำดี
4) H (Harmony) มีความสามัคคี
5) T (Teamwork) มุ่งมั่นทำงานเป็นทีม

2.1 โครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 210 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการที่มีหน้าที่และอำนาจในการวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ กฎหมายหรือร่างกฎหมาย และพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ รวมถึงหน้าที่และอำนาจอื่น ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ หรือเรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ” โดย มาตรา 200 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากบุคคล ดังนี้

1) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวน 3 คน

2) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครองสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวน 2 คน

3) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมาจากการสรรหา จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

(1) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 1 คน

(2) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 1 คน

(3) ผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารราชการแผ่นดินในระดับสูง จำนวน 2 คน กล่าวคือ สรรหาจากผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยให้มีหัวหน้าหน่วยงานคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา ขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 210 วรรคสาม ประกอบมาตรา 193 วรรคหนึ่ง คือ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2564 แบ่งออกเป็น 20 ส่วน/กลุ่มงาน (สำนักศาลรัฐธรรมนูญ 2567, 50-58) ประกอบด้วย

1) สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ
2) กลุ่มงานตรวจสอบภายใน
3) กลุ่มงานนิติการ

4) กลุ่มงานสนับสนุนที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ

5) สำนักคดี 1

6) สำนักคดี 2

7) สำนักคดี 3

8) สำนักคดี 4

9) สำนักบริหารจัดการคดี

10) สำนักมาตรฐานคดีรัฐธรรมนูญ

11) สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

12) กองรัฐธรรมนูญต่างประเทศ

13) วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

14) กองวิเทศสัมพันธ์และการต่างประเทศ

15) กองสื่อสารองค์กร

16) กลุ่มงานหอสมุด จดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์

17) สำนักบริหารและอำนวยการ

18) สำนักเทคโนโลยีดิจิทัล

19) สำนักบริหารกลาง

20) กองยุทธศาสตร์ แผนงาน และงบประมาณ

อัตรากำลังของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ณ วันที่ 30 กันยายน 2567 มีอัตรากำลังรวมทั้งสิ้น 274 อัตรา โดยจำแนกตามประเภทการจ้างงาน ประกอบด้วย 1) ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีกรอบอัตรากำลัง 209 อัตรา โดยมีข้าราชการดำรงตำแหน่งอยู่จริง 189 อัตรา 2) ลูกจ้างประจำ มีกรอบอัตรากำลัง 24 อัตรา และผู้ดำรงตำแหน่งอยู่จริงเต็มอัตรา และ 3) พนักงานราชการ มีกรอบอัตรากำลัง 41 อัตรา และมีผู้ดำรงตำแหน่งอยู่จริง 29 อัตรา (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 2567, 62)

2.2 อำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญมีโครงสร้างในการดำเนินการ แบ่งเป็น ศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยบทบาท อำนาจ และหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 หน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

หน้าที่และอำนาจหลักของศาลรัฐธรรมนูญ คือ การพิจารณาวินิจฉัย “ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ” ของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย โดยรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ยังบัญญัติอำนาจหน้าที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญ แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่

1) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายและกฎหมาย กลุ่มนี้ครอบคลุมการตรวจสอบกฎหมายในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

(1) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา 132 ประกอบ 148)

การพิจารณาวินิจฉัย “ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ” ที่รัฐสภาเห็นชอบแล้ว ก่อนนายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา รวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(2) ร่างพระราชบัญญัติ มาตรา 148

การพิจารณาวินิจฉัย “ร่างพระราชบัญญัติ” ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา รวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ หรือนายกรัฐมนตรี เห็นว่าร่าง พระราชบัญญัติ นั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หากศาลวินิจฉัยว่าขัดรัฐธรรมนูญและเป็นสาระสำคัญ ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

(3) ร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติ (มาตรา 149 ประกอบ 148)

การพิจารณาวินิจฉัย “ร่างข้อบังคับการประชุม” ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา ที่ผ่านความเห็นชอบแล้วแต่ยังไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา รวมกันไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ เห็นว่าร่างนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(4) ร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการร่างพระราชบัญญัติที่ถูกยับยั้งหรือไม่ (มาตรา 139)

การพิจารณาวินิจฉัยว่า “ร่างพระราชบัญญัติ” ที่คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอ มีหลักการ “อย่างเดียวกันหรือคล้ายกัน” กับร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ก่อนหน้านี้หรือไม่ โดยประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานวุฒิสภาเป็นผู้ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกัน หรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัติตกไป

(5) ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ (มาตรา 144)

การพิจารณาวินิจฉัยกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือคณะกรรมาธิการ เสนอการแปรญัตติหรือกระทำการใด ๆ ที่มีผลให้ตนมีส่วน “โดยตรงหรือโดยอ้อม” ในการใช้งบประมาณรายจ่าย หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มีการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ให้การกระทำเป็นอันสิ้นผลไป ถ้าผู้กระทำการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้กระทำสิ้นสุดสมาชิกภาพ นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น แต่ถ้าผู้กระทำเป็นคณะรัฐมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง

(6) เงื่อนไขการตราพระราชกำหนด (มาตรา 173)

การพิจารณาวินิจฉัย “พระราชกำหนด” ว่าเป็นไปตามเหตุที่รัฐธรรมนูญมาตรา 172 วรรคหนึ่ง กำหนดไว้หรือไม่ กล่าวคือ เป็นการตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ) โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่แต่ละสภา เข้าชื่อเสนอเรื่องผ่านประธานแห่งสภาของตน เพื่อเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(7) กฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดี (มาตรา 212)

การพิจารณาวินิจฉัย “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ที่ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร จะใช้บังคับแก่คดี ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความในคดีโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้นมาก่อน

(8) กฎหมายที่เสนอโดยผู้ตรวจการแผ่นดิน (มาตรา 231(1))

การพิจารณาวินิจฉัย “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ที่ “ผู้ตรวจการแผ่นดิน” เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเสนอเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญ

2) การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ (มาตรา 210 วรรคหนึ่ง (2))

นอกเหนือจากอำนาจในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการในการยื่นคำร้อง ดังนี้

(1) ต้องเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญถึงจะรับพิจารณาวินิจฉัย โดยต้องมิใช่การยื่นเรื่องในลักษณะของการปรึกษาหารือ

(2) ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง

(2.1) ในกรณีที่ปัญหาเกิดขึ้นกับในหน่วยงานใด ให้หน่วยงานนั้นเป็นผู้มีสิทธิยื่นหนังสือเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

(2.2) ในกรณีที่เป็นปัญหาข้อโต้แย้งเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจ ระหว่างหน่วยงาน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นมีสิทธิยื่นหนังสือเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

3) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

(1) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ (รัฐธรรมนูญ มาตรา 51)

รัฐธรรมนูญ มาตรา 51 บัญญัติให้สิทธิประชาชนหรือชุมชนในการติดตามและร้องขอให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในหมวด 5 “หน้าที่ของรัฐ” หากหน่วยงานรัฐ

ไม่ดำเนินการตามหน้าที่และประชาชนได้ดำเนินการครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 มาตรา 45

(2) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญ มาตรา 213)

รัฐธรรมนูญมาตรา 213 ให้สิทธิบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้โดยตรง อันเนื่องมาจากการกระทำของหน่วยงานรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานที่ใช้อำนาจรัฐในการยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำคัญ คือ ผู้ร้องไม่สามารถยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ในทันที แต่ต้องดำเนินการผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 46 ถึง มาตรา 48

4) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงแห่งรัฐ

(1) รัฐธรรมนูญ มาตรา 49 บัญญัติให้บุคคลมีสิทธิยื่นคำร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำที่อาจเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เพื่อล้มล้างการปกครองฯ อย่างไรก็ดี ในกรณีที่อัยการสูงสุดไม่รับดำเนินการหรือไม่ดำเนินการภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอสามารถยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

(2) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (รัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (9))

รัฐธรรมนูญ มาตรา 256 (8) บัญญัติว่าก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกรวมกัน (จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของสมาชิกแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน) เห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับหมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 พระมหากษัตริย์ หรือหมวด 15 การแก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวกับคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ สามารถเสนอเรื่องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย โดยศาลต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

5) การวินิจฉัยหนังสือสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ (รัฐธรรมนูญ มาตรา 178)

รัฐธรรมนูญ มาตรา 178 บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยปัญหาว่าหนังสือสัญญาใดที่ทำกับนานาประเทศ หรือองค์กรระหว่างประเทศต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน โดยเฉพาะหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หนังสือสัญญาที่ต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา หรือหนังสือสัญญาที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง โดยคณะรัฐมนตรีสามารถขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ และศาลต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ

6) การพิจารณาวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(1) การพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญ มาตรา 82)

รัฐธรรมนูญ มาตรา 82 บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา (จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา) สามารถยื่นเรื่องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกอื่นได้สาเหตุหลัก ได้แก่ การขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 101 (3) (5) (6) (7) (8) (9) (10) หรือ (12) หรือ มาตรา 111 (3) (4) (5) หรือ (7) การกระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (มาตรา 184 หรือ 185) นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) มีสิทธิส่งเรื่องให้ศาลวินิจฉัยได้เช่นกัน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 82 วรรค 4 หากศาลรับเรื่องไว้พิจารณาสมาชิกผู้ถูกร้องอาจต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัย

(2) การพิจารณาวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง (รัฐธรรมนูญ มาตรา 170)

รัฐธรรมนูญ มาตรา 170 บัญญัติให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา (จำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของสมาชิกเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา) สามารถเข้าชื่อเสนอเรื่องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ด้วยเหตุ เช่น การขาดคุณสมบัติ ตามมาตรา 170 (2) (4) การกระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (มาตรา 186) หรือการถือครองหุ้นในบริษัท (มาตรา 187) นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งก็มีสิทธิส่งเรื่องให้ศาลวินิจฉัยได้เช่นกัน

(3) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 54)

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 54 บัญญัติว่า หากคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบแล้ว พบว่า ผู้สมัครใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งไปแล้วเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัคร ให้ยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และหากมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นมีเหตุตามที่ถูกกล่าวหา ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งผู้นั้นหยุดปฏิบัติหน้าที่

7) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

(1) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคำร้องคัดค้านมติ คำสั่ง และประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)

(1.1) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 มาตรา 17

วรรคสอง และวรรคสี่) หากคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติไม่รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านมติคณะกรรมการการเลือกตั้งต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง

(1.2) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 มาตรา 17 วรรคสาม และวรรคสี่) หากคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติเพิกถอนข้อบังคับพรรคการเมือง หัวหน้าพรรคการเมืองมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง

(1.3) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 มาตรา 22 วรรคห้า) หากคณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้คณะกรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ เนื่องจากไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่พ้นจากตำแหน่งมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง

(1.4) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้พรรคการเมืองสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบพรรคการเมือง มาตรา 91 วรรคสาม) หากนายทะเบียนพรรคการเมืองสั่งให้พรรคการเมืองใดสิ้นสภาพเนื่องจากไม่มีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองติดต่อกันหนึ่งปี หรือไม่มีสมาชิกลงสมัครรับเลือกตั้ง หัวหน้าพรรคการเมืองนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลรัฐธรรมนูญภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

(1.5) การวินิจฉัยขอให้ยุบพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 มาตรา 92) เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าพรรคการเมืองใดกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือพรรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย หรือมีเหตุอันจะต้องยุบพรรคการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสั่งยุบพรรคการเมืองนั้นได้

(1.6) การวินิจฉัยกรณีพรรคการเมืองไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องที่บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2560 มาตรา 141 บัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่จะวินิจฉัยในกรณีที่พรรคการเมืองไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้พรรคการเมืองยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยภายใน 60 วัน นับแต่วันที่รับทราบคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(2) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการคัดค้านมติของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่าเป็นการกำหนดนโยบายหรือหลักเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวมีผลให้ผู้ว่าการตรวจเงิน

แผ่นดินไม่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561 มาตรา 31)

กรณีที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่า มติของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.) เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายหรือหลักเกณฑ์มาตรฐานการตรวจเงินแผ่นดิน (ตามมาตรา 27 (1) และ (2)) มีผลให้ตน “ไม่มีความเป็นอิสระ” ในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน จึงมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยมตินั้นได้

(3) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560

นอกเหนือจากอำนาจการวินิจฉัยคดีแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญและประธานศาลรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่และอำนาจอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(3.1) การเสนอแนะความเห็นต่อร่างกฎหมายและพิจารณาแต่งตั้งบุคคลเป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ

- การให้ความเห็นต่อร่างกฎหมาย

รัฐธรรมนูญ มาตรา 132 (2) กำหนดให้รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นว่าร่างกฎหมายนั้นมีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือไม่ และให้รัฐสภามีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมร่าง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ตามความเห็นและข้อสังเกตของศาลรัฐธรรมนูญ

- การมีส่วนร่วมในกระบวนการสรรหา

ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจในการแต่งตั้งบุคคลเป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และร่วมกับองค์กรอิสระอื่นในการกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อใช้บังคับกับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 217, 219 และมาตรา 276 นอกจากนี้ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 มาตรา 14 ยังบัญญัติให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 1 คนทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ สรรหากรรมการกิจการกระจาย เสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม (กสทช.) ด้วย

(3.2) หน้าที่และอำนาจของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยงานธุรการที่มีความเป็นอิสระ ในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น โดยให้มีมีหัวหน้าหน่วยงานคนหนึ่งขึ้นเป็น

ผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 193 บัญญัติไว้ โดยมีอำนาจสำคัญ เช่น

- การบรรจุและแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และรองเลขาสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 (1) โดยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีอำนาจจึงบรรจุให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542)

2.2.2 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และผลของคำวินิจฉัย

การพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญมีหลักการสำคัญตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 กำหนดไว้ ดังนี้

1) องค์คณะของตุลาการในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัยได้นั้น จะต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า 7 คน (รัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคหนึ่ง)

2) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญคดีให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น (รัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคสอง)

3) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นที่เด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ (รัฐธรรมนูญ มาตรา 211 วรรคสี่) และต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีคำวินิจฉัย

2.2.3 วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

กระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญได้รับการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 โดยศาลรัฐธรรมนูญได้ออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2562 เพื่อกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ กระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญใช้ “ระบบไต่สวน” โดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริง ไม่ว่าเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 มาตรา 27)

กระบวนการพิจารณาสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนหลัก ดังนี้

1) การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยื่นเรื่องต่อศาลสามารถกระทำได้ 2 รูปแบบหลัก

(1) กรณีจัดทำเป็นคำร้อง

สำหรับบุคคลทั่วไป โดยต้องจัดทำคำร้องให้เป็นไปตามแบบที่กฎหมายกำหนด ซึ่งต้องระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง เรื่องหรือการกระทำทั้งหลายที่ประสงค์ให้วินิจฉัย ข้อเท็จจริงและพฤติกรรม

ที่เกี่ยวข้อง มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และคำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างใด พร้อมลงเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแย้ง

(2) กรณีจัดทำเป็นหนังสือราชการ

สำหรับองค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีสิทธิยื่นตามรัฐธรรมนูญ เช่น ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะรัฐมนตรี

ช่องทางการยื่นสามารถยื่นได้ 3 ช่องทางหลัก คือ ยื่นด้วยตนเองที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ส่งจดหมายทางไปรษณีย์ และทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น e-filing

2) การพิจารณารับคำร้อง เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2562 มาตรา 49 กำหนดให้การพิจารณาว่าจะรับคำร้องหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจะแต่งตั้งตุลาการไม่น้อยกว่า 3 คน เป็นผู้พิจารณา

3) การแจ้งผู้ร้องและส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง หรือมีคำสั่งแจ้งให้ผู้ถูกร้องมารับสำเนาภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งเมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาดังกล่าวแล้ว จะต้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนา หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด อย่างไรก็ตาม หากผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด จะถือว่าผู้ถูกร้องรายนั้นไม่ติดใจที่จะยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินกระบวนพิจารณาคดีต่อไปทันที ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 54 ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561

4) องค์คณะและการพิจารณาคดี กระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญมีรายละเอียดดังนี้

(1) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 59 ได้กำหนดหลักการให้การนั่งพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญต้องกระทำโดยเปิดเผย แต่หากศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาลหรือคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดบุคคลที่จะอยู่ในห้องพิจารณาได้ สำหรับการกำหนดวันนัดไต่สวนครั้งแรก ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องส่งสำเนาประกาศให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วัน ส่วนการนัดครั้งต่อไปให้เป็นไปตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด และต้องมีการปิดประกาศกำหนดนัดต่าง ๆ ไว้ ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญด้วย

(2) การให้โอกาสคู่กรณีแสดงพยานหลักฐาน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 60 และมาตรา 61 กำหนดให้คู่กรณีมีสิทธิอ้างตนเอง บุคคล หรือหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ รวมถึงมีสิทธิตรวจพยานหลักฐานและขอสำเนาพยานหลักฐานของฝ่ายตนหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานก่อนได้โดยต้องแจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วัน

ก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ส่วนการยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมนั้น ต้องยื่นก่อนวันที่ศาลกำหนดว่าจะมีคำวินิจฉัยไม่น้อยกว่า 7 วัน

ในขั้นตอนการไต่สวนพยานบุคคล พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 มาตรา 62 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเป็นผู้สอบถามพยานบุคคลเองในข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดี และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญอาจอนุญาตให้คู่กรณีซักถามพยานเพิ่มเติมได้ตามประเด็นและข้อเท็จจริงที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ โดยให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ซักถามก่อน และเมื่อคู่กรณีถามพยานแล้ว ห้ามมิให้คู่กรณีฝ่ายใดถามพยานอีกเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลรัฐธรรมนูญ

(3) การให้โอกาสคู่กรณีสืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาล ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2561 มาตรา 63 ศาลรัฐธรรมนูญอาจอนุญาตให้มีการไต่สวนพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาล ผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) ได้ตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายร้องขอ และให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้พยานบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญทำ “บันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นล่วงหน้า” โดยส่งต้นฉบับต่อศาลรัฐธรรมนูญและสำเนาแก่คู่กรณีอีกฝ่ายทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดสอบพยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ไม่น้อยกว่า 7 วัน หากคู่กรณีฝ่ายใดประสงค์จะคัดค้าน ต้องยื่นคำคัดค้านเป็นหนังสือต่อศาลล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน มิเช่นนั้นถือว่าไม่ติดใจ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 64

ในวันไต่สวน พยานต้องมารับรองบันทึกดังกล่าวและตอบข้อซักถามเพิ่มเติม หากพยานไม่มาศาล หรือมาศาลแต่ไม่ยอมตอบข้อซักถาม ศาลรัฐธรรมนูญอาจปฏิเสธที่จะรับฟังบันทึกนั้นเป็นพยานหลักฐาน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะรับฟังบันทึกถ้อยคำได้ (มาตรา 64 วรรค 3)

เมื่อพยานรับรองให้บันทึกแล้วให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการให้ถ้อยคำของพยานและจะขอถอนคืนบันทึกไม่ได้ ทั้งนี้ ในกระบวนการไต่สวน ศาลรัฐธรรมนูญบันทึกรายงานการพิจารณาคดีโดยลงลายมือชื่อคู่กรณีและพยานไว้เป็นหลักฐาน รวมถึงมีการใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงหรืออุปกรณ์ภาพและเสียงเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานในสำนวนคดี

(4) การให้โอกาสคู่กรณีร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี คู่กรณีมีสิทธิร้องขอเพื่อทำการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีได้ ตามที่ศาลเห็นสมควรและรายงานเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งการแถลงการณ์จะต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ศาลรัฐธรรมนูญจะอนุญาตให้กระทำด้วยวาจา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ

นอกจากนี้ คู่กรณี พยาน หรือบุคคลภายนอกที่มีส่วนได้เสียโดยชอบ หรือมีเหตุผลอันสมควร ยังมีสิทธิขอตรวจดูและขอคัดสำเนาเอกสารในสำนวนคดี รวมถึงการขอสำเนาที่มีคำรับรองความ

ถูกต้องได้ตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจต้องเสียค่าธรรมเนียมด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 67 และ 68

5) มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย ถือเป็นกลไกที่มีความจำเป็น เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มีผลจริงในทางปฏิบัติให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้รับการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 71 เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่กรณีร้องขอให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวได้ ก่อนการวินิจฉัยและออกคำสั่งไปยังหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องใช้ปฏิบัติได้ มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวนั้นจะมีผลบังคับใช้ได้ไม่เกิน 60 วัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด

6) การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 75 มีข้อในการวินิจฉัยที่ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนมีหน้าที่ต้องทำความเห็นส่วนตนเป็นหนังสือและแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และใช้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ โดยความเห็นส่วนตนของตุลาการต้องเผยแพร่ต่อสาธารณะตามข้อกำหนดของศาล ในส่วนของผลของคำวินิจฉัยให้มีผลใน “วันอ่าน” ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยที่มีคู่กรณี หากคู่กรณีทราบนัดแล้วไม่มา ให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว แต่ในกรณีที่ คำวินิจฉัยไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้องหรือผู้มีหนังสือขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย ให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัย เป็นวันอ่าน

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญต้องส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายใน 30 วัน นัดแต่วันมีคำวินิจฉัย ส่วนกรณีที่เป็นคำสั่งไม่รับคำร้องและคำสั่งจำหน่ายคดี ต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคดี เหตุผลและข้อกฎหมายที่ชัดเจน แจ้งให้คู่กรณีทราบ พร้อมปิดประกาศ ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า 15 วัน

7) การบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 74 ได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการกำหนดคำบังคับไว้ในคำวินิจฉัย หากมีความจำเป็นจะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้คำบังคับมีผลไปในอนาคต ขณะใดขณะหนึ่งหลังวันอ่านคำวินิจฉัยหรือกำหนดเงื่อนไขและมาตรการต่าง ๆ ในการบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ได้ตามความจำเป็นหรือสมควรตามความเป็นธรรมแห่งกรณี

8) การละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 ตามมาตรา 38 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดี โดยสามารถสั่งให้บุคคลกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ ได้ ผู้ที่ฝ่าฝืนข้อกำหนดถือเป็นการละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจลงโทษตั้งแต่การตักเตือน ไล่ออกจากบริเวณศาลรัฐธรรมนูญ ไปจนถึงลงโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยการลงโทษจำคุกหรือปรับต้องได้รับมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม การวิจารณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยโดยสุจริตและไม่ใช้ถ้อยคำหยาบคาย เสียดสี หรืออาฆาตมาดร้าย ไม่ถือเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระ มีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานองค์กรของศาลรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542 โดยมีหน้าที่หลักในการดำเนินการในมิติต่าง ๆ เช่น รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ศึกษารวบรวมข้อมูล คำสั่งและคำวินิจฉัยต่างๆ เกี่ยวกับงานของคณะที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การศึกษา ค้นคว้า และจัดทำเอกสารวิชาการเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ การส่งเสริมการเรียนรู้และความร่วมมือทางด้านวิจัยและวิชาการ จัดทำวารสารและสื่อเผยแพร่ทางวิชาการ การดำเนินการจัดประชุม สัมมนา หลักสูตรฝึกอบรม และเสวนาทางวิชาการ การดำเนินการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมาย ความรู้ และภารกิจของศาลเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชน จัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ รวมถึงมีการดำเนินการหอสมุด จดหมายเหตุ และพิพิธภัณฑ์

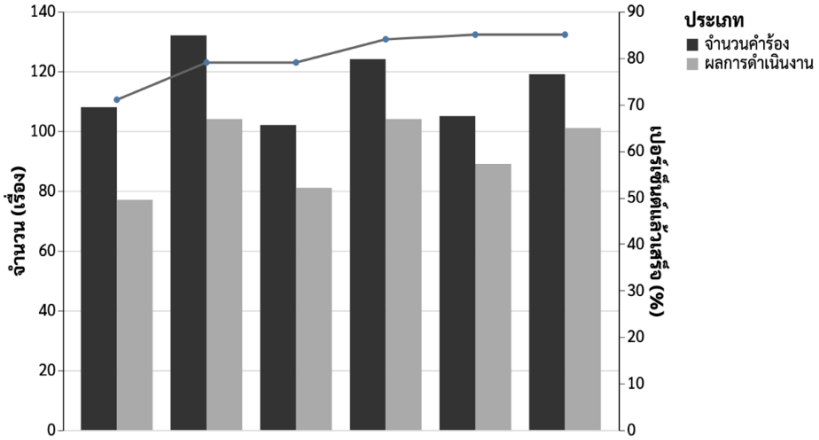
2.2.4 สรุปการพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นภายใต้ศาลรัฐธรรมนูญ 6 ปีย้อนหลัง (พ.ศ. 2562 - 2567)

จากข้อมูลสถิติผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 – 2567 พบว่า มีสถิติคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวมจำนวน 558 เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาและได้มีคำวินิจฉัย รวมจำนวน 141 เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาและได้มีคำสั่งจำหน่ายคดี รวมจำนวน 415 เรื่อง (ดังตาราง 2) ทั้งนี้ หากพิจารณาอัตราการดำเนินงานแล้วเสร็จจากคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเสร็จและมีคำวินิจฉัย และคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้อง/จำหน่ายคดี/ยกคำร้อง จะพบว่ามีอัตราที่สูงขึ้นในทุก ๆ ปี โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 71 ในปี พ.ศ. 2562 เป็นร้อยละ 85 ในปี พ.ศ. 2567 (ดังภาพที่ 2) โดยทุกปีจะมีเรื่องที่มาสู่ศาลรัฐธรรมนูญในระหว่างปีงบประมาณนั้น ๆ มากที่สุด อยู่ที่มาตรา 213 (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 2567, 84-85)

ตารางที่ 2 สรุปผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2567)

ปีงบประมาณ พ.ศ.	คดีค้างพิจารณามาจากปีงบประมาณก่อนหน้า	คดีที่เข้ามาใหม่ในปีงบประมาณปัจจุบัน	คดีแล้วเสร็จการพิจารณาโดยศาลมีคำวินิจฉัย	คดีแล้วเสร็จการพิจารณาโดยศาลมีคำสั่ง	คดีค้างพิจารณาต่อไปในปีงบประมาณถัดไป
2562	16	92	15	62	31
2563	31	101	20	84	28
2564	28	74	24	51	21
2565	21	103	30	80	20

ปีงบประมาณ พ.ศ.	คดีค้างพิจารณามาจากปีงบประมาณก่อนหน้า	คดีที่เข้ามาใหม่ในปีงบประมาณปัจจุบัน	คดีแล้วเสร็จการพิจารณาโดยศาลมีคำวินิจฉัย	คดีแล้วเสร็จการพิจารณาโดยศาลมีคำสั่ง	คดีค้างพิจารณาต่อไปในปีงบประมาณถัดไป
2566	20	85	23	66	16
2567	16	103	29	72	18

ภาพที่ 2 อัตราแล้วเสร็จของผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 – 2567
ที่มา: ประยุกต์จากข้อมูลรายงานประจำปี 2567 ศาลรัฐธรรมนูญ (ศาลรัฐธรรมนูญ 2567, 84)

สำหรับผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลรัฐธรรมนูญในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2567) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) มีคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมจำนวน 119 เรื่อง แยกเป็นคดีที่ค้างพิจารณาจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 16 เรื่อง และคดีที่มีการยื่นเข้ามาใหม่และรับเข้าสารบบคดีในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 103 เรื่อง

2) ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคดีแล้วเสร็จ รวมจำนวน 101 เรื่อง แยกเป็นคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเสร็จและมีคำวินิจฉัยในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 29 เรื่อง และเป็นคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้อง หรือจำหน่ายคดี หรือยกคำร้องในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 72 เรื่อง

3) คดีที่ยังคงค้างพิจารณาอยู่ในศาลรัฐธรรมนูญ ยกไปดำเนินกำรต่อในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 จำนวน 18 เรื่อง

4) คำร้องที่มีรายการไม่ครบถ้วน หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ จำนวน 26 คำร้อง ทั้งนี้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลได้ให้คำแนะนำแก่ผู้ร้อง

เพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 มาตรา 42 วรรคสาม

5) หนังสือหรือเอกสารที่ไม่มีลักษณะเป็นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 จำนวน 115 เรื่อง

โดยมีเรื่องที่เข้ามาสู่ศาลรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย รวมถึงเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งไม่รับคำร้อง/จำหน่ายคดี/ยกคำร้องสูงที่สุด คือ มาตรา 213

2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ

2.3.1 แนวคิด Public Trust and Confidence Framework โดย National Association for Court Management

แนวคิด Public Trust and Confidence Framework เป็นแนวทางทั่วไปที่สถาบันต่าง ๆ ใช้เพื่อสร้างและคงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อความชอบธรรม ประสิทธิผล และความเป็นธรรม โดย National Association for Court Management (NACM) (2017 – 2025) ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในสหรัฐอเมริกาที่ส่งเสริมการศึกษาด้านการจัดการอย่างมืออาชีพสำหรับผู้บริหารศาลและผู้พิพากษา มีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะหลักสำหรับผู้บริหารศาล และหนึ่งในสมรรถนะหลักที่เป็นหัวใจสำคัญ คือ *Public Trust and Confidence* มุ่งเน้นว่าศาลและหน่วยงานยุติธรรมต้องไม่เพียงแต่เป็นธรรมในทางปฏิบัติเท่านั้น แต่ต้อง “มีลักษณะที่ดูเป็นธรรม” (Appearance of fairness) เพื่อรักษาและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนในระบบยุติธรรม เพราะความเชื่อมั่นของประชาชน (Public trust and confidence) ถือเป็นพื้นฐานของความชอบธรรม (Legitimacy) ของศาล และของการปกครองโดยหลักนิติธรรม (Rule of law) หากประชาชนไม่มีความเชื่อมั่น อำนาจของศาลอาจถูกท้าทาย และประชาชนอาจละเลยที่จะให้ความร่วมมือหรือขอรับบริการทางกฎหมายจากศาล (Wallace and Goodman-Delahunty 2021)

1) แนวคิดหลักของ Public Trust & Confidence (ตาม NACM)

องค์ประกอบหลักของแนวคิด Public Trust & Confidence (National Association for Court Management 2017 – 2025) มีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 3 องค์ประกอบหลักของแนวคิด Public Trust & Confidence

องค์ประกอบหลัก	รายละเอียด
Integrity, Transparency, Accountability	ศาลต้องมีความซื่อสัตย์ในหน้าที่ มีการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มีความรับผิดชอบในกระบวนการทุกขั้นตอน
Appearance of Justice / Procedural Fairness	กระบวนการยุติธรรม (Process) ต้องไม่เพียงยุติธรรมจริง แต่ประชาชนต้องรับรู้ว่ามีความยุติธรรม — เช่น การปฏิบัติที่เท่าเทียม การให้โอกาส

องค์ประกอบหลัก	รายละเอียด
	แสดงความคิดเห็น (Voice) มีความเป็นกลาง การตัดสินใจชัดเจนและมีเหตุผล
Timeliness and Consistency	การดำเนินคดีให้รวดเร็วและไม่ล่าช้า การใช้ระเบียบและขั้นตอนอย่างสม่ำเสมอในทุกกรณี เพื่อให้ประชาชนเห็นถึงความเสมอภาคและประสิทธิภาพของระบบศาล
Public Information & Accessibility	การให้ข้อมูลต่อสาธารณะ (Public) การเข้าถึงบริการศาล (Court services) การช่วยเหลือสำหรับผู้ไม่มีทนาย รองรับผู้มีความพิการ หรือผู้มีข้อจำกัดทางภาษา/การรู้หนังสือ
Organizational Culture	ผู้นำศาลต้องส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนหลักการของความเชื่อมั่นประกอบด้วย การให้ความสำคัญกับจริยธรรม ความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ และพฤติกรรมที่สนับสนุนการสร้างความเชื่อมั่นในระยะยาว

2) แนวทางการประยุกต์และเครื่องมือปฏิบัติ

แนวทางและเครื่องมือหลายประการเพื่อให้ศาล/ผู้นำศาลสามารถปฏิบัติตามแนวคิด Public Trust & Confidence ได้แก่

(1) การเข้าใจบทบาทของ Public Trust & Confidence และการประยุกต์หลักการ เช่น fairness, transparency, communication ฯลฯ

(2) การรายงานภาระงานศาล (Workload) ประสิทธิภาพ และความเป็นธรรมในการดำเนินคดีต่อสาธารณะ เพื่อให้มีการตรวจสอบและเห็นภาพที่ชัดเจน

(3) การจัดให้มีความช่วยเหลือแก่ผู้ร้องเรียนที่ทำคดีด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การรองรับผู้ใช้บริการศาลที่มีพื้นฐานภาษา/วัฒนธรรมแตกต่างกัน ผู้ด้อยโอกาส ผู้มีภาวะจำกัดทางความเข้าใจ หรือผู้พิการ

(5) การสื่อสารกับสาธารณชนเกี่ยวกับขั้นตอนศาล บริการ และวิธีเข้าถึงศาลอย่างโปร่งใส เพื่อสร้างความเข้าใจ

แนวคิด *Public Trust and Confidence Framework* ของ NACM เน้นว่าความเชื่อมั่นของสาธารณะเป็นองค์ประกอบสำคัญของความชอบธรรมของศาล (Judicial legitimacy) โดยประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ เช่น Integrity, Transparency, Accountability, Procedural Fairness, Appearance of Justice, Timeliness และ Accessibility ซึ่งหลักการนี้ตรงกับทฤษฎี Procedural Justice ที่ว่ากระบวนการที่ยุติธรรมและมีเสียง (Voice) เป็นสิ่งสำคัญต่อการรับรู้ของประชาชนว่าองค์กรยุติธรรมมีความชอบธรรม

นอกจากนี้ การเปิดเผยข้อมูลและความโปร่งใส (Transparency) รวมถึงมีความรับผิดชอบ (Accountability) เป็นองค์ประกอบสำคัญในทฤษฎีความเชื่อมั่นเชิงสถาบัน (Institutional trust) และในกระบวนการยุติธรรมเอง ก็ควรสร้าง “Perception of fairness” ในสายตาประชาชนด้วย จึงจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้อย่างสูงที่สุด

2.3.2 Good Governance Principles in Judiciary

การกำกับดูแลที่ดี (Good Governance) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในบริบทของการบริหารจัดการภาครัฐ โดยองค์การสหประชาชาติ (UNDP 1997 อ้างถึงใน Risanty & Kesuma 2019, 519) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการและโครงสร้างที่ใช้บริหารจัดการองค์กรและทรัพยากรของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส เป็นธรรม และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน แนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในระบบยุติธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรตุลาการและศาล

ในบริบทของระบบยุติธรรม (Judiciary) การกำกับดูแลที่ดีหมายถึง การบริหารและปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรตุลาการอย่างเป็นธรรม โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบได้ (OECD 2004; World Bank 2017) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของ Rule of Law และการสร้างความน่าเชื่อถือในสังคม

1) หลักการของ Good Governance ในระบบยุติธรรม

การศึกษาทางวิชาการมักชี้ให้เห็นหลักการสำคัญของ Good Governance ในระบบยุติธรรม ได้แก่

(1) Transparency (ความโปร่งใส) หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม การตัดสินคดี และการบริหารงานศาลให้ประชาชนรับรู้ (Transparency International 2016) ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงของการทุจริตและเพิ่มความเชื่อมั่นต่อระบบตุลาการ

(2) Accountability (ความรับผิดชอบ) ศาลและตุลาการต้องมีระบบตรวจสอบและความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน (World Bank 2017) รวมถึงการมีมาตรการด้านจริยธรรม การประเมินประสิทธิภาพ และการตอบคำถามต่อประชาชน

(3) Integrity (ความซื่อสัตย์และยุติธรรม) การตัดสินคดีและการดำเนินงานต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายและจริยธรรม ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง Public Trust และลดอคติในการพิจารณาคดี

(4) Participation (การมีส่วนร่วมของประชาชน) การรับฟังเสียงของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น การเปิดให้เข้าชมกระบวนการพิจารณาคดี การสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้บริการศาล (OECD 2004)

(5) Efficiency and Effectiveness (ประสิทธิภาพและประสิทธิผล) การจัดการกระบวนการยุติธรรมอย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ รวมถึงใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า

(6) Rule of Law (หลักนิติธรรม) การปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย ไม่ใช่อิทธิพลทางการเมืองหรือส่วนตัว (UNDP 2016)

2) การประยุกต์ใช้หลักการ Good Governance ในองค์กรตุลาการ

งานวิจัยฉบับได้แสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักการ Good Governance ในศาลและองค์กรยุติธรรมมีหลายรูปแบบ เช่น

(1) การพัฒนาระบบการตรวจสอบภายใน (Internal Audit & Monitoring Systems) เพื่อให้ตุลาการสามารถตรวจสอบการทำงานของตนเองและขององค์กรได้

(2) การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ (Judicial Transparency Portals) เช่น การเผยแพร่คำพิพากษา รายงานประจำปี และสถิติการดำเนินคดี

(3) การประเมินผลและการพัฒนาตุลาการ (Judicial Performance Evaluation) เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและความเป็นมืออาชีพ

(4) การสร้างความเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access to Justice) การให้บริการทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส

3) ความสัมพันธ์ระหว่าง Good Governance และ Public Trust

งานวิจัยหลายชิ้นชี้ว่า การนำหลักการ Good Governance ไปใช้ในศาลสัมพันธ์โดยตรงกับระดับความเชื่อมั่นของประชาชน (Public Trust and Confidence) ไม่ว่าจะเป็นงานของ Rose-Ackerman and Palifka (2016, 712-717) พบว่า ความโปร่งใสและการรับผิดชอบของศาลทำให้ประชาชนมั่นใจในกระบวนการตัดสินคดีมากขึ้น และ National Association for Court Management (NACM 2018) พัฒนา Public Trust and Confidence Framework เพื่อวัดความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาล โดยชี้ว่าหลักการ Good Governance เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือ โดยสามารถสรุปความสัมพันธ์ได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่าง Good Governance และ Public Trust

หลักการ	ความหมายในระบบยุติธรรม	ตัวชี้วัด / มาตรฐาน	ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในศาล / ตุลาการ	ประโยชน์ต่อ Public Trust
Transparency (ความโปร่งใส)	การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม การตัดสินคดี และการบริหารงานศาลต่อประชาชน	- การเผยแพร่คำพิพากษา - การเผยแพร่รายงานประจำปีของศาล - การเข้าถึงข้อมูลและสถิติการดำเนินคดี	- เว็บไซต์ศาลเผยแพร่คำพิพากษาและสถิติการดำเนินคดี - ประกาศประชาสัมพันธ์นโยบายและการปรับปรุงระบบคดี	ช่วยให้ประชาชนเห็นกระบวนการทำงานของศาลอย่างโปร่งใส ลดความรู้สึกว่าถูกละเลยหรือไม่เป็นธรรม

หลักการ	ความหมายในระบบยุติธรรม	ตัวชี้วัด / มาตรฐาน	ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในศาล / ตุลาการ	ประโยชน์ต่อ Public Trust
Accountability (ความรับผิดชอบ)	ตุลาการและองค์กรศาลต้องมีระบบตรวจสอบและรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่	- ระบบประเมินประสิทธิภาพของตุลาการ - กลไกร้องเรียนต่อพฤติกรรมไม่เหมาะสม - การตรวจสอบภายในและภายนอก	- มีคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับตุลาการ - ระบบการตรวจสอบการตัดสินคดีซ้ำโดยผู้บังคับบัญชา	สร้างความมั่นใจว่าศาลจะถูกตรวจสอบและมีมาตรการรับผิดชอบหากเกิดข้อผิดพลาด
Integrity (ความซื่อสัตย์และยุติธรรม)	การตัดสินคดีและปฏิบัติหน้าที่ต้องเป็นไปตามกฎหมายและหลักจริยธรรม	- จรรยาบรรณตุลาการ - การฝึกอบรมด้านจริยธรรม - ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน	- ตุลาการต้องเปิดเผยความสัมพันธ์ทางธุรกิจหรือครอบครัวที่อาจมีผลต่อคดี - การจัดอบรมด้านจริยธรรมประจำปี	เพิ่มความมั่นใจว่าการตัดสินคดีเป็นธรรม ลดการรับรู้ถึงอคติหรือการทุจริต
Participation (การมีส่วนร่วมของประชาชน)	การรับฟังเสียงของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม	- การสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการศาล - การรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณะ	- จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน - ให้ประชาชนเข้าชมกระบวนการพิจารณาคดีบางประเภท	สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการยุติธรรมและเพิ่มความเชื่อมั่นในระบบ
Efficiency and Effectiveness (ประสิทธิภาพและประสิทธิผล)	การดำเนินการคดีอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม	- เวลาเฉลี่ยในการตัดสินคดี - อัตราคดีค้างและคดีล่าช้า - การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนงานศาล	- ใช้ระบบ e-Court และจัดทำฐานข้อมูลคดีออนไลน์ - จัดระบบคิวและนัดหมายเพื่อลดเวลารอคอยของประชาชน	ลดความล่าช้าและความไม่แน่นอน ทำให้ประชาชนมั่นใจว่ากระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ
Rule of Law (หลักนิติธรรม)	การดำเนินงานต้องยึดกฎหมายเป็นหลัก ไม่ใช่ความชอบส่วนตัวหรือแรงกดดันทางการเมือง	- การตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย - การรับรองความเป็นอิสระของตุลาการ	- ตุลาการตัดสินคดีโดยไม่มีอิทธิพลจากรัฐบาลหรือกลุ่มผลประโยชน์ - การจัดตั้งศาลอิสระเฉพาะด้าน เช่น ศาลรัฐธรรมนูญ	เพิ่มความเชื่อมั่นว่าศาลเป็นกลาง และตัดสินตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม

2.4 ทฤษฎีการรับรู้ (Perception Theory)

2.4.1 ความหมายของการรับรู้

การรับรู้ หรือ Perception หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากความรู้สึกสัมผัส (Sensation) จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกาย มาประมวลผล วิเคราะห์ผ่านกระบวนการทำงานของสมอง และตีความหมายเพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ต่อไป (เสรี วงษ์มณฑา 2542, 17; Assael 1998, 218)

Andrej Démuth (2013, 7) ยังได้ชี้ให้เห็นความหมายของการรับรู้ตามทฤษฎีหลัก สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ทฤษฎีการรับรู้โดยอ้อม (Indirect Realism) และทฤษฎีเชิงสร้างสรรค์ (Constructivist Theories) ทฤษฎีนี้มองว่าการรับรู้เป็นภาวะพึ่งพาทางจิตใจ (Mind-dependent) สิ่งที่บุคคลรับรู้ไม่ใช่โลกภายนอกโดยตรง แต่เป็นตัวแทนทางจิตใจ (Mental representation) ที่สมองสร้างขึ้นมาจากการตีความข้อมูลทางประสาทสัมผัส ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในและมีการประมวลผลจากบนลงล่าง (Top-down) ซึ่งขับเคลื่อนด้วยความรู้และความคาดหวังเดิม (Démuth 2013, 15)

2) ทฤษฎีการรับรู้โดยตรง (Direct Realism) เชื่อว่าการรับรู้เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงระหว่างผู้รับรู้กับโลกภายนอก โดยปฏิเสธบทบาทของตัวแทนทางจิตใจ การรับรู้จึงเกิดขึ้นจากการประมวลผลแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up) ซึ่งอาศัยข้อมูลเชิงกายภาพที่เข้าสู่ระบบประสาทสัมผัสโดยตรงเป็นหลัก (Démuth 2013, 14–15)

2.4.2 กระบวนการของการรับรู้

กระบวนการของการรับรู้ เป็นขั้นตอนเชิงพลวัติที่เริ่มมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับผู้รับรู้ และนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรม (สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ 2541, 60) ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ระยะ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ม.ป.ป., 76–77) ดังนี้

1) การรู้สึก (Sensation) ขั้นตอนนี้คือการรับข้อมูลดิบ ซึ่งเป็นระยะแรกที่พลังงานจากสิ่งเร้าภายนอก (External Stimuli) เข้ามาปะทะกับอวัยวะรับความรู้สึก (Sensory Organs) ของบุคคล จากนั้นระบบประสาทจะทำหน้าที่ เปลี่ยนรหัสพลังงานเหล่านั้นให้เป็นสัญญาณทางไฟฟ้า หรือสัญญาณประสาท (Neural Signals) ที่สมองสามารถอ่านและประมวลผลต่อไปได้

2) การจัดระเบียบ (Organization) ขั้นตอนนี้เป็นการจัดการข้อมูล โดยสัญญาณประสาทที่ถูกส่งไปยังสมองจะได้รับการรวบรวมและจัดกลุ่ม เพื่อประกอบสร้างให้เกิดรูปแบบหรือโครงสร้างที่มีความหมายชัดเจน ขั้นตอนนี้จะช่วยให้สมองสามารถจัดการกับข้อมูลปริมาณมหาศาลได้อย่างมีระบบ

3) การตีความหมาย (Interpretation) ขั้นตอนนี้คือ การกำหนดความหมายส่วนบุคคล ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการประมวลผล โดยสมองจะทำหน้าที่แปลความรูปแบบที่จัดระเบียบไว้แล้วอย่างรอบด้าน การแปลความนี้อาศัยการบูรณาการข้อมูลภายในหลายส่วน ได้แก่ ประสบการณ์ในอดีต ความคาดหวังที่

เกิดขึ้น และทัศนคติส่วนตัว เพื่อประกอบการตัดสินใจ ซึ่งการรับรู้ในขั้นตอนนี้จะมีความเป็นอัตวิสัย (Subjective) สูงมากในแต่ละบุคคล เนื่องจากอาศัยประสบการณ์และการรับรู้ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเชิงทฤษฎีของ Démuth (2013, 14-15) ที่พบว่ากระบวนการรับรู้มีการทำงานควบคู่กันระหว่างการประมวลผลจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Processing) คือ การทำงานที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล เป็นการทำงานที่อาศัย ข้อมูลเชิงรับสัมผัส (Sensory Data) เป็นแกนหลัก ซึ่งจะเริ่มต้นจากหน่วยรับสัมผัส (Sensory Receptors) และส่งข้อมูลไปยังสมองในลำดับที่สูงขึ้นตามลำดับ โดยข้อมูลที่ประมวลผลจะมาจากคุณสมบัติทางกายภาพของสิ่งเร้าเป็นหลัก และการประมวลผลจากบนลงล่าง (Top-down Processing) ที่ทำงานขับเคลื่อนด้วยแนวคิด (Concept-driven) ซึ่งถูกชี้นำโดยความรู้ ความคาดหวัง และประสบการณ์ที่สะสมอยู่ในสมอง หรือ ความจำ ซึ่งเน้นย้ำบทบาทของสมองในการสร้างสรรค์สิ่งที่รับรู้ ทำให้เกิดการรับรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเติมเต็มช่องว่างของข้อมูล (Perceptual Completion) และมีความเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) สูง

2.4.3 องค์ประกอบของการรับรู้

องค์ประกอบของการรับรู้ประกอบด้วยคุณลักษณะเชิงโครงสร้างที่ช่วยให้บุคคลสามารถรับรู้โลกได้อย่างเป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพ (Démuth 2013, 15; มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ม.ป.ป., 77) โดยเฉพาะการจัดระเบียบข้อมูลทางประสาทสัมผัสให้เป็นรูปแบบที่สมองเข้าใจได้

1) ความสามารถในการรวมกลุ่มและการแยกแยะ เป็นกลไกพื้นฐานที่ช่วยให้บุคคลสามารถแยกวัตถุที่กำลังสนใจ (Figure) ออกจากฉากหลัง (Ground) ได้อย่างชัดเจน โดยอาศัยความจำจากประสบการณ์เดิมมาช่วยในการจัดประเภทสิ่งเร้า ซึ่งหลักการนี้ชี้ให้เห็นว่าสมองพยายามจัดโครงสร้างของข้อมูลที่ไม่เป็นระเบียบให้มีความหมาย

2) ความสัมพันธ์เชื่อมโยง เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยงของข้อมูลต่าง ๆ หลากหลายประเภทเข้าด้วยกัน เช่น การรับรู้รูปร่างพร้อมกับขนาดและสี เพื่อสร้างภาพของวัตถุที่มีความครบถ้วน

3) การรับรู้ความลึกและมิติของวัตถุ เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้บุคคลรับรู้ว่าวัตถุมีขนาด รูปร่าง ความลึก เพื่อความเข้าใจโลกสามมิติ (Démuth 2013, 31)

2.4.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

การที่บุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้ที่แตกต่างกันนั้น เป็นผลมาจากอิทธิพลของปัจจัยหลายประการ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการรับรู้ไม่ได้เป็นเพียงการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเท่านั้น แต่ยังถูกกำหนดโดยปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน ดังนี้ (Démuth 2013, 15; สุภาภรณ์ พลนิกร 2548, 121–137)

1) ความรู้และประสบการณ์เดิม (Knowledge and Previous Experience) เป็นปัจจัยภายในที่สำคัญที่สุดในทฤษฎีเชิงสร้างสรรค์ ความรู้ที่สะสมไว้จะทำหน้าที่ชี้นำกระบวนการประมวลผลแบบ

จากบนลงล่าง ทำให้บุคคลตีความสิ่งเร้าตามกรอบความคิดและความคาดหวังที่เคยมี (อสงไขย ทยานศิลป์ 2560, 2)

2) ความสนใจ (Attention) เป็นกลไกคัดข้อมูลที่เข้ามาในระบบการรับรู้ ข้อมูลที่ถูกให้ความสนใจจะถูกประมวลผลอย่างละเอียดและมีโอกาสเข้าสู่การรับรู้เชิงจิตสำนึกได้สูงกว่าข้อมูลอื่น

3) ลักษณะทางกายภาพของสิ่งเร้า (Physical Characteristics of Stimuli) ในที่นี้เช่น ความเข้ม และความถี่ในการปรากฏ ล้วนมีผลต่อการดึงดูดความสนใจและการเริ่มกระบวนการรับสัมผัส ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการรับรู้ทั้งหมด

4) ประสาทสัมผัส (Sense Organs) ที่ทำให้เกิดความรู้สึกสัมผัส เช่น ตาดู หูฟัง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและความแม่นยำของการรับรู้

5) การแปลความหมายของสิ่งที่เราสัมผัสหรือเคยพบเห็นมาแล้ว โดยสมองก็จะทำหน้าที่ทบทวนความรู้ที่มีอยู่เดิม นำไปสู่การเกิดความรู้สึกจากการสัมผัส (Sensation)

6) ทัศนคติและแรงจูงใจ บุคคลมักจะรับรู้สิ่งเร้าที่สอดคล้องกับความเชื่อ ความคาดหวัง และความต้องการของตนเองได้อย่างชัดเจนกว่าสิ่งเร้าที่เป็นกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะทางจิตมีอิทธิพลต่อการเลือกรับสัมผัสอย่างมีนัยสำคัญ

7) ความแตกต่างและความแปลกใหม่ (Novelty and Contrast) สิ่งเร้าที่มีความแปลกใหม่หรือมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบ จะถูกรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว

8) การเคลื่อนไหว (Motion) สิ่งเร้าที่มีการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงย่อมดึงดูดความสนใจได้มากกว่าสิ่งเร้าที่อยู่นิ่ง

การพิจารณาปัจจัยเหล่านี้ร่วมกันช่วยให้เข้าใจว่า กระบวนการรับรู้เป็นผลลัพธ์ของการประมวลผลที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของทั้งคุณสมบัติทางกายภาพของโลกภายนอกและลักษณะเฉพาะทางจิตวิทยาของบุคคล ดังนั้น การรับรู้ของบุคคลผ่านกระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ จึงย่อมส่งผลให้มีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญที่แตกต่างกัน

2.5 ทฤษฎีความเชื่อมั่น (Trust Theory)

2.5.1 ความหมายของความเชื่อมั่น

ความเชื่อมั่น (Trust) ได้รับการนิยามจากหลากหลายสาขาวิชา โดย Mayer, Davis & Schoorman (1995, 712) ให้นิยามว่า “ความเต็มใจของบุคคลหนึ่งที่จะยอมรับความเสี่ยงจากการกระทำของอีกฝ่าย ภายใต้ความคาดหวังในความสามารถ (Ability) ความซื่อสัตย์ (Integrity) และความหวังดี (Benevolence) ของอีกฝ่าย ขณะที่ Rousseau et al. (1998) ขยายความว่าความเชื่อมั่นเป็น ทัศนคติ (Attitude) ไม่ใช่พฤติกรรมตรง ๆ แต่เป็นการเปิดรับความเปราะบาง (Vulnerability) ที่ไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง

ในบริบทไทย งานวิจัยของ Maliwan Saen (2006) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2018) ให้นิยามความเชื่อมั่นว่าเป็นการรับรู้ต่อความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใส และความสามารถของบุคคลหรือองค์กร ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการสร้างความร่วมมือและความยอมรับในนโยบาย

2.5.2 ที่มาของทฤษฎีความเชื่อมั่น

ความเชื่อมั่นถูกอธิบายจากสองแนวคิดหลัก คือ

1) แนวคิดด้านอารมณ์และสังคม (Affective/Social trust) มองว่าความเชื่อมั่นเกิดจากค่านิยมร่วม ความสัมพันธ์ที่ดี และความผูกพันทางสังคม (Lewicki & Brinsfield 2017)

2) แนวคิดด้านเหตุผลและการคำนวณ (Cognitive/Rational trust) เน้นการประเมินผลประโยชน์-ต้นทุน และการคาดการณ์พฤติกรรมของผู้อื่น (Hardin 2002)

ทั้งนี้ Stern & Coleman (2015, 128-129) และ Rapp (2020) ได้เสนอว่า ความเชื่อมั่นควรถูกมองแบบพหุมิติ (multidimensional construct) ซึ่งครอบคลุม

1) Dispositional trust ความโน้มเอียงที่จะเชื่อใจผู้อื่น

2) Affinitive trust การเชื่อมั่นจากค่านิยมและความสัมพันธ์

3) Rational trust การประเมินผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการเชื่อใจ

4) Procedural trust การเชื่อมั่นในกฎเกณฑ์และกระบวนการที่ยุติธรรม

แนวคิดนี้นำไปสู่กรอบ “Trust Ecology” ที่อธิบายว่าความเชื่อมั่นแต่ละมิติมีบทบาทแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา และสามารถเสริมหรือคานกัน เพื่อสร้างความยืดหยุ่นและความมั่นคงในระบบความร่วมมือ (Stern & Baird 2015)

2.5.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น

1) ปัจจัยเชิงบุคคล

(1) คุณลักษณะส่วนบุคคล บุคคลที่มีแนวโน้มเชื่อใจผู้อื่นสูง (High propensity to trust) มักสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือได้ง่ายกว่า (Mayer & Davis 1999)

(2) ประสบการณ์ที่ผ่านมา การมีประสบการณ์เชิงบวก เช่น การได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมและซื่อสัตย์ จะช่วยเพิ่มระดับความเชื่อมั่น (Jones & Shah 2016)

2) ปัจจัยเชิงความสัมพันธ์

(1) ค่านิยมและเป้าหมายร่วม Siegrist et al. (2000) แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ถึงค่านิยมที่สอดคล้องกันเป็นฐานสำคัญของความเชื่อมั่น

(2) ความโปร่งใสในการสื่อสาร งานวิจัยไทยจากมหาวิทยาลัยบูรพา (2016) พบว่าการสื่อสารที่โปร่งใสและสม่ำเสมอช่วยเสริมสร้างทั้งความเชื่อมั่นและความผูกพัน (Commitment) ต่อองค์กร

3) ปัจจัยเชิงองค์กรและสถาบัน

(1) ความยุติธรรมของกระบวนการ (Procedural Justice) งานของ Rapp (2020) เน้นว่าความเชื่อมั่นในองค์กรขึ้นกับการรับรู้ว่ากระบวนการตัดสินใจมีความโปร่งใส ยุติธรรม และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีเสียง (Voice)

(2) โครงสร้างและระบบกำกับดูแล Stern & Coleman (2015) แสดงว่า การมี Procedural trust เป็นตัวกำหนดความต่อเนื่องและความยั่งยืนของความร่วมมือ โดยเฉพาะในงานจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

4) ปัจจัยเชิงสังคมและเทคโนโลยี

(1) แพลตฟอร์มดิจิทัลและ Social Commerce งาน Towards an Ethical and Trustworthy Social Commerce Community ใส่ปี เสนอว่า ในโลกออนไลน์ความเชื่อมั่นเกิดจากการคุ้มครองข้อมูล การป้องกันการฉ้อโกง และความโปร่งใสของผู้ขาย

(2) สภาพแวดล้อมทางสังคม (Trust Environment) Rapp (2020) อธิบายว่าความเชื่อมั่นของบุคคลอาจไม่มีพลัง หากบรรยากาศของกลุ่มเต็มไปด้วยความไม่ไว้วางใจ

2.5.4 ความเชื่อมั่นที่มีต่อองค์กรและหน่วยงานยุติธรรม

งานวิจัยในสาขารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ยืนยันว่า ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานยุติธรรม (เช่น ศาล ตำรวจ อัยการ) มีบทบาทสำคัญต่อ เสถียรภาพทางสังคม และ การยอมรับใน Rule of Law

1) ความยุติธรรมเชิงกระบวนการ

Tyler (1990) ชี้ว่า ประชาชนยอมรับการตัดสินใจของศาลและตำรวจแม้ไม่เป็นผลที่ตนต้องการ หากรับรู้ว่ากระบวนการมีความยุติธรรม เสมอภาค และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับงานของ Hamm (2017) และ Rapp (2020) สนับสนุนว่า ความรู้สึกมีส่วนร่วม (Participatory voice) เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ

2) ความน่าเชื่อถือของบุคลากรและองค์กร

Colquitt et al. (2007) เสนอว่า ความเชื่อมั่นต่อองค์กรขึ้นกับการรับรู้ว่าบุคลากรมีความสามารถ (Ability) ความซื่อสัตย์ (Integrity) และความหวังดี (Benevolence) เช่นเดียวกับงานของ Smith et al. (2013) ที่ชี้ให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ที่สื่อสารอย่างตรงไปตรงมาและแสดงความยุติธรรมช่วยเสริมความเชื่อมั่นของชุมชนต่อหน่วยงานยุติธรรมโดยตรง

ในแง่ของบริบทไทย ฐานิสร พันธุ์ครุฑ (2562) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นกับความคุ้มค่า ในการเข้ารับบริการจากกระบวนการยุติธรรมของประชาชน โดยแสดงให้เห็นว่าความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานรัฐและองค์กรด้านกฎหมายสัมพันธ์กับการรับรู้ถึง ความโปร่งใส ความไม่เลือกปฏิบัติ และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเสมอภาค

3) ปัจจัยทางสังคมและการสื่อสาร

ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานยุติธรรมยังได้รับอิทธิพลจากการสื่อสารสาธารณะและความโปร่งใสเชิงข้อมูล หากองค์กรสามารถอธิบายเหตุผลของการตัดสินใจอย่างชัดเจน จะลดความรู้สึกสงสัยและสร้างความร่วมมือในระยะยาว (Johnston et al. 2011)

ในยุคดิจิทัล งาน Towards an Ethical and Trustworthy Social Commerce Community ใส่ปี แม้จะศึกษาสังคมการค้าออนไลน์ แต่สะท้อนประเด็นเดียวกันคือ “ความโปร่งใสและกลไกตรวจสอบ” เป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรสมัยใหม่

แม้ทฤษฎีความเชื่อมั่นพัฒนามาจากการอธิบายเชิงจิตวิทยาส่วนบุคคล แต่ก็ได้มีมุมมองที่กว้างขึ้นและพัฒนามาสู่กรอบพหุมิติ ที่ครอบคลุมมิติด้านบุคคล ความสัมพันธ์ องค์กร และระบบกฎเกณฑ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น ตั้งแต่คุณลักษณะส่วนบุคคล ประสบการณ์ที่ผ่านมา การสื่อสาร ค่านิยมร่วม ความยุติธรรมเชิงกระบวนการ ไปจนถึงบรรยากาศของสังคมและองค์กร โดยเฉพาะในบริบท องค์กรและหน่วยงานยุติธรรม ความเชื่อมั่นถือเป็นฐานรากของการยอมรับและความร่วมมือจากสังคม หากองค์กรสามารถรักษา ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความน่าเชื่อถือของบุคลากร ก็จะนำไปสู่ความมั่นคงของระบบกฎหมายและการปกครองโดยหลักนิติธรรม (Rule of Law) อย่างยั่งยืน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นต่อองค์กรภาครัฐ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัย พบว่า “Trust” กับ “Confidence” มักถูกใช้สลับกัน แต่มีนัยต่างกันเชิงทฤษฎีและการวัด โดยคำว่า Trust มักใช้ในแง่ของความคาดหวังเชิงอนาคตและรวมมิติของความเสี่ยง (Willingness to be vulnerable) ในขณะที่คำว่า Confidence จะสื่อการประเมินความสามารถหรือผลลัพธ์ของหน่วยงานตามที่คาดไว้ (Outcome-based belief) ซึ่งมีความสำคัญเมื่อออกแบบการวัดและตีความผลสำรวจสาธารณะ (Surveys) โดยเฉพาะเมื่อเป้าหมายคือการประเมินความชอบธรรม (Legitimacy) ขององค์กร เช่น ศาลหรือหน่วยงานรัฐอื่น ๆ (Wallace and Goodman-Delahunty 2021, 2-6) นอกจากนี้ บทความและงานวิจัยหลายฉบับ ได้ชี้ให้เห็นถึงกรอบแนวคิดในการอธิบายความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานสาธารณะหรือหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้

2.6.1 ความยุติธรรมตามกระบวนการ (Procedural justice / procedural fairness)

ความยุติธรรมตามกระบวนการ (Procedural Justice) เป็นแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมและการรับรู้ถึงความเป็นธรรมของผู้คนมีอิทธิพลอย่างมากจากคุณภาพของประสบการณ์ และแนวคิดนี้ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายบริบท เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้างานกับลูกจ้างภายในองค์กร สถาบันการศึกษา และระบบยุติธรรมทางอาญา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองและตำรวจ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรี 2) ความเคารพเสียงของประชาชน 3) การตัดสินใจ

เป็นกลางและโปร่งใส และ 4) แรงจูงใจที่น่าเชื่อถือ (The Justice Collaboratory n.d.) โดยงานวิจัยของ Wallace and Goodman-Delahunty (2021, 11-14) แสดงให้เห็นว่า เมื่อประชาชนรับรู้ว่ากระบวนการเป็นธรรม จะมีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้น แม้ผลลัพธ์จะไม่ตรงกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ตาม

ภาพที่ 3 เสาหลักทั้งสี่ของกระบวนการยุติธรรม
ที่มา The Justice Collaboratory, Yale Law School (n.d.)

2.6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อใจ ความเชื่อมั่น และการรับรู้ความเสี่ยง (Trust, Confidence, and Risk Perception)

งานศึกษาของ Earle และ Siegrist (2008) นำเสนอภาพความเชื่อมโยงของความสัมพันธ์ระหว่าง “ความไว้วางใจ (Trust)” และ “การรับรู้ความเสี่ยง (Risk perception)” โดยมีพื้นฐานจาก Trust, Confidence and Cooperation (TCC) Model ซึ่งถือเป็นกรอบทฤษฎีที่ช่วยแยกความแตกต่างระหว่าง Trust และ Confidence เพื่ออธิบายพฤติกรรมการยอมรับหรือการร่วมมือของบุคคลต่อสถาบันหรือระบบสังคม รวมถึงชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่าง Trust และ Risk perception ไม่ได้เป็นแบบเส้นตรงหรือตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อม (Contextual factors) ที่กำหนดความสัมพันธ์นี้

จากโมเดล TCC คำว่า Trust หมายถึง การรับรู้ด้านคุณธรรม ความตั้งใจ และความสอดคล้องของค่านิยมระหว่างผู้ตัดสินใจและสาธารณะ ขณะที่ Confidence สะท้อนความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่บนข้อมูลเชิงประสิทธิภาพ เช่น ผลงานในอดีต ความสม่ำเสมอ และความสามารถขององค์กร ทั้งสององค์ประกอบสามารถเป็นฐานที่ทำให้บุคคล “ร่วมมือ (Cooperation)” กับสถาบันได้ แต่จะมีบทบาทมากน้อยแตกต่างกันตามสถานการณ์

เมื่อประยุกต์สู่บริบทของการรับรู้ความเสี่ยง “ความรู้ (Knowledge)” สามารถทำหน้าที่แทน Performance information ได้ และการรับรู้ความเสี่ยง (Risk perception) สามารถถือเป็นผลลัพธ์

ของการประเมินระดับความมั่นใจ (Confidence) ได้เช่นกัน ดังนั้น Trust จึงอาจส่งผลต่อ Risk perception ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านการรับรู้ข้อมูลหรือความรู้ที่บุคคลมี อย่างไรก็ตาม ความไว้วางใจ (Trust) และการรับรู้ความเสี่ยง (Risk perception) นั้นมีตัวแปรกำกับที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ความสำคัญของประเด็นทางศีลธรรม (Issue importance) และ 2) ระดับความรู้หรือความคุ้นเคยของประชาชน (Knowledge/familiarity) ซึ่งจะก่อให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ใน 4 แบบ โดยหากประเด็นเหล่านั้นมีความสำคัญทางศีลธรรมสูง แต่ประชาชนมีความรู้ต่ำ ความไว้วางใจจะกลายเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงต่อการรับรู้ความเสี่ยง ทั้งนี้ หากประชาชนมีความรู้สูงและมองว่าเรื่องนั้นไม่สำคัญมาก การรับรู้ความเสี่ยงจะถูกกำหนดโดยความรู้มากกว่าความไว้วางใจ

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่าง Trust และ Risk perception จึงไม่ใช่สิ่งที่คงที่หรือตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและการรับรู้ของผู้คน การจัดการความเสี่ยงในอนาคตควรให้ความสำคัญกับการประเมินความสำคัญ และความรู้หรือความเข้าใจของประชาชน เพราะจะเป็นตัวกำหนดว่าควรใช้ “การสร้าง Trust” หรือ “การเสริม Knowledge” อย่างไร เพื่อจัดการกับการรับรู้ความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6.3 Trust in Public Institutions

UNDP (2021) กล่าวถึงความไว้วางใจ (Trust) ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญใน “สัญญาทางสังคม” (Social contract) ระหว่างรัฐกับประชาชน และเป็นรากฐานสำหรับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการภาครัฐ (Governance) และการพัฒนา (Development) โดยความไว้วางใจออกเป็นสองมิติหลัก คือ 1) Horizontal trust หมายถึง ความไว้วางใจภายในหมู่ประชาชนด้วยกัน และ 2) Vertical trust หมายถึง ความไว้วางใจที่ประชาชนมีต่อองค์กรสาธารณะหรือหน่วยงานรัฐ (Public institutions)

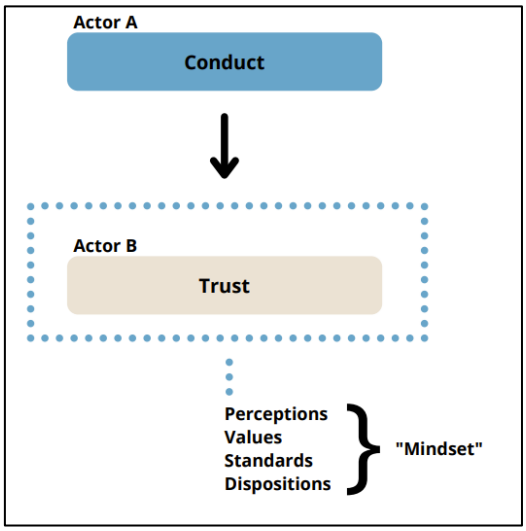
ในมุมมองของบทความนี้ มุ่งเน้นไปที่ Vertical trust นั่นคือความไว้วางใจของประชาชนของหน่วยงานของรัฐ และนำเสนอกรอบแนวคิด (Conceptual framework) เพื่อช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายเข้าใจถึงธรรมชาติ ตัวขับเคลื่อน และผลลัพธ์ของความไว้วางใจที่มีต่อองค์กรสาธารณะหรือหน่วยงานของรัฐ รวมถึงแนวทางในเชิงโปรแกรมมิ่ง (Programming) เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจในภาครัฐ

นิยามและองค์ประกอบของความไว้วางใจในภาครัฐ (Trust) ได้รับการนิยามในหลายแง่มุม ทั้งนี้ในแง่ของการปกครอง (Governance) จะหมายถึง ความเชื่อของประชาชนว่า สถาบัน (หรือผู้มีอำนาจ) จะปฏิบัติตามความคาดหวังที่ดีในเงื่อนไขของความไม่แน่นอน และยังได้แยกนิยามความหมายระหว่างคำว่า Trust กับ Trustworthiness ดังนี้

1) Trust คือ ความเชื่อหรือความคาดหวังของผู้ไว้วางใจว่า สถาบันจะทำตามที่สัญญาหรือในแนวที่ดี

2) Trustworthiness คือ คุณสมบัติที่สถาบันนั้นควรมี เพื่อให้สมควรแก่การไว้วางใจ เช่น ความตั้งใจที่ดี (Intentions) และสมรรถนะ/ความสามารถ (Competence)

แม้ Trust สัมพันธ์กับ Trustworthiness แต่ความสัมพันธ์นั้นไม่จำเป็นต้องตรงไปตรงมา เพราะผู้ไว้วางใจมีข้อจำกัดในข้อมูล และการประเมินมักผ่านกระบวนการรับรู้ตามกรอบความคิด (Mindset) ของคน ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ (Perceptions) ค่านิยม (Values) มาตรฐาน (Standards) และอุปนิสัย (Depositions)

ภาพที่ 4 ความไว้วางใจในฐานะกระบวนการการรับรู้
ที่มา UNDP (2021)

นอกจากนี้ UNDP (2021) ได้เน้นแง่มุมสำคัญในการวิเคราะห์ Trust ในภาครัฐดังนี้

1) Actor-based trust vs System-based trust โดย

(1) Actor-based trust หมายถึง ความไว้วางใจต่อบุคคลหรือบทบาทเฉพาะ เช่น หน่วยงาน นายกรัฐมนตรี ฯลฯ

(2) System-based trust หมายถึง ความไว้วางใจในระบบการปกครอง กฎระเบียบ กลไกอำนาจถ่วงดุล ฯลฯ

โดยในปัจจุบัน ระบบประชาธิปไตยสมัยใหม่มักจะให้น้ำหนักกับ System-based trust มากกว่า Actor-based trust เนื่องจากไม่ใช่การให้ความสำคัญเฉพาะบุคคล

2) ความสำคัญของ “Mindset”

คำอธิบายว่า Trust เป็นกระบวนการทางปัญญา (Cognitive) และมีองค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective) ด้วย ความแตกต่างของ Mindset ระหว่างบุคคล (การรับรู้ ค่านิยม มาตรฐาน และอุปนิสัย) จะเป็นตัวแปรกลางที่ทำให้พฤติกรรมและระดับ Trust แตกต่างกัน

3) Critical spirit

แนวคิดจิตวิพากษ์ (Critical spirit) เป็นทัศนคติที่เปิดโอกาสให้ประชาชนตั้งคำถามต่ออำนาจ และท้าทายการใช้สถาบันอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือสมเหตุสมผล ในบทความมีการนำเสนอกรอบวิเคราะห์ร่วมระหว่างระดับ Political trust กับ Critical spirit (เช่น รูปแบบ “Fragile trust” หรือ “Virtuous cycle”)

4) ระบบข้อมูล (Information ecosystem) และ “มลภาวะข้อมูล (Information pollution)”

ในยุคปัจจุบัน การสร้างและบำรุงรักษาความไว้วางใจสถาบันของรัฐจำเป็นต้องอาศัยระบบข้อมูลสาธารณะ ทั้งสื่อดั้งเดิม และสื่อใหม่ ดังเช่น โซเชียลมีเดีย ฯลฯ เป็นบทบาทของคนกลาง (Intermediaries) ที่ช่วยกรองและตีความข้อมูลมีความสำคัญ รวมถึงข้อท้าทายจากข้อมูลบิดเบือน และการใช้สื่อเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ซึ่งอาจทำให้ความไว้วางใจถูกกดดันหรือถูกทำลายได้

ตัวขับเคลื่อนของความมั่นใจ (Confidence) ต่อระบบการปกครอง เพื่อให้เข้าใจถึงต้นกำเนิดของ Trust ในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อพิจารณาความสามารถของระบบ (Governance system) ประกอบด้วย

1) Design drivers ปัจจัยที่ประเมินตั้งแต่ก่อนการดำเนินงาน (Ex ante) เช่น โครงสร้างการตรวจสอบถ่วงดุล (Checks and balances) กฎหมาย กฎเกณฑ์พื้นฐาน ฯลฯ

2) Performance drivers ปัจจัยการปฏิบัติงาน (Ex post) เช่น ประสิทธิผล (Effectiveness) ความเป็นธรรม (Fairness) การตอบสนอง (Responsiveness) ฯลฯ เช่น คุณลักษณะสำคัญอย่าง Transparency, Accountability, Voice, Integrity ถูกยกให้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง Confidence

อย่างไรก็ดี การเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส (Transparency) ไม่ได้มีผลบวกต่อความเชื่อมั่นเสมอไป บางกรณีที่การเปิดเผยข้อมูลมากเกินไปอาจเปิดช่องให้เกิดการวิพากษ์หรือความคาดหวังสูงเกินไปจนทำให้ความเชื่อมั่นลดลง

นอกจากนี้ บทความนำเสนอว่าประชาชนมักมีมุมมองที่แตกต่างกันระหว่าง

1) มุมมองระดับจุลภาค (Micro view) — “สถาบันเหล่านี้มีผลกับชีวิตของบุคคลนั้น ๆ อย่างไร”

2) มุมมองระดับมหภาค (Macro view) — “สถาบันเหล่านี้มีผลต่อประเทศชาติอย่างไร”

และทั้งสองมุมมองสามารถมีอิทธิพลซ้อนทับกัน โดยทำนอง Halo effect เป็นต้น

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากบทความนี้ชี้ให้เห็นว่า ไม่ควรเน้นการสร้าง Actor-based Trust เป็นหลักอย่างเดียว เพราะอาจทำให้เกิดปัญหา “Trust เฉพาะบุคคล” ที่ไม่ยั่งยืน โดยควรส่งเสริม System-based trust ให้แข็งแรง การสร้างความไว้วางใจควรมีการผสมผสานหลายด้าน เช่น การเสริมคุณธรรม (Integrity) ความโปร่งใส (Transparency) การสร้างกลไกตรวจสอบและอำนวยความเป็นธรรม

(Accountability & Voice) การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และการเสริมความเข้มแข็งของระบบข้อมูล (Information ecosystem) เพื่อลดผลกระทบจาก “มลภาวะข้อมูล”

2.6.4 Public trust and confidence in the Private Security Industry and the Security Industry Authority

การศึกษาในสหราชอาณาจักร (BMG on behalf of Security Industry Authority 2023) มุ่งเน้นการวัดและติดตามความไว้วางใจ (Trust) และความเชื่อมั่น (Confidence) ที่สาธารณชนมีต่อบุคลากรภาคเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านความมั่นคง (Private security industry) และต่อผู้ควบคุมดูแลอุตสาหกรรม (Security Industry Authority: SIA)

เนื้อหาของรายงานแบ่งออกเป็นสี่ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1) ระดับ Trust และ Confidence ที่สาธารณชนมีต่อบุคลากรภาคความมั่นคง

2) ปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรคของ Trust ในภาคเอกชนความมั่นคง

3) ทัศนคติต่อการกำกับดูแล (Regulation) ของอุตสาหกรรมความมั่นคง

4) มุมมองของประชาชนต่ออาชีพการทำงานในภาคความมั่นคงเอกชน

ระเบียบวิธีวิจัยใช้รูปแบบแบบผสม (Mixed methods) ประกอบด้วย แบบสำรวจเชิงปริมาณ (Quantitative survey) โฟกัสกรุ๊ป (Focus groups) และสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) เพื่อให้ได้ภาพทั้งเชิงสถิติและเชิงคุณภาพของมุมมองสาธารณะเกี่ยวกับอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกว่าครึ่งไว้ใจบุคลากรเจ้าหน้าที่ภาคเอกชนความมั่นคง เช่น Security officers หรือ Guards และมีสัดส่วนใกล้เคียงที่เชื่อมั่นว่าพวกเขาปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความสามารถ (Competence) และมีความซื่อสัตย์ (Integrity) และประชาชนยังมองว่าเจ้าหน้าที่ภาคเอกชนมักจะปกป้องทรัพย์สินหรือสินทรัพย์ มากกว่าการปกป้องบุคคล และส่วนใหญ่มองบทบาทของเจ้าหน้าที่เอกชนในลักษณะเป็นผู้คุ้มครองทรัพย์สิน มากกว่าผู้ช่วยให้ปลอดภัยแก่ประชาชนทั่วไป

สำหรับปัจจัยส่งเสริม และอุปสรรคของความไว้วางใจ ประกอบด้วย

1) การรับรู้ถึงทักษะ/ประสบการณ์ โดยเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการฝึกอบรมดีหรือมีประสบการณ์มักสร้างความเชื่อมั่นได้มากกว่า

2) ความสอดคล้อง/ความยืดหยุ่นในการคาดหวังบทบาท ความไม่ชัดเจนระหว่างบทบาทที่คาดหวังกับพฤติกรรมที่รับรู้ได้จริง ทำให้เกิดช่องว่างของความไว้วางใจ

3) ประสบการณ์ตรงกับเจ้าหน้าที่ โดยประชาชนที่เคยมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่มักมีมุมมองที่เฉพาะเจาะจง และมีแนวโน้มความไว้วางใจสูงกว่า เมื่อประสบการณ์เป็นบวก

4) การรับรู้การกำกับดูแล/ความเข้มงวดของระบบใบอนุญาต หากประชาชนมีข้อสงสัยต่อความเข้มงวดในระบบตรวจสอบ อาจเกิดความสงสัยถึงคุณภาพของเจ้าหน้าที่ได้

5) ภาพลักษณ์ลบ/ประสบการณ์เชิงลบในสื่อ สื่อที่นำเสนอภาพลักษณ์ลบของเจ้าหน้าที่ความมั่นคงอาจขัดขวางการสร้างความไว้วางใจในวงกว้างได้

อย่างไรก็ดี ประชาชนมองว่าการกำกับดูแล (Regulation/Licensing) จะเป็นกลไกสำคัญที่สามารถเพิ่มความเชื่อมั่น (Confidence) หากระบบกำกับดูแลถูกมองว่าเข้มแข็งและโปร่งใส

ข้อสังเกตจากงานวิจัย ชี้ให้เห็นว่า ความไว้วางใจ (Trust) มักเปลี่ยนแปลงช้า ที่ต้องใช้เวลาปลูกฝัง และกลุ่มประชากรที่มีช่องว่างทางอายุ ประสบการณ์และการรับรู้ จะทำให้ Trust แตกต่างกัน ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ชี้ว่า การเสริมระบบความโปร่งใสเชิงปฏิบัติ การเปิดเผยข้อมูลการทำงาน พัฒนากระบวนการที่เป็นธรรม (Procedural fairness) เปิดโอกาสในการแสดงมุมมองและรับฟังความคิดเห็น (Voice) และสร้างช่องทางอุทธรณ์ที่เข้าถึงได้ สร้างความชัดเจนและความสม่ำเสมอในการสื่อสาร (Consistent messaging) ช่วยรักษาหรือฟื้นความเชื่อมั่นได้

2.7 ทฤษฎีความคาดหวัง

ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ได้ถูกพัฒนาขึ้นโดย Victor Vroom (1964) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในสถานที่ทำงาน การเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานต้องเข้าใจกระบวนการทางความคิดและการรับรูของบุคคลกอน สะท้อนจุดเน้นที่กระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) ที่บุคคลใช้ในการประเมินทางเลือกและตัดสินใจเลือกพฤติกรรมที่เชื่อว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ตนเองต้องการและมีมูลค่าสูงที่สุด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมเป็นผลมาจากการเลือกอย่างมีสติ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อ เพิ่มความสุขให้สูงสุดและลดความเจ็บปวดให้น้อยที่สุด

อย่างไรก็ดี Victor Vroom ร่วมกับ Edward Lawler และ Lyman Porter (1983 อ้างอิงถึงใน IfM Management Technology Policy, University of Cambridge n.d.) เสนอว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้คนกับเป้าหมาย ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น บุคลิกภาพ ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถ ทฤษฎีนี้เสนอว่า แม้ว่าแต่ละบุคคลอาจมีชุดเป้าหมายที่แตกต่างกัน แต่พวกเขาก็สามารถถูกกระตุ้นได้ ถ้าหากมีเงื่อนไขดังนี้

1) มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความพยายามกับผลการปฏิบัติงาน
2) ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่รางวัลที่เป็นที่ต้องการ
3) รางวัลนั้นจะสนองความต้องการที่สำคัญ
4) ความปรารถนาที่จะสนองความต้องการนั้นแข็งแกร่งพอที่จะทำให้ความพยายามนั้นคุ้มค่า

โดยทฤษฎี VIE (VIE Theory) สร้างขึ้นบนหลักการที่ว่าแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม/การทำงาน (Motivational Force) เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ของสามองค์ประกอบหลักจากการรับรู้ของบุคคล ได้แก่ ความคาดหวัง (Expectancy) ความเป็นเครื่องมือ (Instrumentality) และคุณค่าของผลลัพธ์ (Valence) โดยสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

Motivation = Expectancy x Instrumentality x Valence

โดยที่ E (Expectancy) คือ ความคาดหวังและระดับความมั่นใจในสิ่งที่สามารถทำได้แตกต่างกัน ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างผลงานกับความพยายาม โดยอาจความต้องการทรัพยากร แนวทางการพัฒนาความรู้ การกำกับดูแล

I (Instrumentality) คือ การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผลการปฏิบัติงานกับผลลัพธ์ (Performance-Outcome Linkage) ซึ่งเป็นระดับความเชื่อที่ว่าผลการปฏิบัติงานที่สำเร็จจะนำไปสู่ผลลัพธ์ขั้นที่สอง (Secondary Outcomes) ที่ต้องการ เช่น การเลื่อนตำแหน่ง หรือการได้รับการยอมรับ

V (Valance) หรือมูลค่าของผลลัพธ์ หมายถึง แนวโน้มทางอารมณ์ที่บุคคลมีต่อผลลัพธ์ แสดงถึงความสำคัญของรางวัลที่บุคคลให้คุณค่า เช่น เงิน การเลื่อนตำแหน่ง วันหยุด สวัสดิการ หรือรางวัลที่มาจากปัจจัยภายใน เช่น ความพึงพอใจในตนเอง ซึ่งหากเทียบกับในงานศึกษาชิ้นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องทราบว่าประชาชนให้คุณค่ากับสิ่งใดเป็นสำคัญ (เจตฑถ ดวงสงคณ์ 2553, 10-11; IfM Management Technology Policy, University of Cambridge n.d.)

นอกจากปัจจัยภายในตัวบุคคลแล้ว ทฤษฎีความคาดหวังนี้ ยังได้เน้นย้ำถึงอิทธิพลภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมการทำงาน พลวัตของทีม และรูปแบบความเป็นผู้นำ ที่เป็นแรงจูงใจในการบริหารจัดการ ประกอบด้วย

1) วัฒนธรรมองค์กร
2) ความสามัคคี
3) ความรู้สึกถึงจุดมุ่งหมายหรือความหมาย
4) ความรู้สึกชื่นชมยินดี
5) โอกาสในการก้าวหน้า (Management Training Specialists 2024)

โดยสรุปแล้ว ปัจจัยหลักทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom จากการศึกษาของ พรรณเพ็ญแข โฉมอ่อน (2563) มี 4 ประการ คือ

1) ความคาดหมาย หรือความคาดหวัง ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับความน่าจะเป็นของพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดผลลัพธ์

2) ความพึงพอใจ คือ ความรุนแรงของความต้องการของบุคคลสำหรับผลลัพธ์ โดยความพึงพอใจอาจเป็นบวกหรือลบก็ได้ ภายใต้สถานการณ์ของการทำงาน

3) ผลลัพธ์ คือ ผลที่ตามมาของพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งและอาจจะแยกประเภทเป็นผลลัพธ์ระดับที่หนึ่ง และผลลัพธ์ระดับที่สอง โดยผลลัพธ์ระดับที่หนึ่ง คือ ผลการปฏิบัติงานที่สืบเนื่องมาจากการลงมือทำหรือใช้ความพยายามของบุคคล

4) สื่อกลาง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ระดับที่หนึ่ง และผลลัพธ์ระดับที่สอง ซึ่งตามทัศนะของ Vroom สื่อกลางหรือความคาดหมายแบบที่สองจะอยู่ภายในช่วง +1.0 ถ้าหากว่าไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ ระหว่าง ผลลัพธ์ระดับที่หนึ่ง และผลลัพธ์ระดับที่สองแล้ว สื่อกลางจะมีค่าเท่ากับ 0

ดังนั้น หากพิจารณาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อกระบวนการรับรู้และความคิดของบุคคล สิ่งที่ประชาชนให้คุณค่าหรือให้ความหมายต่อศาลรัฐธรรมนูญ ความเป็นผู้นำ การมองเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน และการนำไปสู่การเห็นเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งจะไปสู่ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

2.8 ทฤษฎีความรู้

2.8.1 ความหมายของความรู้

ความรู้และความเข้าใจ หมายถึง สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการประมวลผลจนเกิดคุณค่า โดยความรู้และความเข้าใจนั้นมีความหมายลึกซึ้งยิ่งกว่าการจดจำข้อเท็จจริงเพียงอย่างเดียว เนื่องจากเป็นกระบวนการสร้างความหมาย (Meaning-making) ที่ต้องอาศัยการบูรณาการข้อมูลใหม่เข้ากับฐานความรู้หรือประสบการณ์เดิม จนกระทั่งตกผลึกกลายเป็นทักษะที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ เปรียบเสมือนการมีศักยภาพในการแปรรูปวัตถุดิบสารสนเทศให้กลายเป็นผลลัพธ์ที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับมุมมองของ (Ackoff 1989) ที่อธิบายว่า ความรู้คือความสามารถในการตอบคำถามว่า อย่างไร (How) หรือการรู้วิธีการที่จะนำพาการกระทำไปสู่ความสำเร็จ

Lorin Anderson และ David Krathwohl (2001, 27) อธิบายว่า ความรู้ตามทฤษฎีการรู้คิดไม่ใช่เพียงวัตถุ แต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการทางสมอง (Cognitive Process) ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่รู้ โดยความหมายของการเรียนรู้ครอบคลุมตั้งแต่การจดจำข้อเท็จจริง (Remembering) ไปจนถึงการรู้คิด (Metacognition) ซึ่งเป็นการตระหนักรู้ในกระบวนการคิดของตนเอง

2.8.2 องค์ประกอบของความรู้

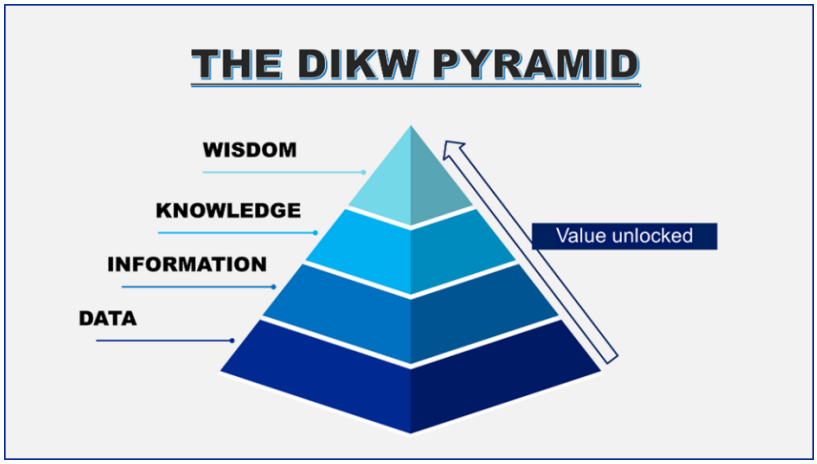
องค์ประกอบของความรู้สามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือสัญลักษณ์ และ ความรู้แฝง (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวบุคคล โดย (Jennifer Rowley 2007, 174) ได้เสนอแนวคิดที่สอดคล้องกับลักษณะของความรู้แฝงนี้ว่า จุดเปลี่ยนสำคัญที่ยกระดับสารสนเทศ (Information) ให้กลายเป็นความรู้ (Knowledge) ขึ้นอยู่กับความสามารถในการนำไปใช้จริง (Actionable) โดยการเกิดความรู้นั้นมิใช่เพียงการรับข้อมูลเข้ามา แต่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์และความเชื่อส่วนบุคคลเข้ามาผสมผสาน จึงทำให้ “ความรู้” มีลักษณะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล (Subjective) หรือขึ้นอยู่กับมุมมองของปัจเจกบุคคล ซึ่งสอดรับกับทฤษฎีของ (Piaget 1952) ที่อธิบายว่า สมองของมนุษย์มิได้ทำหน้าที่เป็นเพียง

เครื่องบันทึกข้อมูล แต่มีโครงสร้างทางปัญญาที่เรียกว่า “คลังความรู้เดิม” สำหรับรองรับและจัดเก็บความรู้แฝง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในมิติทางสังคมและโครงสร้างองค์กร (Blackler 1995, 1023-1024) ได้นำเสนอองค์ประกอบเพิ่มเติม คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในวัฒนธรรม (Encultured Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากการแบ่งปันและสร้างความหมายร่วมกันในกลุ่มสังคม (Shared Meanings) และความรู้ที่เกิดจากความชำนาญ ซึ่งแทรกอยู่ในกฎเกณฑ์ กระบวนการทำงาน หรือเทคโนโลยีขององค์กร

สำหรับกลไกการทำงานเพื่อจัดการกับองค์ประกอบความรู้ทั้งสองประเภทนั้น ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการรู้คิด (Cognitive Process) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนซับซ้อน เริ่มต้นจากระดับพื้นฐานคือ การจำและการรับรู้ (Remembering and Perception) อันเกี่ยวข้องกับการทำงานของความจำรับสัมผัส (Sensory Memory) เพื่อให้สมองสามารถจำได้ (Recognizing) และระลึกข้อมูลได้ (Recalling) ตามกรอบแนวคิดของ (Anderson and Krathwohl 2001) เมื่อข้อมูลถูกบันทึกแล้วจะเข้าสู่ขั้น ความเข้าใจ (Understanding) โดยสมองจะทำการตีความ (Interpreting) จัดกลุ่มข้อมูล (Classifying) และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ผ่านการจำแนกรูปแบบ (Pattern Recognition) เพื่อสร้างความหมาย ลำดับถัดมาคือ การนำไปใช้และการวิเคราะห์ (Applying and Analyzing) ซึ่งเป็นการลงมือทำตามแบบ (Executing) และแยกแยะความแตกต่าง (Differentiating) โดยอาศัยกระบวนการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Assimilation and Accommodation) ตามทฤษฎีของ (Piaget 1952) เพื่อผสานความรู้ใหม่เข้ากับโครงสร้างเดิม จนกระทั่งถึงระดับสูงสุด คือ การประเมินค่าและการสร้างสรรค์ (Evaluating and Creating) ที่เน้นการตรวจสอบและสร้างสิ่งใหม่ โดยมี “การรู้เท่าทันความคิดตนเอง” เป็นกลไกสำคัญในการกำกับตรวจสอบกระบวนการคิดทั้งหมด (Anderson and Krathwohl 2001) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกลไกดังกล่าวชัดเจนยิ่งขึ้น ในมุมมองของจิตวิทยาการรู้คิด (Anderson 1983, 215-217) ได้จำแนกองค์ประกอบความรู้ที่สอดรับกับกระบวนการเหล่านี้ออกเป็นความรู้เชิงประกาศ (Declarative Knowledge) หรือความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง และความรู้เชิงกระบวนการ (Procedural Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติ (Knowing How) ที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนความรู้ให้เป็นการกระทำที่มีประสิทธิภาพ

2.8.3 กระบวนการได้มาซึ่งความรู้

ก่อนที่จะเกิดกระบวนการเปลี่ยนผ่าน จะเห็นได้ว่าการยกระดับจากข้อมูลสู่ปัญญา (From Data to Wisdom) นั้นถูกขับเคลื่อนด้วยกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Processes) ที่มีความซับซ้อนตามลำดับขั้น ดังภาพ

ภาพที่ 5 The DIKW Pyramid

ที่มา Seyma Nur Ebru (2023)

1) จาก Data สู่ Information ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ การจำแนกและทำความเข้าใจ (Understanding) เรารับข้อมูลผ่านประสาทสัมผัส (Sensory Memory) และใช้การประมวลผลทางความคิดในการตีความหมาย เพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อเท็จจริง (Anderson and Krathwohl 2001, 67)

2) จาก Information สู่ Knowledge ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ การวิเคราะห์และการนำไปใช้ (Analyzing and Applying) เป็นขั้นตอนที่สมองเชื่อมโยงสารสนเทศใหม่เข้ากับประสบการณ์เดิมในความจำระยะยาว (Long-term Memory) จนเกิดความเข้าใจในรูปแบบ (Pattern) เพื่อตอบคำถามว่าอย่างไร (Ackoff 1989, 4)

3) จาก Knowledge สู่ Wisdom ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ การประเมินค่า และการรู้เท่าทันความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการขั้นสูง ในการตัดสินคุณค่าทางจริยธรรม การคาดการณ์ และการรู้เท่าทันความคิดตนเอง เพื่อตอบคำถามว่า ทำไม (Rowley 2007, 178)

2.8.4 โมเดลลำดับขั้นข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ และปัญญา (Data, Information, Knowledge, Wisdom: DIKW)

จากการศึกษาและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโมเดล DIKW กับทฤษฎีการรู้คิด (Cognitive Theory) ทำให้เราสามารถตกผลึกประเด็นสำคัญออกมาได้ 3 ประการ ดังนี้

1) กระบวนการซึมซับและตกผลึกทางความคิด

ผลการศึกษาพบว่า DIKW ไม่ได้เป็นเพียงการจัดหมวดหมู่ข้อมูลเท่านั้น แต่สะท้อนถึงระดับความลึกของกระบวนการทำงานในสมองมนุษย์ ข้อมูล (Data) และสารสนเทศ (Information) เป็นเพียงสิ่งเร้าภายนอก (External Stimuli) ที่จะถูกเปลี่ยนสภาพเป็นความรู้ (Knowledge) ได้ก็ต่อเมื่อผ่านกระบวนการคิด

วิเคราะห์และนำไปเชื่อมโยงกับคลังความรู้เดิมที่มีอยู่ หากขาดกระบวนการนี้ สารสนเทศจะกลายเป็นเพียงวัตถุที่ปราศจากความหมายต่อผู้ใช้งาน

2) ความรู้ในฐานะกระบวนการ ไม่ใช่วัตถุ

บทสรุปจากการวิเคราะห์บ่งชี้ว่า ความรู้ไม่ใช่สิ่งที่ส่งมอบโดยตรงได้ แต่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการลงมือทำ และนำไปประยุกต์ใช้ขึ้นจริง ดังนั้น การออกแบบระบบจัดการความรู้ที่ดี จึงไม่ใช่แค่การเอาข้อมูลมากางวางกองไว้ แต่ต้องทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์ และลดภาระการทำงานของสมองของผู้ใช้งานลง เพื่อให้เอื้อต่อการตกผลึกความรู้ ความเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว

3) กุญแจสำคัญของการตัดสินใจ คือการผสานความรอบรู้เข้ากับ การรู้เท่าทันตนเอง

จุดสูงสุดของโมเดลทั้งสองทฤษฎีมีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ “ปัญญา” (Wisdom) ในโมเดล DIKW ที่เน้นเรื่องการตัดสินใจเชิงจริยธรรมและเหตุผล (Why) นั้น จำเป็นต้องอาศัยทักษะ “อภิปัญญา” (Metacognition) หรือการรู้เท่าทันความคิดตนเอง เพื่อประเมินค่าและตรวจสอบความถูกต้องของตรรกะ การวิจัยนี้จึงยืนยันว่าการยกระดับจากผู้มีความรู้ (Knowledgeable) เป็นผู้มีปัญญา (Wise) นั้น จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการประเมินค่า (Evaluating) ควบคู่ไปกับการเข้าถึงสารสนเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบประเด็นสำคัญในระดับสูงสุดของทั้งสองแนวคิด กล่าวคือ ปัญญา (Wisdom) ในโมเดล DIKW มิได้หมายถึงเพียงการครอบครองความรู้ หากแต่เน้นขีดความสามารถในการตัดสินใจโดยอาศัยเหตุผลและจริยธรรม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องบูรณาการทักษะการรู้เท่าทันความคิด (Metacognition) เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องเชิงตรรกะและการกระทำ ดังนั้น การยกระดับสถานะจากผู้มีความรู้ (Knowledgeable) ไปสู่ความเป็นผู้มีปัญญา (Wise) จึงมิได้ขึ้นอยู่กับปริมาณข้อมูลที่ได้รับ หากแต่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการประเมินค่าความรู้เหล่านั้นเป็นสำคัญ

2.9 การอำนวยความยุติธรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

การอำนวยความยุติธรรม ถือเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของงานยุติธรรม ที่ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับมาให้รอบคอบและรัดกุม เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ถูกกล่าวหา ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยกระทำผิดจริง ก็ยังคงต้องให้ความเป็นธรรม ว่าข้อกล่าวหาที่ตั้งมาถูกต้องสมควรแล้วหรือไม่ เป็นข้อหาที่หนักไปเกินกว่าความผิดที่ได้กระทำ หรือโทษที่ควรจะได้รับเหมาะสม หนักเบา รวมถึงยังต้องมีหน้าที่ในการยืนหยัดเพื่อพิสูจน์ และทำความจริงให้ปรากฏแก่สังคม (สำนักงานอัยการสูงสุด 2566) เพื่อสร้างการรับรู้ที่ถูกต้อง

การอำนวยความยุติธรรมยังถือเป็นหลักการพื้นฐานของหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ การเข้าถึงความยุติธรรมไม่ใช่เพียงการเข้าถึงศาล (Access to Courts) แต่ยังรวมถึงการได้รับผลลัพธ์ที่เป็นธรรมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับสังคม (Westerveld 2023)

งานเขียนของเอกวุฒิ ลิปตพัลลภ (2559) และคมสัน สุขมาก (2559) ชี้ให้เห็นว่า การอำนวยความยุติธรรมที่ดีนั้น ต้องประกอบไปด้วยการมีจรรยาบรรณ ยึดหลักกฎหมาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม การดำเนินการมีความโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาค และเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง โดยยึดหลักนิติธรรมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยสามารถแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) การรวบรวมพยานหลักฐาน หากกระทำขึ้นโดยมิชอบด้วยกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมาย ย่อมส่งผลกระทบต่อการวินิจฉัยหรือการใช้ดุลพินิจ

2) การใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาตัดสิน บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็น ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดี มีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่ได้รับอย่างเหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

3) การใช้อำนาจดุลพินิจต้องมีความเที่ยงธรรมและคุณธรรมตามหลักนิติธรรม

4) บุคคลในการพิจารณาตัดสินต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์

5) การไม่ถูกแทรกแซงจากปัจจัยภายนอก เช่น นักการเมือง ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ญาติพี่น้อง หรือผู้มีพระคุณอื่น ๆ ในการขอร้องให้ช่วยเหลือในทางคดี

ดังนั้น จากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้มองเห็นปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสำคัญและได้รับการกล่าวถึงอย่างมาก เมื่อพิจารณาคำว่า “การอำนวยความยุติธรรม” ซึ่งจะประกอบด้วย หลักนิติธรรม (Rule of Law) การมีจรรยาบรรณ การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาอย่างถูกต้อง ครอบคลุม และรัดกุม ผู้ตัดสินต้องมีความรู้ความสามารถ ไม่ถูกแทรกแซงจากนักการเมือง การดำเนินงานโปร่งใส ตรวจสอบได้ รวดเร็ว เสมอภาค มีความเที่ยงธรรมกับทุกฝ่าย คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

2.10 การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

การทบทวนวรรณกรรมนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์รายงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นด้านความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวัง ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และ พ.ศ. 2567 ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2567; 2566) เพื่อสังเคราะห์แนวโน้มและปัจจัยเชิงวิเคราะห์ที่ส่งผลต่อการรับรู้ของสาธารณชน

2.10.1 ปัจจัยในการวิเคราะห์และระเบียบวิธีวิจัย

รายงานการศึกษาทั้งสองฉบับมุ่งสำรวจข้อมูลและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญตามหลักการวิจัยสถาบัน (Institutional Research) โดยมีปัจจัยหลักในการวิเคราะห์ (Key Factors) ดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจ (Knowledge) ระดับความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

2) ความเชื่อมั่น (Confidence) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรม ใน 5 มิติหลัก ได้แก่ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเป็นอิสระ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และการดำเนินงานด้านธุรการ

3) ความคาดหวัง (Expectation) ความปรารถนาของประชาชนที่จะให้เกิดขึ้นในอนาคต จากการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญในมิติเดียวกันกับความเชื่อมั่น

รายงานทั้งสองปีใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม (พ.ศ. 2566 จำนวน 3,558 คน และ พ.ศ. 2567 จำนวน 4,354 คน) และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม/การสัมภาษณ์เชิงลึก

2.10.2 การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา

1) ด้านความรู้ความเข้าใจ (Knowledge)

ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญมีแนวโน้มลดลงจากระดับมาก ในปี พ.ศ. 2566 (ค่าเฉลี่ย 0.65) มาอยู่ในระดับปานกลาง ในปี พ.ศ. 2567 (ค่าเฉลี่ย 0.57) ดังตารางที่ 5 โดยมีสาเหตุสำคัญที่ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ ที่มีความสอดคล้องกันทั้ง 2 ปี ได้แก่

(1) การรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัวหรือห่างไกลจากวิถีชีวิตประจำวัน

(2) การที่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่มักมาจากสื่อในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลทางการเมือง

(3) การใช้ภาษาในเชิงกฎหมายที่ยากต่อการทำความเข้าใจ

(4) การขาดประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหรือใช้บริการของศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจในศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. 2566 - 2567

ปีงบประมาณ	ระดับความรู้ภาพรวม	ค่าเฉลี่ย (เต็ม 1.00)	ด้านที่รู้มากที่สุด	ด้านที่รู้น้อยที่สุด
พ.ศ. 2566	มาก	0.65	บทบาท อำนาจหน้าที่ (0.69)	การดำเนินงานในมิติต่าง ๆ (0.58)
พ.ศ. 2567	ปานกลาง	0.57	บทบาท อำนาจหน้าที่ (0.60)	การดำเนินงานในมิติต่าง ๆ (0.53)

2) ด้านความเชื่อมั่น

สรุปผลการศึกษาจากงานทั้ง 2 ปี พบว่า ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนอยู่ในระดับเชื่อมั่นอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 3.62 ในปี พ.ศ. 2566 เป็น 3.66 ในปี พ.ศ. 2567 ซึ่งในทางสถิติค่าคะแนนเหล่านี้ ถือว่าประชาชนมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมาก โดยมีจุดแข็งหรือประเด็นที่ประชาชนให้ความเชื่อมั่นมากที่สุดอยู่ที่ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและประสิทธิภาพจากการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ยังมีข้อสังเกตที่ศาลรัฐธรรมนูญควรพิจารณา คือ ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อความเป็นอิสระและการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ยังคงปัจจัยที่มีคะแนนความเชื่อมั่นน้อยที่สุด แม้จะมีความเชื่อมั่นระดับมากตามผลสถิติก็ตาม สิ่งเหล่านี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงข้อท้าทายเชิงโครงสร้างและธรรมาภิบาลที่ศาลรัฐธรรมนูญยังต้องดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สาธารณชน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. 2566 - 2567

ปีงบประมาณ	ระดับความเชื่อมั่นภาพรวม	ค่าเฉลี่ย (เต็ม 5.00)	ด้านที่เชื่อมั่นมากที่สุด	ด้านที่เชื่อมั่นน้อยที่สุด
พ.ศ. 2566	**เชื่อมั่น**	3.62	การดำเนินงานด้านธุรการ (3.72)	ความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (3.56)
พ.ศ. 2567	**เชื่อมั่น**	3.66	การคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (3.73)	ความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (3.61)

3) ด้านความคาดหวัง

สรุปผลงานศึกษาด้านความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่ามุ่งเน้นไปที่การลดช่องว่างระหว่างองค์กรกับประชาชน และการเสริมสร้างบทบาทการเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง โดยมีประเด็นความคาดหวังหลัก ดังนี้

(1) ด้านความเป็นอิสระและความโปร่งใส ประชาชนคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นที่พึ่งของประชาชน ในการวินิจฉัยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ดำเนินการพิจารณาด้วยความโปร่งใส เป็นกลาง และเป็นธรรม โดยคาดหวังให้ตุลาการมีความกล้าหาญ ชัดเจน ตรงไปตรงมา และยืนหยัดต่อสู้อำนาจแทรกแซงจากภายนอก

(2) ด้านการเข้าถึงและกระจายความรู้ มีความคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญปรับปรุงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมให้สะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร รวมถึงการใช้ช่องทางที่หลากหลายในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เผยแพร่ผลงานวิจัย และการผลิตความรู้ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายสำหรับประชาชน

(3) การทำงานเชิงรุกในภูมิภาค มีข้อเสนอแนะให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาทบทวนแนวคิดการมีหน่วยงาน หรือการดำเนินงานในภูมิภาค/จังหวัด เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. 2566 - 2567

ปี งบประมาณ	ระดับความคาดหวังภาพรวม	ค่าเฉลี่ย (เต็ม 5.00)	ด้านที่คาดหวังมากที่สุด	ด้านที่คาดหวังน้อยที่สุด
พ.ศ. 2566	คาดหวังมาก	3.98	ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมและการดำเนินงานด้านธุรการ (4.03)	ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (3.92)
พ.ศ. 2567	คาดหวังมาก	3.97	ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (4.01)	ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (3.90)

4) บทสรุปและสังเคราะห์

ผลการศึกษาจากรายงานทั้งสองปีสะท้อนให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญยังคงเผชิญกับข้อท้าทายที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) การลดลงของความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะในมิติของการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กร (2) ข้อจำกัดด้านความเชื่อมั่นในความเป็นอิสระ ซึ่งเป็นประเด็นที่ประชาชนให้ความเชื่อมั่นต่ำที่สุดอย่างต่อเนื่อง และ (3) ความคาดหวังในบทบาทเชิงรุก โดยประชาชนปรารถนาให้ศาลรัฐธรรมนูญทำงานอย่างเป็นอิสระ โปร่งใส และสร้างกลไกการเข้าถึงทั้งด้านกระบวนการยุติธรรมและองค์ความรู้ให้ใกล้ชิดกับสาธารณชนในวงกว้างมากขึ้น การดำเนินการปรับปรุงจึงควรมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องผ่านการสื่อสารเชิงรุกที่ไม่ใช่แค่ประเด็นทางการเมือง และการสร้างหลักประกันในความเป็นอิสระของการพิจารณาวินิจฉัยเพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนในฐานะองค์กรตุลาการที่เป็นหลักประกันแห่งรัฐธรรมนูญ

จากการทบทวนบริบท โครงสร้าง อำนาจ และหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี รวมถึงผลการดำเนินงานทั้งกับศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม นอกจากนี้ยังได้ประมวลแนวคิดและทฤษฎีสำคัญที่ใช้เป็นพื้นฐานในการประเมินความเชื่อมั่นของประชาชน เช่น ทฤษฎีความเชื่อมั่น (Trust Theory) และทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประชาชนมีความคาดหวังสูงต่อศาลในด้านการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ส่วนรวม แต่ยังคงมีความท้าทายเรื่องความรู้ความเข้าใจและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น ข้อมูลพื้นฐาน แนวคิดเชิงทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ จึงเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) และนำไปสู่การออกแบบระเบียบ

วิธีวิจัย (Methodology) ตลอดจนการสร้างเครื่องมือในการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำเสนอรายละเอียดต่อไปในบทที่ 3

บทที่ 3
ระเบียบวิธีการดำเนินงาน

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.1.1 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ทบทวนทฤษฎี แนวคิด และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ

2) ศึกษาโครงสร้าง บทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ภายใต้การรายงานผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2567

3) ศึกษาและทบทวนแนวคิด Public Trust and Confidence Framework (National Association for Court Management 2017 – 2025; Security Industry Authority 2023) และ Good Governance Principles in Judiciary (Mucha 2016, 83-85) ประกอบไปด้วยตัวแปรที่สำคัญในการพิจารณาทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่

(1) ความเป็นอิสระและความเป็นกลาง (Independence and Impartiality)

(2) ความโปร่งใส (Transparency)

(3) การมีส่วนร่วมของสาธารณชน (Public Engagement)

(4) ยึดมั่นตามหลักนิติธรรม (Rule of Law)

(5) การคุ้มครองสิทธิทางสังคม (Social Rights Enforcement)

(6) ความรับผิดชอบของตุลาการ (Judicial Accountability)

ซึ่งอยู่ภายใต้ 5 ประเด็นที่ครอบคลุมการดำเนินงานการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้ 1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร 2) ด้านความเป็นอิสระ 3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน 4) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ 5) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงภาพประเด็นในการพิจารณาตามตารางต่อไปนี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาร่างแบบสอบถาม

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของประเด็น 5 ด้าน กับแนวคิด Public Trust and Confidence Framework และ Good Governance Principles in Judiciary

ประเด็นการสำรวจ	แนวคิดที่เกี่ยวข้อง	ความเชื่อมโยงหลัก
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร	Transparency, Public Engagement	กระบวนการยุติธรรมต้องเปิดเผย เข้าถึงง่าย ต้นทุนต่ำ
ด้านความเป็นอิสระ	Independence and Impartiality	ศาลรัฐธรรมนูญต้องเป็นอิสระจากอำนาจอื่น และไม่มีอคติในการตัดสิน

ประเด็นการสำรวจ	แนวคิดที่เกี่ยวข้อง	ความเชื่อมโยงหลัก
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	Social Rights Enforcement	ศาลต้องสามารถปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนได้
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	Rule of Law, Good Governance	ศาลต้องรักษากฎหมายเพื่อสาธารณะ ไม่ใช่เพื่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ	Judicial Accountability	ระบบศาลต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพ

4) ประชุมระดมความคิดเห็นในการพัฒนาแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์/แบบสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท หน้าที่และอำนาจ รวมทั้งผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจำแนกตามปัจจัยในการพิจารณาด้านต่าง ๆ และข้อเสนอแนะต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

5) หลังจากการจัดทำ (ร่าง) แบบสอบถามความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม (IOC: Index of Item-Objective Congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ในสาขารัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และสื่อสารมวลชน โดยมีค่า IOC แบบประเมินรายข้อ มีค่าไม่น้อยกว่า .6 และค่า IOC เฉลี่ยของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ .982 หมายความว่า แบบสอบถามนี้สามารถนำไปใช้ประเมินได้จริง

ค่า IOC รายข้อ ≥ .6
ค่า IOC เฉลี่ย = .982

6) ทดลองเก็บข้อมูลจากร่างแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาปรับแก้จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเก็บจากกลุ่มประชากรที่มีอายุมากกว่า 18 ปี นอกกลุ่มตัวอย่าง เป็นจำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability Testing) ด้วย Cronbach’s Alpha พบว่า มีค่าอยู่ที่ .973 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก ถือว่าสามารถยอมรับและนำไปใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มประชากรจริงได้

Cronbach’s Alpha = .973
อยู่ในระดับดีมาก สามารถยอมรับได้

3.1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1) ภายหลังจากการหาพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้ว คณะผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บแบบสอบถามจำนวน 4,000 ชุด ในรูปแบบกระดาษ (Hardcopy) โดยกระจายในทั้ง 77 จังหวัดของประเทศไทย

2) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับกลุ่มงานในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 17 คน ในรูปแบบออนไลน์และออนไซต์ ประกอบด้วย

(1) ผู้แทนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 ท่าน

(2) ผู้แทนตุลาการศาลปกครอง จำนวน 1 ท่าน

(3) ผู้แทนสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 ท่าน

(4) ผู้แทนสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน จำนวน 1 ท่าน

(5) ผู้แทนตำรวจระดับปฏิบัติการ (ผู้กำกับการและรองผู้กำกับการสถานีตำรวจ) จำนวน 2 ท่าน

(6) ผู้แทนกรมราชทัณฑ์ จำนวน 2 ท่าน

(7) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปาง จำนวน 1 ท่าน

(8) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 1 ท่าน

(9) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี จำนวน 1 ท่าน

(10)ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1 ท่าน

(11)ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1 ท่าน

(12)ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสระแก้ว จำนวน 1 ท่าน

(13)ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี จำนวน 1 ท่าน

3) ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยแบ่งตามภูมิภาคเป็นหลัก จำนวนทั้งสิ้น 8 ครั้ง ในรูปแบบออนไลน์และออนไซต์ ดังนี้

(1) ตัวแทนจากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

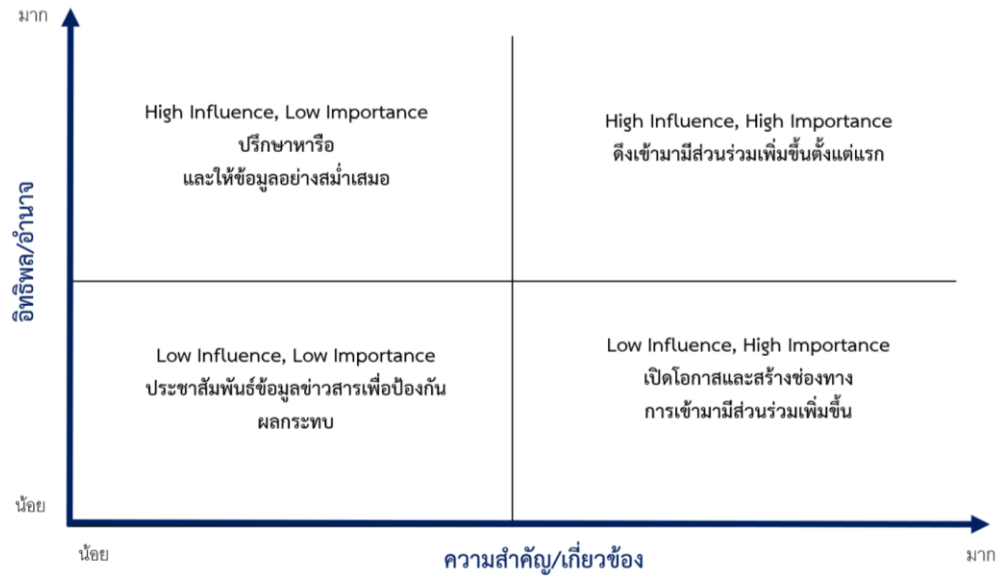
(2) กลุ่มนักวิชาการ

(3) กลุ่มประชาชนทั่วไป เช่น นิสิตนักศึกษา กลุ่มคนทำงานในหน่วยงานรัฐและเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ประกอบการ เป็นต้น

สำหรับกระบวนการในการจัดสนทนากลุ่ม จะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ถึง 2 ชั่วโมง ประกอบไปด้วย 5 ช่วงสำคัญ และเพื่อให้การแลกเปลี่ยนระหว่างการสนทนากลุ่ม เกิดการเปิดโอกาสให้ทุกมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ดังนั้นจึงจะมีการใช้เครื่องมือ Post-it และแอปพลิเคชัน เช่น Mentimeter เข้ามามีส่วนร่วม

4) วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis) โดยพิจารณากลุ่มที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Key stakeholders) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพื้นฐาน (Primary

stakeholders) และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง (Secondary stakeholders) โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 แกนหลัก ได้แก่ กลุ่มที่มีอำนาจ/มีอิทธิพลต่อการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ (Power) และกลุ่มที่มีความสนใจในกระบวนการมีส่วนร่วมและการรับรู้ของการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (Interest)

ภาพที่ 6 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

5) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าฐานนิยม เพื่อฉายภาพสถานการณ์ความรู้ ความเข้าใจ สถานการณ์ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ และวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และความเชื่อมั่นของประชาชนในแต่ละกลุ่ม ผ่านการวิเคราะห์การสร้างโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

6) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้วิธีการจัดกลุ่มและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) เพื่อทำความเข้าใจและคาดการณ์แนวโน้มความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต

7) จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาต่อที่ปรึกษาด้านการเงิน และงบประมาณ และผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 ครั้ง

8) จัดเวทีเผยแพร่นำเสนอผลการศึกษาต่อข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ นักวิชาการ นักศึกษา และประชาชน (ผู้มีส่วนได้เสีย) จำนวนไม่ต่ำกว่า 50 คน จำนวน 1 ครั้ง ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หรือสถานที่ที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเห็นชอบ โดยที่ปรึกษาจะต้องส่ง (ร่าง) รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญก่อนดำเนินการประชุม

9) จัดทำข้อเสนอแนะ ผ่านการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำผลที่ได้จากการสำรวจไปใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานและคุณภาพการให้บริการ ที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดสื่อประชาสัมพันธ์อย่างง่าย เพื่อการเข้าถึงของประชาชนในประเด็นขอบเขตบทบาท อำนาจ หน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ทิศทางการปรับตัวการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ผ่านคลิปวีดีโอ และ Infographic เพื่อเผยแพร่ให้กับประชาชนในกลุ่มที่มีความหลากหลาย

3.2 การสุ่มตัวอย่าง

3.2.1 กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวนไม่น้อยกว่า 4,000 คน แบ่งตามเพศของประชากร และกลุ่มประชากรหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัยเรียน กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ โดยให้ในแต่ละพื้นที่มีสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของภูมิภาค ผ่านการคำนวณกลุ่มตัวอย่างจาก Master Sampling จากข้อมูลสถิติระดับประเทศ และใช้การเก็บข้อมูลแบบ Random Sampling มีรายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 9 กลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

เขตภูมิภาค	จำนวนเพศชาย (คน)			จำนวนเพศหญิง (คน)			รวม (คน)
	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
กรุงเทพมหานคร	36	283	52	36	320	73	800
ภาคเหนือ	19	148	33	19	158	38	415
ภาคตะวันตก	8	59	12	9	61	13	162
ภาคตะวันออก	12	79	15	11	84	17	218
ภาคใต้	43	291	57	41	303	67	802
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	44	293	55	39	305	66	802
ภาคกลาง	39	285	61	38	304	74	801
รวมทั้งสิ้น							**4,000**

3.2.2 กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงคุณภาพ

ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบด้วย

<u>กลุ่มเป้าหมายสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก</u> มุ่งเน้นไปที่การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) และการสโนว์บอล (Snowball Sampling Technique) โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้นำที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินความยุติธรรม ทั้งในส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 17 คน ประกอบด้วย

1) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน
2) ตุลาการศาลปกครอง จำนวน 1 คน
3) รองเลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน จำนวน 1 คน
4) เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 1 คน
5) รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 2 คน
6) ผู้แทนตำรวจนครบาล จำนวน 2 คน
7) ผู้แทนจากกรมราชทัณฑ์ จำนวน 2 คน
8) ผู้บริหาร/ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จาก 6 ภูมิภาค ๆ ละ 1 คน จำนวน 7 คน

<u>กลุ่มเป้าหมายสำหรับการสนทนากลุ่ม</u> การกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มใช้แนวทางการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผสานกับการเลือกกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลาย (Maximum Variation Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณภาพสูง (Information-rich cases) ที่สามารถสะท้อนประสบการณ์จริงและการรับรู้เชิงสังคมตามแนวคิดของ Patton (2015) และเพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล จะกำหนดให้การเลือกผู้เข้าร่วมต้องมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับคำถามวิจัย และต้องหลีกเลี่ยงอคติจากผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) (Lincoln & Guba1985) โดยการดำเนินการสนทนากลุ่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการเสริมสร้างมุมมองจากคนทำงานภายในและคนภายนอก เพื่อสะท้อนภาพ “Public Trust and Confidence” อย่างแท้จริง กระบวนการคัดเลือกด้วยความสมัครใจของผู้เข้าร่วม ภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ พิจารณาให้ครอบคลุม 6 ภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 8 กลุ่ม ๆ ละ 8 – 14 คน เพื่อสะท้อนความแตกต่างของบริบทสังคมและวัฒนธรรม

การกระจายความหลากหลายของกลุ่มประชากรเป้าหมาย มีการแบ่งตามช่วงวัย/อาชีพ/ระดับการศึกษา/ระดับการรับรู้ข่าวสาร ไม่ใช่การแบ่งตามอุดมการณ์ทางการเมือง แต่เป็นการแบ่งตามโครงสร้างประสบการณ์ชีวิตและแบบแผนการรับข้อมูลของประชาชน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อการสร้างและการรับรู้ความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในงานวิจัยด้านความเชื่อมั่นต่อสถาบันยุติธรรม

การแบ่งช่วงอายุผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มใช้หลักการจาก Life Course Perspective ซึ่งชี้ว่าประสบการณ์ชีวิตในแต่ละช่วงวัยส่งผลต่อการก่อตัวของทัศนคติและการรับรู้ต่อสถาบันสาธารณะต่างกัน (Elder, Johnson & Crosnoe 2003) และสอดคล้องกับแนวคิด Cohort Effect ที่อธิบายว่า ผู้ที่อยู่ในช่วงวัยเดียวกัน มักมีประสบการณ์สังคมร่วมที่หล่อหลอมโลกทัศน์และการมองความชอบธรรมของสถาบันรัฐแตกต่างจากกลุ่มวัยอื่น (Mannheim 1952) ดังนั้น เพื่อให้การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมีความหมายและเป็นกลาง จึงแบ่งช่วงอายุเป็น 20–30 ปี 31–45 ปี และ 46 ปีขึ้นไป ตามพัฒนาการและประสบการณ์ทางสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย

ตารางที่ 10 การแบ่งช่วงอายุผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ช่วงอายุ	ลักษณะประสบการณ์ร่วม
20–30 ปี (วัยที่กำลังก่อตัวทางการเมืองและอัตลักษณ์)	อยู่ในช่วงชีวิตที่มีการใช้สื่อออนไลน์สูง เปิดรับข้อมูลหลายมุม และเข้าร่วมการสื่อสารสาธารณะบ่อย
31–45 ปี (ช่วงวัยทำงานมั่นคง/รับผิดชอบครอบครัว)	มีมุมมองในการตัดสินจากประสิทธิภาพของรัฐและเสถียรภาพสังคม มากกว่าทัศนะแบบอัตลักษณ์
46 ปีขึ้นไป (มีประสบการณ์สังคม-การเมืองยาวนานกว่า)	มีประสบการณ์ผ่านเหตุการณ์เปลี่ยนผ่านทางการเมืองและตุลาการในอดีต

สำหรับตัวแปรอาชีพ ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ชี้ว่า บทบาททางอาชีพเป็นตัวกำหนดกรอบการมองโลก (Role-based worldview) เพราะคนแต่ละอาชีพเผชิญรูปแบบปฏิสัมพันธ์กับรัฐที่แตกต่างกัน (Mansbridge 1999) โดย Mansbridge (1999) ถูกใช้เพื่อสนับสนุนแนวคิดว่า “บทบาททางอาชีพเป็นกรอบกำหนดมุมมองต่อโลก” (Role-based worldview) โดยให้เหตุผลว่าคนต่างอาชีพมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐต่างกัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักสังคมวิทยาที่ว่า สถานภาพหรือบทบาททางสังคมสามารถกำหนดมุมมองและทัศนคติ กล่าวคือแนวคิดเรื่องตัวแทนเชิงพรรณนาและบทบาททางสังคมของ Mansbridge (1999) ช่วยให้เข้าใจว่าคนต่างบทบาท (เช่น อาชีพ) จะมีมุมมองต่อรัฐแตกต่างกัน”

ตัวแปรระดับการศึกษา ทฤษฎี Political Cognition ระบุว่าระดับการศึกษา กำหนดระดับความสามารถในการประเมินเหตุผลเชิงนโยบายและกระบวนการยุติธรรม (Sears & Levy 2003) โดย Sears & Levy กล่าวถึงพัฒนาการทางการเมืองในวัยผู้ใหญ่และปัจจัยการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อสถาบันการเมือง

ตัวแปรระดับการรับรู้ข่าวสารตามทฤษฎี Information Processing and Opinion Formation ปริมาณและช่องทางการรับข่าวส่งผลต่อวิธีตีความความชอบธรรมของศาล (Tyler 2006)

<u>คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม</u>

1) กลุ่ม Trustee เจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานศาลรัฐธรรมนูญ (จำนวน 5 - 10 คน)

ใช้การสนทนากลุ่มกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 11 คุณสมบัติของกลุ่ม Trustee เจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานศาลรัฐธรรมนูญ

บทบาทที่เชิญ	จำนวน	วัตถุประสงค์
ผู้ปฏิบัติงานด้านกลั่นกรองหรือวิเคราะห์ข้อกฎหมาย	1–2	เข้าใจหลักการตีความ
ผู้ปฏิบัติงานธุรการศาล/งานคดี	1–2	เข้าใจขั้นตอนปฏิบัติ
ผู้ปฏิบัติงานด้านวิจัย/สนับสนุนคำวินิจฉัย	1–2	เชื่อมหลักการกับเหตุผลเชิงเอกสาร
ผู้ปฏิบัติงานด้านสื่อสารองค์กร/เผยแพร่	1	เข้าใจข้อจำกัดการสื่อสาร
ผู้ปฏิบัติงานด้านแผนและพัฒนาองค์กร	1	นำไปสู่ข้อเสนอเชิงระบบที่ทำได้จริง

2) กลุ่ม Trustor ประชาชน (จำนวน 8 – 10 คนต่อกลุ่ม)

ตารางที่ 12 คุณสมบัติของกลุ่ม Trustor ประชาชน

มิติ	เกณฑ์คัดเข้า	หลักการ
ช่วงวัย	20–30 / 31–45 / 46+	เพื่อสะท้อน Life Course & Cohort Experience
อาชีพ	หลากหลาย (เอกชน/รัฐวิสาหกิจ/เจ้าหน้าที่ NGO มูลนิธิพัฒนาชุมชน/ครู-อาจารย์ในพื้นที่-นักวิชาการท้องถิ่น/อาชีพอิสระ/แรงงานบริการ/ลูกจ้างร้านค้า/พ่อค้าแม่ค้า/เกษตร/แรงงานแพลตฟอร์ม/ไรเดอร์/SME/นักศึกษา/กลุ่มคนเกษียณ)	เพื่อสะท้อนประสบการณ์ต่างรูปแบบ
ระดับการศึกษา	ครอบคลุมประถม–อุดมศึกษา	เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการตีความเหตุผลทางกฎหมาย
ระดับการรับรู้ข่าวสาร	Low / Medium / High (ประเมินก่อนคัดเลือกเข้าสนทนากลุ่ม)	เพื่อวิเคราะห์ media framing ที่มีต่อ trust

จากหลักการข้างต้นได้กำหนดสัดส่วนและคุณสมบัติผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง 7 กลุ่ม ดังนี้

ตารางที่ 13 สัดส่วนและคุณสมบัติผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง 7 กลุ่ม

ลำดับ	ช่วงวัย (อายุ)	อาชีพ / บทบาท	ระดับการศึกษา	ระดับการรับรู้ข่าวสาร*	เหตุผลในการคัดเลือก
1	20–30	นักศึกษา / พนักงานใหม่ (เพิ่งเริ่มงาน)	ม.ปลาย – ป.ตรี	สูง	สะท้อน perception ที่เกิดขึ้นผ่านสื่อและสาธารณะออนไลน์
2	20–30	แรงงานบริการ / ลูกจ้างร้านค้า	ม.3 – ม.ปลาย	ต่ำ	ตัวแทนประสบการณ์ของการรับรู้ผ่านครอบครัว/เพื่อนบ้าน
3	31–45	ครู-อาจารย์ในพื้นที่/ นักวิชาการท้องถิ่น**	ป.ตรี – สูงกว่า	กลาง–สูง	สะท้อนการตีความบทบาทสถาบันผ่านมุมมองความรู้ และการสื่อสารสาธารณะในพื้นที่
4	31–45	ข้าราชการ / ครู / เจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ	ป.ตรีขึ้นไป	กลาง–สูง	ทำให้เข้าใจ reasoning ของผู้เกี่ยวข้องกับระบบรัฐ
5	31–45	พนักงานบริษัท / SME / พ่อค้าแม่ค้า	ม.ปลาย – ป.ตรี	กลาง	เชื่อมโยง perception กับปัจจัยเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน
6	31–45	เจ้าหน้าที่ NGO / มูลนิธิ / ชุมชนพัฒนา (ไม่ใช่นักเคลื่อนไหวการเมือง)**	ปวส. – ป.ตรีขึ้นไป	กลาง–สูง	สะท้อนมุมมอง “การรับรู้ความยุติธรรมจากประสบการณ์ปฏิบัติในชุมชน”
7	31–45	เกษตรกร / อาชีพอิสระ	ประถม - ม.ปลาย	ต่ำ–กลาง	มองความยุติธรรมผ่าน “รัฐ–ทรัพยากร–ชีวิตประจำวัน”
8	46+	ข้าราชการบำนาญ / ผู้อาวุโสชุมชน	ป.ตรี – สูงกว่า	กลาง–สูง	เปรียบเทียบความเชื่อมั่นสถาบันในช่วงเวลาต่างกัน
9	20–45	แรงงานแพลตฟอร์ม / ไรเดอร์	ม.ปลาย – ป.ตรี	สูง	ตัวแทน Trust ที่เปลี่ยนตามกระแส real-time และ algorithmic feed
10	46+	ผู้นำทางวัฒนธรรม/ศาสนา/ชุมชน (ไม่ใช่ทางการเมือง)	ประถม – ป.ตรี	กลาง–สูง	สะท้อน community-based trust (ความไว้วางใจเชิงเครือข่ายในชุมชน)

หมายเหตุ **ระดับการรับรู้ข่าวสารประเมินก่อนคัดเลือก* โดยแบ่งเป็น

ต่ำ = รับข้อมูลจากคนรอบตัว/สื่อโทรทัศน์

กลาง = ใช้หลายสื่อ แต่ไม่ตรวจสอบแหล่งข้อมูล

สูง = ตรวจสอบ เปรียบเทียบ แสวงหาข้อมูลด้วยตนเอง

**** NGO และนักวิชาการ** จะต้อง *ไม่มีบทบาทรณรงค์ทางการเมืองเชิงเคลื่อนไหว* (ไม่เป็นแกนนำ ไม่สื่อสารเชิงปลุกระดม) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนทัศนะและประสบการณ์รับรู้ตามความเป็นจริงของผู้เข้าร่วม โดยปราศจากอิทธิพลจากเครือข่ายการรณรงค์หรือการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งช่วยเสริมความเป็นกลางและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

จากที่กล่าวข้างต้น นำมาซึ่งการกำหนดพื้นที่ในการจัดสนทนากลุ่ม ที่เน้นแบ่งพื้นที่ตามบริบททางสังคมและประสบการณ์ร่วมของประชาชนสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อสถาบัน (Tyler 2006; Elder et al. 2003; Mannheim 1952) และสนับสนุนความตีความโดยทั่วไปในเชิงความหมาย (Analytical Transferability) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 การกำหนดพื้นที่ในการจัดสนทนากลุ่ม

พื้นที่	จำนวนกลุ่ม	หลักการ
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล	2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มเจ้าหน้าที่/บุคลากรที่เกี่ยวข้อง (2) กลุ่มประชาชน	เป็นพื้นที่ที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางสื่อและข้อมูลข่าวสาร เพื่อสำรวจ Perception ที่ได้รับอิทธิพลจากวาทกรรมสาธารณะ
ภาคเหนือ	1 กลุ่มประชาชน	พื้นที่ที่มีทุนทางวัฒนธรรมสูงและมีโครงสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อสำรวจ Trust ที่อิงอัตลักษณ์
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1 กลุ่มประชาชน	มีประวัติการมีส่วนร่วมทางการเมืองหลากหลาย เพื่อสำรวจผลของประสบการณ์ทางการเมืองต่อ Trust
ภาคกลาง (นอกปริมณฑล)	1 กลุ่มประชาชน	โครงสร้างสัมพันธ์รัฐ–ท้องถิ่นเด่นชัด เพื่อสำรวจ Trust ที่เชื่อมกับการให้บริการรัฐ
ภาคตะวันออก	1 กลุ่มประชาชน	พื้นที่ชายแดนหรือชายฝั่ง เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของเครือข่ายสื่อท้องถิ่นต่อ Perception
ภาคตะวันตก	1 กลุ่มประชาชน	พื้นที่ชายแดนหรือชายฝั่ง เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของเครือข่ายสื่อท้องถิ่นต่อ Perception
ภาคใต้	1 กลุ่มประชาชน	พหุวัฒนธรรมและความไวต่อความยุติธรรมในมิติชุมชน เพื่อสำรวจ Trust ที่สัมพันธ์กับบริบทสังคมเฉพาะถิ่น

ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายข้างต้นอาจมีการปรับเปลี่ยน หากไม่สมัครใจหรือไม่ยินยอมให้ข้อมูล และจำนวนกลุ่มเป้าหมายนั้น ขึ้นอยู่กับความอิ่มตัวของข้อมูลในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์

3.3 การคัดเข้าและการคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 เกณฑ์การคัดเข้าของกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria)

1) การวิจัยเชิงปริมาณผ่านการเก็บแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ บุคคลที่มีสัญชาติไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยลงนามในแบบฟอร์มยินยอม รวมถึงสามารถตอบคำถามจนครบหมดทุกข้อ

2) การวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสนทนากลุ่ม

<u>กลุ่มที่ 1</u> เจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรม (Trustee)

(1) มีประสบการณ์ทำงานในกระบวนการยุติธรรม ≥ 3 ปี (เพื่อให้มีความสามารถในการสะท้อนเชิงโครงสร้าง)

(2) มีส่วนเกี่ยวข้องกับอย่างน้อยหนึ่งในกระบวนต่อไปนี้

(2.1) การยื่นคำร้อง

(2.2) การกลั่นกรองคดี

(2.3) การช่วยวิเคราะห์ข้อกฎหมาย

(2.4) งานธุรการศาล

(2.5) งานสื่อสารองค์กรหรือเผยแพร่คำวินิจฉัย

(2.6) งานนโยบาย

(3) สามารถอธิบายเหตุผล/หลักการได้ ไม่ใช่เพียงให้ข้อมูลเชิงขั้นตอน

(4) ไม่มีประวัติอยู่ในสถานะคู่กรณีในคดีที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ (เพื่อป้องกันอคติ)

(5) มีความพร้อมในการแลกเปลี่ยนแบบเปิด (Non-defensive discussion)

<u>กลุ่มที่ 2</u> ประชาชนทั่วไป (Trustor)

(1) อายุ 18 ปีขึ้นไป

(2) รับรู้หรือเคยเห็นข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญในระยะ ≤ 12 เดือนที่ผ่านมา (จากการรับข่าว/โทรทัศน์/วิทยุ/โซเชียลมีเดีย/สนทนากับครอบครัว ฯลฯ)

(3) สามารถอธิบายความรู้สึกหรือมุมมองต่อศาลด้วยคำพูดของตนเองได้

(4) กระจายความหลากหลายตามตัวแปรต่อไปนี้

(4.1) ช่วงวัย

(4.2) อาชีพ (ข้าราชการ/เอกชน/อาชีพอิสระ/นักศึกษา)

(4.3) ระดับการศึกษา

(4.4) ระดับการรับรู้ข่าวสาร

3.3.2 เกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria)

1) การวิจัยเชิงปริมาณผ่านการเก็บแบบสอบถาม สำหรับเกณฑ์การคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่สามารถสื่อสาร/ทำแบบสอบถามได้ ไม่ยินยอมลงนามในแบบฟอร์มยินยอมให้ข้อมูล (Consent form) ไม่สะดวกให้ข้อมูลหรือขอถอนตัวในระหว่างการดำเนินการวิจัย รวมถึงไม่สามารถตอบคำถามจนครบหมดทุกข้อ

2) การวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสนทนากลุ่ม

<u>กลุ่มที่ 1</u> เจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรม (Trustee)

(1) อยู่ในสถานะผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) เพื่อลดอคติจากแรงจูงใจเฉพาะบุคคล

(2) อยู่ระหว่างถูกสอบสวนทางวินัย/คดีอาญา/คดีการเมือง เพื่อหลีกเลี่ยงอคติจากแรงกดดัน

(3) แสดงบทบาทรณรงค์ทางการเมืองอย่างชัดเจนในพื้นที่สาธารณะ เพื่อป้องกันการเบี่ยงเบนทิศทางข้อมูลเชิงสถาบัน

<u>กลุ่มที่ 2</u> ประชาชน (Trustee)

(1) เป็นสมาชิกพรรคการเมือง/กลุ่มเคลื่อนไหวที่มีวาระทางการเมืองชัดเจน เพื่อป้องกันอคติในลักษณะ Advocacy Bias

(2) มีอาชีพเกี่ยวข้องกับงานตุลาการ/กฎหมายระดับเชี่ยวชาญ (เช่น อัยการ ผู้พิพากษา ทนายความสิทธิมนุษยชน) เพื่อป้องกันไม่ให้กลุ่มนี้กลายเป็น Trustee แฝง

(3) ไม่เคยรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับศาลเลย ซึ่งข้อมูลจะสะท้อนความเฉยเมย (Apathy) ไม่ใช่ความเชื่อมั่น (Trust)

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.4.1 แบบสอบถามสำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไป โดยครอบคลุมประเด็นการสำรวจ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท หน้าที่และอำนาจ รวมทั้งผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

3) ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

4) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

5) ข้อเสนอแนะต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

3.4.2 ประเด็นคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก/การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ประเด็นคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก/การสนทนากลุ่ม มีประเด็นคำถามครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายเกินสมควร

2) ด้านความเป็นอิสระ

3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

4) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

5) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ในการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ได้มีการพัฒนาโครงสร้างแนวความคิด (Theoretical Foundation) ในการออกแบบแนวคำถามประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด ดังนี้

1) ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานยุติธรรม ประกอบด้วย *Ability, Benevolence, Integrity, Governance และ Public Engagement*

2) ประเด็นหลัก 5 ด้าน ได้แก่ *การเข้าถึง ความเป็นอิสระ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ การคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ*

ตารางที่ 15 การกำหนดประเด็นคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก/การสนทนากลุ่มในมิติต่าง ๆ

มิติสร้างความเชื่อมั่น (Trust Components)	ความหมาย	ประเด็นในคำถาม
Ability (ความสามารถ)	ความสามารถขององค์กรในการปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกฎหมาย	รูปแบบเข้าถึงกระบวนการ/ความชัดเจนของขั้นตอน
Benevolence (ความหวังดีต่อสาธารณะ)	เจตนาปกป้องประโยชน์สิทธิและเสรีภาพของประชาชน	คำวินิจฉัยที่คุ้มครองสิทธิ/ความไว้วางใจ
Integrity (ความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้)	ระบบธรรมาภิบาลภายในองค์กรตุลาการ	การสื่อสารเหตุผล/ความเป็นกลางในการตัดสิน
Governance System (ระบบบริหารจัดการองค์กร)	โครงสร้างองค์กรที่รับผิดชอบ ตรวจสอบได้ เป็นมาตรฐาน	วิธีบริหารงานของศาลรัฐธรรมนูญ/ระบบงานธุรการและสนับสนุน
Public Engagement (การมีส่วนร่วมของสาธารณะ)	รูปแบบที่ประชาชนมีช่องทางแสดงความคิดเห็นหรือขอข้อมูลได้	วิธีสื่อสาร/ช่องทางรับฟังความคิดเห็น

แนวคำถามและวิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1) ชุดคำถามสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรม (Trustee)

(1) ระบบหรือช่องทางปัจจุบันที่บุคคลสามารถยื่นคำร้องต่อศาลมีช่องทางใดบ้าง อย่างไร และท่านมีความคิดเห็นประการใดเกี่ยวกับขั้นตอนในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เงื่อนไขหรือข้อจำกัดสำคัญใดมีผลต่อประชาชน

(2) ท่านเห็นว่าปัจจัยใดมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานหรือการส่งเสริมความเท่าเทียมในองค์กร และ เพราะเหตุใด

(3) ท่านใช้เกณฑ์ใดในการประเมินความเป็นกลางของการวินิจฉัยคดี

(4) ท่านเห็นว่าปัจจัยใดในสังคมมีผลต่อการรับรู้ความเป็นอิสระของศาลมากที่สุด

(5) โปรดยกตัวอย่างกรณีที่คำวินิจฉัยของศาลมีส่วนในการปกป้องสิทธิของประชาชน และปัจจัยใดสนับสนุนการรับรู้นั้น

(6) ท่านนิยาม “ประโยชน์สาธารณะ” อย่างไรในบริบทการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

(7) ท่านคิดว่ารูปแบบการสื่อสารใดเหมาะสมในการสร้างความเข้าใจสาธารณะ โดยยังคงรักษาความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ

2) ชุดคำถามสำหรับประชาชนทั่วไป (Trustor) ซึ่งจะครอบคลุมประเด็นทั้ง 5 ด้าน

(1) ท่านให้คะแนนความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับใด (0–10)

(2) เหตุใดท่านจึงให้คะแนนระดับดังกล่าว

(3) ท่านมักรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญจากแหล่งใด

(4) ระดับความเชื่อมั่นของท่านต่อมิติต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน

(4.1) ท่านหรือบุคคลใกล้ชิดต้องการขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญ (ถ้าเจอละเมิดสิทธิ และต้องการยื่นเรื่องต่อศาล) ท่านรู้หรือไม่ว่าต้องเริ่มจากขั้นตอนใด และกรณีใดบ้างที่สามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้

(4.2) ท่านรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับความเป็นกลางของศาล และเพราะเหตุใด

(4.3) ท่านรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญช่วยปกป้องสิทธิของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด เพราะอะไร

(4.4) ท่านรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญช่วยคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศหรือไม่ อย่างไร

(4.5) ท่านมองเห็นการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นแบบใด

(5) หากคะแนนของท่านจะเพิ่มขึ้นได้อีก 2 คะแนน สิ่งใดต้องมีการเปลี่ยนแปลง (สะท้อนความคาดหวัง)

(6) ท่านอยากให้ศาลรัฐธรรมนูญสื่อสารคำวินิจฉัยหรือเหตุผลประกอบในรูปแบบใด เพื่อให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้มากขึ้น

(7) ในฐานะที่ท่านทำงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม ท่านคิดว่าการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน ต้องเริ่มมาจากสิ่งใด

ทั้งนี้ มีแผนการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) ดังต่อไปนี้

1) กิจกรรมการสนทนากลุ่ม กลุ่มเจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม (Trustee)

<u>เป้าประสงค์</u>

(1) เพื่อทำความเข้าใจหลักการ ความเชื่อ ค่านิยมทางวิชาชีพ และเหตุผลเชิงสถาบันที่ผู้ปฏิบัติงานใช้ในการตีความและสนับสนุนบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ

(2) เพื่อสำรวจข้อจำกัดเชิงกระบวนการ (Procedural Constraints) และเงื่อนไขเชิงระบบ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานและการสื่อสารกับประชาชน

(3) เพื่อระบุ จุดเชื่อมต่อระหว่างหลักกฎหมายกับความเข้าใจสาธารณะ ที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

(4) เพื่อสังเคราะห์ แนวทางเพิ่มความเชื่อมั่นจากประชาชนและประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ ที่สามารถดำเนินการได้จริง โดยไม่กระทบความเป็นอิสระและความชอบธรรมของศาล

<u>องค์ประกอบ</u> ผู้เข้าร่วม 8 – 10 คน (ตามเกณฑ์คัดเข้าและคัดออก)

ตารางที่ 16 องค์ประกอบผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

กลุ่มบทบาท/หน้าที่	**จำนวน (โดยประมาณ)**	**เหตุผลเชิงวิชาการ/ประโยชน์ต่อการสนทนา**
ผู้ปฏิบัติงานด้านการกลั่นกรอง/วิเคราะห์คดีหรือข้อกฎหมาย	1–2 คน	สะท้อนหลักการตีความและกระบวนการพิจารณา
ผู้ปฏิบัติงานด้านธุรการ/การบริหารงานคดี	1–2 คน	ให้ข้อมูลเชิงกระบวนงาน การไหลของเอกสาร และขั้นตอนปฏิบัติ
ผู้ปฏิบัติงานด้านงานวิจัย งานกฎหมาย หรือสนับสนุนการจัดทำคำวินิจฉัย	1–2 คน	สะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างหลักการรัฐธรรมนูญและการสื่อสารเหตุผล
ผู้ปฏิบัติงานด้านสารสนเทศ สื่อสารองค์กร หรือเผยแพร่ข้อมูลสาธารณะ	1 คน	ชี้ให้เห็นช่องทางและความท้าทายในการสื่อสารกับประชาชน
ผู้ปฏิบัติงานด้านนโยบาย แผน หรือพัฒนาองค์กร	1 คน	ระบุจุดที่ “ปรับได้จริง” โดยไม่กระทบความเป็นอิสระของศาล

<u>รูปแบบการสนทนากลุ่ม</u>

การสนทนากลุ่มออนไลน์ผ่านระบบ Zoom และใช้ Menti-poll เป็นเครื่องมือและออนไซต์ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและเขตพื้นที่ภาคกลาง

ตารางที่ 17 รูปแบบสนทนากลุ่มออนไลน์ผ่านระบบ Zoom กลุ่มเจ้าหน้าที่/ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม (Trustee)

ช่วงเวลา	รายละเอียดกิจกรรม	วัตถุประสงค์
0:00 – 0:10 (10 นาที)	**ชี้แจงวัตถุประสงค์และข้อตกลงในการสนทนา** – แนะนำผู้ดำเนินการและผู้สังเกตการณ์ – อธิบายขอบเขตการสนทนา (ไม่หารือคดีเฉพาะราย) – เน้นหลัก Confidentiality เคารพความเห็นต่าง และการสนทนาแบบไม่ปะทะ (Non-defensive Discussion)	เพื่อสร้าง**ความไว้วางใจในพื้นที่สนทนา** และลดอคติเชิงป้องกันตนเอง (Defensiveness)
0:10 – 0:20 (10 นาที)	**กิจกรรมเปิดวง (Ice-breaker)** “ประโยคสั้นที่อธิบายบทบาทของศาลในมุมของท่าน”	เพื่อสำรวจ**ภาพจำ/กรอบคิดเบื้องต้น** (Baseline Perception) ก่อนเข้าสู่เนื้อหาลึก
0:20 – 0:50 (30 นาที)	**ช่วงสนทนา 1 หลักการทำงานและบทบาทเชิงสถาบัน** คำถามนำ “ในภารกิจของท่าน ส่วนใดสะท้อนความเป็นอิสระและความเป็นกลางของศาลได้ชัดเจนที่สุด?”	เพื่อทำความเข้าใจ **โครงสร้างเหตุผล (Reasoning Structure)** และหลักการที่ยึดใช้ในงานจริง
0:50 – 1:15 (20 นาที)	**ช่วงสนทนา 2 ความท้าทายเชิงกระบวนการและการสื่อสารต่อสาธารณะ** (อภิปรายจากสถานการณ์จริงและข้อจำกัด)	เพื่อระบุ **ช่องว่างระหว่างหลักการ–การปฏิบัติ–การรับรู้ของประชาชน** (Public Understanding Gap)
1:15 – 1:30 (15 นาที)	**Workshop ข้อเสนอที่ทำได้จริง โดยไม่กระทบความเป็นอิสระของศาล** (เขียนข้อเสนอเป็นรายประเด็นบนบัตร/โพสต์อิท)	เพื่อรวบรวม **แนวทางปรับปรุงเชิงระบบ/เชิงการสื่อสาร** ที่ปฏิบัติได้จริง (Actionable Insights)

ช่วงเวลา	รายละเอียดกิจกรรม	วัตถุประสงค์
1:30 – 1:40 (10 นาที)	**จัดลำดับความสำคัญ (Prioritization)** ผู้เข้าร่วมเลือก 3 ข้อเสนอที่ควรทำก่อน	เพื่อให้เกิด **ฉันทามติขั้นต่ำ (Minimal Common Ground)** ในการตัดสินใจเชิงองค์กร
1:40 – 1:45 (5 นาที)	**สรุปและปิดการสนทนา (Reflective Summary)** สะท้อนประเด็นร่วมและความแตกต่าง โดยไม่สรุปแทนผู้เข้าร่วม	เพื่อ **ทวนความเข้าใจร่วม** และป้องกันการตีความคลาดเคลื่อนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม

<u>รายละเอียดกิจกรรมในแต่ละช่วง</u>

(1) เปิดกิจกรรม + ข้อตกลงพื้นฐาน (Ground Rules)

Moderator เปิดกิจกรรมด้วย

- กล่าวต้อนรับ
- กล่าววัตถุประสงค์ เพื่อรับฟังมุมมองเชิงหลักการและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ
- วันนี้ ไม่ได้ประเมินประสิทธิภาพการทำงานของบุคคลใด และจะไม่พูดถึงคดีเฉพาะรายหรือเนื้อหาในสำนวนคดีใด ๆ
- เป้าหมายของเรา คือการทำความเข้าใจ กระบวนการ เหตุผล และข้อจำกัดเชิงระบบ เพื่อนำไปสังเคราะห์แนวทางที่ช่วยให้การทำงานและการสื่อสารของศาลสามารถเชื่อมโยงกับสาธารณะได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นจากสาธารณะ

Ground Rules ได้แก่

- ความเป็นความลับ จะไม่มีการระบุชื่อหรือเชื่อมโยงคำตอบกับบุคคล
- เคารพความเห็นต่าง
- หากมีคำถามที่ไม่สะดวกตอบ สามารถ ขอผ่าน ได้
- ขอให้ทุกท่านพูดจากประสบการณ์จริง และมุมมองของท่านอย่างเป็นธรรมชาติ

(2) Ice-breaker - Moderator เปิดกิจกรรมด้วย

- ขอแต่ละท่านบอก ประโยคเดียวที่สะท้อนบทบาทของศาลในมุมของท่าน “ศาลรัฐธรรมนูญมีความหมายหรือบทบาทอย่างไรในมุมของท่าน”

ใช้ Menti-poll /จดคำที่ปรากฏซ้ำบ่อย แสดงเป็น “ชุดความหมายร่วมต้นทาง”

(3) วงสนทนา หลักการและความชอบธรรมเชิงสถาบัน/ข้อจำกัดเชิงกระบวนการและช่องว่างทางการรับรู้ โดยคำถามหลัก ที่ครอบคลุม 5 ด้าน

(4) วงสนทนา ประเด็นระดับความเชื่อมั่นและเงื่อนไขในการเพิ่มความเชื่อมั่น +2

คำถามหลัก (Moderator ใช้ Menti-poll)

- ในกระบวนการทำงานของศาล มีขั้นตอนใดที่มักทำให้การสื่อสารกับสาธารณะเป็นเรื่องท้าทาย?
- มีปัจจัยใดที่ ไม่อยู่ในการควบคุมของศาล แต่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของศาลอย่างมีนัยสำคัญ?
- ในมุมของท่าน สิ่งใดคือ ช่องว่างที่ทำให้ประชาชนตีความศาลต่างจากที่ศาลตั้งใจจะสื่อ?
- ตัวอย่างของเหตุการณ์ที่ทำให้ช่องว่างนี้ชัดเจนขึ้นมีไหม?
- ถ้าจะลดช่องว่างนี้ลง ต้องเปลี่ยน ขั้นตอน หรือ วิธีการสื่อสาร หรือทั้งสองอย่าง?
- หากคะแนนของท่านจะเพิ่มขึ้นได้อีก 2 คะแนน สิ่งใดต้องมีการเปลี่ยนแปลง?
- บันทึกเป็นข้อความที่เป็นรูปธรรม เช่น
  - วิธีสื่อสารคำวินิจฉัย
  - ช่องทางเข้าถึงข้อมูล
  - รูปแบบการอธิบายเหตุผล
  - การเปิดเผยข้อมูลกระบวนพิจารณา
  - การมีส่วนร่วมของสาธารณะ

(5) Workshop จัดลำดับข้อเสนอ

- Moderator เปิดกิจกรรมด้วยการให้โหวตบนข้อเสนอ 3 โหวตต่อ 1 คน ตามข้อเสนอที่ “คิดว่าสำคัญที่สุด” ควรทำก่อนที่สุดเพื่อลดช่องว่างการรับรู้และเสริมสร้างความเชื่อมั่นจากสาธารณะ
- ผลที่ได้ = ฉันทามติขั้นต่ำ (Minimal Agreement) ซึ่งจะนำมาใช้เป็น input ในข้อเสนอเชิงสื่อสาร/นโยบาย

(6) ปิดวง Moderator เปิดกิจกรรมด้วย

- วันนี้เราไม่ได้สรุปว่าอะไรถูกหรือผิด
- แต่เราได้ทำความเข้าใจ หลักการ–ข้อจำกัด–และความท้าทาย
- รวมถึงแนวทางที่สามารถดำเนินการได้จริง โดยไม่กระทบความเป็นอิสระของศาล ขอขอบคุณทุกท่านที่ร่วมแลกเปลี่ยนด้วยความจริงใจและเคารพกัน

2) กิจกรรมการสนทนากลุ่ม กลุ่มประชาชน (Trustor)

<u>เป้าประสงค์</u>

(1) ตรวจสอบว่าข้อค้นพบจากกลุ่มช่วงวัย/อาชีพ/ระดับข่าวสารต่าง ๆ มีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร

(2) ระบุตัวแปรที่ทำให้ความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นหรือบั่นทอนลง

(3) ให้ผู้เข้าร่วมจัดลำดับทางเลือก ในการยกระดับความเชื่อมั่น

ผลลัพธ์เชิงข้อมูลที่คาดหวัง

Trust Perception Map และข้อเสนอต่อแนะการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจ/ความเชื่อมั่น

องค์ประกอบ

ผู้เข้าร่วม 8 – 10 คน (ตามเกณฑ์คัดเข้าและคัดออก)

รูปแบบ

สนทนากลุ่มออนไลน์ผ่านระบบ Zoom และใช้ Menti-poll เป็นเครื่องมือ

ตารางที่ 18 รูปแบบสนทนากลุ่มออนไลน์ผ่านระบบ Zoom กลุ่มประชาชน (Trustor)

ช่วงเวลา	รายละเอียด	วัตถุประสงค์
0:00–0:10 (10 นาที)	เปิดกิจกรรม + ข้อตกลงพื้นฐาน (Ground Rules)	สร้างความปลอดภัยทางความคิด
0:10–0:25 (15 นาที)	Ice-breaker “คำเดียวที่นึกถึงเมื่อพูดถึงศาลรัฐธรรมนูญ”	ดึง baseline การรับรู้โดยไม่กระตุ้นอารมณ์
0:25–0:55 (30 นาที)	สนทนาประเด็น ความเชื่อมั่นและการรับรู้เหตุผล	ระบุ pattern ความเชื่อ/ไม่เชื่อ + เหตุผล
0:55–1:15 (20 นาที)	สนทนาประเด็น เงื่อนไขที่ทำให้ “เพิ่มคะแนนความเชื่อมั่น +2”	เชื่อม perception ⟶ policy implications
1:15–1:35 (20 นาที)	Workshop จัดลำดับข้อเสนอ 3 สิ่งที่ควรทำก่อน (Dot Voting)	หา “ฉันทามติขั้นต่ำ” ที่ใช้วางแผนสื่อสารสาธารณะ
1:35–1:45 (10 นาที)	สรุปทบทวนประเด็นร่วมและความต่าง + ปิดวง	ป้องกันการตีความผิด/สรุปแทน

รายละเอียดกิจกรรมในแต่ละช่วง

(1) เปิดกิจกรรม + ข้อตกลงพื้นฐาน (Ground Rules)

Moderator เปิดกิจกรรมด้วย

- วันนี้เราจะคุยกันเรื่อง ประสบการณ์และความรู้สึกต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ
- ไม่ได้มีคำตอบถูกหรือผิด และไม่แตะคดีเฉพาะราย
- สิ่งสำคัญ คือ เล่าจากมุมของตัวเอง

Ground Rules ได้แก่

- เคารพความเห็นต่าง
- ไม่ขัด/ไม่ตัดสิน
- ขอให้พูดทีละคน
- ถ้าไม่สะดวกตอบคำถามใด สามารถ “ขอผ่าน” ได้

(2) Ice-breaker

Moderator เปิดกิจกรรมด้วย

- ขอแต่ละท่านบอก ‘หนึ่งคำ’ เมื่อพูดถึงศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ต้องอธิบายยาว ขอแค่คำเดียวที่ขึ้นมาในใจ

(Moderator ใช้ Menti-poll/Post-it ⟶ เพื่อใช้สรุปตอนท้าย)

(3) วงสนทนา ประเด็นโครงสร้างการรับรู้ โดยใช้คำถามหลัก (Moderator ใช้ Menti-poll) และชุดโพรบ (ใช้เฉพาะเมื่อคำตอบสั้น)

- รับรู้ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้จากช่องทางใด
- ตอนนั้นรู้สึกอย่างไร และเพราะอะไรจึงรู้สึกแบบนั้น
- ถ้าเทียบกับหน่วยงานรัฐอื่น ท่านมองต่างกันไหม

(4) วงสนทนา ประเด็นระดับความเชื่อมั่น 5 ด้าน โดยคำถามหลัก (Moderator ใช้ Menti-poll/Post-it)

- ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
- ด้านความเป็นอิสระ
- ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
- ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม
- ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(5) วงสนทนา ประเด็นเงื่อนไขในการเพิ่มความเชื่อมั่น +2 โดยคำถามหลัก (Moderator ใช้การโหวต Menti-poll/Post-it) จำนวน 2 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย

- มิติทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม/ด้านความเป็นอิสระ/ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน/ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม/ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- แนวทางการเพิ่มความเชื่อมั่น ประกอบด้วย วิธีสื่อสารคำวินิจฉัย/ช่องทางเข้าถึงข้อมูล/รูปแบบการอธิบายเหตุผล/การเปิดเผยข้อมูลกระบวนพิจารณา/การมีส่วนร่วมของสาธารณะ

(6) จัดลำดับข้อเสนอ สอบถามเหตุผลเพราะอะไรจึงเลือกประเด็นนั้น และต้องทำอย่างไร

ผลที่ได้ = ฉันทามติขั้นต่ำ (Minimal Agreement) ซึ่งจะนำมาใช้เป็น input ในข้อเสนอเชิงสื่อสาร/นโยบาย

(7) ปิดวง

Moderator เปิดกิจกรรมด้วย

- วันนี้เราไม่ได้ถามว่าอะไร ‘ถูก’ หรือ ‘ผิด’ แต่เราสำรวจว่าประชาชนแต่ละคนเข้าใจศาลและคาดหวังต่อศาลอย่างไร
- จุดเน้นในวันนี้ คือ เพื่อช่วยให้การสื่อสารและการทำงานของศาลเชื่อมกับประชาชนได้ดีขึ้น

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผ่านการเก็บแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ 2 ประเภท ได้แก่

1) การวิเคราะห์สถิติสเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะภาพรวมของตัวแปร

2) การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน และการวิเคราะห์เชิงสมมาตร (Symmetric Analysis) เป็นกรอบคิดหลักในการทดสอบสมมติฐาน ผ่านการใช้สถิติชั้นสูง เพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เช่น Correlations การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย เช่น T-Test, ANOVA หรือการวิเคราะห์ถดถอย (Multiple regression) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อนำไปสู่การสร้าง “แผนที่นำทางเชิงระบบ (Systematic Roadmap)” ที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถนำไปใช้บริหารจัดการสร้างความเชื่อมั่นได้อย่างแม่นยำ เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมและคาดการณ์ได้จริง

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

1) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน (Trustee)

ใช้ Thematic Analysis การวิเคราะห์เชิงธีมตามกรอบโครงสร้างของความเชื่อมั่นต่อสถาบัน โดยเข้ารหัสข้อมูลตามหัวข้อ

- Access - Ability
- Judicial - Independence
- Rights - Protection
- Public – Interest - Reasoning
- Governance – Transparency

2) กลุ่มประชาชนทั่วไป (Trustor)

ใช้ Perception-based Ladder Coding ดำเนินการวิเคราะห์โดยแยกปัจจัยเสริมและปัจจัยลดทอนความเชื่อมั่นตามขั้นตอน

- บันทึกคะแนนความเชื่อมั่น (0–10)
- สถานการณ์การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ
- ปัจจัยที่เสริมสร้างความเชื่อมั่น
- ปัจจัยที่ท้าทายความเชื่อมั่น
- กำหนดแนวทางที่เป็นโอกาสเพิ่มคะแนนความเชื่อมั่น

บทที่ 4
ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

การนำเสนอผลการศึกษาการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด สำรวจความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ผ่านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเสนอแนะตามหลักการวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มาจากการวิจัยเชิงปริมาณ ที่มีการเก็บรวบรวมตัวอย่างจำนวน 4,000 ชุด จากทั่วประเทศ แบบสอบถามแบ่งข้อคำถามออกเป็น 5 ส่วนหลัก ประกอบด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ประสบการณ์การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ 3) ความรู้ความเข้าใจต่อหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ 4) ความเชื่อมั่นและความคาดหวังที่มีต่ออำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และ 5) ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่มีกับศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 4,000 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวทางเพศอย่างสมดุล โดยเพศชายคิดเป็นร้อยละ 48.1 และเพศหญิงร้อยละ 51.9 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ด้านอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประชากรวัยทำงาน ที่มีอายุระหว่าง 20–59 ปี คิดเป็นร้อยละ 74.3 รองลงมาคือ กลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปหรือวัยเกษียณ ร้อยละ 15.8 และกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปีหรือกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ร้อยละ 9.9 โดยกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวในทุกภูมิภาค โดยภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 10–20 ส่วนภาคตะวันออกและภาคตะวันตกมีสัดส่วนค่อนข้างน้อยกว่า ประมาณร้อยละ 4-5 แต่อยู่ในระดับที่ยังสะท้อนภาพรวมประเทศได้ดี

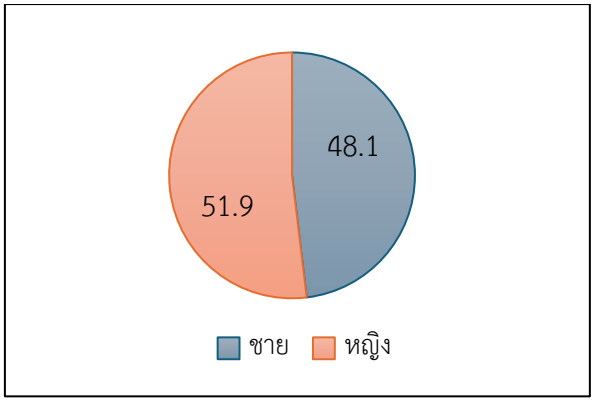
สำหรับระดับการศึกษา ประมาณ 1 ใน 3 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. (ร้อยละ 35.3) รองลงมาในสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 32.6) สะท้อนว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้ระดับกลางถึงระดับอุดมศึกษา ส่วนด้านอาชีพจำนวนมากที่สุด คือ พนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 26.8) รองลงมาคือ แรงงานอิสระ (ร้อยละ 22.7) และกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 13.0) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายของสถานภาพทางอาชีพ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสะท้อนมุมมองจากประชาชนหลากหลายกลุ่ม โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสัดส่วนสูงที่สุดในกลุ่มที่มีรายได้ 10,000 – 25,000 บาท (ร้อยละ 45.9) รองลงมาคือ กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 28.4) มีเพียงจำนวน 1 ใน 5

เท่านั้นที่มีรายได้มากกว่า 25,000 บาท ซึ่งสะท้อนว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นประชากรรายได้ปานกลางค่อนไปทางต่ำ

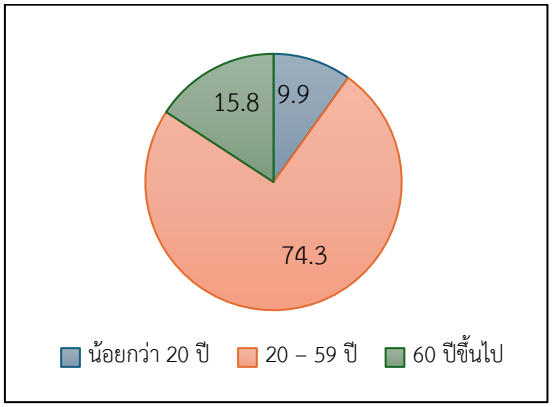
ตารางที่ 19 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	ร้อยละ
เพศ	
ชาย	48.1
หญิง	51.9
รวม	**100.0**
อายุ	
น้อยกว่า 20 ปี	9.9
20 – 59 ปี	74.3
60 ปีขึ้นไป	15.8
รวม	**100.0**
ที่อยู่ปัจจุบัน	
ภาคเหนือ	10.4
ภาคกลาง	20.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	20.1
ภาคใต้	20.1
ภาคตะวันออก	5.5
ภาคตะวันตก	4.1
กรุงเทพมหานคร	20.0
รวม	**100.0**
ระดับการศึกษา	
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	14.2
มัธยมศึกษา/ปวช.	35.3
อนุปริญญา/ปวส.	16.8
ปริญญาตรี	32.6
ปริญญาโท	1.0
ปริญญาเอก	.1
รวม	**100.0**

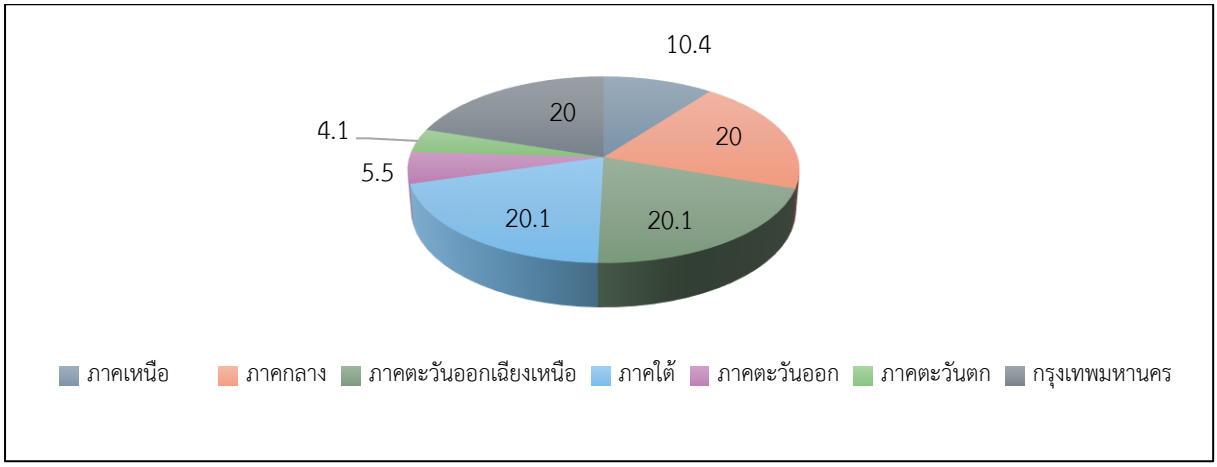
ข้อมูลทั่วไป	ร้อยละ
อาชีพ	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน/เกษียณ	7.8
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	13.0
ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง)	2.8
ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น)	3.0
ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา/ตุลาการ อัยการ ตำรวจ	.2
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	1.9
พนักงานบริษัทเอกชน	26.8
เจ้าของธุรกิจส่วนตัว (มีการจดทะเบียนบริษัท)	3.8
ลูกจ้าง	8.3
แรงงานอิสระ/จ้างงานตัวเอง (เช่น ค้าขาย/เสริมสวย/ขับรถรับจ้าง/รับจ้างทั่วไป)	22.7
เกษตรกร	9.5
นักการเมือง/ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	.1
ทนายความ	.0
พนักงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)	.2
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	.1
รวม	**100.0**
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	
น้อยกว่า 10,000 บาท	28.4
10,000 – 25,000 บาท	45.9
25,001 – 40,000 บาท	18.2
40,001 – 55,000 บาท	4.5
55,001 – 70,000 บาท	2.6
70,001 – 95,000 บาท	.3
95,001 บาท ขึ้นไป	.1
รวม	**100.0**

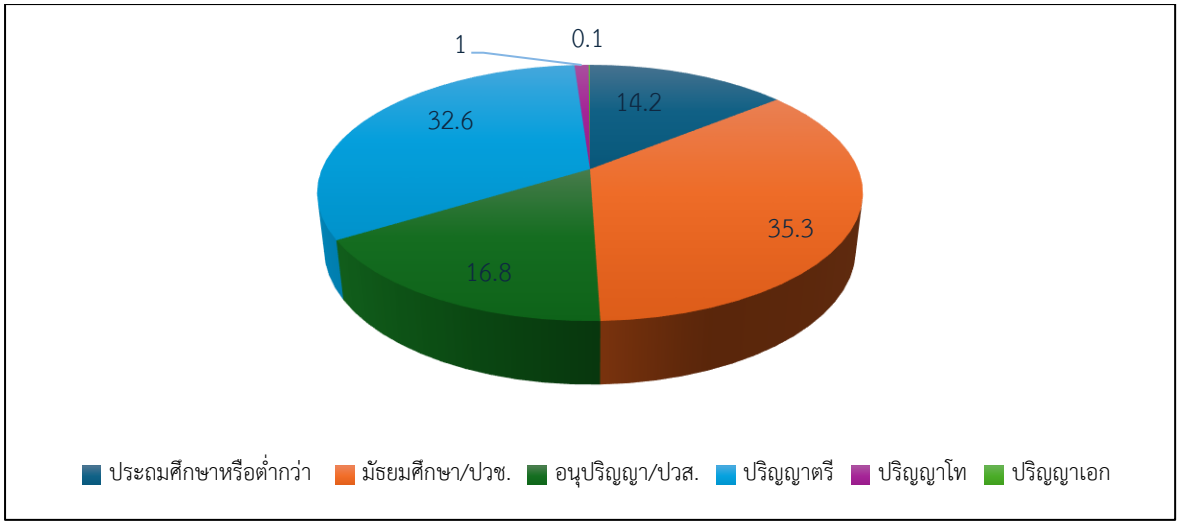
ภาพที่ 7 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

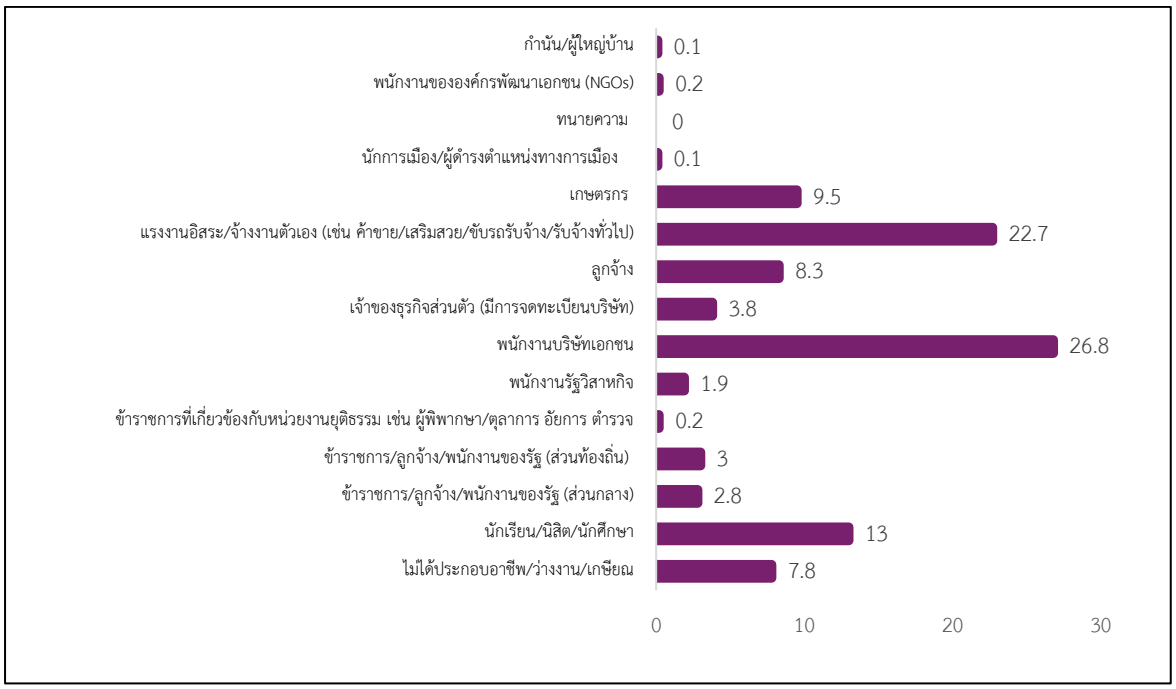
ภาพที่ 8 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

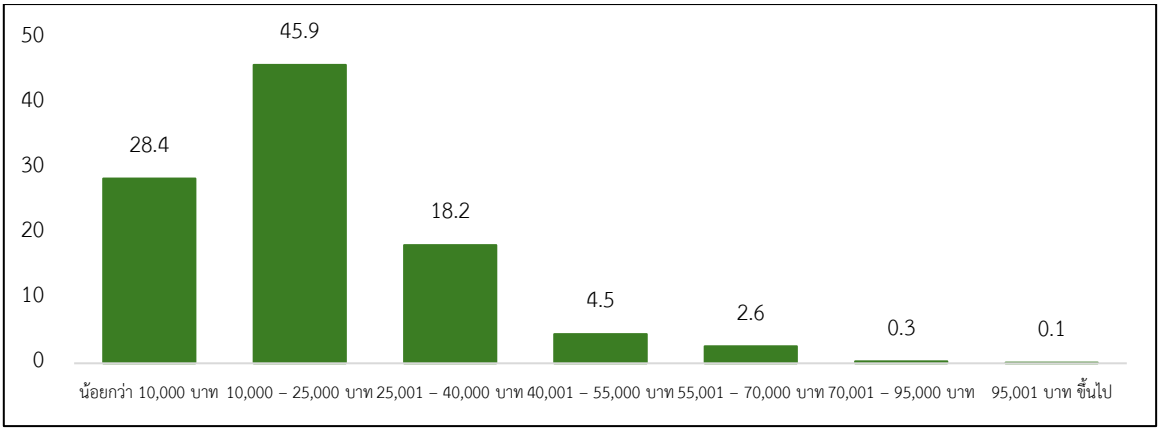
ภาพที่ 9 ที่อยู่ (ภูมิภาค) ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ภาพที่ 10 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ภาพที่ 11 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ภาพที่ 12 รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ประสบการณ์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

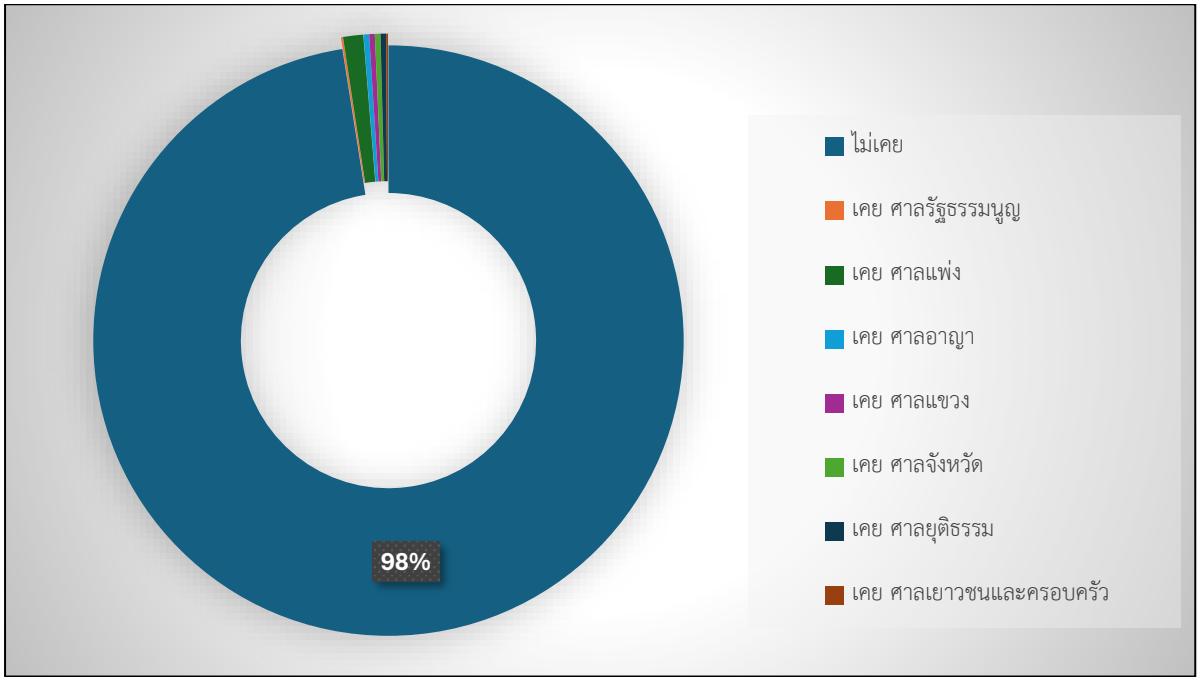
จากผลการสำรวจพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 97.5 ไม่เคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ มีเพียงร้อยละ 0.1 เท่านั้นที่มีประสบการณ์ศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้ที่มีประสบการณ์กับศาลรัฐธรรมนูญเคยมีประสบการณ์ในการได้รับมอบอำนาจสูงสุด รองลงมาคือ การเป็นคู่กรณี และผู้ร้อง ในขณะที่ศาลแพ่งนั้นสะท้อนว่าประชาชนมีประสบการณ์มากกว่าที่ร้อยละ 1.1

ด้านประสบการณ์การใช้บริการอื่น ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.3 ไม่เคยใช้บริการ เช่น การให้คำปรึกษา พิพิธภัณฑ์/ห้องสมุด หรือการฝึกอบรม แสดงว่าประชาชนยังมีการเข้าถึงบริการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญน้อยมาก อย่างไรก็ตาม ในกลุ่มที่เคยใช้บริการ พบว่า การรับรู้และใช้บริการด้านพิพิธภัณฑ์/ห้องสมุดมีสัดส่วนมากที่สุด (ร้อยละ 40.7) รองลงมาคือด้านให้คำปรึกษา (ร้อยละ 32.4) และด้านการฝึกอบรมสัมมนา (ร้อยละ 26.9) แสดงให้เห็นว่าประชาชนที่มีการติดต่อส่วนใหญ่อาจสนใจด้านความรู้และกิจกรรมทางวิชาการ

ตารางที่ 20 ประสบการณ์การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อมูลทั่วไป	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม	
ไม่เคย	97.5
เคย ศาลรัฐธรรมนูญ	.1
- คู่กรณี	20.0
- ได้รับมอบอำนาจ	60.0
- ผู้ร้องในคดีเกี่ยวกับสิทธิการเลือกตั้ง	20.0
เคย ศาลแพ่ง	1.1

ข้อมูลทั่วไป	ร้อยละ
เคย ศาลอาญา	.3
เคย ศาลแขวง	.3
เคย ศาลจังหวัด	.3
เคย ศาลยุติธรรม	.3
เคย ศาลเยาวชนและครอบครัว	.1
รวม	**100.0**
ประสบการณ์การใช้บริการอื่น ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	
เคย	2.7
- ด้านการให้คำปรึกษา	32.4
- ด้านพิพิธภัณฑ์ห้องสมุด	40.7
- ด้านการฝึกอบรมสัมมนา	26.9
ไม่เคย	97.3
รวม	**100.0**

ภาพที่ 13 ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

จากการสำรวจช่องทางการรับรู้ข่าวสารทั่วไป พบว่า ประชาชนในทุกภูมิภาคใช้ “โทรทัศน์” ซึ่งเป็นสื่อหลัก และ “Facebook” ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ เป็นช่องทางหลักในการรับข่าวสาร โดยโทรทัศน์มีสัดส่วนสูง

ที่สุดในภาพรวม และเกือบทุกภูมิภาค ยกเว้นภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ที่ใช้ Facebook เป็นช่องทางหลักในการรับข้อมูลข่าวสาร ส่วนกรุงเทพมหานคร ใช้ทั้งโทรทัศน์และ Facebook สะท้อนความสำคัญของทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อออนไลน์ในฐานะแหล่งข้อมูลของประชาชนไทย ทั้งนี้มีข้อสังเกตอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ใช้ช่องทางบุคคลใกล้ชิด ทั้งครอบครัว ญาติ เพื่อน หรือคนรู้จักเป็นช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทั่วไป

สำหรับช่องทางสื่อใหม่ เช่น TikTok มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในบางภูมิภาค โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและภาคตะวันตก แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้สื่อสังคมออนไลน์มิติใหม่มากขึ้น

ในส่วนข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ พบแนวโน้มคล้ายคลึงกับข่าวสารทั่วไป กล่าวคือ ประชาชนรับรู้ผ่านโทรทัศน์และ Facebook มากที่สุด โดยโทรทัศน์มีสัดส่วนสูงที่สุด ขณะที่สัดส่วนของผู้ที่ “ไม่เคยรับข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ” ยังมีระดับสูง โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนสูงถึงเกือบร้อยละ 40 และภาคใต้ เป็นจำนวน 1 ใน 3 สะท้อนถึงช่องว่างด้านการสื่อสาร

สำหรับข่าวสารที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญผลิตขึ้นโดยเฉพาะ เช่น YouTube เว็บไซต์ และแผ่นพับประชาสัมพันธ์ พบว่า ประชาชนจำนวนมากกว่า “ครึ่งหนึ่ง” ในหลายภูมิภาคระบุว่า “ไม่เคยรับข่าวสาร” ประเด็นนี้เป็นข้อบ่งชี้ว่า การเผยแพร่ข้อมูลของสำนักงานยังไม่เข้าถึงประชาชนวงกว้างเท่าที่ควร ทั้งนี้ Facebook ยังคงเป็นช่องทางในการสื่อสารของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 21 ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จำแนกตามภูมิภาค

หน่วย: ร้อยละ

ข้อมูลทั่วไป	ภูมิภาค							
	ภาพรวม	เหนือ	กลาง	ตอ.เฉียงเหนือ	ใต้	ตะวันออก	ตะวันตก	กทม.
ข่าวสารทั่วไป								
โทรทัศน์	39.9	41.7	47.2	26.6	52.2	30.7	36.4	35.6
สื่อสิ่งพิมพ์	1.5	1.9	3.1	.2	.2	4.1	1.9	1.3
ครอบครัว/ญาติ	6.4	1.9	2.1	22.4	3.1	2.3	4.9	1.4
เพื่อน/คนรู้จัก	7.4	.7	2.9	24.6	4.7	.9	3.7	3.6
Facebook	31.7	37.6	33.3	18.5	31.9	43.1	37.0	35.6
Line	1.2	1.7	2.4	0	.9	1.8	.6	1.0
X (ทวิตเตอร์)	1.9	.2	1.7	1.0	.2	.9	5.6	4.9
TikTok	6.5	4.3	6.4	1.2	3.7	14.7	9.3	12.9
ไม่เคยรับข่าวสาร	3.7	9.9	.9	5.5	2.9	1.4	.6	3.8
รวม	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
ข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ								
โทรทัศน์	30.7	41.4	40.2	20.0	30.3	30.7	43.8	24.0
สื่อสิ่งพิมพ์	1.8	2.9	4.7	.4	.5	3.2	0	1.0

ข้อมูลทั่วไป	ภูมิภาค							
	ภาพรวม	เหนือ	กลาง	ตอ.เฉียงเหนือ	ใต้	ตะวันออก	ตะวันตก	กทม.
ครอบครัว/ญาติ	8.4	1.0	8.9	17.1	2.0	21.1	7.4	6.3
เพื่อน/คนรู้จัก	5.5	.7	6.5	9.4	4.5	9.6	8.0	2.3
Facebook	22.7	31.8	21.8	11.1	24.9	20.6	22.8	28.7
Line	.8	1.4	2.0	0	.9	.5	0	.3
X (ทวิตเตอร์)	1.2	.7	1.2	.6	.4	3.2	1.9	3.0
TikTok	3.0	3.1	2.6	.9	2.0	1.8	2.5	6.6
เว็บไซต์	1.8	3.1	2.0	1.0	1.0	9.2	.6	3.0
ไม่เคยรับข่าวสาร	24.1	13.7	10.0	39.7	33.5	30.7	13.0	24.9
รวม	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
ข่าวสารที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญผลิต								
YouTube	15.7	14.4	17.2	13.1	17.9	15.6	10.0	16.4
สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ/อินโฟกราฟฟิก	6.2	10.6	4.7	2.4	9.8	4.3	5.0	5.9
Facebook	22.2	31.1	20.8	16.1	24.9	30.1	25.0	19.8
Line (น้องหนุงหนิง)	1.5	2.7	0.6	0	0.4	0.4	0.6	4.5
เว็บไซต์	5.1	7.3	2.8	8.6	1.8	4.0	2.2	6.6
TikTok	7.0	10.4	6.7	2.6	6.7	10.1	3.3	9.4
ไม่เคยรับข่าวสาร	42.3	23.5	47.0	57.2	38.5	35.5	53.9	37.4
อื่น ๆ	0	0	0.1	0	0	0	0	0
รวม	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

4.3 ความรู้ความเข้าใจต่อหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการสำรวจความรู้ความเข้าใจใน 10 ประเด็น พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมของประชาชนทั้งประเทศอยู่ที่ 5.75 ซึ่งบ่งชี้ว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นพื้นฐานของศาลรัฐธรรมนูญในระดับปานกลาง โดยคะแนนนี้เป็นค่าเฉลี่ยของร้อยละของผู้ที่ตอบคำถามได้ถูกต้องในทุกข้อ

4.3.1 ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชน จำแนกตามภูมิภาค

1) ข้อมูลการเปรียบเทียบภูมิภาคที่มีความรู้ความเข้าใจสูงและต่ำ

จากข้อมูลในตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนมีความแตกต่างกันไปตามภูมิภาคอย่างชัดเจน โดยประชาชนในภาคตะวันออกมีความรู้ความเข้าใจสูงที่สุด ด้วยคะแนนเฉลี่ย 6.70 และรองลงมาคือ ภาคตะวันตก (6.31 คะแนน) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (6.26 คะแนน) ในทาง

กลับกัน ภูมิภาคที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่ำที่สุด คือ ภาคใต้ (4.86 คะแนน) และ ภาคเหนือ (4.98 คะแนน) แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงข้อมูลเชิงโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญตามพื้นที่

2) ประเด็นความรู้ที่มีอัตราการตอบถูกสูงที่สุดและต่ำที่สุด

ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านความสำคัญต่อการรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญสูงที่สุด โดยมีผู้ตอบถูกถึงร้อยละ 69.1 รวมถึงประเด็นการพิจารณากฎหมายหรือร่างกฎหมายว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีผู้ตอบถูกร้อยละ 66.9 นอกจากนี้ในบางภูมิภาค เช่น ภาคตะวันตก ประชาชนมีความเข้าใจในอำนาจตัดสินคดีเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองสูงมากถึงร้อยละ 95.1 ขณะที่ภาคตะวันออกมีประเด็นความรู้ความเข้าใจในด้านการพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรี สัดส่วนสูงถึงร้อยละ 82.1 รองลงมาคือ การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และองค์กรอิสระ ถึงร้อยละ 81.2 และกระบวนการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ถึงร้อยละ 80.3 ซึ่งในด้านต่าง ๆ นี้ สามารถสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวสูงมาก

ในทางตรงกันข้าม ประเด็นที่ประชาชนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนมากที่สุด คือ ความเข้าใจว่า “ศาลรัฐธรรมนูญอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม” โดยมีผู้ที่ตอบถูกต้อง (คือตอบว่าข้อความนี้ไม่ถูกต้อง) เพียงร้อยละ 11.1 เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันตก ที่มีสัดส่วนของผู้ที่ตอบถูกต้องไม่ถึงร้อยละ 10 นอกจากนี้ ประเด็นที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และความรู้ความเข้าใจในประเด็นด้านการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ กรณีตนเองถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยังอยู่ในระดับปานกลางเพียงร้อยละ 55.2 และ 55.3 ตามลำดับ สื่อความได้ว่ามีประชาชนเพียงครึ่งเดียวเท่านั้นที่รับรู้ถึงที่มาและบทบาทหน้าที่ในการดูแลคุ้มครองประชาชนอย่างถูกต้อง

3) การวิเคราะห์ความแตกต่างของความรู้ความเข้าใจของประชาชน จำแนกตามภูมิภาค

ตารางที่ 23 นำเสนอผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) เพื่อพิสูจน์ความแตกต่างของคะแนนความรู้ความเข้าใจระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ว่าเป็นความแตกต่างที่เป็นจริงตามหลักสถิติหรือไม่

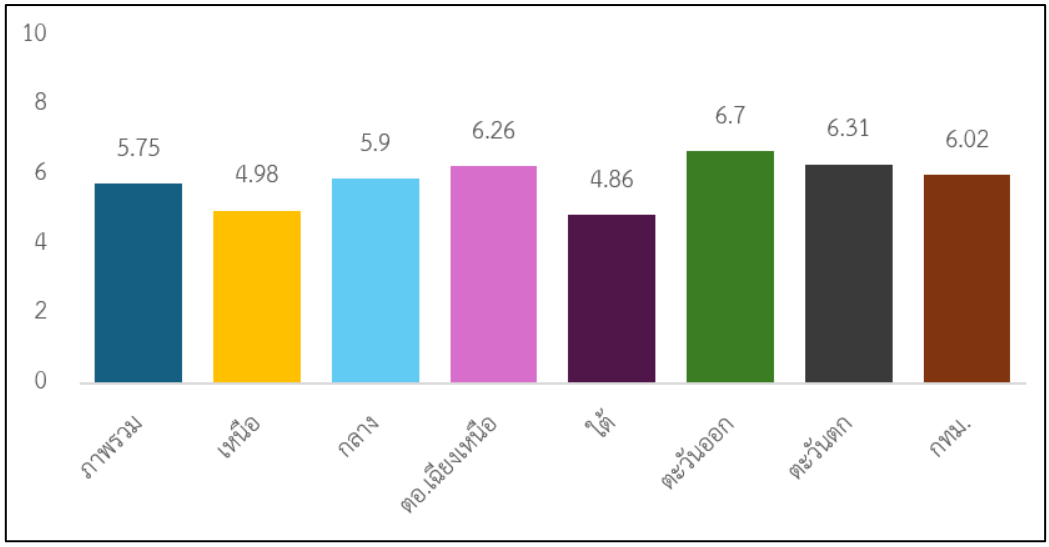
จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 23 พบว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแต่ละภูมิภาค หมายความว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกัน มีระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาท หน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยภาคตะวันออกมีระดับความรู้ความเข้าใจสูงที่สุด ในขณะที่ภาคใต้มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 22 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

หน่วย: ร้อยละของคนที่ตอบถูกต้อง

ข้อคำถาม	ภูมิภาค							
	ภาพรวม	เหนือ	กลาง	ตอ.เฉียงเหนือ	ใต้	ตะวันออก	ตะวันตก	กทม.
ด้านโครงสร้าง								
1) อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม	11.1	14.5	6.4	15.3	4.1	11.0	7.4	17.5
2) ประกอบด้วย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน ที่มาจากหลากหลายสาขาอาชีพ	55.2	37.3	47.3	67.1	51.4	63.8	54.3	62.1
3) กระบวนการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากการสรรหาต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาก่อน จึงจะนำความกราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์เพื่อทรงแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	58.0	50.8	54.2	64.8	51.7	80.3	59.3	58.6
ด้านบทบาท อำนาจ และหน้าที่								
4) มีความสำคัญต่อการรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ	69.1	64.3	71.4	72.7	59.4	77.5	79.0	71.0
5) พิจารณากฎหมายหรือร่างกฎหมายว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	66.9	60.0	72.5	71.8	54.9	78.4	69.1	68.1
6) พิจารณาวินิจฉัย ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และองค์กรอิสระ	65.3	56.6	76.8	67.0	54.4	81.2	72.2	62.0
7) ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ที่จะกระทำการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนไม่ทำหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด	65.2	60.0	68.3	70.4	60.0	56.0	51.2	70.1
8) พิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรี	64.1	50.1	63.5	72.1	47.0	82.1	96.3	69.8

ข้อคำถาม	ภูมิภาค							
	ภาพรวม	เหนือ	กลาง	ตอ.เฉียงเหนือ	ใต้	ตะวันออก	ตะวันตก	กทม.
9) มีอำนาจตัดสินคดีเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง	65.2	56.4	66.4	73.1	54.1	74.8	95.1	64.8
10) ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ กรณีตนเองถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ	55.3	47.7	63.2	53.9	49.1	64.7	46.9	58.1
คะแนนเฉลี่ยในภาพรวม	**5.75**	**4.98**	**5.90**	**6.26**	**4.86**	**6.70**	**6.31**	**6.02**
SD	**2.80**	**3.24**	**2.11**	**3.00**	**3.26**	**2.05**	**2.22**	**2.41**

ภาพที่ 14 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

ตารางที่ 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig. (*p*)
ระหว่างกลุ่ม	2034.623	14	145.330	19.709	<.001
ภายในกลุ่ม	29384.835	3985	7.374		
รวม	31419.458	3999			

หมายเหตุ $* p < .05$

4.3.2 ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชน จำแนกตามอาชีพ

จากการสำรวจความรู้ความเข้าใจใน 10 ประเด็น พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจของประชาชนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญตามกลุ่มอาชีพ โดยค่าเฉลี่ยนี้เป็นคะแนนรวมเต็ม 10 คะแนน

1) ข้อมูลเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพที่มีระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนสูงและต่ำ

จากตารางที่ 24 กลุ่มอาชีพที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญในระดับที่สูงที่สุด คือ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 7.25 คะแนน รองลงมาคือ กลุ่มข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานยุติธรรม ซึ่งมีค่าคะแนนเฉลี่ย 7.00 คะแนน และเจ้าของธุรกิจส่วนตัว (มีการจดทะเบียนบริษัท) ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 6.98 คะแนน แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่มีบทบาทในท้องถิ่นหรือผู้ที่ต้องมีการติดต่อกับกฎหมายและการบริหารงานมักมีความเข้าใจในประเด็นเหล่านี้สูง

นอกจากนี้ กลุ่มที่ทำงานในภาครัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ก็มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม ได้แก่ ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น) (6.61 คะแนน) กลุ่มข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของ

รัฐ (ส่วนกลาง) และพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันที่ 6.60 คะแนน รวมถึง พนักงานบริษัทเอกชนที่มีค่าเฉลี่ย 6.44 คะแนน

ในขณะเดียวกัน กลุ่มอาชีพที่มีความรู้ความเข้าใจต่ำ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร ด้วยคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงครึ่งหนึ่ง หรือ 4.56 คะแนน ลำดับถัดไปคือ กลุ่มลูกจ้าง (ค่าเฉลี่ย 5.06 คะแนน) และกลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน/เกษียณ (ค่าเฉลี่ย 5.09) รวมถึงกลุ่มแรงงานอิสระ/จ้างงานตัวเอง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 5.32 คะแนน สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ทางกฎหมายของกลุ่มอาชีพที่อยู่นอกระบบงานที่มีการจัดตั้งอย่างชัดเจน

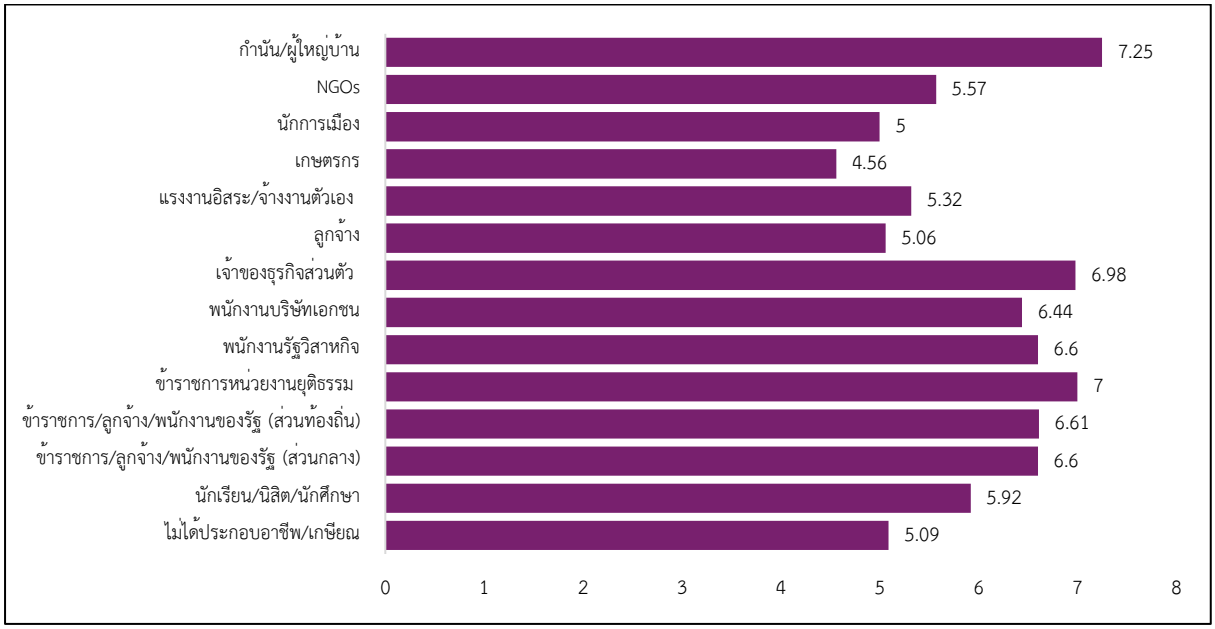
2) การพิสูจน์ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

ตารางที่ 25 ได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) เพื่อยืนยันว่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่เป็นจริงตามหลักสถิติ จากการวิเคราะห์ พบว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามกลุ่มอาชีพ หรือหมายความว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพแตกต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจในบทบาท หน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 24 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน/เกษียณ	310	.00	10.00	5.09	3.156
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	518	.00	10.00	5.92	2.680
ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง)	112	.00	10.00	6.60	2.855
ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น)	119	.00	10.00	6.61	2.847
ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา/ตุลาการ อัยการ ตำรวจ	7	4.00	9.00	7.00	2.236
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	77	.00	10.00	6.60	2.413
พนักงานบริษัทเอกชน	1072	.00	10.00	6.44	2.341
เจ้าของธุรกิจส่วนตัว (มีการจดทะเบียนบริษัท)	153	.00	10.00	6.98	2.426
ลูกจ้าง	331	.00	9.00	5.06	2.683
แรงงานอิสระ/จ้างงานตัวเอง (เช่น ค้าขาย/เสริมสวย/ขับรถรับจ้าง/รับจ้างทั่วไป)	909	.00	10.00	5.32	2.772
เกษตรกร	378	.00	10.00	4.56	3.297
นักการเมือง/ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	2	1.00	9.00	5.00	5.657

อาชีพ	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
พนักงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)	7	4.00	8.00	5.57	1.272
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	4	6.00	8.00	7.25	.957

ภาพที่ 15 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ

ตารางที่ 25 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig. (*p*)
ระหว่างกลุ่ม	1417.099	6	236.183	31.434	<.001
ภายในกลุ่ม	30002.359	3993	7.514		
รวม	31419.458	3999			

หมายเหตุ * $p < .05$

4.3.3 ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชน จำแนกตามระดับการศึกษา

ข้อมูลผลการสำรวจระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา พบสถานการณ์ที่น่าสนใจและสะท้อนภาพลักษณ์ความเข้าใจในมิติต่าง ๆ อย่างชัดเจน โดยภาพรวมพบว่า ระดับการศึกษามีผลอย่างยิ่งต่อความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลที่ประชาชนรับรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนเพิ่มสูงขึ้นตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในมิติด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนส่วนใหญ่ในทุกระดับชั้นการศึกษายังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอย่างมากในประเด็นเรื่องสังกัดของหน่วยงาน โดยมีสัดส่วนจำนวนน้อยมากที่ทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งแม้แต่กลุ่มที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีก็ยังมีผู้ตอบถูกเพียงไม่ถึงร้อยละ 20 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนของที่มาและจำนวนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนเริ่มมีความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะประเด็นเรื่องกระบวนการสรรหาตุลาการที่ต้องผ่านความเห็นชอบจากวุฒิสภาก่อนนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้ง ซึ่งกลุ่มผู้จบการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไปมีความเข้าใจในเรื่องนี้ค่อนข้างดี ในสัดส่วนที่มากกว่าร้อยละ 60

เมื่อพิจารณาในมิติด้านบทบาท อำนาจ และหน้าที่ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการคุ้มครองสิทธิ ประชาชนส่วนใหญ่มีความรับรู้ที่ดีมาก ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่หลักในการรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและการพิจารณาว่ากฎหมายต่าง ๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะมีความเข้าใจในประเด็นการตรวจสอบกฎหมายสูงถึงร้อยละ 88.4 นอกจากนี้ในส่วนของอำนาจทางการเมือง เช่น การวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรี การตัดสินคดียุบพรรคการเมือง หรือการตรวจสอบอำนาจของรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ประชาชนส่วนใหญ่รับทราบถึงบทบาทหน้าที่เหล่านี้ของศาลรัฐธรรมนูญในระดับที่น่าพึงพอใจ

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่ากังวลและถือเป็นโจทย์สำคัญคือเรื่องสิทธิใกล้ตัวของภาคพลเมือง โดยเฉพาะการที่ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เอง ในกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากหน่วยงานรัฐ ซึ่งพบว่ากลุ่มผู้ที่มีระดับการศึกษาประถมหรือต่ำกว่ามีผู้ทราบข้อมูลนี้เพียงร้อยละ 34.0 เท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนกลุ่มฐานราก ยังขาดความรู้ที่จะเข้าถึงการคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญเมื่อตนเองเดือดร้อน แม้ว่าในภาพรวมประชาชนจะเชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนก็ตาม ซึ่งสรุปได้ว่าในขณะที่ความรู้เชิงหลักการเมืองภาพใหญ่ได้รับการรับรู้ในวงกว้าง แต่ความรู้เชิงเทคนิคเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิส่วนบุคคลยังคงเป็นช่องว่างที่ต้องการการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อให้ประชาชนทุกระดับการศึกษาเข้าใจและเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น

ตารางที่ 26 ความรู้และความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา

หน่วย: ร้อยละของคนที่ตอบถูกต้อง

ข้อคำถาม	ระดับการศึกษา				
	ประถมหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษา/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ด้านโครงสร้าง					
1) อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม	3.5	9.1	10.0	16.9	18.6

ข้อคำถาม	ระดับการศึกษา				
	ประถมหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษา/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
2) ประกอบด้วย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน ที่มาจากหลากหลายสาขาอาชีพ	41.4	50.4	60.3	63.8	55.8
3) กระบวนการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากการสรรหาต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาก่อน จึงจะนำความกราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์เพื่อทรงแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	41.5	55.6	64.0	64.5	62.8
ด้านบทบาท อำนาจ และหน้าที่					
4) มีความสำคัญต่อการรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ	46.5	67.7	74.4	77.3	79.1
5) พิจารณากฎหมายหรือร่างกฎหมายว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ	43.7	65.0	70.7	76.2	88.4
6) พิจารณาวินิจฉัย ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และองค์กรอิสระ	42.4	64.2	72.2	72.5	79.1
7) ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ที่จะกระทำการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนไม่ทำหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด	48.8	59.0	70.1	76.4	72.1
8) พิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรี	46.0	62.6	69.4	70.9	65.1
9) มีอำนาจตัดสินคดีเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง	46.0	64.1	70.1	71.8	76.7
10) ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ กรณีตนเองถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ	34.0	53.5	59.7	63.7	72.1

ข้อคำถาม	ระดับการศึกษา				
	ประถมหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษา/ปวช.	อนุปริญญา/ปวส.	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
คะแนนเฉลี่ยในภาพรวม	**3.94**	**5.51**	**6.21**	**6.54**	**6.70**
SD	**3.184**	**2.746**	**2.611**	**2.368**	**2.210**
SS = 2939.805, df = 4, MS = 734.951, F = 103.096, sig. < .001					

4.3.4 การวิเคราะห์การรับรู้ของประชาชนต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

ตารางที่ 27 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค แสดงข้อมูลด้วยร้อยละของประชาชนที่ “ทราบ” และ “ไม่ทราบ” ในแต่ละประเด็น โดยการรับรู้ของประชาชนต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1) ประเด็นที่มีการรับรู้ของประชาชนในระดับสูง

ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้ในประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานขององค์กร โดยประเด็นที่มีผู้ “ทราบ” มากที่สุด คือ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีผู้รับรู้ถึงร้อยละ 64.2 โดยภูมิภาคที่มีการรับรู้ในประเด็นนี้สูงสุด ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 73.7) รองลงมา คือ กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 70.8) ในขณะที่ภูมิภาคที่มีการรับรู้ในประเด็นนี้ต่ำที่สุดคือภาคใต้ ซึ่งมีสัดส่วนไม่ถึงครึ่งหนึ่ง หรือเพียงร้อยละ 49.1 เท่านั้น

ในขณะที่ประเด็นการจัดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น วารสาร เพื่อเผยแพร่ความรู้ และการมีความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีประชาชนรับรู้เพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น (ร้อยละ 53.4, 52.4 และ 50.4 ตามลำดับ)

2) ประเด็นที่มีการรับรู้ของประชาชนในระดับต่ำ

สำหรับประเด็นที่มีประชาชนรับรู้ต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนทุนวิจัยและวิทยานิพนธ์ให้แก่บุคคลภายนอก โดยมีประชาชนที่ “ทราบ” เพียงร้อยละ 36.2 เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบภูมิภาคที่มีการรับรู้ในประเด็นนี้ต่ำที่สุด คือ ภาคตะวันตก โดยที่ประชาชนที่ทราบเพียงร้อยละ 13.6 ซึ่งแสดงว่าประชาชนในภูมิภาคนี้ไม่รับรู้ถึงภารกิจด้านการสนับสนุนงานวิชาการนี้เลย

3) ประเด็นที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา

ในด้านการรับรู้ในภารกิจการเข้าถึงและการสื่อสาร ที่ยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาประกอบด้วย (1) การยื่นคำร้องผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในภาพรวมมีประชาชนที่ “ทราบ” เพียงร้อยละ

46.3 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันตกที่มีการรับรู้ต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 25.9 ในขณะที่กรุงเทพมหานครมีการรับรู้สูงที่สุด แต่ก็ยังอยู่เพียงระดับครึ่งหนึ่ง หรือร้อยละ 57.4 (2) การให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ มีผู้ “ทราบ” ร้อยละ 47.7 ในภาพรวม และหากเจาะลงลึกในรายภูมิภาค พบภาคตะวันตกมีระดับการรับรู้ประมาณ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 34.0 (3) การมีพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญ มีประชาชนที่ “ทราบ” เพียงร้อยละ 43.8 ซึ่งประชาชนในภาคใต้และตะวันตก มีระดับการรับรู้ที่รอยละ 38.0 และ 33.3 เท่านั้น อีกทั้งในภูมิภาคอื่น ๆ ก็ยังมีประชาชนที่รับทราบด้านนี้ไม่ถึงครึ่งหนึ่ง

4) การรับรู้ในภารกิจด้านการพัฒนาความรู้และความร่วมมือ

การรับรู้ในภารกิจด้านการพัฒนาความรู้และความร่วมมืออยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ประกอบด้วย (1) การจัดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายให้กับบุคคลทั่วไป มีผู้ที่ “ทราบ” ประมาณร้อยละ 53.4 โดยภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการรับรู้สูงสุดถึงร้อยละ 65.2% และ (2) ความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยมีผู้ “ทราบ” ร้อยละ 50.4 ในภาพรวม และเมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า ภาคตะวันตก มีการรับรู้ต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 30.9

จากผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ถึงหน้าที่ธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ แต่การรับรู้ในภารกิจเชิงรุกและภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เช่น การยื่นคำร้องผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การสนับสนุนทุนวิจัย และการให้คำปรึกษา ยังอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ

นอกจากนี้ การรับรู้ของประชาชนมีความแตกต่างกันตามภูมิภาคอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนในภาคใต้และภาคตะวันตก มีแนวโน้มที่จะมีการรับรู้ต่อการดำเนินงานในหลายประเด็นต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรุงเทพมหานคร มีการรับรู้สูงกว่าในหลายประเด็น ซึ่งข้อมูลนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางและช่องทางการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้เข้าถึงประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 27 การรับรู้ของประชาชนต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลธรรมนูญ

ข้อคำถาม	การรับรู้	ภูมิภาค							
		ภาพรวม	เหนือ	กลาง	ตอ.เฉียงเหนือ	ใต้	ตะวันออก	ตะวันตก	กทม.
1) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ	ทราบ	64.2	55.9	66.4	73.7	49.1	64.2	69.1	70.8
	ไม่	35.8	44.1	33.6	26.3	50.9	35.8	30.9	29.3
	ทราบ	46.3	41.7	38.2	52.6	42.5	49.1	25.9	57.4

ข้อคำถาม	การรับรู้	ภูมิภาค							
		ภาพรวม	เหนือ	กลาง	ตอ.เฉียงเหนือ	ใต้	ตะวันออก	ตะวันตก	กทม.
2) ประชาชนสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ด้วยตนเองผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ของเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ	ไม่ทราบ	53.8	58.3	61.8	47.4	57.5	50.9	74.1	42.6
3) มีการส่งเสริมและสนับสนุนทุนวิจัยและวิทยานิพนธ์ให้แก่บุคคลภายนอก	ทราบ	36.2	39.0	27.0	49.4	35.5	24.3	13.6	39.1
	ไม่ทราบ	63.8	61.0	73.0	50.6	64.5	75.7	86.4	60.9
4) ให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ติดต่อด้วยตนเอง โทรศัพท์ เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ และอีเมล	ทราบ	47.7	45.5	53.8	49.9	44.5	46.8	34.0	46.5
	ไม่ทราบ	52.3	54.5	46.2	50.1	55.5	53.2	66.0	53.5
5) มีการจัดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป	ทราบ	53.4	51.3	56.7	65.2	45.6	61.9	38.9	47.9
	ไม่ทราบ	46.6	48.7	43.3	34.8	54.4	38.1	61.1	52.1
6) มีความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	ทราบ	50.4	49.2	53.1	58.6	43.4	47.7	30.9	52.1
	ไม่ทราบ	49.6	50.8	46.9	41.4	56.6	52.3	69.1	47.9
7) มีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น วารสาร เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ และประเด็นปัญหารัฐธรรมนูญ	ทราบ	52.3	51.3	51.8	61.8	44.8	56.9	49.4	50.4
	ไม่ทราบ	47.8	48.7	48.2	38.2	55.2	43.1	50.6	49.6

ข้อคำถาม	การรับรู้	ภูมิภาค							
		ภาพรวม	เหนือ	กลาง	ตอ.เฉียงเหนือ	ใต้	ตะวันออก	ตะวันตก	กทม.
8) มีพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญที่รวบรวมเอกสารและสิ่งของสำคัญทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้	ทราบ	43.8	42.9	47.8	47.5	38.0	42.2	33.3	44.8
	ไม่ทราบ	56.2	57.1	52.2	52.5	62.0	57.8	66.7	55.3

4.4 ความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชน พบว่า ในภาพรวมปี พ.ศ. 2568 ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระดับมาก (3.65 คะแนนจากคะแนนเต็ม 5) หรือคิดเป็นร้อยละ 73.0 ซึ่งใกล้เคียงกับระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในปี พ.ศ. 2567 ที่ร้อยละ 74.02 และปี พ.ศ. 2566 ที่ร้อยละ 73.07 โดยภูมิภาคที่มีความเชื่อมั่นสูงที่สุดและสูงกว่าภาพรวมประเทศ คือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่ระดับ 3.81 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 76.2 รองลงมาคือภาคกลาง ที่ระดับ 3.77 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.4 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ระดับ 3.73 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 74.6 ในขณะที่ภาคเหนือมีคะแนนความเชื่อมั่นน้อยที่สุด ที่ระดับ 3.44 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.8

ในขณะที่ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ในภาพรวมพบว่าประชาชนมีระดับความคาดหวังมากที่สุดที่ระดับ 4.30 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 86.0 ซึ่งภาคตะวันออกมีระดับความคาดหวังสูงที่สุด ที่ 4.66 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 93.2 รองลงมาคือ ภาคใต้ (4.56 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 91.2 และภาคกลาง (4.46 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 89.2 ในขณะที่ภาคเหนือมีความคาดหวังน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ทว่ายังคงมีความคาดหวังในระดับมาก ที่ระดับ 3.92 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 78.4

ความแตกต่างระหว่างความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนนี้ ชี้ให้เห็นข้อสังเกตสำคัญถึงการพัฒนาการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้ต่อไปในอนาคต โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

4.4.1 การวิเคราะห์ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

1) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

โดยภาพรวม ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นรวมที่ 3.65 คะแนน เมื่อพิจารณาตามภูมิภาค พบว่า

กรุงเทพมหานคร เป็นภูมิภาคที่มีความเชื่อมั่นรวมสูงที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.81 คะแนน หรือมีความเชื่อมั่นระดับมาก ในขณะที่ภูมิภาคที่มีความเชื่อมั่นรวมต่ำที่สุด ได้แก่ ภาคเหนือ มีค่าเฉลี่ย 3.44 คะแนน ภาคตะวันออก มีค่าเฉลี่ย 3.45 คะแนน และภาคใต้ มีคะแนนเฉลี่ย 3.48 คะแนน ทั้งนี้ยังถือว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2) การเปรียบเทียบประเด็นที่ได้รับความเชื่อมั่นสูงและต่ำ

ประเด็นที่ได้รับความเชื่อมั่นสูงสุดในภาพรวมคือ ความเชื่อที่ว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย โดยมีค่าความเชื่อมั่นสูงถึง 3.77 คะแนน หรือมีความเชื่อมั่นในระดับมาก รองลงมา คือ การได้รับการยอมรับจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการตรวจสอบกฎหมายหรือการกระทำใด เพื่อไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ที่ค่าเฉลี่ย 3.74 และ 3.73 คะแนน ตามลำดับ นอกจากนี้ ความเชื่อมั่นในด้านความเป็นอิสระ โดยเฉพาะประเด็นการพิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน ก็ได้รับความเชื่อมั่นในระดับมาก ที่ 3.72 คะแนน เช่นเดียวกันกับการตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม ที่มีคะแนนความเชื่อมั่นเฉลี่ย 3.71 คะแนน ซึ่งก็อยู่ในระดับสูงเช่นกัน

อย่างไรก็ดี ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญในมิติการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับมิติอื่น ๆ โดยเฉพาะประเด็นการยื่นคำร้องทำได้สะดวกหลากหลายช่องทาง เช่น ออนไลน์ ยื่นด้วยตนเอง ไปรษณีย์ ซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในภาพรวมที่ 3.53 คะแนน รองลงมา คือ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (3.56 คะแนน) ในส่วนของประเด็นการยื่นคำร้องได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน การเปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา และประเด็นด้านการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เป็นอีกประเด็นที่ได้คะแนนต่ำในภาพรวมที่ 3.57 คะแนน โดยเฉพาะในภาคตะวันออก ที่ได้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดสำหรับประเด็นการสื่อสารทั้งสองข้อ ที่ 3.28 คะแนน

3) การวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความเชื่อมั่นของประชาชน จำแนกตามภูมิภาค

ตารางที่ 29 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) เพื่อพิสูจน์ความแตกต่างของระดับความเชื่อมั่นระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ว่าเป็นความแตกต่างที่เป็นจริงตามหลักสถิติหรือไม่

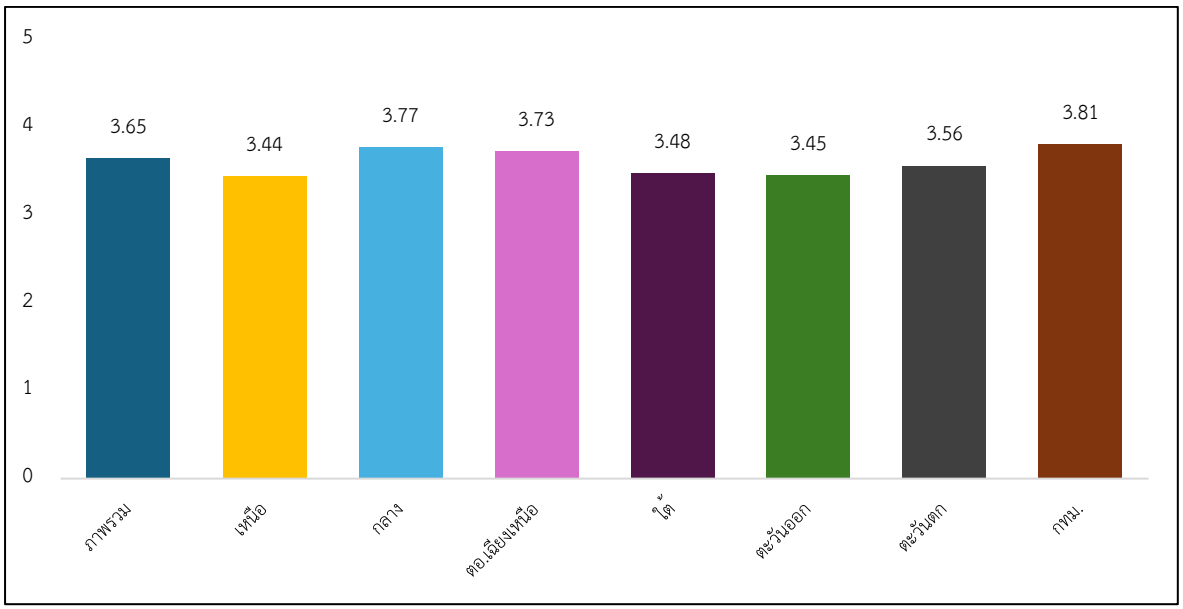
จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในแต่ละภูมิภาค กล่าวคือ ประชาชนที่อยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกันมีระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าประชาชนจะมีความเชื่อมั่นในภาพรวมต่อความเป็นอิสระและบทบาทการคุ้มครองรัฐธรรมนูญของศาลในระดับสูง แต่ก็ยังมีความกังวลหรือความไม่เชื่อมั่นในมิติของการเข้าถึงและการสื่อสาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่ควรนำไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการและช่องทางการสื่อสารกับประชาชนในแต่ละภูมิภาคให้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 28 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

ข้อคำถาม	ภาพรวม		ภูมิภาค													
			เหนือ		กลาง		ตอ.เฉียงเหนือ		ใต้		ตะวันออก		ตะวันตก		กรุงเทพฯ	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร																
1) การยื่นคำร้องทำได้สะดวกหลากหลายช่องทาง เช่น ออนไลน์ ยื่นด้วยตนเอง ไปรษณีย์	3.53	.899	3.43	1.197	3.56	.801	3.54	.797	3.47	.948	3.48	.787	3.41	.943	3.67	.862
2) การยื่นคำร้องสามารถทำได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน	3.57	.952	3.41	1.184	3.63	.845	3.73	.837	3.49	.974	*3.30*	.910	*3.38*	.927	3.62	.982
3) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่เสียค่าใช้จ่าย	3.56	.911	*3.35*	1.261	3.66	.792	3.57	.708	3.42	.978	3.40	1.137	3.44	.870	3.73	.802
4) กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว	3.58	.974	*3.26*	1.217	3.74	.896	3.78	.775	3.44	.939	3.44	1.155	3.45	.926	3.58	1.004
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ																
5) มีความเชี่ยวชาญและตัดสินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.70	.932	3.41	1.099	3.85	.892	3.74	.790	3.47	.953	3.59	1.189	3.75	.908	3.90	.823
6) ปฏิบัติต่อคู่ความและประชาชนโดยไม่มีอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ	3.64	.942	3.43	1.144	3.72	.880	3.76	.776	3.46	.913	3.48	1.264	3.56	1.009	3.81	.891
7) ตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม	3.71	.936	3.52	1.067	3.82	.881	3.82	.813	3.48	.945	3.44	1.198	3.72	.886	3.91	.866

ข้อคำถาม	ภาพรวม		ภูมิภาค													
			เหนือ		กลาง		ตอ.เฉียงเหนือ		ใต้		ตะวันออก		ตะวันตก		กรุงเทพฯ	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
8) พิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน	3.72	.935	3.51	1.063	3.83	.899	3.80	.799	3.52	.920	3.50	1.223	3.70	.972	3.90	.877
9) วินิจฉัยชี้ขาดคดีได้อย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซง	3.59	.986	*3.37*	1.108	3.70	1.025	3.63	.822	3.44	.941	3.45	1.218	*3.32*	1.096	3.78	.920
10) ตัดสินคดีอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้	3.65	.963	3.42	1.109	3.80	.982	3.68	.840	3.50	.944	3.52	1.133	3.43	.996	3.83	.875
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ																
11) ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	3.68	.917	3.45	1.149	3.80	.842	3.72	.780	3.48	.956	3.50	1.165	3.69	.916	3.89	.784
12) ปกป้องสิทธิของประชาชน หากได้รับความไม่เป็นธรรมจากรัฐ	3.68	.930	3.47	1.126	3.80	.888	3.74	.768	3.49	.896	3.47	1.245	3.58	1.001	3.89	.855
13) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	3.70	.936	3.47	1.135	3.84	.923	3.80	.786	3.49	.927	3.52	1.215	3.56	1.027	3.88	.789
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ																
14) ตัดสินคดีโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก	3.68	.909	3.50	1.118	3.80	.821	3.73	.770	3.46	.933	3.45	1.230	3.78	1.003	3.89	.768
15) ตรวจสอบกฎหมายหรือการกระทำใดเพื่อไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ	3.73	.912	3.55	1.098	3.82	.825	3.79	.762	3.52	.884	3.46	1.256	3.67	.925	3.98	.860
16) เป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย	3.77	.933	3.56	1.117	3.90	.905	3.83	.755	3.50	.911	3.51	1.238	3.78	.897	4.01	.844

ข้อคำถาม	ภาพรวม		ภูมิภาค													
			เหนือ		กลาง		ตอ.เฉียงเหนือ		ใต้		ตะวันออก		ตะวันตก		กรุงเทพฯ	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ																
17) เปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา	3.57	.928	*3.36*	1.143	3.70	.878	3.67	.769	3.44	.901	3.41	1.137	3.51	.954	3.66	.917
18) มีการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย	3.62	.952	3.47	1.173	3.72	.926	3.68	.810	3.53	.888	*3.28*	1.207	3.48	.872	3.73	.939
19) มีการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ	3.57	.988	3.40	1.154	3.70	.992	3.65	.860	3.47	.923	*3.28*	1.176	*3.34*	.920	3.68	.987
ภาพรวม																
20) การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม	3.70	.900	3.42	1.105	3.86	.775	3.76	.790	3.50	.914	3.48	1.188	3.70	.842	3.90	.819
21) ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ	3.74	.922	3.49	1.159	3.86	.816	3.90	.812	3.53	.888	3.55	1.229	3.58	.910	3.89	.845
ความเชื่อมั่นในภาพรวม	**3.65**	**.715**	**3.44**	**.958**	**3.77**	**.603**	**3.73**	**.508**	**3.48**	**.780**	**3.45**	**.980**	**3.56**	**.746**	**3.81**	**.603**

ภาพที่ 16 ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

ตารางที่ 29 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig. (*p*)
ระหว่างกลุ่ม	89.032	6	14.839	30.322	<.001
ภายในกลุ่ม	1954.048	3993	.489		
รวม	2043.080	3999			

หมายเหตุ * $p < .05$

4.4.2 การวิเคราะห์ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ

1) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนตามกลุ่มอาชีพ

จากการวัดค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นโดยรวม พบว่า ระดับความเชื่อมั่นมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มอาชีพอย่างชัดเจน โดยกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายหรือการบริหารงานภาครัฐมักมีความเชื่อมั่นสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น โดยกลุ่มอาชีพที่มีความเชื่อมั่นสูงที่สุด คือ ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา ตุลาการ อัยการ ตำรวจ ด้วยคะแนนเฉลี่ย 4.10 คะแนน หรือมีความเชื่อมั่นในระดับมาก นอกจากนี้ เจ้าของธุรกิจส่วนตัว (มีการจดทะเบียนบริษัท) มีความเชื่อมั่นสูงเป็นอันดับต้น ๆ ด้วยค่าเฉลี่ย

3.85 คะแนน และกลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีค่าเฉลี่ย 3.82 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ทำงานในระบบราชการ บริษัทเอกชน หรือต้องมีการใช้กฎหมายในการดำเนินธุรกิจมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

ในทางตรงกันข้าม กลุ่มอาชีพที่มีความเชื่อมั่นต่ำที่สุด คือ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน หรือ NGOs ซึ่งเป็นกลุ่มที่มักมีบทบาทในการเรียกร้องสิทธิ มีค่าระดับความเชื่อมั่นเพียง 3.05 คะแนน หรืออยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น สำหรับกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงานอิสระ/จ้างงานตัวเอง ได้คะแนนต่ำรองลงมาที่คะแนนเฉลี่ย 3.51 คะแนน และ 3.54 คะแนน ตามลำดับ แต่ยังถือว่ามีความเชื่อมั่นในระดับมาก แม้จะมีความเชื่อมั่นในระดับที่ค่อนข้างสูง แต่มีข้อสังเกตว่าในกลุ่มเกษตรกรและแรงงานอิสระอาจบ่งชี้ถึงความห่างเหินในการเข้าถึงข้อมูลหรือกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

2) การพิสูจน์ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 31 นำเสนอผลการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตรวจสอบว่าความแตกต่างของระดับความเชื่อมั่นระหว่างกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่ปรากฏในตารางที่ 30 นั้น เป็นความแตกต่างที่เป็นจริงหรือไม่ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามกลุ่มอาชีพ หมายความว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 30 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน/เกษียณ	310	1.57	5.00	3.60	.68289
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	518	1.14	5.00	3.64	.70216
ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง)	112	1.67	5.00	3.77	.80625
ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น)	119	1.00	5.00	3.71	.83524
ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา/ตุลาการ อัยการ ตำรวจ	7	3.71	4.52	4.10	.27999
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	77	1.95	4.90	3.82	.53116
พนักงานบริษัทเอกชน	1072	1.00	5.00	3.76	.71124
เจ้าของธุรกิจส่วนตัว (มีการจดทะเบียนบริษัท)	153	1.00	5.00	3.85	.75460
ลูกจ้าง	331	1.24	5.00	3.67	.73087
แรงงานอิสระ/จ้างงานตัวเอง (เช่น ค้าขาย/เสริมสวย/ขับรถรับจ้าง/รับจ้างทั่วไป)	909	1.00	5.00	3.54	.66655

อาชีพ	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เกษตรกร	378	1.00	5.00	3.51	.73433
นักการเมือง/ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	2	3.10	4.19	3.64	.77445
ทนายความ	1	2.10	2.10	2.10	.
พนักงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)	7	1.67	4.24	3.05	.93557
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	4	3.90	4.05	3.95	.06734

ตารางที่ 31 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig. (*p*)
ระหว่างกลุ่ม	50.518	14	3.608	7.217	<.001
ภายในกลุ่ม	1992.562	3985	.500		
รวม	2043.080	3999			

หมายเหตุ $* p < .05$

4.4.3 การวิเคราะห์ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตาม Generation

จากการศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตาม Generation พบว่าประชาชนทุก Generation มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระดับมาก โดยกลุ่ม Baby Boomer มีระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวมสูงที่สุดด้วยค่าเฉลี่ย 3.70 คะแนน รองลงมาคือกลุ่ม Gen Y ที่มีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่น 3.69 คะแนน ตามด้วยกลุ่ม Gen X ที่มีค่าเฉลี่ย 3.63 คะแนน และกลุ่ม Gen Z มีระดับความเชื่อมั่นต่ำที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.58 คะแนน

เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดพบประเด็นที่ทุกกลุ่มวัยมีความเชื่อมั่นสูงสอดคล้องกัน คือ การที่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย ซึ่งกลุ่ม Gen Y มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในข้อนี้ที่ 3.82 คะแนน ในขณะที่กลุ่ม Gen Z ให้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ที่ 3.69 คะแนน สำหรับประเด็นที่ได้รับความเชื่อมั่นน้อยที่สุดในทุกกลุ่มคือความสะดวกของช่องทางการยื่นคำร้อง ซึ่งกลุ่ม Gen Z ให้ค่าเฉลี่ยต่ำสุดเพียง 3.45 คะแนน ส่วนกลุ่ม Gen Y ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นนี้ที่ 3.58 คะแนน

ผลจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนด้วย ANOVA (ตารางที่ 33) ยืนยันว่า ความแตกต่างของช่วงอายุมีผลต่อระดับความเชื่อมั่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรืออาจกล่าวได้ว่า ประชาชนที่มีช่วงอายุต่างกันตาม Generation มีระดับความเชื่อมั่นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 32 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตาม Generation

ข้อคำถาม	ภาพรวม		Generation							
			Gen Z		Gen Y		Gen X		Baby Boomer	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
1) การยื่นคำร้องทำได้สะดวกหลากหลายช่องทาง เช่น ออนไลน์ ยื่นด้วยตนเอง ไปรษณีย์	3.53	.899	3.45	.910	3.58	.879	3.54	.905	3.55	.923
2) การยื่นคำร้องสามารถทำได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน	3.57	.952	3.47	.975	3.61	.942	3.59	.949	3.61	.934
3) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่เสียค่าใช้จ่าย	3.56	.911	3.48	.931	3.59	.896	3.56	.919	3.58	.899
4) กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว	3.58	.974	3.47	1.025	3.62	.964	3.59	.945	3.63	.938
5) มีความเชี่ยวชาญและตัดสินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.70	.932	3.63	.959	3.75	.923	3.66	.918	3.74	.924
6) ปฏิบัติต่อคู่ความและประชาชนโดยไม่มีอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ	3.64	.942	3.53	.968	3.69	.928	3.63	.930	3.72	.931
7) ตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม	3.71	.936	3.64	.990	3.76	.922	3.67	.911	3.77	.906
8) พิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน	3.72	.935	3.69	.958	3.76	.946	3.66	.885	3.75	.934
9) วินิจฉัยชี้ขาดคดีได้อย่างอิสระปราศจากการแทรกแซง	3.59	.986	3.50	1.030	3.62	.992	3.61	.924	3.62	.972
10) ตัดสินคดีอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้	3.65	.963	3.56	1.002	3.69	.950	3.65	.946	3.71	.945
11) ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	3.68	.917	3.61	.944	3.73	.919	3.63	.903	3.74	.873
12) ปกป้องสิทธิของประชาชนหากได้รับความไม่เป็นธรรมจากรัฐ	3.68	.930	3.61	.947	3.72	.941	3.65	.922	3.75	.870
13) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	3.70	.936	3.65	.975	3.74	.928	3.66	.925	3.74	.898
14) ตัดสินคดีโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก	3.68	.909	3.61	.940	3.74	.913	3.66	.876	3.70	.880

ข้อคำถาม	ภาพรวม		Generation							
			Gen Z		Gen Y		Gen X		Baby Boomer	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
15) ตรวจสอบกฎหมายหรือการกระทำใด เพื่อไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ	3.73	.912	3.66	.934	3.77	.913	3.72	.902	3.77	.879
16) เป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย	3.77	.933	3.69	.961	3.82	.930	3.74	.933	3.79	.877
17) เปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา	3.57	.928	3.51	.968	3.61	.925	3.55	.899	3.62	.906
18) มีการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย	3.62	.952	3.60	.989	3.62	.956	3.61	.918	3.67	.919
19) มีการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ	3.57	.988	3.52	1.008	3.58	1.004	3.56	.936	3.65	.979
20) การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม	3.70	.900	3.62	.931	3.76	.898	3.66	.875	3.77	.875
21) ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ	3.74	.922	3.64	.961	3.78	.906	3.73	.935	3.83	.863
ความเชื่อมั่นในภาพรวม	**3.65**	**.715**	**3.58**	**.738**	**3.69**	**.714**	**3.63**	**.707**	**3.70**	**.675**

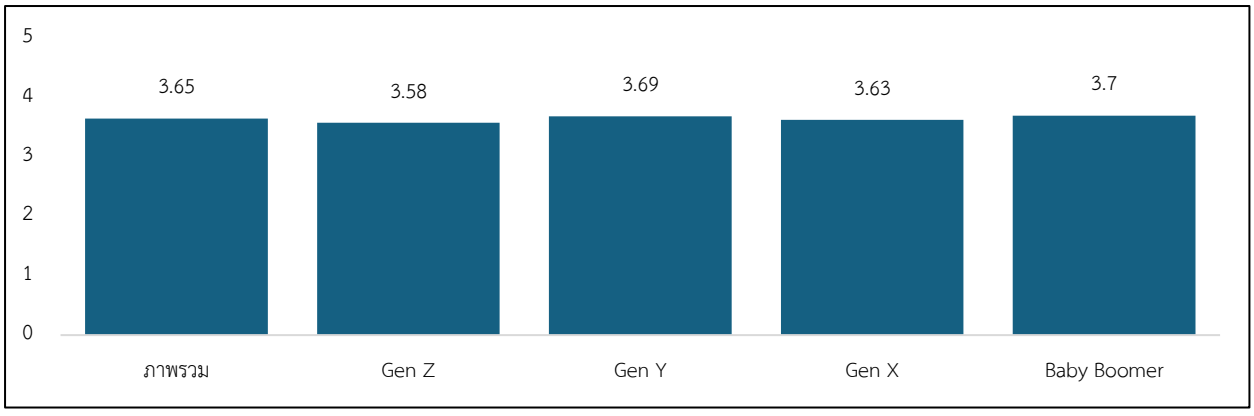
หมายเหตุ การจัดแบ่ง Generation คำนวณอายุ ณ ปี 2568 เป็นปีฐาน

โดย Gen Z คือ ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 28 ปี

Gen Y คือ ผู้ที่มีอายุ 29 – 45 ปี

Gen X คือ ผู้ที่มีอายุ 46 – 60 ปี

Baby Boomer คือ ผู้ที่มีอายุ 61 ปีขึ้นไป

ภาพที่ 17 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตาม Generation

ตารางที่ 33 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตาม Generation

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig. (*p*)
ระหว่างกลุ่ม	9.468	3	3.156	6.202	<.001
ภายในกลุ่ม	2033.612	3996	.509		
รวม	2043.080	3999			

หมายเหตุ * $p < .05$

ในด้านการวิเคราะห์ความแตกต่างรายด้านพบความเหลื่อมล้ำของคะแนนอย่างชัดเจน โดยกลุ่ม Baby Boomer ให้ความเชื่อมั่นสูงที่สุดในด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญด้วยค่าเฉลี่ย 3.72 คะแนน ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนที่ค่าเฉลี่ย 3.75 คะแนน และด้านการดำเนินงานด้านธุรการที่ค่าเฉลี่ย 3.65 คะแนน ขณะที่กลุ่ม Gen Y จะมีความเชื่อมั่นโดดเด่นที่สุดในด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 3.78 คะแนน และด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ค่าเฉลี่ย 3.60 คะแนน สำหรับกลุ่ม Gen Z นั้นมีระดับความเชื่อมั่นต่ำที่สุดในทุกด้านเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่มีค่าเฉลี่ยเพียง 3.47 คะแนน

ทั้งนี้ ผลการทดสอบทางสถิติ (ตารางที่ 35) ระบุว่า ระดับความเชื่อมั่นในด้านการเข้าถึงกระบวนการ ความเป็นอิสระ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม Generation อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในด้านการดำเนินงานด้านธุรการนั้น พบว่าทุกกลุ่ม Generation มีความเชื่อมั่นที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 34 ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนกตาม Generation

ด้าน	ภาพรวม		Generation							
			Gen Z		Gen Y		Gen X		Baby Boomer	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	3.56	.782	3.47	.806	3.60	.770	3.57	.777	3.59	.769
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ	3.67	.787	3.59	.823	3.71	.780	3.65	.772	3.72	.752
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน	3.69	.822	3.63	.849	3.73	.826	3.65	.813	3.75	.764
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	3.73	.812	3.65	.838	3.78	.811	3.71	.802	3.75	.768
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการ	3.59	.846	3.54	.873	3.60	.855	3.57	.814	3.65	.814

ตารางที่ 35 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนกตาม Generation

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig. (*p*)
การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	11.687	3	3.896	6.400	<.001
	ภายในกลุ่ม	2432.348	3996	.609		
	รวม	2444.036	3999			
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ	ระหว่างกลุ่ม	10.801	3	3.600	5.834	<.001
	ภายในกลุ่ม	2466.184	3996	.617		
	รวม	2476.985	3999			
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	9.928	3	3.309	4.908	.002
	ภายในกลุ่ม	2694.290	3996	.674		
	รวม	2704.219	3999			
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	ระหว่างกลุ่ม	9.947	3	3.316	5.050	.002
	ภายในกลุ่ม	2623.684	3996	.657		
	รวม	2633.631	3999			
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการ	ระหว่างกลุ่ม	4.182	3	1.394	1.950	.119
	ภายในกลุ่ม	2855.848	3996	.715		
	รวม	2860.030	3999			

หมายเหตุ ** p < .05*

4.4.4 การวิเคราะห์ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา

จากตารางที่ 36 แสดงค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นรายด้าน พบว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อมุมมองความเชื่อมั่นอย่างชัดเจน โดยกลุ่มประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในภาพรวมสูงที่สุดอยู่ที่ 3.74 คะแนน รองลงมาคือกลุ่มระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. ที่ 3.71 คะแนน ส่วนกลุ่มระดับปริญญาเอกและกลุ่มมัธยมศึกษาหรือ ปวช. มีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ 3.62 คะแนน ขณะที่กลุ่มระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่ามีความเชื่อมั่นในภาพรวมต่ำที่สุดอยู่ที่ 3.46 คะแนน ทั้งนี้ ยังมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมาก

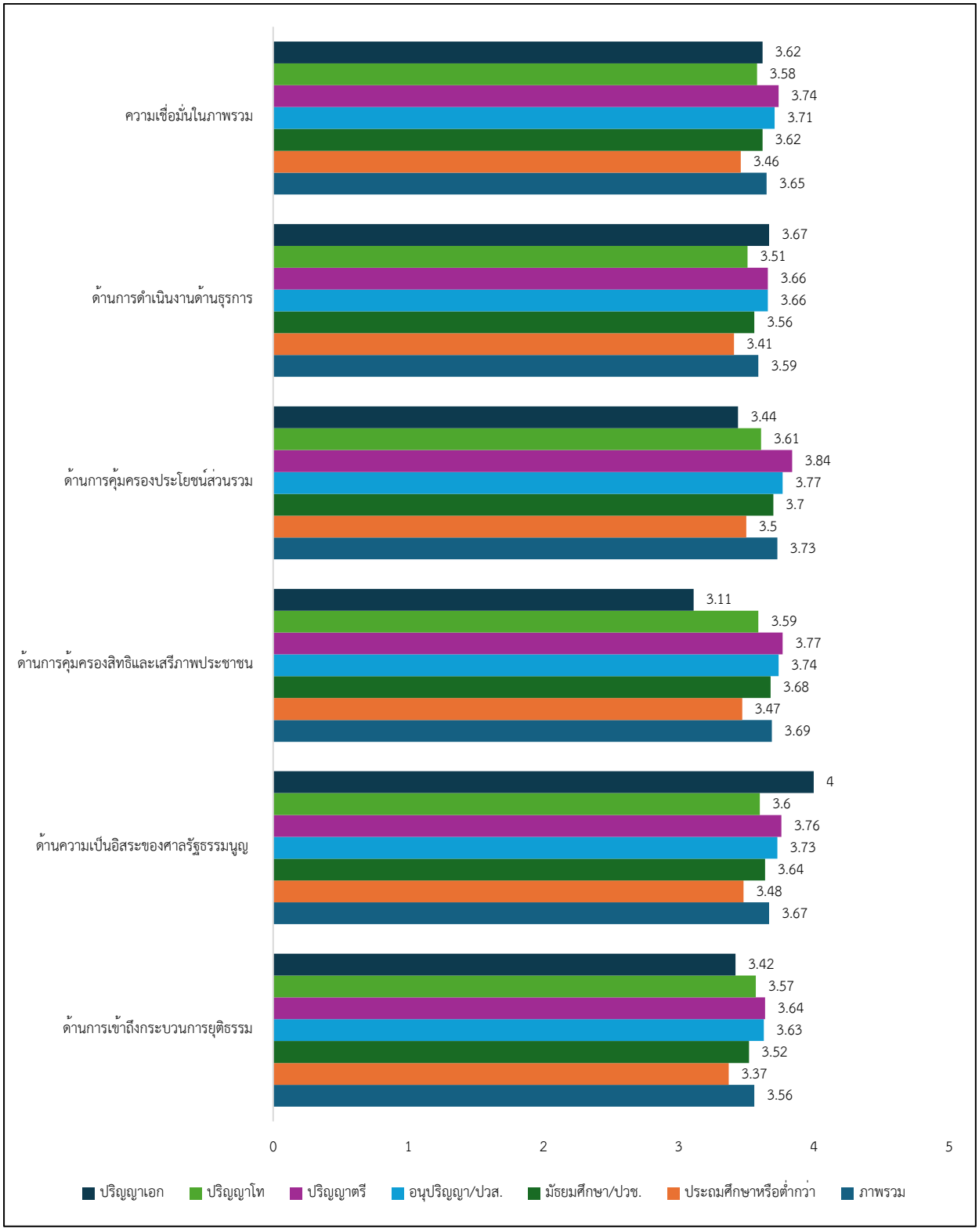
เมื่อพิจารณาในรายด้าน 5 ด้าน พบว่า ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มประชาชนที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ให้คะแนนความเชื่อมั่นสูงที่สุดถึง 4.00 คะแนน ซึ่งโดดเด่นกว่าทุกกลุ่มการศึกษา ในขณะที่ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม กลุ่มปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 3.84 คะแนน

อย่างไรก็ดี มีประเด็นที่น่าสังเกตคือ กลุ่มปริญญาเอกมีความเชื่อมั่นในด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนเพียง 3.11 คะแนน หรืออยู่ที่ระดับปานกลาง ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด สำหรับกลุ่มประถมศึกษาหรือต่ำกว่านั้น มีระดับความเชื่อมั่นต่ำที่สุดในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่มีค่าเฉลี่ยเพียง 3.37 คะแนน หรือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนหรือค่าสถิติในตารางถัดมา (ตารางที่ 37) ผ่านการทดสอบ ANOVA ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลให้ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม และการดำเนินงานด้านธุรการ ซึ่งเป็นการยืนยันว่าปัจจัยด้านการศึกษามีส่วนสำคัญในการกำหนดระดับความเชื่อมั่นของประชาชน

ตารางที่ 36 ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้าน	ภาพรวม		ระดับการศึกษา											
			ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		มัธยมศึกษา/ปวช.		อนุปริญญา/ปวส.		ปริญญาตรี		ปริญญาโท		ปริญญาเอก	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	3.56	.782	3.37	.772	3.52	.785	3.63	.757	3.64	.774	3.57	.958	3.42	.382
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ	3.67	.787	3.48	.729	3.64	.801	3.73	.754	3.76	.789	3.60	1.015	4.00	1.000
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน	3.69	.822	3.47	.767	3.68	.843	3.74	.792	3.77	.813	3.59	1.098	3.11	.192
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	3.73	.812	3.50	.774	3.70	.822	3.77	.790	3.84	.797	3.61	1.059	3.44	.770
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการ	3.59	.846	3.41	.769	3.56	.862	3.66	.833	3.66	.846	3.51	1.067	3.67	1.155
ความเชื่อมั่นในภาพรวม	3.65	.715	3.46	.668	3.62	.732	3.71	.693	3.74	.702	3.58	.950	3.62	.672

ภาพที่ 18 คะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 37 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig. (*p*)
การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	34.560	5	6.912	11.458	<.001
	ภายในกลุ่ม	2409.475	3994	.603		
	รวม	2444.036	3999			
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ	ระหว่างกลุ่ม	35.321	5	7.064	11.555	<.001
	ภายในกลุ่ม	2441.665	3994	.611		
	รวม	2476.985	3999			
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	38.119	5	7.624	11.421	<.001
	ภายในกลุ่ม	2666.100	3994	.668		
	รวม	2704.219	3999			
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	ระหว่างกลุ่ม	47.339	5	9.468	14.621	<.001
	ภายในกลุ่ม	2586.292	3994	.648		
	รวม	2633.631	3999			
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการ	ระหว่างกลุ่ม	29.010	5	5.802	8.185	<.001
	ภายในกลุ่ม	2831.020	3994	.709		
	รวม	2860.030	3999			
ความเชื่อมั่นในภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	35.292	5	7.058	14.041	<.001
	ภายในกลุ่ม	2007.788	3994	.503		
	รวม	2043.080	3999			

หมายเหตุ * $p < .05$

4.4.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสถิติ เพื่อศึกษาว่าระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญและระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญนั้น มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4,000 คน

1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของความรู้ความเข้าใจ และความเชื่อมั่น

ตารางที่ 38 จากผลการศึกษาเบื้องต้น พบว่า ประชาชนมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญเฉลี่ยอยู่ที่ 5.75 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน โดยมีระดับคะแนนตั้งแต่ผู้ที่ไม่มีความรู้

เลย (0 คะแนน) โดยพิจารณาจากค่าคะแนนต่ำที่สุด ไปจนถึงผู้ที่มีความรู้ครบถ้วน (10 คะแนน) พิจารณาจากค่าคะแนนสูงสุด ในขณะที่ระดับความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.65 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมาก

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้น (Pearson Correlation)

เมื่อนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเท่ากับ .263 (เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจและความเชื่อมั่นมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้น ก็มีแนวโน้มที่จะมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ขนาดของความสัมพันธ์ที่ค่า .263 นี้ จัดอยู่ในระดับ ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ซึ่งหมายความว่าแม้ความรู้จะมีผลต่อความเชื่อมั่น แต่ความเชื่อมั่นของประชาชนอาจยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากความรู้ความเข้าใจเพียงอย่างเดียว เช่น ประสบการณ์ส่วนตัว การรับรู้ผ่านสื่อ หรือทัศนคติทางการเมือง นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ พบว่าความสัมพันธ์นี้มีค่านัยสำคัญทางสถิติ (Sig) น้อยกว่า .001 ซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ($p < .01$) อย่างชัดเจน จึงสามารถสรุปในเชิงวิชาการได้ว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนมีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ และโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นกลไกสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับในกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้นในอนาคต

ตารางที่ 38 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจของประชาชนและความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความรู้ความเข้าใจ	4000	0.00	10.00	5.75	3.652
ความเชื่อมั่น	4000	1.00	5.00	3.65	.714

Correlations		ความรู้ความเข้าใจ	ความเชื่อมั่น
ความรู้ความเข้าใจ	Pearson Correlation	1	.263**
	Sig. (1-tailed)		<.001
	N	4000	4000
ความเชื่อมั่น	Pearson Correlation	.263**	1
	Sig. (1-tailed)	<.001	
	N	4000	4000

หมายเหตุ ** Correlation is significant at the 0.01 level (1-tailed)

4.4.6 การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญกับค่าเป้าหมายที่ร้อยละ 85

จากการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของประชาชนตามค่าเป้าหมายที่ร้อยละ 85 ผ่านการวิเคราะห์ One Sample T-Test ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่าค่าเฉลี่ยหรือคะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญนั้น แตกต่างจากค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 85 หรือคิดเป็น 4.25 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

ผลการศึกษาในตารางที่ 39 ชี้ให้เห็นว่า ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (3.65 คะแนน, SD = 0.715) หรือคิดเป็นร้อยละ 73.0 ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ 4.25 คะแนน (ร้อยละ 85) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -52.865$, $p < .001$) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมายที่ร้อยละ 85

สำหรับการวิเคราะห์รายภูมิภาคนั้น ชี้ให้เห็นข้อสรุปที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกพื้นที่ กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นของประชาชนในทุกภูมิภาคมีความแตกต่างจากค่าเป้าหมายที่ร้อยละ 85 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งหมด กล่าวได้ว่า ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นที่สำรวจได้นั้นยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมายที่ร้อยละ 85 ในทุกภูมิภาค

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นของแต่ละภูมิภาค จะพบว่า กรุงเทพมหานครมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นสูงที่สุดอยู่ที่ 3.82 คะแนน (ร้อยละ 76.4) รองลงมาคือ ภาคกลาง มีค่าเฉลี่ยที่ 3.77 คะแนน (ร้อยละ 75.4) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.73 คะแนน (ร้อยละ 74.6) ส่วนภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ๆ คือ ภาคตะวันตก (3.56 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 71.2) ภาคใต้ (3.48 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 69.6) ภาคตะวันออก (3.45 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 69) และภาคเหนือ (3.44 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.8) ตามลำดับ ดังนั้น แม้ว่าแต่ละพื้นที่จะมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน แต่ผลทางสถิติก็ยังคงยืนยันว่าค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นของทุกภูมิภาคเหล่านี้ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมายที่ 4.25 หรือร้อยละ 85

ตารางที่ 39 การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของประชาชนตามค่าเป้าหมายที่ร้อยละ 85 ผ่านการวิเคราะห์ One Sample T-Test

ภูมิภาค	N	Mean	SD	ค่าเป้าหมาย	t	df	Sig(p)	สรุปผล
ภาพรวม	4,000	3.65	.715	4.25	-52.865	3999	<.001	ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมาย
เหนือ	415	3.44	.958	4.25	-1734.273	414	<.001	ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมาย
กลาง	801	3.77	.603	4.25	-3812.590	800	<.001	ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมาย

ภูมิภาค	N	Mean	SD	ค่าเป้าหมาย	t	df	Sig(p)	สรุปผล
ตอ.เฉียงเหนือ	802	3.73	.508	4.25	-4532.062	801	<.001	ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมาย
ใต้	802	3.48	.780	4.25	-2959.762	801	<.001	ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมาย
ตะวันออก	218	3.45	.980	4.25	-1228.979	217	<.001	ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมาย
ตะวันตก	162	3.56	.746	4.25	-1388.877	161	<.001	ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมาย
กทม.	800	3.82	.604	4.25	-3802.879	799	<.001	ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมาย

4.4.7 การวิเคราะห์ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

การวิเคราะห์ผลการสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยพิจารณาจากข้อมูลในตารางที่ 40 และตารางที่ 41 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม

จากการศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวมทุกด้าน พบว่า ประชาชนไทยมีความคาดหวังอยู่ในระดับที่สูงมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.30 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ประชาชนให้ความสำคัญและมีความคาดหวังสูงที่สุดคือ ด้านการเป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย และการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.35 คะแนน นอกจากนี้ ประชาชนยังคาดหวังในเรื่องตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม และการพิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน (ค่าเฉลี่ย 4.34 คะแนน) รวมถึงการแสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญและตัดสินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเป็นธรรมทุกฝ่าย (ค่าเฉลี่ย 4.33 คะแนน) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมุ่งเน้นความสำคัญไปที่ตัวบทกฎหมายและความเที่ยงธรรมเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงาน รวมถึงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองประชาชน

2) ความแตกต่างของความคาดหวังจำแนกตามภูมิภาคที่มีคะแนนสูงสุดและต่ำสุด

เมื่อเปรียบเทียบระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ตามแต่ละภูมิภาค (ตารางที่ 40) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในแต่ละภูมิภาค โดยประชาชนในภาคตะวันออกมีระดับความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญสูงที่สุดด้วยค่าเฉลี่ย 4.66 คะแนน รองลงมาคือประชาชนในภาคใต้ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 คะแนน และภาคกลางอยู่ที่ 4.46 คะแนน ซึ่งมีระดับ

ความหวังในระดับมากที่สุด ในขณะที่ประชาชนในภาคเหนือมีระดับความคาดหวังเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ โดยอยู่ที่ 3.92 คะแนน หรือมีความคาดหวังในระดับมาก ความแตกต่างเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าบริบทเชิงพื้นที่และทัศนคติของประชาชนในแต่ละภาคมีผลต่อระดับการคาดหวังและการรับรู้ต่อกระบวนการยุติธรรม

หากพิจารณาในรายละเอียดรายข้อ ระหว่างภาคตะวันออก (กลุ่มคะแนนสูงสุด) และภาคเหนือ (กลุ่มคะแนนต่ำสุด) จะเห็นช่องว่างของความคาดหวังที่น่าสนใจ โดยเฉพาะในด้านการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประชาชนในภาคตะวันออกมีความคาดหวังสูงถึง 4.72 ในเรื่องความง่ายและไม่ซับซ้อนของการยื่นคำร้อง ในขณะที่ภาคเหนือมีความคาดหวังในเรื่องเดียวกันอยู่ที่ 3.78 เท่านั้น นอกจากนี้ ในมิติด้านความอิสระและความโปร่งใส ประชาชนภาคตะวันออกให้คะแนนความคาดหวังในเรื่องการตัดสินคดีที่โปร่งใสตรวจสอบได้สูงถึง 4.70 ขณะที่ภาคเหนืออยู่ที่ 3.92 ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากปัจจัยแวดล้อมทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสาร หรือประสบการณ์การรับรู้ต่อการทำงานของศาลที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

3) การวิเคราะห์ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

การวิเคราะห์ความคาดหวังของประชาชนนี้ ได้มีการนำข้อมูลระดับความเชื่อมั่นและการอำนวยความยุติธรรมมาทดสอบผ่านการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) (ตารางที่ 41) เพื่อตรวจสอบว่าภูมิภาคที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อระดับความคาดหวังอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ซึ่งผลการทดสอบ พบว่า ภูมิภาคที่ประชาชนอาศัยอยู่มีผลต่อระดับความคาดหวังที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกัน ย่อมมีความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญที่แตกต่างกัน

ดังนั้น ผลจากการวิเคราะห์ทั้งหมดชี้ให้เห็นว่า แม้ในภาพรวมประชาชนจะมีความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับที่สูงมาก แต่ศาลรัฐธรรมนูญยังต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการและการสื่อสารที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากระดับความเชื่อมั่นยังมีความผันแปรตามภูมิภาค โดยเฉพาะการเสริมสร้างความเข้าใจและการยอมรับในพื้นที่ที่ยังมีระดับความคาดหวังต่ำกว่าภาคอื่น ๆ เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมเป็นที่ยอมรับอย่างเท่าเทียมและทั่วถึงทั้งประเทศ

ตารางที่ 40 ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อคำถาม	ภาพรวม		ภูมิภาค													
			เหนือ		กลาง		ตอ.เฉียงเหนือ		ใต้		ตะวันออก		ตะวันตก		กรุงเทพฯ	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร																
1) การยื่นคำร้องทำได้สะดวกหลากหลายช่องทาง เช่น ออนไลน์ ยื่นด้วยตนเอง ไปรษณีย์	4.19	.828	3.78	1.084	4.37	.659	3.87	.749	4.52	.745	4.68	.565	4.26	.982	4.08	.757
2) การยื่นคำร้องสามารถทำได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน	4.27	.829	3.78	1.101	4.46	.679	4.04	.723	4.57	.744	4.72	.519	4.12	.955	4.15	.798
3) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่เสียค่าใช้จ่าย	4.21	.849	3.83	1.151	4.26	.769	3.99	.843	4.50	.755	4.58	.728	4.22	.870	4.16	.700
4) กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว	4.28	.822	3.83	1.116	4.45	.682	4.15	.713	4.51	.758	4.61	.678	4.10	.846	4.21	.817
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ																
5) มีความเชี่ยวชาญและตัดสินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.33	.799	3.97	1.050	4.52	.682	4.16	.709	4.54	.728	4.58	.619	4.33	.952	4.19	.789

ข้อคำถาม	ภาพรวม		ภูมิภาค													
			เหนือ		กลาง		ตอ.เฉียงเหนือ		ใต้		ตะวันออก		ตะวันตก		กรุงเทพฯ	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
6) ปฏิบัติต่อคู่ความและประชาชนโดยไม่มีอคติไม่เลือกปฏิบัติ	4.31	.786	3.98	1.033	4.42	.694	4.14	.705	4.56	.720	4.62	.604	4.24	.989	4.22	.736
7) ตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม	4.34	.795	3.98	1.024	4.45	.695	4.22	.776	4.55	.716	4.64	.568	4.38	.871	4.23	.775
8) พิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน	4.34	.809	4.05	1.037	4.51	.665	4.16	.812	4.55	.712	4.61	.590	4.35	.935	4.23	.808
9) วินิจฉัยชี้ขาดคดีได้อย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซง	4.31	.842	3.88	1.105	4.49	.714	4.12	.833	4.54	.730	4.65	.574	4.33	1.002	4.20	.786
10) ตัดสินคดีอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้	4.32	.839	3.92	1.125	4.53	.685	4.03	.789	4.57	.716	4.70	.566	4.40	.968	4.26	.820
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ																
11) ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	4.29	.822	3.95	1.119	4.42	.706	4.08	.772	4.55	.707	4.68	.619	4.25	1.023	4.18	.757

ข้อคำถาม	ภาพรวม		ภูมิภาค													
			เหนือ		กลาง		ตอ.เฉียงเหนือ		ใต้		ตะวันออก		ตะวันตก		กรุงเทพฯ	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
12) ปกป้องสิทธิของประชาชน หากได้รับความไม่เป็นธรรมจากรัฐ	4.32	.798	3.95	1.069	4.47	.691	4.11	.739	4.57	.707	4.66	.611	4.21	.888	4.23	.751
13) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	4.33	.807	4.01	1.092	4.52	.663	4.05	.724	4.57	.702	4.68	.590	4.37	.945	4.23	.800
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ																
14) ตัดสินคดีโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก	4.28	.834	3.90	1.104	4.43	.690	4.08	.782	4.57	.725	4.61	.672	4.27	.924	4.15	.820
15) ตรวจสอบกฎหมายหรือการกระทำใด เพื่อไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ	4.30	.795	3.95	1.021	4.47	.645	4.07	.785	4.56	.698	4.69	.640	4.25	.858	4.21	.764
16) เป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย	4.35	.802	3.99	1.046	4.59	.613	4.10	.803	4.56	.702	4.67	.586	4.30	.871	4.25	.785
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ																
17) เปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา	4.24	.832	3.85	1.123	4.37	.687	4.02	.783	4.55	.716	4.67	.609	4.22	.933	4.13	.797

ข้อคำถาม	ภาพรวม		ภูมิภาค													
			เหนือ		กลาง		ตอ.เฉียงเหนือ		ใต้		ตะวันออก		ตะวันตก		กรุงเทพฯ	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
18) มีการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย	4.27	.805	3.96	1.050	4.45	.646	4.01	.820	4.57	.687	4.70	.590	4.09	.794	4.12	.751
19) มีการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ	4.28	.839	3.90	1.134	4.49	.665	4.07	.807	4.53	.727	4.70	.568	4.19	.886	4.12	.826
ภาพรวม																
20) การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม	4.30	.807	3.88	1.091	4.49	.604	4.11	.738	4.55	.730	4.65	.599	4.19	.998	4.19	.787
21) ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ	4.35	.789	3.98	1.083	4.53	.612	4.23	.736	4.58	.703	4.72	.566	4.15	.949	4.21	.767
ภาพรวมทุกด้าน	**4.30**	**.610**	**3.92**	**.908**	**4.46**	**.383**	**4.09**	**.472**	**4.56**	**.588**	**4.66**	**.419**	**4.25**	**.705**	**4.19**	**.560**

ตารางที่ 41 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามภูมิภาค

แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig. (*p*)
ระหว่างกลุ่ม	206.749	6	34.458	107.225	<.001
ภายในกลุ่ม	1283.202	3993	.321		
รวม	1489.951	3999			

หมายเหตุ * $p < .05$

4.4.8 การวิเคราะห์ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตาม Generation

สำหรับความคาดหวังต่อการอำนวยความยุติธรรมนั้นมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มวัย/ช่วงอายุ โดยในภาพรวมประชาชนทุกกลุ่มมีความคาดหวังต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระดับมากที่สุด (4.30 คะแนน)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า กลุ่ม Gen Y เป็นกลุ่มที่มีความคาดหวังในภาพรวมสูงที่สุดด้วยค่าเฉลี่ย 4.34 คะแนน รองลงมาคือกลุ่ม Baby Boomer ที่ค่าเฉลี่ย 4.29 คะแนน ตามด้วยกลุ่ม Gen X ที่ค่าเฉลี่ย 4.27 คะแนน และกลุ่ม Gen Z มีความคาดหวังต่ำที่สุดอยู่ที่ค่าเฉลี่ย 4.25 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ากลุ่ม Gen Y มีความคาดหวังสูงที่สุดในเกือบทุกประเด็น โดยเฉพาะเรื่องการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.39 คะแนน ขณะที่กลุ่ม Baby Boomer จะมีความคาดหวังสูงเป็นพิเศษในเรื่องการเป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทยด้วยค่าเฉลี่ย 4.40 คะแนน ในทางตรงกันข้าม กลุ่ม Gen Z ซึ่งมีความคาดหวังต่ำกว่ากลุ่มอื่นในภาพรวม กลับมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังในเรื่องกระบวนการพิจารณาคดีที่รวดเร็วสูงถึง 4.22 คะแนน และให้ความสำคัญกับการพิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วนด้วยค่าเฉลี่ย 4.33 คะแนน

ตารางที่ 42 ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตาม Generation

ข้อคำถาม	ภาพรวม		Generation							
			Gen Z		Gen Y		Gen X		Baby Boomer	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
1) การยื่นคำร้องทำได้สะดวกหลากหลายช่องทาง เช่น ออนไลน์ ยื่นด้วยตนเอง ไปรษณีย์	4.19	.828	4.11	.892	4.24	.787	4.20	.825	4.20	.818

ข้อคำถาม	ภาพรวม		Generation							
			Gen Z		Gen Y		Gen X		Baby Boomer	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
2) การยื่นคำร้องสามารถทำได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน	4.27	.829	4.18	.903	4.33	.773	4.25	.838	4.26	.824
3) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่เสียค่าใช้จ่าย	4.21	.849	4.16	.872	4.26	.818	4.18	.868	4.18	.854
4) กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว	4.28	.822	4.22	.879	4.33	.779	4.24	.850	4.32	.779
5) มีความเชี่ยวชาญและตัดสินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.33	.799	4.29	.848	4.37	.772	4.32	.785	4.28	.804
6) ปฏิบัติต่อคู่ความและประชาชนโดยไม่มีอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ	4.31	.786	4.27	.857	4.35	.748	4.29	.773	4.31	.777
7) ตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม	4.34	.795	4.30	.847	4.38	.769	4.31	.780	4.34	.792
8) พิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน	4.34	.809	4.33	.849	4.37	.797	4.31	.792	4.32	.795
9) วินิจฉัยชี้ขาดคดีได้อย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซง	4.31	.842	4.27	.914	4.35	.811	4.28	.819	4.28	.827
10) ตัดสินคดีอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้	4.32	.839	4.28	.903	4.37	.792	4.30	.820	4.30	.881
11) ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	4.29	.822	4.26	.870	4.33	.771	4.23	.837	4.28	.843
12) ปกป้องสิทธิของประชาชน หากได้รับความไม่เป็นธรรมจากรัฐ	4.32	.798	4.26	.882	4.35	.766	4.29	.777	4.35	.757
13) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	4.33	.807	4.29	.845	4.37	.790	4.28	.799	4.35	.796

ข้อคำถาม	ภาพรวม		Generation							
			Gen Z		Gen Y		Gen X		Baby Boomer	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
14) ตัดสินคดีโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก	4.28	.834	4.27	.861	4.32	.809	4.24	.835	4.23	.850
15) ตรวจสอบกฎหมายหรือการกระทำใด เพื่อไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ	4.30	.795	4.28	.818	4.34	.780	4.26	.812	4.29	.770
16) เป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย	4.35	.802	4.30	.834	4.38	.791	4.31	.803	4.40	.765
17) เปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา	4.24	.832	4.20	.874	4.30	.795	4.21	.823	4.21	.869
18) มีการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย	4.27	.805	4.23	.847	4.28	.782	4.26	.808	4.30	.790
19) มีการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ	4.28	.839	4.25	.866	4.31	.824	4.26	.844	4.28	.825
20) การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม	4.30	.807	4.25	.857	4.34	.780	4.27	.795	4.30	.804
21) ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ	4.35	.789	4.30	.837	4.39	.761	4.33	.797	4.37	.762
ความคาดหวังในภาพรวม	4.30	.610	4.25	.658	4.34	.581	4.27	.609	4.29	.601

เมื่อพิจารณาความคาดหวังในแต่ละด้านจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่ม Gen Y เป็นกลุ่มที่มีระดับความคาดหวังสูงที่สุดในทุกด้านเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น โดยให้ความสำคัญมากที่สุดในด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.36 คะแนน รองลงมาคือ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.35 คะแนน สำหรับกลุ่ม Baby Boomer มีระดับความคาดหวังสูงเป็นอันดับรองลงมาในเกือบทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของกลุ่มนี้ คือ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนที่ 4.33 คะแนน และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมที่ 4.31 คะแนน

ในส่วนของกลุ่ม Gen X มีระดับความคาดหวังที่รองลงมาจากกลุ่ม Baby Boomer โดยมีความคาดหวังในด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญสูงที่สุดที่ 4.30 คะแนน ขณะที่กลุ่ม Gen Z เป็นกลุ่มที่มีระดับความคาดหวังต่ำที่สุดในทุกด้านเมื่อเปรียบเทียบกับประชาชนกลุ่มอายุอื่น โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ย

คะแนนต่ำที่สุดสำหรับกลุ่ม Gen Z คือ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งอยู่ที่ 4.17 คะแนน ในขณะที่ด้านที่มีความคาดหวังสูงที่สุดของกลุ่มนี้คือด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญที่ค่าเฉลี่ย 4.29 คะแนน

ตารางที่ 43 ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนกตาม Generation

ด้าน	ภาพรวม		Generation							
			Gen Z		Gen Y		Gen X		Baby Boomer	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	4.24	.703	4.17	.752	4.29	.661	4.22	.722	4.24	.689
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ	4.33	.655	4.29	.722	4.36	.619	4.30	.639	4.30	.650
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน	4.31	.709	4.27	.768	4.35	.673	4.27	.705	4.33	.699
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	4.31	.704	4.28	.728	4.35	.687	4.27	.716	4.31	.687
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการ	4.26	.728	4.23	.770	4.30	.698	4.24	.732	4.26	.726

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนระหว่าง Generation ในตารางที่ 44 พบว่า Generation ที่แตกต่างกันมีความคาดหวังความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 4 ด้านหลัก ประกอบด้วย 1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ตามมาด้วย 2) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน 3) ด้านความเป็นอิสระของศาล และ 4) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า ประชาชนที่มีช่วงอายุต่างกันมีความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญในด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ และการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และผลประโยชน์ต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ในด้านการดำเนินงานด้านธุรการ พบว่ามีค่า Sig. เท่ากับ .095 ซึ่งสูงกว่าระดับนัยสำคัญที่ .05 หมายความว่า ประชาชนทุกกลุ่มอายุไม่ว่าจะเป็น Gen Z, Gen Y, Gen X หรือ Baby Boomer ต่างมีความคาดหวังต่อการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญในระดับที่ใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างกันในเชิงสถิติ

ตารางที่ 44 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญรายด้าน จำแนกตาม Generation

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig. (*p*)
การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	9.769	3	3.256	6.618	<.001
	ภายในกลุ่ม	1966.006	3996	.492		
	รวม	1975.775	3999			
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ	ระหว่างกลุ่ม	4.224	3	1.408	3.289	.020
	ภายในกลุ่ม	1710.651	3996	.428		
	รวม	1714.875	3999			
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน	ระหว่างกลุ่ม	6.309	3	2.103	4.195	.006
	ภายในกลุ่ม	2003.004	3996	.501		
	รวม	2009.313	3999			
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม	ระหว่างกลุ่ม	4.501	3	1.500	3.030	.028
	ภายในกลุ่ม	1978.620	3996	.495		
	รวม	1983.122	3999			
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการ	ระหว่างกลุ่ม	3.371	3	1.124	2.122	.095
	ภายในกลุ่ม	2116.017	3996	.530		
	รวม	2119.388	3999			

หมายเหตุ * $p < .05$

4.4.9 การวิเคราะห์ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 45 แสดงความคาดหวังของประชาชนรายข้อ พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคาดหวังในระดับมากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ โดยกลุ่มประชาชนที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า มัธยมศึกษา/ปวช. และอนุปริญญา/ปวส. มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังในภาพรวมมากที่สุดเท่ากันที่ 4.34 คะแนน ในขณะที่กลุ่มปริญญาโทมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังต่ำที่สุดอยู่ที่ 4.17 คะแนนหรือคาดหวังในระดับมาก

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดสำหรับประเด็นที่ทุกกลุ่มให้ความสำคัญอย่างมาก นั่นคือ การตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐานและยึดหลักกฎหมาย โดยเฉพาะกลุ่มปริญญาเอกที่มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังสูงถึง 5.00 คะแนนเต็ม ในเรื่องการตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน การยึดหลักกฎหมายและนิติธรรม และการพิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน นอกจากนี้กลุ่มระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำ

กว่ายังมีความคาดหวังสูงมากในเรื่องการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยค่าเฉลี่ย 4.44 คะแนน และข้อสังเกตอยู่ตรงที่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีก็มีความคาดหวังในเรื่องการยอมรับจากในประเทศและต่างประเทศ มากกว่ากลุ่มประชาชนที่สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี

นอกจากนี้ จากตารางสะท้อนให้เห็นถึงความคาดหวังของประชาชนในด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ/ปราศจากการแทรกแซง ได้รับความคาดหวังสูงที่สุดในภาพรวมที่ 4.33 คะแนน โดยกลุ่มปริญญาเอกมีความคาดหวังในด้านนี้สูงที่สุดที่ 4.67 คะแนน ตามด้วยด้านการตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพที่ 4.50 คะแนน ในทางตรงกันข้าม กลุ่มปริญญาเอกกลับมีความคาดหวังในด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมต่ำที่สุดเพียง 3.33 คะแนน ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 4.20 คะแนนขึ้นไป สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการ พบว่ากลุ่มปริญญาโทมีความคาดหวังต่ำที่สุดอยู่ที่ 4.10 คะแนน หรือระดับมาก ส่วนกลุ่มอื่น ๆ มีความคาดหวังอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกันระหว่าง 4.22 ถึง 4.28 คะแนน หรือระดับมากที่สุด

ตารางที่ 45 ความคาดหวังของประชาชนต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้าน	ภาพรวม		ระดับการศึกษา											
			ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		มัธยมศึกษา/ปวช.		อนุปริญญา/ปวส.		ปริญญาตรี		ปริญญาโท		ปริญญาเอก	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
1) การยื่นคำร้องทำได้สะดวกหลากหลายช่องทาง เช่น ออนไลน์ ยื่นด้วยตนเอง ไปรษณีย์	4.19	.828	4.22	.839	4.21	.829	4.23	.756	4.15	.852	4.15	.949	4.33[3]	.577
2) การยื่นคำร้องสามารถทำได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน	4.27	.829	4.29	.807	4.30	.813	4.31	.779	4.20	.872	4.18	.984	4.33[3]	.577
3) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่เสียค่าใช้จ่าย	4.21	.849	4.15	.899	4.24	.841	4.23	.776	4.19	.862	4.10	1.057	3.67	.577
4) กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว	4.28	.822	4.32	.790	4.33	.789	4.34	.734	4.20	.897	4.00	1.013	4.00	.000
5) มีความเชี่ยวชาญและตัดสินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.33[3]	.799	4.38	.743	4.37	.780	4.35	.755	4.25[1]	.852	4.27[2]	.987	4.33[3]	1.155
6) ปฏิบัติต่อคู่ความและประชาชนโดยไม่มีอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ	4.31	.786	4.36	.741	4.34	.784	4.34	.740	4.24[2]	.820	4.35[1]	.949	4.33[3]	1.155
7) ตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม	4.34[2]	.795	4.39[3]	.785	4.39[3]	.744	4.41[2]	.745	4.23[3]	.861	4.25[3]	.870	5.00[1]	.000

ด้าน	ภาพรวม		ระดับการศึกษา											
			ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		มัธยมศึกษา/ปวช.		อนุปริญญา/ปวส.		ปริญญาตรี		ปริญญาโท		ปริญญาเอก	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
8) พิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน	4.34[2]	.809	4.39[3]	.812	4.41[1]	.742	4.37	.778	4.23[3]	.872	4.23	1.025	5.00[1]	.000
9) วินิจฉัยชี้ขาดคดีได้อย่างอิสระปราศจากการแทรกแซง	4.31	.842	4.36	.834	4.36	.805	4.35	.773	4.22	.899	4.05	1.131	4.67[2]	.577
10) ตัดสินคดีอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้	4.32	.839	4.36	.838	4.37	.809	4.37	.770	4.24[2]	.887	4.08	1.185	4.33[3]	1.155
11) ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	4.29	.822	4.32	.843	4.33	.787	4.34	.777	4.21	.854	4.18	1.130	4.00	1.000
12) ปกป้องสิทธิของประชาชน หากได้รับความไม่เป็นธรรมจากรัฐ	4.32	.798	4.37	.785	4.35	.771	4.37	.731	4.24[2]	.844	4.10	1.172	4.33[3]	1.155
13) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	4.33[3]	.807	4.40[2]	.770	4.37	.799	4.37	.716	4.23[3]	.857	4.20	1.091	4.00	1.000
14) ตัดสินคดีโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก	4.28	.834	4.32	.843	4.32	.797	4.35	.748	4.18	.893	4.15	1.051	3.33	.577
15) ตรวจสอบกฎหมายหรือการกระทำใดเพื่อไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ	4.30	.795	4.36	.795	4.33	.772	4.37	.733	4.23[3]	.833	4.10	1.128	3.67	.577

ด้าน	ภาพรวม		ระดับการศึกษา											
			ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		มัธยมศึกษา/ปวช.		อนุปริญญา/ปวส.		ปริญญาตรี		ปริญญาโท		ปริญญาเอก	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
16) เป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย	4.35[1]	.802	4.38	.785	4.39[3]	.770	4.43[1]	.739	4.25[1]	.855	4.18	1.035	3.67	.577
17) เปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา	4.24	.832	4.26	.856	4.28	.796	4.31	.764	4.17	.881	4.18	1.059	4.33	.577
18) มีการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย	4.27	.805	4.30	.832	4.29	.788	4.32	.732	4.20	.837	4.23	1.025	4.67[2]	.577
19) มีการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ	4.28	.839	4.33	.832	4.32	.814	4.33	.762	4.19	.894	4.25[3]	1.006	4.33[3]	.577
20) การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม	4.30	.807	4.36	.791	4.35	.771	4.35	.765	4.19	.855	4.18	.984	4.00	1.000
21) ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ	4.35[1]	.789	4.44[1]	.727	4.40[2]	.760	4.38[3]	.758	4.25[1]	.842	4.23	1.025	4.00	1.000
ความคาดหวังในภาพรวม	4.30	.610	4.34	.589	4.34	.575	4.34	.526	4.21	.677	4.17	.880	4.21	.120

4.4.10 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยใช้ Spearman Rho Correlation

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 46 จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4,000 ชุด มีคะแนนเฉลี่ยความเชื่อมั่นอยู่ที่ 3.65 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังอยู่ที่ 4.30 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5.00 เน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยใช้ Spearman Rho Correlation พบว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .241 หรือหมายความว่า ความเชื่อมั่นและความคาดหวังมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อประชาชนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น ก็มักจะมีระดับความคาดหวังที่สูงขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากขนาดของตัวเลข .241 จะพบว่า ความสัมพันธ์นี้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ หรือสามารถอธิบายได้ร้อยละ 24.1 ซึ่งสะท้อนว่า ปัจจัยทั้งสองแม้จะมีความเกี่ยวข้องกัน แต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อกันอย่างรุนแรงจนเป็นปัจจัยหลักเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 46 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

	จำนวน	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความเชื่อมั่น	4000	1.00	5.00	3.65	.71477
ความคาดหวัง	4000	1.00	5.00	4.30	.61039

Correlations		ความเชื่อมั่น	ความคาดหวัง
ความเชื่อมั่น	Correlation Coefficient	1.000	.241**
	Sig. (2-tailed)	.	<.001
	N	4000	4000
ความคาดหวัง	Correlation Coefficient	.241**	1.000
	Sig. (2-tailed)	<.001	.
	N	4000	4000

หมายเหตุ ** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

4.4.11 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความเชื่อมั่นและความคาดหวัง ด้วย Paired Sample T-Test

ในส่วนของตารางที่ 47 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ Paired Sample T-Test เพื่อพิสูจน์ว่าในคนคนเดียวกันนั้นมีความรู้สึกเชื่อมั่นและความคาดหวังที่เท่ากันหรือไม่ ผลการวิเคราะห์

ชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีระดับความเชื่อมั่นและความคาดหวังที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเห็นได้ชัดเจนว่า ประชาชนมีความคาดหวังต่อการอำนวยความยุติธรรมในระดับที่สูงมาก คือ 4.30 แต่ในทางกลับกัน ความเชื่อมั่นที่มีอยู่นั้นกลับมีค่าเฉลี่ยเพียง 3.65 เท่านั้น ข้อมูลนี้สะท้อนถึงระดับความคาดหวังของประชาชนนั้นนำหน้าความเชื่อมั่นไปค่อนข้างมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญยังคงมีช่องว่าง (Gap) ที่ต้องเติมเต็ม เพื่อให้ความเชื่อมั่นของประชาชนขยับขึ้นไปให้ทันกับความคาดหวังที่พวกเขามีต่อองค์กรนั่นเอง

ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงควรให้ความสำคัญกับการปิดช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการสร้างความเชื่อมั่นผ่านกระบวนการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชนให้มากขึ้น เพื่อให้ความเชื่อมั่นในภาคปฏิบัติขยับเข้าใกล้ระดับความคาดหวังที่ภาคประชาชนมีต่อองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของระบบยุติธรรมและภาพลักษณ์ที่ยั่งยืนในอนาคต

ตารางที่ 47 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความเชื่อมั่นและความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (Paired Sample T-Test)

ระดับคะแนน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	df	Sig. (*p*)
ความเชื่อมั่น	4000	3.65	.71477	-51.644	3999	<.001*
ความคาดหวัง	4000	4.30	.61039			

หมายเหตุ * $p < .05$

4.4.12 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม ด้วยสถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 48 ซึ่งเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวมโดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ พบว่าตัวแปรด้านความเชื่อมั่นทั้ง 6 ด้าน ที่นำมาศึกษา ประกอบด้วย 1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (X_1) 2) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (X_2) 3) ด้านคุ้มครองสิทธิคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (X_3) 4) ด้านคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (X_4) 5) ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (X_5) รวมไปถึง 6) ด้านการได้รับการยอมรับจากในประเทศและต่างประเทศ (X_6) นั้น สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับความเชื่อมั่นในภาพรวมได้ถึงร้อยละ 66.4 ซึ่งถือเป็นระดับการพยากรณ์ที่สูงและมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างยิ่ง โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนมากที่สุด คือ ด้านการได้รับการยอมรับจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานสูงที่สุดที่ .383 หมายความว่าศาลรัฐธรรมนูญได้รับการยอมรับจากในและต่างประเทศเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้ระดับ

ความเชื่อมั่นเพิ่มสูงขึ้นถึง .383 หน่วย สะท้อนให้เห็นว่าภาพลักษณ์และการยอมรับในระดับสากลเป็นตัวแปรหลักที่ส่งผลต่อความรู้สึกเชื่อมั่นของประชาชนโดยตรง

นอกจากปัจจัยด้านการยอมรับแล้ว ข้อมูลยังชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมและการบริหารงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นลำดับถัดมาที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ปัจจัยด้านความเป็นอิสระของศาลและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระดับที่ใกล้เคียงกัน สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดในการศึกษานี้คือความสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทุกตัวที่กล่าวมาล้วนมีค่าสถิติที่ยืนยันได้ว่าส่งผลในทิศทางบวกต่อความเชื่อมั่นอย่างแท้จริง ซึ่งหมายความว่าหากศาลรัฐธรรมนูญสามารถพัฒนาหรือยกระดับการดำเนินงานในด้านเหล่านี้ให้ดีขึ้นเพียงเล็กน้อย ก็จะส่งผลให้ระดับความเชื่อมั่นในภาพรวมของประชาชนขยับสูงขึ้นตามไปด้วยอย่างมีระบบ โดยสามารถเขียนเป็นสมการความเชื่อมั่นของประชาชนได้ดังนี้

$$\textit{ความเชื่อมั่นของประชาชน } (Y) = .116 + .383(X_6) + .186(X_4) + .142(X_5) + .115(X_2) + .101(X_3) + .043(X_1)$$

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า จุดแข็งสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญควรเร่งรักษาและต่อยอดเพื่อดึงความเชื่อมั่นของประชาชนให้สูงขึ้นคือ การทำให้ผลงานและการตัดสินเป็นที่ยอมรับในวงกว้างทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากการยอมรับนี้เปรียบเสมือนเข็มทิศหลักที่ชี้นำความรู้สึกของประชาชน ควบคู่ไปกับการรักษาบทบาทในการเป็นผู้พิทักษ์ประโยชน์ของส่วนรวม หากศาลสามารถทำให้ประชาชนสัมผัสได้ถึงความเป็นอิสระและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ช่องว่างระหว่างความคาดหวังและความเชื่อมั่นจะลดลง จนนำไปสู่ความเชื่อมั่นที่ยั่งยืนในที่สุด

ตารางที่ 48 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรความเชื่อมั่นของประชาชน 5 ด้าน ต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (B)	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta)	t	Sig.
ค่าคงที่	.116	-	2.675	.007*
ด้านการได้รับการยอมรับจากในประเทศและ ตปท. (X_6)	.383	.393	27.111	<.001*
ด้านคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (X_4)	.186	.168	10.404	<.001*

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (B)	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta)	t	Sig.
ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (X_5)	.142	.134	8.805	<.001*
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (X_2)	.115	.101	5.376	<.001*
ด้านคุ้มครองสิทธิคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (X_3)	.101	.092	5.489	<.001*
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (X_1)	.043	.038	2.517	.012*
R^2 = .664, SEE = .522, F = 1315.859, p = <.001, R = .815				

หมายเหตุ * $p < .05$

4.4.13 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศของศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยสถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 49 เป็นการศึกษาเชิงปัจจัยว่าด้านความเชื่อมั่นใดบ้างที่ส่งผลต่อ “การได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ” ของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การได้รับการยอมรับได้ร้อยละ 59.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผลการวิเคราะห์ระบุว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการได้รับการยอมรับ คือ ด้านงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (X_5) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (B) อยู่ที่ .258 ซึ่งหมายความว่า หากศาลมีการพัฒนาระบบงานสนับสนุนหรือการบริหารจัดการด้านธุรการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้ระดับการได้รับการยอมรับเพิ่มสูงขึ้นถึง .258 หน่วย ตามมาด้วยด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (X_2) ที่มีค่าใกล้เคียงกันคือ .252 ซึ่งสะท้อนว่าการเพิ่มความเชื่อมั่นในความเป็นอิสระเพียง 1 หน่วย ก็สามารถยกระดับการยอมรับให้สูงขึ้นได้ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ .252 หน่วย ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความมีประสิทธิภาพของระบบงานสนับสนุนและการแสดงออกถึงความเที่ยงธรรมเป็นอิสระ เป็นฟันเฟืองสำคัญที่ทำให้ทั้งสังคมไทยและสังคมโลกให้การยอมรับในบทบาทของศาล

นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ก็มีอิทธิพลรองลงมาตามลำดับ โดยส่งผลในทิศทางบวกต่อการสร้างการยอมรับอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ปัจจัยด้านความสะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม แม้จะมี

อิทธิพลน้อยที่สุดในกลุ่ม แต่ก็ยังคงเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ขาดไม่ได้ ดังนั้น การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้รับความเลื่อมใสศรัทธาในระดับสากลนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลคำวินิจฉัยเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความเข้มแข็งของระบบการบริหารจัดการภายในที่ทันสมัย (งานธุรการ) ควบคู่ไปกับการรักษาจุดยืนที่ปราศจากแทรกแซง (ความเป็นอิสระ) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นฐานรากสำคัญที่ช่วยยกระดับภาพลักษณ์ขององค์กรศาลรัฐธรรมนูญ โดยสามารถเขียนเป็นสมการในการอธิบายดังนี้

$$\textit{การได้รับการยอมรับจากในประเทศและต่างประเทศ } (X_6) = .123 + .258(X_5) + .252(X_2) + .213(X_4) + .153(X_3) + .116(X_1)$$

ตารางที่ 49 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรความเชื่อมั่นของประชาชน 5 ด้าน ต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (B)	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Beta)	t	Sig.
ค่าคงที่	.123	-	2.545	.011
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (X_2)	.252	.215	10.652	<.001
ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (X_5)	.258	.236	14.635	<.001
ด้านคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (X_4)	.213	.188	10.787	<.001
ด้านคุ้มครองสิทธิคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (X_3)	.153	.136	7.479	<.001
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (X_1)	.116	.098	6.019	<.001
R^2 = .599, SEE = .585, F = 1191.907, p = <.001, R = .774				

4.5 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่มีกับศาลรัฐธรรมนูญ

จากตารางที่ 50 เสนอความคิดเห็นและประสบการณ์ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยมุ่งสำรวจความคิดเห็นและประสบการณ์ใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) การรับรู้เกี่ยวกับความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญต่อความมั่นคงของระบบการเมืองการปกครองไทย (2) ความเข้าใจต่อกระบวนการทำงานและขั้นตอน

การพิจารณาคดีของศาล และ (3) ความพึงพอใจต่อการสื่อสารและการให้ข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการวิเคราะห์สะท้อนภาพรวมของความรู้สึก ประสบการณ์ และระดับการรับรู้ของประชาชนต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในระบบยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ

ในประเด็นแรก ความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญต่อความมั่นคงของระบบการเมืองการปกครองไทย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนะเชิงบวกอย่างชัดเจน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 คะแนน (SD = .857) สะท้อนระดับความคิดเห็นในระดับ “มาก” ประชาชนร้อยละ 46.2 ให้คะแนนในระดับมาก และอีกร้อยละ 27.2 ให้คะแนนในระดับมากที่สุด เมื่อรวมสองระดับนี้คิดเป็นกว่าร้อยละ 70 ของกลุ่มตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่าประชาชนตระหนักในบทบาทสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองระบบการเมืองและความเป็นรัฐตามรัฐธรรมนูญ ขณะที่ผู้ที่มองว่าศาลมีความสำคัญในระดับต่ำมีสัดส่วนรวมเพียงประมาณร้อยละ 5.6 ซึ่งถือเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ให้ความสำคัญสูง ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าภาพรวมของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกคุ้มครองระบอบประชาธิปไตยยังคงได้รับการยอมรับในวงกว้าง

ส่วนประเด็นความเข้าใจกระบวนการทำงานและขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.59 คะแนน (SD = 1.075) ซึ่งจัดอยู่ในระดับ “มาก” ประชาชนประมาณ 1 ใน 3 ระบุว่ามีความเข้าใจในระดับมาก และร้อยละ 22.9 ระบุว่ามีความเข้าใจในระดับมากที่สุด ขณะที่ผู้ที่มีความเข้าใจน้อยหรือเข้าใจน้อยที่สุด รวมกันอยู่ที่ประมาณร้อยละ 16 สะท้อนว่าแม้ประชาชนจำนวนไม่น้อยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ แต่ยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ค่อยเข้าใจ และความเข้าใจยังมีระดับความแปรปรวนค่อนข้างสูง (SD > 1) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในส่วนอื่น ๆ ที่พบว่า การเข้าถึงข้อมูลด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของประชาชนยังมีข้อจำกัด

สำหรับประเด็นสุดท้าย คือ ระดับความพึงพอใจต่อการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.76 คะแนน (SD = 1.005) ซึ่งจัดอยู่ในระดับ “มาก” ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 34.1 ระบุว่า มีความพึงพอใจในระดับมาก และอีกร้อยละ 27.3 ระบุว่า พึงพอใจในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าประชาชนที่ได้รับข้อมูลหรือสื่อสารจากศาลรัฐธรรมนูญมีความพึงพอใจค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามยังมีประชาชนสัดส่วนหนึ่งที่ให้คะแนนเพียงระดับปานกลาง (ร้อยละ 28.2) และระดับน้อยถึงน้อยที่สุดรวมกันประมาณ 10 แสดงถึงช่องว่างของการสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มประชาชนทุกกลุ่ม

ตารางที่ 50 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่มีกับศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็น	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	SD	การแปลความหมาย
1) ศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญต่อความมั่นคงของระบบการเมืองการปกครองไทย				
น้อยที่สุด	.7	3.94	.857	มาก
น้อย	4.9			
ปานกลาง	21.1			

ประเด็น	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	SD	การแปลความหมาย
มาก	46.2			
มากที่สุด	27.2			
2) ท่านทราบ/เข้าใจกระบวนการทำงานและขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ				
น้อยที่สุด	3.4	3.59	1.075	มาก
น้อย	12.6			
ปานกลาง	28.8			
มาก	32.3			
มากที่สุด	22.9			
3) ระดับความพึงพอใจต่อการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญ				
น้อยที่สุด	1.9	3.76	1.005	มาก
น้อย	8.5			
ปานกลาง	28.2			
มาก	34.1			
มากที่สุด	27.3			

4.6 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling Analysis)

4.6.1 การยืนยันคุณภาพและความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย

ก่อนที่จะนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลจากประชาชน โดยใช้ค่าสถิติที่เรียกว่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการตรวจสอบพบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้านที่นำมาศึกษามีค่าความเชื่อมั่นสูงกว่า 0.7 ทุกตัว ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ในทางวิชาการ โดยเฉพาะด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญที่มีค่าสูงถึง 0.909 และด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่มีค่า 0.863 ตัวเลขเหล่านี้ยืนยันว่า ข้อมูลที่ได้รับจากประชาชนมีความคงเส้นคงวาแม่นยำ และมีคุณภาพเพียงพอที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการตัดสินใจหรือวางนโยบายได้อย่างน่าเชื่อถือ ดังตารางที่ 51

ตารางที่ 51 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของปัจจัยในแบบสอบถาม

Factor	Cronbach's Alpha
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ)	0.857*
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI)	0.909*

Factor	Cronbach's Alpha
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL)	0.863*
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI)	0.860*
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP)	0.861*
การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ)	-
การได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA)	-

หมายเหตุ : * Cronbach's Alpha มากกว่า 0.7 หมายถึง แบบสอบถามของปัจจัยนั้นมีความน่าเชื่อถือที่ยอมรับได้ (Hair Jr et al. 2021) - หมายถึง ไม่สามารถวิเคราะห์ได้ เนื่องจากการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ปัจจัยที่ทำการวิเคราะห์ต้องมีข้อคำถามของปัจจัยนั้น มากกว่า 1 ข้อคำถาม

4.6.2 การทดสอบความเชื่อมั่นของสมการที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์

ตารางที่ 52 เป็นการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบจำลอง (สมการ) โดยการใช้ตัวชี้วัด ได้แก่ ค่า GFI, AGFI, NFI, CFI, RMSEA และ Chi-square/DF โดยเกณฑ์การตัดสินความเชื่อมั่นของตัวชี้วัดแต่ละตัวดังปรากฏในตารางที่ 51 ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ พบว่าสมการที่เกิดขึ้นผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดทั้งหมด สะท้อนว่าสมการของผลการวิเคราะห์นี้มีความเชื่อถือได้

ตารางที่ 52 การเปรียบเทียบค่า Model Fit Indices ของแบบจำลองสมการโครงสร้าง ของกลุ่มภูมิภาคและภาพรวมของประเทศไทย สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

	ภูมิภาค							ภาพรวม	Model Fit Criteria	Reference
	เหนือ	กลาง	ตอ. เฉียงเหนือ	ใต้	ตะวันออก	ตะวันตก	กทม.			
GFI	0.928*	0.919*	0.951*	0.941*	0.932*	0.902*	0.960*	0.981*	> 0.90	Bortoleto และคณะ (2012)
AGFI	0.884*	0.889*	0.918*	0.916*	0.869*	0.836*	0.927*	0.963*	> 0.80	Hooper และคณะ (2008)
NFI	0.967*	0.924*	0.943*	0.974*	0.970*	0.939*	0.962*	0.987*	> 0.90	Bortoleto และคณะ (2012)
CFI	0.978*	0.939*	0.955*	0.982*	0.983*	0.970*	0.972*	0.988*	> 0.90	Bortoleto และคณะ (2012)
RMSEA	0.068*	0.066*	0.066*	0.054*	0.076*	0.075*	0.060*	0.049*	< 0.08	Bortoleto และคณะ (2012)
Chi-square/DF	2.927	4.466	4.452	3.335	2.238	1.904*	3.900	10.757	1-2	Bortoleto และคณะ (2012)

หมายเหตุ: * = ผ่านเกณฑ์ความเหมาะสมของแบบจำลองสมการโครงสร้าง

พารามิเตอร์ในการประเมินความเหมาะสมของแบบจำลองสมการโครงสร้างที่ถูกแบ่งกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์ตามกลุ่มภูมิภาค ทั้งหมด 8 กลุ่ม ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก กรุงเทพมหานคร และภาพรวมของประเทศไทย สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่ออำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ แสดงในตารางที่ 53 โดยแบบจำลองสมการโครงสร้างตามกลุ่มภูมิภาคทั้ง 8 กลุ่ม มีปัจจัยในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม และการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างสำหรับกลุ่ม ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก กรุงเทพมหานคร และภาพรวมของประเทศไทย พบว่าพารามิเตอร์ส่วนใหญ่ที่ประเมินสามารถยอมรับได้ โดยแสดงค่าผ่านเกณฑ์ความเหมาะสมของแบบจำลองสมการโครงสร้าง และผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างสำหรับกลุ่ม ภาคตะวันตก พบว่าพารามิเตอร์ทุกตัวที่ประเมินสามารถยอมรับได้ โดยแสดงค่าผ่านเกณฑ์ความเหมาะสมของแบบจำลองสมการโครงสร้าง โดยเกณฑ์ความเหมาะสมของแบบจำลองสมการโครงสร้างแสดงในตารางที่ 52 และข้อคำถามในแบบสอบถามและปัจจัยที่ทำการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 53

การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างตามกลุ่มภูมิภาค ที่มีค่าดัชนีความเหมาะสมของแบบจำลอง (Model Fit Indices) ผ่านเกณฑ์ความเหมาะสมของแบบจำลองสมการโครงสร้างจะพิจารณาจากค่า P-value และ Standardized Coefficient โดยค่า P-value น้อยกว่า 0.05 แสดงถึงปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่ออีกหนึ่งปัจจัยที่ทำการพิจารณา โดยเมื่อเปรียบเทียบระหว่างตัวแปร ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อปัจจัยหนึ่งจะพิจารณาค่า Standardized Coefficient ซึ่งหากตัวแปรปัจจัยใด ๆ ที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อปัจจัยหนึ่ง มีค่า Standardized Coefficient มากกว่าอีกตัวแปรปัจจัย หมายถึง ตัวแปรนั้นมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อปัจจัยหนึ่งมากกว่าอีกตัวแปรปัจจัยนั้น

ตารางที่ 53 ข้อคำถามในแบบสอบถามและปัจจัยที่ทำการวิเคราะห์

Questionnaire items	Code	Question number
1. ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (Access to Constitutional Justice)		
(1) การยื่นคำร้องทำได้สะดวกหลากหลายช่องทาง เช่น ออนไลน์ ยื่นด้วยตนเอง ไปรษณีย์	ACJ1	4.1
(2) การยื่นคำร้องสามารถทำได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน	ACJ2	4.2
(3) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่เสียค่าใช้จ่าย	ACJ3	4.3

Questionnaire items	Code	Question number
(4) กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว	ACJ4	4.4
2. ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (Judicial Independence of the Constitutional Court)		
(5) มีความเชี่ยวชาญและตัดสินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ	JI1	4.5
(6) ปฏิบัติต่อคู่ความและประชาชนโดยไม่มีอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ	JI2	4.6
(7) ตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม	JI3	4.7
(8) พิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน	JI4	4.8
(9) วินิจฉัยชี้ขาดคดีได้อย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซง	JI5	4.9
(10) ตัดสินคดีอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้	JI6	4.10
3. ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (Protection of Rights and Liberties)		
(11) ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	RL1	4.11
(12) ปกป้องสิทธิของประชาชน หากได้รับความไม่เป็นธรรมจากรัฐ	RL2	4.12
(13) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	RL3	4.13
4. ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (Protection of the Public Interest)		
(14) ตัดสินคดีโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก	PI1	4.14
(15) ตรวจสอบกฎหมายหรือการกระทำใด เพื่อไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ	PI2	4.15
(16) เป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย	PI3	4.16
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (Administrative Performance of the Constitutional Court)		
(17) เปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา	AP1	4.17
(18) มีการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย	AP2	4.18
(19) มีการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ	AP3	4.19
6. การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (Overall Administration of Constitutional Justice)		
(20) การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม	OAJ	4.20
7. ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Domestic and International Acceptance)		
(21) ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ	DIA	4.21

4.6.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาคเหนือที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลธรรมนูญ ด้วยโมเดล SEM

จากตารางที่ 54 ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) และแสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยปัจจัย ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ซึ่งการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญโดยด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) แสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) แสดงค่า $p < 0.01$ สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และแสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยปัจจัย ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) ไม่มีนัยสำคัญต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ได้แก่ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.70 และพบว่า ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ -0.15 และตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยพบว่า การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) มีผลมากกว่าด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) และด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.28 0.27 0.21 และ 0.16

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) คือ 0.79 หมายความว่าร้อยละ 79 ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 5 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) คือ 0.77 หมายความว่า ร้อยละ 77 ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 6 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวมเกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตารางที่ 54 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคเหนือ สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

Relationship			Standardized	P
OAJ	<---	ACJ	-0.15	0.013*
OAJ	<---	JI	0.10	0.225
OAJ	<---	RL	0.04	0.726
OAJ	<---	PI	0.20	0.084
OAJ	<---	AP	0.70	***
DIA	<---	ACJ	0.21	***
DIA	<---	JI	0.16	0.038*
DIA	<---	RL	-0.19	0.086
DIA	<---	PI	0.22	0.050
DIA	<---	AP	0.27	0.006**
DIA	<---	OAJ	0.28	***

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

4.6.4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาคกลางที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลธรรมนูญ ด้วยโมเดล SEM

จากตารางที่ 55 ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) แสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และแสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยปัจจัย ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ซึ่งการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญโดย ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) แสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) แสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และแสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยปัจจัย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยพบว่า ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) มีผลมากกว่าด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.34 0.21 และ 0.10 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยพบว่า การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) มีผลมากกว่า ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการ

อำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.34 0.25 0.19 และ 0.16 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) คือ 0.50 หมายความว่า 50% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 4 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ เกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) คือ 0.60 หมายความว่า 60% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 5 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม เกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตารางที่ 55 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคกลาง สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

Relationship			Standardized	P
OAJ	<---	ACJ	0.10	0.027*
OAJ	<---	RL	0.13	0.051
OAJ	<---	PI	0.34	***
OAJ	<---	AP	0.21	***
DIA	<---	ACJ	-0.07	0.123
DIA	<---	JI	0.25	***
DIA	<---	PI	0.16	0.041*
DIA	<---	AP	0.19	***
DIA	<---	OAJ	0.34	***

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

4.6.5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลธรรมนูญ ด้วยโมเดล SEM

จากตารางที่ 56 ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) แสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และแสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยปัจจัย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ซึ่งการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญโดย การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.01$ สำหรับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) แสดงค่า $p < 0.01$ สำหรับด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และแสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยปัจจัย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยพบว่าด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) มีผลมากกว่าด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.16 0.14 และ 0.12 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการได้รับการ ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยพบว่า การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) มีผลมากกว่าการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.44 0.21 และ 0.13 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) คือ 0.34 หมายความว่าร้อยละ 34 ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 5 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) คือ 0.55 หมายความว่า 55% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 6 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวมเกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตารางที่ 56 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

Relationship			Standardized	P
OAJ	<---	ACJ	0.14	0.120
OAJ	<---	JI	0.12	0.047*
OAJ	<---	RL	0.16	0.044*
OAJ	<---	PI	0.10	0.067
OAJ	<---	AP	0.14	0.025*
DIA	<---	ACJ	0.03	0.683
DIA	<---	JI	0.06	0.266
DIA	<---	RL	0.21	0.002**
DIA	<---	PI	0.13	0.005**
DIA	<---	AP	0.01	0.784
DIA	<---	OAJ	0.44	***

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

4.6.6 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลธรรมนูญ ด้วยโมเดล SEM

จากตารางที่ 57 ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.01$ สำหรับด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และแสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยปัจจัย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ซึ่งการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญโดย ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.01$ สำหรับด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) แสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และแสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยปัจจัยด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) ไม่มีนัยสำคัญต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยพบว่า ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) มีผลมากกว่าด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.49 และ 0.25 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยพบว่า การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) มีผลมากกว่า ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.33 0.29 และ 0.24 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) คือ 0.76 หมายความว่า ร้อยละ 76 ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 5 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการ

คุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) คือ 0.76 หมายความว่า 76% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 6 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวมเกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตารางที่ 57 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคใต้ สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

Relationship			Standardized	P
OAJ	<---	ACJ	0.10	0.152
OAJ	<---	JI	0.01	0.856
OAJ	<---	RL	0.04	0.533
OAJ	<---	PI	0.25	0.002**
OAJ	<---	AP	0.49	***
DIA	<---	ACJ	-0.04	0.548
DIA	<---	JI	0.24	0.001**
DIA	<---	RL	0.13	0.062
DIA	<---	PI	-0.02	0.792
DIA	<---	AP	0.29	***
DIA	<---	OAJ	0.33	***

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

4.6.7 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาคตะวันออกที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลธรรมนูญ ด้วยโมเดล SEM

จากตารางที่ 58 ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP3) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า p < 0.01

สำหรับด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) แสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และแสดงค่า $p < 0.01$ สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP3) โดยปัจจัย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) พบว่าไม่มีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ซึ่งการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญโดย ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และแสดงค่า $p < 0.001$ สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยปัจจัยด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP3) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP3) โดยพบว่า ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) มีผลมากกว่าด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP3) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.40 0.23 และ 0.14 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) ได้แก่ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยพบว่า การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) มีผลมากกว่าด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.39 และ 0.21 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) คือ 0.81 หมายความว่า 81% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 5 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ เกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) คือ 0.87 หมายความว่า 87% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 6 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสีย

ค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม เกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตารางที่ 58 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่ม ภาคตะวันออก สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

Relationship			Standardized	P
OAJ	<---	ACJ	0.05	0.566
OAJ	<---	JI	0.40	0.005**
OAJ	<---	RL	0.12	0.328
OAJ	<---	PI	0.23	0.022*
OAJ	<---	AP3	0.14	0.009**
DIA	<---	ACJ	0.11	0.127
DIA	<---	JI	0.19	0.124
DIA	<---	RL	0.21	0.049*
DIA	<---	PI	0.11	0.221
DIA	<---	AP3	-0.03	0.485
DIA	<---	OAJ	0.39	***

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

4.6.8 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาคตะวันตกที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลธรรมนูญ ด้วยโมเดล SEM

จากตารางที่ 59 ปัจจัยด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP1) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ซึ่งการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญโดย ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

(JI) และแสดงค่า $p < 0.05$ สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยปัจจัยด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP1) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) ตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยพบว่า ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) มีผลมากกว่าการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.63 และ 0.19 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) คือ 0.65 หมายความว่า 65% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 5 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ เกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) คือ 0.75 หมายความว่า 75% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 6 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม เกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตารางที่ 59 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มภาคตะวันตก สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

Relationship			Standardized	P
OAJ	<---	ACJ	0.14	0.109
OAJ	<---	JI	-0.28	0.388
OAJ	<---	RL	0.71	0.275
OAJ	<---	PI	0.12	0.845
OAJ	<---	AP1	0.18	0.406

Relationship			Standardized	P
DIA	<---	ACJ	0.01	0.903
DIA	<---	JI	0.63	0.022*
DIA	<---	RL	0.01	0.981
DIA	<---	PI	0.09	0.849
DIA	<---	AP1	-0.02	0.908
DIA	<---	OAJ	0.19	0.015*

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

4.6.9 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลธรรมนูญ ด้วยโมเดล SEM

จากตารางที่ 60 ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า p < 0.001 สำหรับด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และแสดงค่า p < 0.001 สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยปัจจัย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) และด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ซึ่งการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญโดยด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า p < 0.001 สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และแสดงค่า p < 0.001 สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยปัจจัย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยพบว่า ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) มีผลมากกว่า ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.52 และ 0.28 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(DIA) ได้แก่ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยพบว่า การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) มีผลมากกว่าด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.42 และ 0.33 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) คือ 0.58 หมายความว่า 58% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 5 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ เกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) คือ 0.56 หมายความว่า 56% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 6 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม เกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตารางที่ 60 ค่า Standardized coefficient ของกลุ่มกรุงเทพมหานคร สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

Relationship			Standardized	P
OAJ	<---	ACJ	-0.06	0.277
OAJ	<---	JI	-0.06	0.744
OAJ	<---	RL	0.17	0.211
OAJ	<---	PI	0.52	***
OAJ	<---	AP	0.28	***
DIA	<---	ACJ	0.08	0.116
DIA	<---	JI	-0.10	0.540
DIA	<---	RL	0.11	0.411
DIA	<---	PI	0.02	0.810

Relationship			Standardized	P
DIA	<---	AP	0.33	***
DIA	<---	OAJ	0.42	***

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

4.6.10 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในภาพรวมที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลธรรมนูญ ด้วยโมเดล SEM

จากตารางที่ 61 ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ4) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า p < 0.05 สำหรับด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ4) แสดงค่า p < 0.01 สำหรับด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) แสดงค่า p < 0.001 สำหรับด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และแสดงค่า p < 0.001 สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยปัจจัย ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ซึ่งการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญโดย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ4) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยที่แสดงค่า p < 0.001 สำหรับด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ4) แสดงค่า p < 0.001 สำหรับด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) แสดงค่า p < 0.001 สำหรับด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) แสดงค่า p < 0.001 สำหรับด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และแสดงค่า p < 0.001 สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวมโดยปัจจัย ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ (JI) พบว่า ไม่มีนัยสำคัญต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) โดยตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ4) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) โดยพบว่า ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) มีผลมากกว่าด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) และด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ4) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.39 0.30 0.11 และ 0.04 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีนัยสำคัญโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ4) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยพบว่า การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) มีผลมากกว่าด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (AP) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ (RL) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ (PI) และด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (ACJ4) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) โดยมีค่า Standardized Coefficient คือ 0.37 0.18 0.15 0.13 และ 0.05 ตามลำดับ

ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม (OAJ) คือ 0.62 หมายความว่า 62% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 5 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ เกี่ยวข้องกับการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R^2) สำหรับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ (DIA) คือ 0.67 หมายความว่า 67% ของความแปรปรวนของโครงสร้างที่แฝงอยู่ 6 ส่วนนั้น ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม เกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตารางที่ 61 ค่า Standardized coefficient ของภาพรวมของประเทศไทย สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

Relationship			Standardized	P
OAJ	<---	ACJ4	0.04	0.018*
OAJ	<---	JI	0.01	0.797
OAJ	<---	RL	0.11	0.002**

Relationship			Standardized	P
OAJ	<---	PI	0.39	***
OAJ	<---	AP	0.30	***
DIA	<---	ACJ4	0.05	***
DIA	<---	JI	0.04	0.179
DIA	<---	RL	0.15	***
DIA	<---	PI	0.13	***
DIA	<---	AP	0.18	***
DIA	<---	OAJ	0.37	***

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

Supplementary Data

ตารางที่ 62 เกณฑ์ความเหมาะสมของแบบจำลองสมการโครงสร้าง

Model Fit Criteria	Interpretation and Recommended Acceptance Levels	Reference
GFI	Values higher than 0.90 suggest a good fit	Bortoleto และคณะ (2012)
AGFI	Values higher than 0.80 suggest a good fit	Bortoleto และคณะ (2012)
NFI	Values higher than 0.90 suggest a good fit	Hooper และคณะ (2008)
CFI	Values higher than 0.90 suggest a good fit	Bortoleto และคณะ (2012)
RMSEA	Values lower than 0.08 indicate adequate model fit Values lower than 0.05 indicate good model fit	Bortoleto และคณะ (2012)
Chi-square/DF	Values between 1 and 2 suggest a good model fit	Bortoleto และคณะ (2012)

ที่มา Hooper (2008) และ Bortoleto et al (2012)

บทที่ 5
ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพของงานวิจัยนี้ ดำเนินการผ่านการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย จำนวนทั้งสิ้นประมาณ 90 คน ระหว่างวันที่ 26 พฤศจิกายน – 24 ธันวาคม 2568 ผ่านรูปแบบการลงพื้นที่ และการประชุมผ่านรูปแบบออนไลน์

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 17 คน ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ภายใต้ศาลรัฐธรรมนูญ คือ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และอีกส่วนหนึ่ง คือกลุ่มภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง เช่น ศาลปกครอง สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และงานที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมในชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ราชทัณฑ์ ตำรวจ ผู้บริหารและผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจาก 6 ภูมิภาค วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้สะท้อนถึงกระบวนการทำงาน โครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ และมุมมองทั้งจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในระบบยุติธรรม (Trustee) และมุมมองหน่วยงานที่ถือเป็นหน่วยงานเชื่อมโยงทางอ้อมกับศาลรัฐธรรมนูญในฐานะของ Trustor ในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่ได้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม ประกอบด้วย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ในส่วนของการจัดสนทนากลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมแนวทางการรับรู้ ความเชื่อมั่น ความคาดหวัง เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญจากมุมมองที่สำคัญ สะท้อนภาพรวมของความเชื่อมั่นผ่านความเข้าใจ ความคาดหวัง และเงื่อนไขเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทตามรัฐธรรมนูญของศาลในปัจจุบัน กิจกรรมสนทนากลุ่มทั้งสองลักษณะได้รับการออกแบบให้ตอบวัตถุประสงค์หลักของงานศึกษา ได้แก่ (1) การทำความเข้าใจชุดความหมาย หลักคิด และเหตุผลเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นต่อศาล (2) การสำรวจปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมหรือทำให้ระดับความเชื่อมั่นเปลี่ยนแปลง และ (3) การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากประชาชนหลากหลายเพศ อายุ และอาชีพ จำนวน 7 กลุ่มจากทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย กลุ่มละ 8 – 14 คน ในฐานะของผู้ที่ให้ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ (Trustor) และตัวแทนเจ้าหน้าที่ในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะของผู้ที่ได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน (Trustee)

ในส่วนของการนำเสนอผลการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยลำดับดังนี้ (1) ผลการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม (2) ผลการสนทนากลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 7 กลุ่มจาก 7 ภูมิภาค และ (3) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มทั้งสองประเภทเป็นฐานเชิงคุณภาพ ที่สะท้อนปรากฏการณ์ที่สำคัญในการเป็นข้อมูลประกอบการออกแบบแนวทางเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างศาลรัฐธรรมนูญและประชาชน อันจะช่วยส่งเสริมบทบาทภาพลักษณ์ของศาลในการคุ้มครองรัฐธรรมนูญ สิทธิเสรีภาพของประชาชน และหลักประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

5.1 ผลการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (Trustee)

การสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2568 ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยกลุ่มนี้ถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนหลักการของศาลรัฐธรรมนูญผ่านการตีความ การปฏิบัติ และสร้างการสื่อสารองค์กรสู่สาธารณะ ดังนั้น กลุ่มบุคคลดังกล่าวจึงถือว่าเป็นกลุ่มที่เป็นผู้ได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน (Trustee) ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มถูกนำมาจัดโครงสร้างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในส่วนนี้ โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ 5 ประการ คือ (1) การทำความเข้าใจหลักการ ความเชื่อ ค่านิยมทางวิชาชีพและเหตุผลเชิงสถาบันที่เจ้าหน้าที่ใช้กำกับการทำงาน (2) การสำรวจข้อจำกัดเชิงกระบวนการและเงื่อนไขเชิงระบบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานและการสื่อสารกับประชาชน (3) การระบุจุดเชื่อมต่อที่ทำให้หลักกฎหมายถูกตีความต่างจากความเข้าใจของสาธารณะ และ (4) การสังเคราะห์แนวทางเชิงกระบวนการและเชิงการสื่อสารที่สามารถดำเนินการได้จริงโดยไม่กระทบความเป็นอิสระและความชอบธรรมของศาล

การศึกษาเชิงคุณภาพในส่วนนี้ดำเนินการผ่านการสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานคดี งานวิชาการ และงานสื่อสารสาธารณะ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรับคำร้อง พิจารณาคดี สนับสนุนวิชาการ และสื่อสารเชิงสถาบัน องค์ประกอบผู้เข้าร่วมดังกล่าวช่วยให้การสนทนาครอบคลุมมุมมองจากทั้งฝ่ายพิจารณาคดี ฝ่ายรับคำร้อง ฝ่ายสนับสนุนวิชาการ ฝ่ายสื่อสารองค์กร และฝ่ายบริหารเชิงระบบ ซึ่งทำให้การวิเคราะห์เชิงลึกสามารถสะท้อนความเป็นจริงของกระบวนการภายในศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างรอบด้านและเชื่อถือได้ตามหลักวิชาการด้านการวิจัยเชิงสถาบัน การสนทนากลุ่มเป็นไปเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักการทำงานจริง เงื่อนไขเชิงระบบ และข้อจำกัดเชิงกระบวนการที่ส่งผลต่อการรับรู้ของสาธารณะ โดยใช้คำถามกึ่งโครงสร้างครอบคลุมทั้งประเด็นการปฏิบัติงานเชิงองค์กรและความท้าทายในการสื่อสารต่อสาธารณะ การดำเนินงานอยู่บนหลักความสมัครใจ การรักษาความลับ และการไม่ระบุชื่อผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถสะท้อนประสบการณ์อย่างเป็นธรรมชาติและไร้อคติ

ผลการวิเคราะห์ในบทนี้จึงมุ่งสะท้อนมุมมองจากภายในระบบยุติธรรม ซึ่งช่วยให้เห็นทั้งคุณค่าเชิงวิชาชีพที่ยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติงาน ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการรับรู้ของสาธารณะ ช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างเจตนารมณ์ของกฎหมายกับการตีความของประชาชน ตลอดจนข้อเสนอเชิงสถาบันที่ผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าเป็นไปได้จริงและสามารถช่วยยกระดับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในระยะยาว ข้อมูลนำเสนอต่อจากนี้ถูกจัดเป็น 4 ส่วนตามกรอบวัตถุประสงค์ดังกล่าวเพื่อความชัดเจนและตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ

5.1.1 ความหมายเชิงสถาบันและหลักการวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงาน

ในส่วนนี้นำเสนอผลการสนทนากลุ่มที่มุ่งทำความเข้าใจหลักการ ความเชื่อ ค่านิยมทางวิชาชีพและเหตุผลเชิงสถาบัน ที่เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมใช้เป็นกรอบในการตีความและสนับสนุนบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มสะท้อนชุดความคิด

เชิงสถาบัน ที่หล่อหลอมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในฐานะส่วนหนึ่งของโครงสร้างตุลาการภายใต้รัฐธรรมนูญไทย ซึ่งมีความหมายเชิงลึกต่อการทำความเข้าใจกลไกความชอบธรรมของศาลในมุมของผู้ที่ทำงานกับระบบจริง ดังรูปนี้

ภาพที่ 19 อัตลักษณ์สถาบันศาลรัฐธรรมนูญ

1) ความหมายของศาลรัฐธรรมนูญในมุมของผู้ปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานทุกกลุ่มให้ความหมายของศาลรัฐธรรมนูญสอดคล้องกันในสาระสำคัญ แม้จะใช้ถ้อยคำแตกต่างกันตามบทบาทงาน แต่สามารถสังเคราะห์เป็นแกนกลางได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ พิทักษ์รัฐธรรมนูญ คุ้มครองสิทธิของประชาชน และรักษาหลักการประชาธิปไตยตามกติกาสูงสุดของประเทศ ผู้เข้าร่วมอธิบายบทบาทของศาลในลักษณะที่ตอกย้ำความสำคัญเชิงโครงสร้าง เช่น องค์กรที่คุ้มครองรัฐธรรมนูญและประชาชน ผู้รักษากติกาสูงสุดของประเทศ วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญเพื่อให้การเมืองเดินหน้าได้ ตลอดจน กลไกที่ปกป้องหลักประชาธิปไตยและสิทธิของประชาชนอย่างสมดุล หลายท่านสะท้อนว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทเป็นตัวกลางที่รักษาสมดุลของระบบการเมืองภายใต้หลักการที่ว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และศาลเป็นผู้ชี้ขาดความสอดคล้องของกฎหมายและการใช้อำนาจรัฐกับหลักการดังกล่าว แม้ประชาชนอาจรับรู้ศาลเป็นที่พึ่งสุดท้าย แต่ผู้ปฏิบัติงานชี้ชัดว่าเขตอำนาจศาลเป็นแบบจำกัดเฉพาะเรื่อง ไม่ได้มีอำนาจทั่วไป ซึ่งเป็นจุดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในสาธารณะอยู่พอสมควร

2) หลักคิดและเหตุผลเชิงสถาบันที่ใช้กำกับการทำงาน

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่มีกรอบคิดวิชาชีพที่ยึดโยงกับความชอบธรรมเชิงสถาบันอยู่ 3 มิติหลัก ได้แก่

(1) หลักสูงสุดของรัฐธรรมนูญ เจ้าหน้าที่ทุกกลุ่มต่างย้ำว่าการทำงานต้องตั้งอยู่บนหลักกฎหมายสูงสุด การตีความทุกขั้นตอนต้องยึดโยงกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ศาลจึงมีหน้าที่ตรวจสอบไม่ให้การออกกฎหมายหรือนโยบายใดขัดหรือแย้งต่อหลักการดังกล่าว

(2) การคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของประชาชน ผู้ปฏิบัติงานนำเสนอเหตุผลจากประสบการณ์คดีจริง เช่น คดีที่เกี่ยวกับการเวนคืนที่ดิน ซึ่งศาลตัดสินว่าค่าชดเชยไม่อาจตกเป็นของรัฐ แต่ต้องคืนให้เจ้าของเดิม เป็นตัวอย่างการใช้ดุลยพินิจเพื่อปกป้องสิทธิประชาชนโดยตรง สะท้อนว่าศาลมิได้เป็นเพียงองค์กรตรวจสอบเชิงนามธรรม แต่มีผลลัพธ์ที่กระทบชีวิตประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

(3) เหตุผลเชิงสถาบันเพื่อรักษาเสถียรภาพของระบอบการเมือง เมื่อพิจารณาคดีการเมือง เจ้าหน้าที่มองว่าบทบาทของศาลไม่ใช่แค่ชี้ถูกหรือผิด แต่เป็นกระบวนการรักษากติกาของประชาธิปไตย ทำให้ระบบเดินหน้าได้อย่างมีเสถียรภาพ โดยยังคงต้องยึดหลักกฎหมายและความเป็นธรรม

3) นิยามความเป็นอิสระและความเป็นกลางในบริบทการทำงานจริง

เจ้าหน้าที่เสนอภาพรวมที่ซับซ้อนของความเป็นอิสระและความเป็นกลาง โดยชี้ให้เห็นว่าแม้โครงสร้างและกระบวนการภายในจะมีกลไกคุ้มครองความเป็นกลางแล้ว แต่ความรับรู้เข้าใจของประชาชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อระดับความเชื่อมั่นที่ศาลได้รับ ประเด็นสำคัญที่พบ ได้แก่

(1) ความเป็นอิสระมีอยู่ในระบบแต่ถูกตั้งคำถามจากบริบทการเมือง หลายท่านระบุว่าการตั้งคำถามต่อความเป็นกลางของศาลมักไม่ได้มาจากข้อเท็จจริงเชิงกระบวนการ แต่เกิดจากความคาดหวังทางการเมือง เช่น หากคำวินิจฉัยไม่สอดคล้องกับมุมมองของฝ่ายหนึ่งย่อมถูกกล่าวหาว่าไม่เป็นกลางไปโดยปริยาย

(2) กระบวนการสรรหาตุลาการถูกวิพากษ์มากแม้จะเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ เจ้าหน้าที่สะท้อนว่าแม้กระบวนการคัดเลือกตุลาการเป็นไปตามหลักกฎหมาย แต่การอธิบายกลไกดังกล่าวต่อสาธารณะยังมีช่องว่าง ทำให้เกิดการตีความว่าถูกแทรกแซงจากการเมือง ทั้งที่กระบวนการภายในมีระบบตรวจสอบหลายชั้นหลายขั้นตอน

(3) ข้อจำกัดทางกฎหมายและขั้นตอนเป็นปัจจัยสร้างความคลาดเคลื่อนของการรับรู้ ตัวอย่างเช่น ระยะเวลา 30 วันในการจัดทำคำวินิจฉัยเต็ม ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ประชาชน รู้ผลก่อนรู้เหตุผล ส่งผลให้เกิดช่องว่างให้ข่าวลือหรือการตีความผิดแพร่กระจาย ตัวแปรเหล่านี้เป็นความท้าทายในการสื่อสาร แม้กระบวนการพิจารณาภายในจะเป็นระบบและมีมาตรฐานสูงก็ตาม

จากข้อมูลการสนทนากลุ่มชี้ว่า เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมีความเข้าใจร่วมกันว่า ความเป็นอิสระและความเป็นกลาง เป็นแกนกลางของความชอบธรรมทางสถาบันของศาลรัฐธรรมนูญทั้งในเชิงโครงสร้างและเชิงวิชาชีพ อย่างไรก็ดีผู้ปฏิบัติงานสะท้อนว่าความท้าทายของศาลในปัจจุบันไม่ได้อยู่ที่

การขาดความเป็นอิสระภายในระบบ แต่เป็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ระบบออกแบบให้เป็น กับสิ่งที่ประชาชนรับรู้ว่าศาลเป็น กล่าวคือ แม้ศาลจะดำเนินงานตามหลักกฎหมาย มีขั้นตอนตรวจสอบรอบด้าน และมีข้อจำกัดที่ออกแบบไว้เพื่อคุ้มครองความเป็นกลาง แต่การรับรู้ของสาธารณะกลับถูกกำหนดโดยบริบททางการเมือง สื่อออนไลน์ และช่องว่างข้อมูลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ผลที่เกิดขึ้นคือความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญในเชิงโครงสร้างไม่สามารถแปรผันไปเป็นความเชื่อมั่นได้โดยอัตโนมัติ

ผู้ปฏิบัติงานจึงมองว่าความท้าทายสำคัญอยู่ที่ช่องว่างการรับรู้ (Perception Gap) ซึ่งเกิดขึ้นจากทั้งข้อจำกัดเชิงกฎหมาย วิธีพิจารณา และระบบสื่อสารของศาล การทำความเข้าใจช่องว่างนี้เป็นขั้นตอนสำคัญในการออกแบบข้อเสนอเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นเชิงสถาบันในระยะยาว เพื่อนำเสนอภาพรวมดังกล่าวให้ชัดเจน ตารางต่อไปนี้สังเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความเป็นจริงเชิงสถาบันกับการรับรู้ของสาธารณะตามทัศนะของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 63 ความเป็นอิสระเชิงสถาบันกับการรับรู้ของสาธารณะตามทัศนะของผู้ปฏิบัติงาน

มุมมองของผู้ปฏิบัติงาน	การรับรู้สาธารณะตามทัศนะของผู้ปฏิบัติงาน	ช่องว่างที่เกิดขึ้น	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่น
ระบบมีความเป็นอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีกลไกป้องกันการแทรกแซงหลายชั้น	ถูกมองว่าถูกแทรกแซงหรือไม่ยึดโยงประชาชน ในมุมที่เจ้าหน้าที่รับรู้ว่าประชาชนเข้าใจเช่นนั้น	ประชาชนเข้าใจกลไกสรรหากับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไม่ตรงกับข้อเท็จจริง	ความเชื่อมั่นลดลงเพราะ ความไม่เข้าใจโครงสร้าง มากกว่าปัญหาเชิงเนื้อหา
การพิจารณามีขั้นตอนตามกฎหมาย ชัดเจน และจำกัดเขตอำนาจ	ถูกมองว่าเลือกปฏิบัติในคดีการเมือง ตามการตีความของประชาชนในทัศนะของเจ้าหน้าที่	ความคิดเห็นส่วนบุคคลถูกทำให้เป็นเรื่องการเมืองในสายตาสาธารณะ	ตั้งคำถามต่อความเป็นกลาง แม้ระบบพิจารณาจะไม่เอื้อให้มีอคติ
กระบวนการตรวจร่างคำวินิจฉัยมีหลายชั้นเพื่อความรอบคอบ	ถูกมองว่าศาลรัฐธรรมนูญทำการปกปิดเหตุผลเพราะผู้ปฏิบัติงานรับรู้ว่าประชาชนสงสัยในความโปร่งใส	เหตุผลล่าช้ากว่าผลตัดสิน ตามข้อจำกัดของกฎหมาย	เกิดข้อสงสัยเชิงอคติ เปิดช่องให้ข่าวลือ การตีความผิดแพร่กระจาย

ตารางนี้ชี้ให้เห็นว่า ความเป็นอิสระตามระบบและหลักกฎหมายมีอยู่จริง แต่ยังมีข้อจำกัดที่จะสร้างความเชื่อมั่น หากไม่ได้รับการแปลงเป็นความเข้าใจของสาธารณะ ผ่านการสื่อสารอย่างเป็น

ระบบ การทำความเข้าใจช่องว่างนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาข้อเสนอเชิงกระบวนการและข้อเสนอเชิงสื่อสารในส่วนถัดไปของรายงาน

4) ถ้อยคำสะท้อนที่ชี้ให้เห็นค่านิยมวิชาชีพ

คำสะท้อนจากการสนทนากลุ่มช่วยเผยให้เห็นค่านิยมร่วม (Shared Professional Values) ที่ฝังอยู่ในวัฒนธรรมองค์กรของศาลรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างคำสะท้อน เช่น เราคือคนพิทักษ์กฎหมายสูงสุดของประเทศ ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิประชาชนแต่ประชาชนต้องเข้าใจขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญด้วย ความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญมีอยู่ในระบบแต่บริบททางการเมืองทำให้การรับรู้แตกต่างกัน ไปจนถึง เราต้องอธิบายให้มากขึ้นว่าศาลรัฐธรรมนูญทำอะไรได้บ้างและทำอะไรไม่ได้ ค่านิยมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานได้ถือว่าตนมีบทบาทเชิงสถาบันในการธำรงความยุติธรรมและความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญภายใต้ระบบรัฐธรรมนูญ นำไปสู่ข้อสรุปได้แก่ การยึดมั่นในรัฐธรรมนูญและหลักนิติรัฐ การคุ้มครองสิทธิประชาชน การรักษาความเป็นกลางและความรับผิดชอบเชิงสถาบัน และความตั้งใจทำงานด้วยความรอบคอบและยึดโยงกับหลักความเป็นธรรม ผลการสนทนาในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญมีกรอบคิดเชิงสถาบันที่ชัดเจนและมีค่านิยมทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับหลักการขององค์กร โดยภาพรวมสะท้อน 3 แกนสำคัญ ได้แก่

(1) ความหมายเชิงสถาบันของศาลรัฐธรรมนูญ คือผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ สิทธิประชาชนและหลักประชาธิปไตย

(2) เหตุผลและหลักคิดในการทำงาน ยึดหลักกฎหมายสูงสุดและการคุ้มครองสิทธิเป็นแกนกลาง

(3) ค่านิยมและความเป็นกลาง เชื่อมั่นในระบบ แต่ตระหนักถึงความท้าทายด้านการรับรู้ของสาธารณะ

ส่วนนี้จึงเป็นฐานสำคัญสำหรับส่วนถัดไปในการทำความเข้าใจข้อจำกัดเชิงกระบวนการช่องว่างการสื่อสาร และการออกแบบข้อเสนอเชิงนโยบายที่ตอบโจทย์ต่อการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

5.1.2 ข้อจำกัดเชิงกระบวนการและเงื่อนไขเชิงระบบที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน

ในส่วนนี้นำเสนอผลการสนทนากลุ่มที่มุ่งสำรวจข้อจำกัดเชิงกระบวนการและเงื่อนไขเชิงระบบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานและการสื่อสารกับประชาชน ผลการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่สะท้อนว่าแม้ศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานภายใต้หลักกฎหมายสูงสุดและมีกลไกคุ้มครองความเป็นอิสระอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่กลับต้องเผชิญข้อจำกัดจำนวนมากที่ฝังอยู่ในกระบวนการพิจารณาคดี โครงสร้างของกฎหมาย และบริบททางสังคมและการเมืองที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง ข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลทั้งต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน การเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ตลอดจนระดับความ

เชื่อมั่นที่สาธารณะมีต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยสามารถสังเคราะห์ได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ ได้แก่ ข้อจำกัดเชิงกระบวนการ และ เงื่อนไขเชิงระบบ

1) ข้อจำกัดเชิงกระบวนการ

(1) ความซับซ้อนของกระบวนการพิจารณาและการตรวจร่างคำวินิจฉัยหลายชั้น ผู้ปฏิบัติงานระบุว่า กระบวนการจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต้องผ่านการตรวจสอบหลายชั้น ทั้งจากผู้รายงานคดี หน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการ และการพิจารณาโดยองค์คณะตุลาการเต็มรูปแบบ ขั้นตอนดังกล่าวออกแบบเพื่อรักษาความถูกต้อง ความเป็นกลาง และความสมบูรณ์ทางกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัตินำไปสู่ความล่าช้าเมื่อเทียบกับความคาดหวังของสาธารณะ ประชาชนที่ไม่เห็นรายละเอียดขั้นตอนภายในอาจมองว่าศาลรัฐธรรมนูญล่าช้า หรือไม่โปร่งใส ทั้งที่ความซับซ้อนดังกล่าวเป็นกลไกคุ้มครองหลักนิติรัฐและมาตรฐานวิชาชีพขององค์กรตุลาการ

(2) ข้อจำกัดของกฎหมายวิธีพิจารณาที่กำหนดให้ประกาศผลก่อนเผยแพร่เหตุผลเต็ม ข้อกำหนดตามกฎหมายวิธีพิจารณาความรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญประกาศผลคำวินิจฉัยก่อนและเผยแพร่คำวินิจฉัยฉบับเต็ม ภายใน 30 วัน เป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่เจ้าหน้าที่ทุกกลุ่มระบุว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดช่องว่างการรับรู้ของประชาชน ในช่วงเวลาที่สาธารณะยังไม่เห็นเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย จึงเกิดการตีความผิด ข้อมูลคลาดเคลื่อน และการโจมตีทางการเมืองโดยง่าย โดยเฉพาะในกรณีคดีสำคัญหรือคดีที่มีผลกระทบต่อฝ่ายทางการเมือง

(3) เขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จำกัดตามกฎหมายและความเข้าใจของประชาชนที่ไม่ตรงกัน แม้ข้อจำกัดเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญจะกำหนดไว้ชัดในรัฐธรรมนูญ แต่ประชาชนจำนวนมากยังมีความคาดหวังเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด เช่น ต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาข้อพิพาทเชิงนโยบาย หรือประเด็นที่ไม่ใช่ปัญหารัฐธรรมนูญโดยตรง ส่วนนี้ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่คุ้มครองสิทธิหรือปฏิเสธการให้ความยุติธรรม ทั้งที่เหตุผลจริงคือข้อจำกัดตามกฎหมาย ไม่ใช่ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่หรือองค์คณะตุลาการ

(4) ขั้นตอนรับคำร้องและการกลั่นกรองเบื้องต้นที่มีเกณฑ์ชัดเจนและเข้มงวด เจ้าหน้าที่ชี้ว่า กระบวนการพิจารณาว่าคำร้องใดสามารถรับเข้าสู่การพิจารณาเป็นกระบวนการที่ต้องใช้หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเข้มงวด เพื่อไม่ให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกใช้เป็นเวทีต่อรองทางการเมือง แม้กระบวนการนี้เป็นส่วนสำคัญในการรักษาความบริสุทธิ์ของระบบตุลาการ แต่ประชาชนจำนวนหนึ่งกลับมองว่าการเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องยุ่งยากหรือเข้าถึงลำบาก ส่งผลต่อทัศนคติและระดับความไว้วางใจต่อศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม

2) เงื่อนไขเชิงระบบ

(1) โครงสร้างและวิธีการสรรหาตุลาการตามรัฐธรรมนูญที่ประชาชนเข้าใจไม่ครบถ้วน แม้กระบวนการสรรหาและการได้มาซึ่งตุลาการจะเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดทุกประการ แต่ประชาชนจำนวนมากรับรู้ระบบดังกล่าวเพียงบางส่วน ผู้ปฏิบัติงานสะท้อนว่าความไม่เข้าใจนี้นำไปสู่การตีความว่า

องค์คณะตุลาการไม่ยึดโยงประชาชนหรือถูกแทรกแซงโดยฝ่ายการเมือง แม้ไม่มีข้อเท็จจริงสนับสนุน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความเป็นจริงเชิงสถาบันและการรับรู้เชิงสังคม

(2) ข้อจำกัดด้านการสื่อสารเชิงสถาบันของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญมีข้อจำกัดทางกฎหมายและจริยธรรมที่ทำให้ไม่สามารถสื่อสารชี้แจงทุกประเด็นต่อสาธารณะได้ โดยเฉพาะประเด็นที่อยู่ระหว่างพิจารณา หรือกรณีที่ฝ่ายการเมืองใช้ข้อมูลบางส่วนโจมตีสถาบัน การที่ศาลไม่สามารถตอบโต้เชิงการเมืองหรือชี้แจงได้ทันท่วงที ทำให้การรับรู้ของประชาชนถูกกำหนดโดยแหล่งข่าวภายนอกซึ่งอาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ข้อจำกัดนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในวงกว้าง

(3) บริบททางการเมืองและสื่อที่เคลื่อนไหวรวดเร็วเกินกว่ากลไกศาลรัฐธรรมนูญจะปรับตัวทัน เจ้าหน้าที่เห็นพ้องกันว่าคดีรัฐธรรมนูญจำนวนมากมีความอ่อนไหวทางการเมือง เมื่อผลคำวินิจฉัยกระทบต่อผลประโยชน์ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด การสื่อสารทางการเมืองและสื่อออนไลน์จะกำหนดความหมายของคำวินิจฉัยอย่างรวดเร็วก่อนเหตุผลทางกฎหมายจะเผยแพร่ ส่งผลให้เกิดอคติความหวาดระแวง และความไม่เชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญขึ้นในทันที แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินตามหลักกฎหมายก็ตาม

(4) ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ปฏิบัติงานสะท้อนอย่างชัดเจนว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาท ขอบเขต และเหตุผลทางกฎหมายของศาลรัฐธรรมนูญมีจำกัด ความรู้ที่ไม่ครบถ้วนนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การตีความบทบาทหรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกิดความคลาดเคลื่อนง่าย โดยเฉพาะเมื่อข้อมูลเกี่ยวกับคดีถูกนำเสนอผ่านช่องทางสื่อที่เน้นความเร็วมากกว่าความถูกต้อง

3) ภาพรวมการวิเคราะห์ช่องว่างที่ฝังอยู่ในระบบและผลต่อความเชื่อมั่น

จากข้อค้นพบทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า ข้อจำกัดเชิงกระบวนการ และเงื่อนไขเชิงระบบมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและส่งผลโดยตรงต่อทัศนคติของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ ประเด็นสำคัญที่พบตามตารางนี้

ตารางที่ 64 สังเคราะห์ช่องว่างเชิงระบบและผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน

ช่องว่างเชิงระบบ	ปรากฏการณ์ช่องว่างที่เกิดขึ้น	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่น
ช่องว่างระหว่างความเป็นจริงเชิงสถาบัน กับการรับรู้ของสาธารณะ	ประชาชนไม่สามารถมองเห็นโครงสร้างการคุ้มครองความเป็นอิสระภายในศาลรัฐธรรมนูญ เช่น ขั้นตอนการพิจารณา ตรวจร่างหลายชั้น และหลักประกันตามรัฐธรรมนูญ ทำให้วิธีคิดภายในองค์กรไม่ถูกแปลงเป็นความเข้าใจของสังคม	ความเชื่อมั่นลดลงเพราะประชาชนประเมินศาลรัฐธรรมนูญจากผลที่เห็น ไม่ใช่เหตุผลและกระบวนการ ส่งผลให้ความเข้าใจไม่เท่าทันความซับซ้อนของระบบตุลาการรัฐธรรมนูญ

ช่องว่างเชิงระบบ	ปรากฏการณ์ช่องว่างที่เกิดขึ้น	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่น
ข้อจำกัดเชิงกฎหมายที่มีเจตนาคุ้มครองศาลรัฐธรรมนูญ แต่กลับส่งผลด้านลบทางการรับรู้	การประกาศผลก่อนเผยแพร่คำวินิจฉัยเต็มตามกฎหมายวิธีพิจารณา ทำให้เกิดสุญญากาศข้อมูลของ ประชาชน ที่เห็นผลแต่ยังไม่เห็นเหตุผล เป็นพื้นที่ที่ข่าวลือและการตีความผิดแพร่กระจายได้ง่าย	เกิดการสงสัยในความโปร่งใสและความเป็นกลาง แม้ข้อจำกัดดังกล่าวมีเจตนาปกป้องมาตรฐานของศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ความเชื่อมั่นถูกบั่นทอนโดยโครงสร้างที่ออกแบบมาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
บริบททางการเมืองที่มีอิทธิพลเหนือการตีความทางกฎหมายของสาธารณะ	คดีจำนวนมากมีความอ่อนไหวทางการเมือง ผลคำวินิจฉัยมักถูกตีความผ่านอคติทางการเมืองก่อนเหตุผลทางกฎหมาย ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนถูกขยายในโลกออนไลน์อย่างรวดเร็ว	การตัดสินตามหลักกฎหมายถูกตีความเป็นเลือกข้างลดความไว้วางใจโดยอัตโนมัติ ความเชื่อมั่นผันผวนตามสถานการณ์ทางการเมืองมากกว่าข้อเท็จจริงเชิงกฎหมาย
ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในด้านรัฐธรรมนูญและบทบาทศาลรัฐธรรมนูญมีจำกัด	ประชาชนจำนวนมากไม่ทราบขอบเขตอำนาจและหลักการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้เกิดความคาดหวังเกินจริง หรือความเข้าใจผิดเกี่ยวกับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ	ช่องว่างความรู้ทำให้เกิดความสงสัยในคำวินิจฉัยได้ง่าย และทำให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกคาดหวังในบทบาทที่ไม่ได้อยู่ในอำนาจ ทำให้ระดับความเชื่อมั่นลดลงอย่างไม่เป็นธรรม

ช่องว่างที่ปรากฏในส่วนนี้ล้วนเป็นผลสืบเนื่องจากโครงสร้างระบบมากกว่าความคลาดเคลื่อนเชิงความหมาย กล่าวคือ ข้อจำกัดเชิงกฎหมายที่กำหนดรูปแบบและกรอบการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ กระบวนการพิจารณาคดีที่ซับซ้อนและต้องผ่านการตรวจสอบหลายชั้น ระบบสื่อสารที่ถูกจำกัดด้วยหลักนิติธรรมและจริยธรรมขององค์กรตุลาการ รวมถึงบริบททางการเมืองภายนอกที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถควบคุมได้ ทั้งหมดนี้ทำให้ความเป็นจริงเชิงสถาบันไม่ถูกถ่ายทอดสู่สาธารณะอย่างครบถ้วนและทันท่วงที ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็น ช่องว่างเชิงโครงสร้าง ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสาธารณะโดยไม่ขึ้นกับคุณภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แต่เป็นผลของเงื่อนไขระบบที่กำกับศาลรัฐธรรมนูญอยู่โดยรอบ

5.1.3 ช่องว่างการรับรู้ระหว่างหลักกฎหมายกับความเข้าใจสาธารณะ

ในส่วนนี้นำเสนอผลการสนทนากลุ่มที่มุ่งระบุจุดเชื่อมต่อระหว่างหลักกฎหมายกับความเข้าใจสาธารณะ ที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ผลการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสะท้อนว่าความท้าทายด้านความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมิได้เกิดจากโครงสร้างการทำงานหรือกระบวนการพิจารณาคดีเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากช่องว่างเชิงความหมายระหว่าง (1) หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดอำนาจ หน้าที่และข้อจำกัดของศาลไว้อย่างชัดเจน กับ (2) วิธีที่ประชาชนทำความเข้าใจบทบาทและการวินิจฉัยของ

ศาลรัฐธรรมนูญผ่านประสบการณ์ การรับข่าวสาร และบริบททางการเมือง ช่องว่างดังกล่าวทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งตีความบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงเชิงกฎหมาย ส่งผลโดยตรงต่อระดับความเชื่อมั่นและทัศนคติที่มีต่อสถาบันตุลาการรัฐธรรมนูญ

1) หลักกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรมระบุว่า กรอบการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญถูกกำหนดโดยบทบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งมีความชัดเจนในหลายด้าน มติวงประชุมส่วนใหญ่สะท้อนว่าหลักการเหล่านี้เป็นกรอบอิสระทางกฎหมายที่ค้ำจุนความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง และเป็นสิ่งที่ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าใจหรือรับรู้ไม่ครบถ้วน โดยสรุปประเด็นได้ 5 ข้อ ดังนี้

(1) ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาเฉพาะปัญหาที่เป็นข้อขัดกันแห่งรัฐธรรมนูญตามเขตอำนาจที่กำหนด

(2) ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถก้าวล่วงไปสู่การตัดสินข้อพิพาทเชิงนโยบายหรือข้อเท็จจริงที่ไม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ

(3) ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถขยายอำนาจของตนเองเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้

(4) คำวินิจฉัยต้องตั้งอยู่บนหลักเหตุผลตามรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่แรงกดดันจากบริบททางการเมือง

(5) การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต้องดำเนินควบคู่กับการรักษาเสถียรภาพของระบอบรัฐธรรมนูญ

2) ความเข้าใจของสาธารณะที่เบี่ยงเบนจากหลักกฎหมาย

จากข้อค้นพบของการสนทนากลุ่ม เจ้าหน้าที่ชี้ว่าความเข้าใจของประชาชนจำนวนหนึ่งไม่ได้ตั้งอยู่บนหลักกฎหมาย แต่เกิดจากความคาดหวังเชิงสังคม ภาพจำทางการเมือง หรือข้อมูลจากสื่อ ทำให้เกิดความหมายใหม่ต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ที่แตกต่างจากสิ่งที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยสรุปประเด็นได้ 4 ข้อ ดังนี้

(1) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญควรแก้ปัญหาความยุติธรรมทุกเรื่อง แม้บางกรณีไม่เข้าข่ายปัญหารัฐธรรมนูญ ประชาชนบางส่วนคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่แทนหน่วยงานอื่น จึงผิดหวังเมื่อศาลรัฐธรรมนูญไม่รับคำร้อง

(2) มองว่าศาลรัฐธรรมนูญควรเป็นผู้แก้ปัญหาการเมือง ประชาชนบางกลุ่มคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ทั้งที่บทบาทนี้ไม่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย เมื่อผลวินิจฉัยไม่ตรงกับความรู้สึก จึงมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเลือกข้าง

(3) เชื่อว่าศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตรวจสอบทุกความละเมิดสิทธิ ความเข้าใจนี้ทำให้เกิดภาพว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่ช่วยแก้ปัญหาทั้งที่เรื่องนั้นอยู่นอกเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

(4) ตีความคำวินิจฉัยผ่านบริบททางการเมือง มากกว่าผ่านเหตุผลกฎหมาย นำไปสู่การตีความคลาดเคลื่อน เช่น มองว่าศาลรัฐธรรมนูญตัดสินด้วยเหตุผลทางการเมือง มากกว่าการวินิจฉัยตามตัวบทกฎหมาย

ตารางที่ 65 ช่องว่างการรับรู้ระหว่างหลักกฎหมายและความคาดหวังของสาธารณะ

หลักที่กฎหมายกำหนด	ความเข้าใจของสาธารณะ	ช่องว่างการรับรู้	ผลต่อความเชื่อมั่น
เขตอำนาจจำกัดเฉพาะเรื่องรัฐธรรมนูญ	คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญแก้ปัญหาทุกเรื่อง	ไม่เข้าใจขอบเขตอำนาจ	ผิดหวังโดยเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ทำงาน
ศาลไม่ก้าวล่วงนโยบายหรือบทบาทฝ่ายบริหารนิติบัญญัติ	คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญต้องจัดการปัญหาการเมือง	ความคาดหวังเกินจริงต่อบทบาท	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองและตัดสินว่าเลือกข้าง
คำวินิจฉัยตั้งบนหลักเหตุผลตามรัฐธรรมนูญ	ประชาชนตีความผ่านข่าวและบริบทการเมือง	เหตุผลเชิงกฎหมายไม่ถูกสื่อสารครบถ้วน	ศรัทธาขึ้นกับการเมือง ไม่ใช่หลักกฎหมาย
ข้อจำกัดทางกฎหมายกำหนดขั้นตอนชัดเจน	ประชาชนมองว่าขั้นตอนมากเกินจำเป็น	ประเมินภาระงานและข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญต่ำกว่าความจริง	มองว่าศาลรัฐธรรมนูญล่าช้าและไม่โปร่งใส

จากตารางสะท้อนผู้ปฏิบัติงานอธิบายว่า ช่องว่างดังกล่าวส่งผลให้เกิดความคาดหวังที่สูงเกินกว่ากฎหมายกำหนด เมื่อศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถปฏิบัติได้ตามความคาดหวังจึงถูกมองว่าละเลยหรือไม่ยุติธรรม ประชาชนตีความคำวินิจฉัยผิดตามบริบทการเมือง ทำให้ความเชื่อมั่นผันผวนตามอารมณ์สาธารณะมากกว่าตามหลักกฎหมาย ทำให้การโจมตีศาลรัฐธรรมนูญเชิงการเมืองมีน้ำหนักมากขึ้น เพราะสาธารณะไม่มีกรอบอ้างอิงทางกฎหมายเพื่อประเมินคำวินิจฉัยอย่างถูกต้อง และลดทอนภาพลักษณ์ความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในคดีที่มีผลกระทบทางการเมืองสูง

เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อค้นพบ พบว่า ช่องว่างระหว่างหลักกฎหมายกับความเข้าใจสาธารณะมีลักษณะเป็น ช่องว่างเชิงความหมาย (Meaning Gap) และ ช่องว่างข้อมูล (Information Gap) ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัยประกอบกัน ได้แก่ ความซับซ้อนของกฎหมายรัฐธรรมนูญ ระบบสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญที่ยังเข้าถึงยากหรืออธิบายเชิงหลักการไม่เพียงพอ ความคาดหวังของสังคมที่วางบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญไว้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนด และบริบทการเมืองที่ส่งผลให้ประชาชนตีความการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญผ่านกรอบทางการเมือง ดังนั้น ช่องว่างดังกล่าวมิใช่ผลจากความล้มเหลวของศาลรัฐธรรมนูญ

แต่เป็นผลจากโครงสร้างข้อมูลและความคาดหวังของสังคมที่ไม่สอดคล้องกับกฎหมาย การเข้าใจช่องว่างนี้จึงเป็นฐานสำคัญของการออกข้อเสนอเชิงกระบวนการและการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นอย่างยั่งยืน

5.1.4 แนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถดำเนินการได้จริงเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่น

ในส่วนนี้นำเสนอผลการสนทนากลุ่มที่มุ่งสังเคราะห์แนวทางเพิ่มความเชื่อมั่นจากประชาชนและประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ โดยไม่กระทบความเป็นอิสระและความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จากผลการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมในข้อคำถามประเด็นเงื่อนไขในการเพิ่มความเชื่อมั่นที่ว่าหากคะแนนของท่านจะเพิ่มขึ้นได้อีก 2 คะแนน สิ่งใดต้องมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งพบว่าความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญถูกกำหนดโดยปัจจัยเชิงระบบหลายประการ ทั้งโครงสร้างกฎหมาย ความซับซ้อนของกระบวนการพิจารณา ข้อจำกัดด้านการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ และความคาดหวังของสาธารณะที่มักไม่สอดคล้องกับขอบเขตอำนาจตามรัฐธรรมนูญ การสังเคราะห์แนวทางในหัวข้อนี้จึงตั้งอยู่บนหลักสำคัญ คือ การเคารพความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ และ การยึดมั่นในหลักกฎหมาย ขณะเดียวกันมุ่งปิดช่องว่างเชิงข้อมูลและความหมาย ที่เป็นสาเหตุหลักของความคลาดเคลื่อนด้านความเชื่อมั่นในสังคมปัจจุบัน ผลการวิเคราะห์นำไปสู่สามแนวทาง (Core Action Domains) ที่สามารถดำเนินการได้จริงภายในทรัพยากรและขอบเขตอำนาจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

1) แนวทางที่ 1 เสริมความชัดเจนของเหตุผลและหลักกฎหมาย

เจ้าหน้าที่สะท้อนอย่างชัดเจนว่า ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าใจขอบเขตอำนาจและหลักเหตุผลเชิงรัฐธรรมนูญที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการวินิจฉัยคดี ส่งผลให้คำวินิจฉัยถูกตีความผ่านบริบททางการเมืองมากกว่าผ่านกรอบกฎหมาย การเสริมความชัดเจนด้านข้อมูลจึงเป็นมาตรการสำคัญที่สุดในการเพิ่มความเชื่อมั่นอย่างยั่งยืน ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ การลดความคลาดเคลื่อนเชิงความหมาย และทำให้ประชาชนเข้าใจบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญบนฐานของกฎหมาย ไม่ใช่การตีความเชิงการเมือง

ตารางที่ 66 เสริมความชัดเจนของเหตุผลและหลักกฎหมาย

ประเด็นพัฒนา	ความเป็นไปได้	ตอบโจทย์ในปัญหา	ผลที่คาดหวัง
การสื่อสารเหตุผลเชิงกฎหมาย	จัดทำเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยฉบับย่อ	ประชาชนตีความคำวินิจฉัยตามข่าวหรือบริบทการเมือง	เข้าใจเหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญอย่างถูกต้องมากขึ้น
ความเข้าใจขอบเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ	ทำเอกสาร What the Court Can Do /What Court Cannot Do	ความคาดหวังเกินจริง เช่น คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญแก้ปัญหาการเมืองทุกเรื่อง	ปรับความคาดหวังของสาธารณะให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

ประเด็นพัฒนา	ความเป็นไปได้	ตอบโจทย์ในปัญหา	ผลที่คาดหวัง
การอธิบายขั้นตอนกฎหมาย	ทำ Infographic อธิบายขอบเขตอำนาจและกระบวนการพิจารณา	ประชาชนมองว่ากระบวนการซับซ้อนโดยไม่เข้าใจบริบท	เห็นภาพรวมของระบบและเข้าใจบทบาทศาลรัฐธรรมนูญได้ง่ายขึ้น
การตอบคำถามที่สังคมเข้าใจผิดบ่อย	พัฒนา Constitutional Q&A	ข่าวคลาดเคลื่อนซ้ำ ๆ ในประเด็นเดียวกัน	ลดความเข้าใจผิดซ้ำซ้อนในระยะยาว

2) แนวทางที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพเชิงกระบวนการและความโปร่งใส

ข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานชี้ชัดว่า ความซับซ้อนและข้อจำกัดของขั้นตอนภายในศาลรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ประชาชนมองไม่เห็น จึงตีความความล่าช้าหรือการตรวจสอบหลายชั้นว่าเป็นความไม่โปร่งใส ทั้งที่ในความเป็นจริงเป็นกลไกสำคัญที่ค้ำจุนความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ การทำให้กระบวนการมองเห็นได้มากขึ้นโดยไม่ละเมิดข้อจำกัดด้านกฎหมายจึงเป็นหัวใจของแนวทางนี้ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การสร้างการรับรู้ที่สมดุลว่ากระบวนการศาลรัฐธรรมนูญมีความรอบคอบ โปร่งใส และยึดหลักกฎหมาย ไม่ถือเป็นความล่าช้าหรือการปกปิดข้อมูล

ตารางที่ 67 เพิ่มประสิทธิภาพเชิงกระบวนการและความโปร่งใส

ประเด็นพัฒนา	ความเป็นไปได้	ตอบโจทย์ในปัญหา	ผลที่คาดหวัง
ความซับซ้อนของขั้นตอนทำงาน	จัดทำแผนภาพขั้นตอนอธิบายขั้นตอนพิจารณาคดี	จากประชาชนที่มองว่ากระบวนการล่าช้าหรือปิดลับ	เข้าใจว่าความละเอียด คือกลไกค้ำจุนความเป็นกลาง
ความโปร่งใสด้านข้อมูล	พัฒนาระบบติดตามสถานะคำร้องตามข้อกฎหมายอนุญาต	ประชาชนไม่รู้ว่าคดีคืบหน้าอย่างไร	เพิ่มความโปร่งใส ลดข่าวลือหรือความคลาดเคลื่อน
การยื่นคำร้องของประชาชน	ปรับปรุงแบบคำร้องให้ใช้ง่ายขึ้น พร้อมคู่มือ	การใช้แบบฟอร์มผิดทำให้กระบวนการช้า	ลดจำนวนคำร้องที่ผิดรูปแบบ ลดภาระศาลรัฐธรรมนูญ
ความเข้าใจต่อขั้นตอนตรวจสอบหลายชั้น	อธิบายจุดที่ต้องตรวจซ้ำด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย	สาธารณะมองว่าการตรวจซ้ำคือความล่าช้า	เข้าใจความจำเป็นของการตรวจสอบหลายระดับ

3) แนวทางที่ 3 เสริมกลไกการสื่อสารเชิงสถาบัน

ช่องว่างระหว่างหลักกฎหมายและความเข้าใจสาธารณะ ส่วนใหญ่เป็นผลจากบริบทการสื่อสารที่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พูดน้อยแต่ถูกกล่าวถึงบ่อย เจ้าหน้าที่เสนอว่าการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญควรถูกสื่อสารผ่านกลไกที่เป็นทางการ โปร่งใส และตั้งอยู่บนความรู้ด้านรัฐธรรมนูญมากกว่าการประชาสัมพันธ์ทั่วไป ประโยชนที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ การลดความคลาดเคลื่อนและการตีความผิดจากข่าวสาร พร้อมสร้างภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันที่เปิดเผย โปร่งใส และตั้งมั่นบนหลักกฎหมาย

ตารางที่ 68 เสริมกลไกการสื่อสารเชิงสถาบัน

ประเด็นพัฒนา	ความเป็นไปได้	ตอบโจทย์ในปัญหา	ผลที่คาดหวัง
การสื่อสารกฎหมายและกระบวนการสู่สาธารณะ	พัฒนาช่องทางสื่อสารที่มุ่งเน้น Constitutional Literacy	ศาลรัฐธรรมนูญถูกตีความผ่านข่าวการเมืองมากกว่ากฎหมาย	ประชาชนมีความรู้รัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้น
ความถูกต้องของข่าวด้านกฎหมาย	สร้างเครือข่ายสื่อมวลชนด้านกฎหมาย	ข่าวคลาดเคลื่อนทำให้เกิดการโจมตีศาลรัฐธรรมนูญ	สื่อรายงานเนื้อหาถูกต้อง ลดความเข้าใจผิด
ความสัมพันธ์ระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับสังคม	จัดอบรมกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับสื่อสาธารณะ	ช่องว่างความรู้พื้นฐานด้านรัฐธรรมนูญ	ยกระดับการสื่อสารอย่างมีหลักการ
ความรับรู้ที่มีต่อบทบาทศาลรัฐธรรมนูญ	จัด Court Open House หรือการเสวนา	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าไกลตัวและปิดลับ	เพิ่มความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่เป็นบวก

4) สรุปภาพรวมของแนวทางเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอทั้งหมดตั้งอยู่บนหลักการสำคัญว่า การสร้างความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญต้องเกิดจากการเข้าใจในบทบาทตามกฎหมาย การมองเห็นกระบวนการอย่างโปร่งใส และ การสื่อสารอย่างมีหลักการ แนวทางที่นำเสนอจึงเน้นการเสริมข้อมูล เพิ่มความเข้าใจ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณะกับศาลรัฐธรรมนูญบนฐานของความเป็นอิสระและหลักกฎหมาย ข้อเสนอนี้สามารถดำเนินการภายในโครงสร้างปัจจุบันของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และมีศักยภาพในการสร้างผลลัพธ์เชิงบวกต่อความเชื่อมั่นในระยะยาวอย่างยั่งยืน ตามตารางนี้

ตารางที่ 69 สามแกนแนวทางเชิงปฏิบัติเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

แกนแนวทาง	ช่องว่างที่ตอบโจทย์	เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์
1. ความชัดเจนของเหตุผลและหลักกฎหมาย	ความคาดหวังเกินจริงและการตีความผิด	ทำให้ประชาชนเข้าใจบทบาทศาลรัฐธรรมนูญอย่างถูกต้อง
2. ประสิทธิภาพและความโปร่งใสของกระบวนการ	ความเข้าใจผิดเรื่องความล่าช้าและการปกปิดลับ	ให้เห็นกลไกตรวจสอบที่รักษาความเป็นกลาง
3. การสื่อสารเชิงสถาบันเพื่อลดความคลาดเคลื่อน	ข่าวคลาดเคลื่อนและความหมายที่ผิดเพี้ยน	ทำให้ข้อมูลที่ถูกต้องแข็งแรงกว่า Narrative การเมือง

แนวทางเชิงปฏิบัติทั้งสามแกนที่นำเสนอ การเสริมความชัดเจนของเหตุผลและหลักกฎหมาย การเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสของกระบวนการ และการพัฒนากลไกสื่อสารเชิงสถาบัน ล้วนตั้งอยู่บนข้อเสนอของผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ตรงกับระบบศาลรัฐธรรมนูญ และตอบโจทย์ช่องว่างเชิงข้อมูลความหมาย และความคาดหวังที่ปรากฏจากผลการสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบ มาตรการเหล่านี้ไม่เพียงเป็นแนวทางที่สามารถดำเนินการได้จริงภายในกรอบกฎหมายและข้อจำกัดขององค์กร แต่ยังมีศักยภาพในการสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องและความไว้วางใจเชิงสถาบันในระยะยาว ท่ามกลางบริบทสังคมที่ซับซ้อนและมีความคาดหวังสูงต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพรวมอย่างครบถ้วน จะนำเสนอบทสรุปภาพรวมของผลการสนทนากลุ่มซึ่งผสานข้อค้นพบจากทุกมิติและชี้ให้เห็นทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของการเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญอย่างรอบด้าน

5.1.5 การวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามตัวแปรในกรอบแนวคิดการวิจัย

จากการวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาจำแนกและวิเคราะห์ตามตัวแปร 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถ (Ability) ความตั้งใจในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม (Benevolence) ความซื่อสัตย์ โปร่งใส (Integrity) และการสร้างการมีส่วนร่วมภาคสาธารณะ (Public Engagement) สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาที่สะท้อนสภาพการณ์ปัจจุบันและข้อจำกัดเชิงระบบได้ดังนี้

1) ความสามารถ (Ability) หรือในที่นี้หมายถึง สมรรถนะและความเชี่ยวชาญเชิงวิชาชีพ

ตัวแปรด้านความสามารถชี้ให้เห็นทักษะ ความรู้ และศักยภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) ความเป็นเลิศเชิงวิชาการและการตรวจสอบหลายขั้นตอน

ผลการสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีวัฒนธรรมการทำงานที่เน้นความรอบคอบอย่างสูงที่สุด มีระบบการทำงานในเชิงเทคนิคที่ใช้การตรวจสอบซ้ำหลายระดับ (Multi-layered checking) ทั้งในด้านงานคดีและงานวิชาการ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลและข้อกฎหมายที่นำเสนอต่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความถูกต้องแม่นยำที่สุด

(2) ความเชี่ยวชาญในการตีความข้อกฎหมาย

เจ้าหน้าที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมองตนเอง ว่ามีทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการวิเคราะห์บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นงานที่ต้องอาศัยประสบการณ์และความเข้าใจในบริบทเชิงสถาบันอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการทำคดี การค้นคว้าข้อกฎหมาย และการวิเคราะห์รัฐธรรมนูญนี้มักถูกใช้เฉพาะภายในห้องทำงาน หรือปรากฏอยู่ในเอกสารทางกฎหมายที่ใช้พิจารณากันภายในเท่านั้น ยังไม่ได้ถูกนำมาปรับเปลี่ยน (Transform) ให้กลายเป็นรูปแบบที่คนทั่วไปเข้าถึงได้ เช่น การสรุปประเด็นให้เข้าใจง่าย การทำภาพอินโฟกราฟิก หรือการอธิบายเหตุผลเบื้องหลังในภาษาที่ชาวบ้านเข้าใจได้อย่างง่าย ส่งผลให้ประชาชนไม่มีโอกาสได้เห็น “กระบวนการใช้สติปัญญา” (Intellectual Process) หรือความทุ่มเทในการค้นคว้าที่อยู่เบื้องหลัง ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในมาตรฐานการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

2) ความตั้งใจในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม (Benevolence) ซึ่งเป็นเจตจำนงในการทำหน้าที่เพื่อสังคม สะท้อนถึงความมุ่งหมายของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อคุ้มครองหลักนิติธรรมและผลประโยชน์ของประชาชน

(1) การยึดถือหลักความเป็นกลางเป็นเป้าหมายสูงสุด

เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภายใต้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ระบุว่าเป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ คือ การรักษาความเป็นกลาง (Neutrality) และความอิสระ เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความและประชาชนทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกันตามกรอบของรัฐธรรมนูญ เจตจำนงนี้ถือเป็นรากฐานของความตั้งใจดี (Benevolence) ที่มุ่งรักษาเสถียรภาพของนิติรัฐมากกว่าการตอบสนองต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(2) ช่องว่างความคาดหวัง (Expectation Gap)

แม้บุคลากรของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อพิทักษ์ประโยชน์สาธารณะและรักษาหลักนิติธรรมอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางบริบททางสังคมที่มีความเชื่อทางการเมืองที่เข้มข้น และมีความคาดหวังต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาการสื่อสารเชิงรุกเพื่อลดความคลาดเคลื่อนในการรับรู้ และสร้างความเข้าใจที่สอดคล้องกันระหว่างเจตนารมณ์เชิงสถาบันกับการตีความของภาคประชาชน

3) ความซื่อสัตย์ โปร่งใส (Integrity) หมายความถึง ความยึดมั่นในหลักการและขั้นตอนที่ตรวจสอบได้

ตัวแปรนี้พิจารณาจากความซื่อตรงต่อวิชาชีพและความโปร่งใสของกระบวนการภายในที่นำไปสู่คำวินิจฉัย โดยพิจารณาในรายละเอียด ดังนี้

(1) วัฒนธรรมวิชาชีพที่เข้มงวด

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ สะท้อนว่าภายใต้การดำเนินงานขององค์กรมีการยึดถือค่านิยมร่วมกันในการทำงานตามหลักกฎหมาย (Rule-based) อย่างเคร่งครัด โดยความซื่อสัตย์สุจริตนี้ สะท้อนผ่านกระบวนการทำคดีที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการแทรกแซงโดยง่าย เนื่องจากมีการแบ่งหน้าที่และโครงสร้างการตรวจสอบที่มั่นคง

(2) ช่องว่างเชิงกระบวนการ (Process Gap)

ปัญหาสำคัญที่พบจากการสนทนากลุ่ม คือ แม้กระบวนการภายในจะมีความซื่อตรงสูง แต่กระบวนการเหล่านั้นมักเป็น “กระบวนการที่มองไม่เห็น” จากสายตาประชาชนหรือคนภายนอก ความซับซ้อนของขั้นตอนในการพิจารณาวินิจฉัย และตัดสินคดี ทำให้ประชาชนหรือคนภายนอกเกิดความสงสัยในความโปร่งใส เนื่องจากประชาชนไม่สามารถเข้าถึงหรือทำความเข้าใจขั้นตอนที่ซับซ้อนเหล่านั้นได้

4) การสร้างการมีส่วนร่วมภาคสาธารณะ (Public Engagement) ในที่นี้หมายถึง การสื่อสารและการเชื่อมต่อกับสังคม

ตัวแปรนี้ถือเป็นประเด็นที่มีความท้าทายมากที่สุด เนื่องจากเป็นตัวแปรที่สะท้อนถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ช่องว่างทางการสื่อสารและความหมาย (Communication Gap)

ผลการสนทนากลุ่ม ชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันการสร้างการมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับจำกัด ข้อมูลที่สื่อสารออกไปมักเป็นภาษาทางกฎหมายที่แม่นยำ แต่อาจเข้าใจยากสำหรับประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีความรู้ด้านกฎหมาย ทำให้เกิดภาวะที่ข้อมูล “ถูกต้องแต่ไม่เข้าถึงใจ” ส่งผลให้ประชาชนเลือกที่จะรับรู้คำวินิจฉัยผ่านการตีความของสื่อหรือนักการเมือง แทนที่จะรับรู้จากศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง

(2) ข้อจำกัดในการตอบโต้และชี้แจง

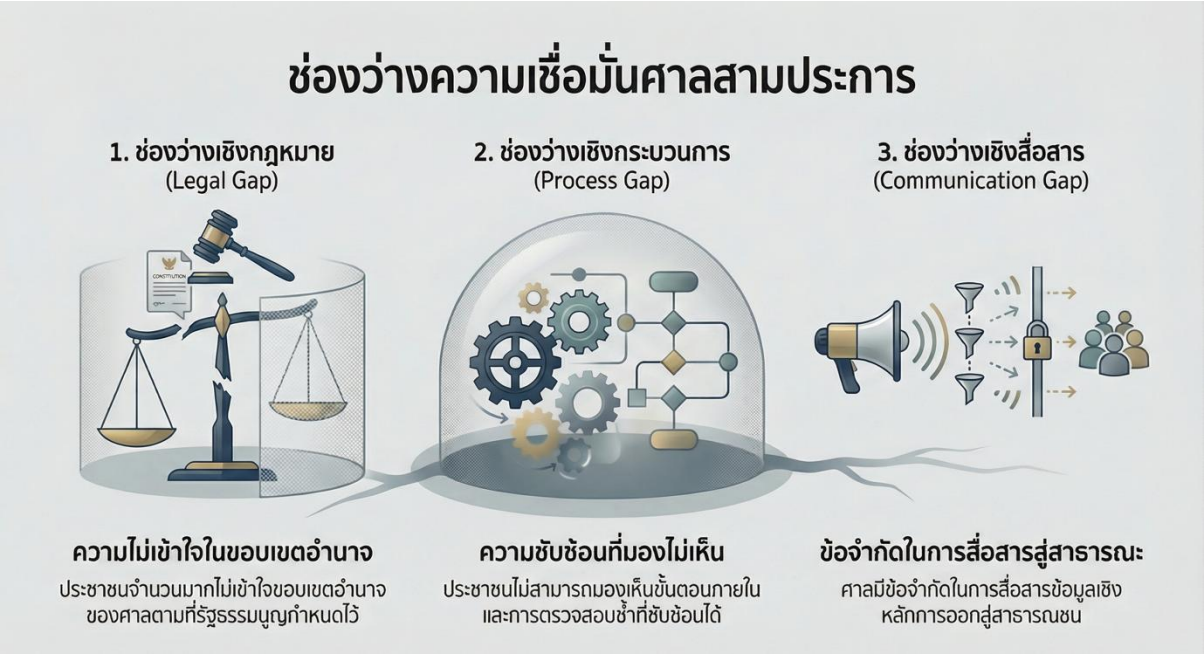
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการสร้างความเข้าใจกับประชาชน โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งทางการเมืองสูง เนื่องจากบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่ต้องรักษาความเป็นกลางและไม่สามารถแสดงความคิดเห็นเกินขอบเขตของกฎหมายได้ (Judicial Restraint) ทำให้เมื่อมีข้อสงสัยเกิดขึ้นในสังคม ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่สามารถออกมาชี้แจงหรือตอบโต้ข้อมูลได้อย่างทันท่วงที การข้อจำกัดด้านการสื่อสารนี้เองที่กลายเป็นช่องว่างสำคัญ ทำให้ประชาชนเกิดความไม่เข้าใจและส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อสถาบันได้โดยง่าย

(3) แนวทางการพัฒนา

ผลการวิเคราะห์จากการสนทนากลุ่มของผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสะท้อนว่า การสร้างการมีส่วนร่วมที่แท้จริงไม่จำเป็นต้องปรับบทบาทหรือโครงสร้างศาลรัฐธรรมนูญ แต่ต้องเปลี่ยนจากการให้ข้อมูลเพียงด้านเดียว (Dissemination) เป็นการสร้าง “จุดเชื่อมต่อความหมาย” เพื่ออธิบายว่าหลักกฎหมายในคำวินิจฉัยนั้นเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของประชาชนอย่างไร

5.1.6 สรุปภาพรวมของผลการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมสะท้อนภาพรวมสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อมั่นผ่านการรับรู้ บทบาท และความท้าทายของศาลรัฐธรรมนูญในบริบทการทำงานจริง โดยเจ้าหน้าที่ทุกกลุ่มเน้นย้ำหลักการความเป็นอิสระและเป็นกลาง เป็นแกนกลางของการปฏิบัติงาน และยืนยันว่าโครงสร้างและกระบวนการพิจารณาคดีถูกออกแบบให้เป็นไปตามหลักนิติรัฐและกลไกตรวจสอบหลายระดับเพื่อค้ำจุนความเที่ยงธรรม อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผ่านมุมมองของผู้ปฏิบัติงาน พบว่า สังคมมีความคาดหวังและการตีความบทบาทของศาลที่แตกต่างจากกรอบทางกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในปัจจุบัน ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นช่องว่างเชิงโครงสร้างสามประการที่เป็นรากฐานของความคลาดเคลื่อนด้านความเชื่อมั่น ตามภาพที่ 20

ภาพที่ 20 ช่องว่างเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อความเชื่อมั่น

ในภาพได้สะท้อนช่องว่างเชิงโครงสร้าง ดังนี้ (1) ช่องว่างเชิงกฎหมาย (Legal Gap) ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนจำนวนมากไม่เข้าใจขอบเขตอำนาจของศาลตามรัฐธรรมนูญ จนเกิดความคาดหวังเกินจริงหรือเกิด

การตีความคำวินิจฉัยผ่านกรอบทางการเมือง มากกว่าจะตั้งอยู่บนหลักเหตุผลเชิงกฎหมาย (2) ช่องว่างเชิงกระบวนการ (Process Gap) อันเกิดจากความซับซ้อนของขั้นตอนภายในและการตรวจสอบซ้ำหลายระดับที่ประชาชนไม่สามารถมองเห็นได้ ทำให้การปฏิบัติงานที่มุ่งรักษาความเป็นกลางกลับถูกมองว่าเป็นความล่าช้าหรือความไม่โปร่งใส และ (3) ช่องว่างเชิงสื่อสารและความหมาย (Communication Gap) ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดของศาลในการสื่อสารข้อมูลเชิงหลักการออกสู่สาธารณะ ขณะที่คำวินิจฉัยมักถูกนำไปตีความผ่านกระแสข่าวสารและบริบทการเมือง ทำให้เกิดเชิงลบที่เบี่ยงเบนจากข้อเท็จจริงในเชิงกฎหมาย

แม้จะมีความท้าทายดังกล่าว ผลการสนทนากลุ่มยังชี้ให้เห็นจุดแข็งเชิงสถาบันที่สำคัญ ได้แก่ ความรอบคอบของกระบวนการพิจารณา การจัดโครงสร้างตรวจสอบหลายชั้นที่มั่นคง และวัฒนธรรมวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ที่ยึดมั่นในหลักกฎหมายและความเป็นกลาง จุดแข็งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถต่อยอดไปสู่การยกระดับการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลแก่ประชาชนให้เข้าใจบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญได้ถูกต้องมากขึ้น โดยไม่กระทบหลักการความเป็นอิสระขององค์กร

การสังเคราะห์ภาพรวมของผลการสนทนากลุ่มจึงนำไปสู่ข้อสรุปเชิงยุทธศาสตร์ว่า การเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องปรับบทบาทหรือโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ แต่จำเป็นต้องเชื่อมโยงความหมายระหว่างหลักกฎหมายกับการรับรู้ของสังคม ผ่านการเพิ่มความชัดเจนของเหตุผลเชิงกฎหมาย การทำให้กระบวนการพิจารณาคดีมองเห็นได้มากขึ้นในระดับที่เหมาะสม และการสื่อสารเชิงสถาบันที่เข้มแข็งและเป็นระบบ การเข้าใจปัจจัยและช่องว่างทั้งสามระดับดังกล่าวจึงเป็นฐานข้อมูลสำคัญและเป็นฐานรองรับข้อเสนอเชิงกระบวนการและเชิงการสื่อสารต่อไป

5.2 ผลการสนทนากลุ่มย่อยในกลุ่มประชาชนทั่วไป (Trustor)

การสนทนากลุ่มประชาชน ในฐานะของผู้รับสื่อและเป็นผู้ให้ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ (Trustor) มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังมุมมองของประชาชนต่อความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ในบทบาทและหน้าที่การทำงานของศาลรัฐธรรมนูญใน 5 ด้านสำคัญ ประกอบด้วย ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ด้านความเป็นอิสระ ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม และด้านการดำเนินงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยมุ่งทำความเข้าใจโครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในช่วงวัย อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย เพื่อให้เห็นภาพรวมของการรับรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวัง รวมถึงปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อไปสู่แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญตามที่ประชาชนคาดหวังไว้ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อบทบาทตามรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมใช้วิธีที่คำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์ ได้แก่ ช่วงวัย อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับการรับรู้ข่าวสาร แบ่งเป็น 7 กลุ่มตามภูมิภาค (เหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ ตะวันออก ตะวันตก และกรุงเทพมหานคร) ภูมิภาคละ 8–10 คน ใช้การสนทนากลุ่มแบบออนไซต์ จำนวน 2

แห่ง และออนไลน์ผ่าน Zoom Application จำนวน 5 แห่ง เครื่องมือประกอบการสนทนากลุ่มใช้รูปแบบผสม (กระดาษ Flip chart สติ๊กเกอร์ Post-it) และ Menti-poll เป็นเครื่องมือประกอบการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสะท้อนมุมมองอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ

โครงสร้างของกิจกรรมประกอบด้วย 5 ช่วงหลัก ได้แก่

1) การสร้างความเข้าใจร่วมและข้อตกลงเบื้องต้น การทำความรู้จักผ่าน Ice-breaker

2) การรับรู้บทบาทของศาล

3) การประเมินระดับความเชื่อมั่น ทั้งในภาพรวม และการอำนวยความยุติธรรม 5 ด้าน

4) การอภิปรายเงื่อนไขที่ทำให้คะแนนเพิ่มขึ้น สะท้อนมุมมองความคาดหวัง

5) การจัดลำดับข้อเสนอที่ประชาชนเห็นว่ามีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

กระบวนการทั้งหมดมุ่งเน้นความเป็นกลาง ความเคารพความเห็นต่าง และส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมสามารถสะท้อนประสบการณ์ของตนได้อย่างปลอดภัยและเป็นธรรมชาติ และเพื่อให้การนำเสนอผลเป็นระบบและสะท้อนมุมมองของประชาชนได้อย่างครบถ้วน จึงได้จัดผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามโครงสร้างและกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1) การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

2) ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

3) ปัจจัยที่อาจส่งผลต่อความลังเลหรือไม่มั่นใจ

4) ช่องว่างด้านการรับรู้ระหว่างประชาชนกับหลักกฎหมาย

5) ข้อเสนอที่ประชาชนเห็นว่าควรดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

กรอบการนำเสนอนี้ช่วยให้เห็นลักษณะการรับรู้ของประชาชนอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากภาคสนามเป็นฐาน สำหรับการพัฒนางานสื่อสารและการสร้างความเข้าใจของศาลรัฐธรรมนูญต่อสาธารณะต่อไป

ผลการศึกษาโดยสรุปในแง่ของการรับรู้ของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ประชาชนทุกภูมิภาคมีการรับรู้ถึงสถานะเชิงสถาบัน (Institutional Status) ของศาลรัฐธรรมนูญในระดับที่สูงมาก โดยมองว่าเป็นองค์กรสูงสุดที่มีอำนาจชี้ขาด อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นที่ต้องพัฒนาเพื่อลดช่องว่างระหว่างสถาบันกับประชาชน ดังนี้

1) **มิติการรับรู้และความเชื่อมโยงกับประชาชน** โดยประชาชนภาคเหนือและภาคกลางยอมรับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญว่าเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ แต่ในขณะเดียวกันยังรู้สึกว่าบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในชีวิตประจำวันยังไม่มีความชัดเจน หรือเป็นเรื่องที่ห่างไกลจากการเข้าถึงและใช้บริการการอำนวยการจริง

2) **ช่องว่างของข้อมูลและการสื่อสาร** ประชาชนในหลายพื้นที่ เช่น ภาคตะวันตกและภาคใต้ สะท้อนว่าภาษาทางกฎหมายที่ใช้มีความซับซ้อนและเข้าใจยาก อีกทั้งช่องทางสื่อสารหลักของประชาชนคือสื่อสังคมออนไลน์และ TikTok ซึ่งอาจทำให้ขาดข้อมูลแลการสื่อสารที่ครบถ้วน สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการสื่อสารเชิงรุก (Proactive Communication) ที่ย่อยข้อมูลให้ง่ายต่อความเข้าใจประชาชนทั่วไป

3) **การเชื่อมโยงกับบริบททางการเมือง** ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตกมีการรับรู้และความเข้าใจที่ผูกติดกับเหตุการณ์ทางการเมืองค่อนข้างเด่นชัด ซึ่งส่งผลให้การยอมรับในคำวินิจฉัยขึ้นอยู่กับการรับรู้และมุมมองทางการเมืองมากกว่าเพียงผลคำวินิจฉัยของคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสิน

4) **การเข้าถึงเชิงโครงสร้าง** ประชาชนภาคตะวันออกและกรุงเทพมหานคร มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่มีความสำคัญสูงแต่เข้าถึงยาก โดยประชาชนจำนวนมากยังไม่ทราบขั้นตอนกระบวนการและขอบเขตอำนาจในการอำนวยความยุติธรรมและขอความคุ้มครองด้านสิทธิของประชาชน

ในส่วนของปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่นจากภาพรวมของการสนทนากลุ่มได้สะท้อนถึง ทุนทางสถาบัน (Institutional Capital) ที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถนำไปต่อยอดเพื่อสร้างความไว้วางใจที่ยั่งยืนได้ ดังนี้

1) **ความเชี่ยวชาญเชิงวิชาชีพ** ประชาชนในภาคใต้ ภาคตะวันตก กรุงเทพมหานครและปริมณฑลแสดงความเชื่อมั่นสูงต่อระดับความรู้และความสามารถของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นความเชื่อมั่นบนพื้นฐานของความสามารถที่เป็นรากฐานสำคัญของระบบตุลาการ

2) **บทบาทการเป็นที่พึ่งสุดท้าย** ในภาคกลางและภาคตะวันออก ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นกลไกสำคัญในการชี้ขาดข้อพิพาทเมื่อกลไกอื่นไม่สามารถหาข้อยุติได้ ซึ่งส่งเสริมภาพลักษณ์การเป็นผู้สร้างเสถียรภาพให้กับระบบการปกครอง

3) **ความคาดหวังต่อความเป็นกลางและอิสระ** แม้ในบางพื้นที่จะมีความกังวลต่อความเป็นกลางและเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ประชาชนทุกภาคยังคงมีความคาดหวังเชิงบวก ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถใช้หลักกฎหมายเดียวกันกับทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม ความคาดหวังนี้คือ พื้นที่ทางความหวังที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถฟื้นฟูความเชื่อมั่นผ่านการแสดงออกถึงความโปร่งใส

4) **ศักยภาพในการเป็นพื้นที่ฉันทามติ** ประชาชนภาคกลางมองว่าศาลรัฐธรรมนูญสามารถเป็นพื้นที่ที่ช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองได้ ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหวังเห็นบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพในระดับโครงสร้างมากขึ้น

5) **การพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารเพื่อสร้างความเชื่อมโยง** โดยประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลชี้ชัดว่า ความเชื่อมั่นสามารถเพิ่มขึ้นได้ผ่านการปรับปรุงการสื่อสารเชิงองค์กรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้มีความชัดเจนและอธิบายเหตุผลของกระบวนการวินิจฉัยตัดสินได้ดีขึ้น

โดยสรุปแล้ว การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาประชาชนทุกภูมิภาคตั้งอยู่บนความคาดหวังต่อความชอบธรรมเชิงสถาบัน (Institutional Legitimacy) ที่สูงมาก แนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือ การเปลี่ยนจากการรับรู้ในมิติเชิงอำนาจ ไปสู่ การรับรู้ในมิติเชิงการคุ้มครองสิทธิ โดยนำความ

เชี่ยวชาญทางกฎหมายที่มีอยู่แล้วสูงมากเป็นต้นทุนสำคัญ และใช้การสื่อสารเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับประชาชน

ทั้งนี้ มีรายละเอียดผลการจัดสนทนากลุ่มของประชาชนในแต่ละภูมิภาค ดังต่อไปนี้

5.2.1 ผลการจัดสนทนากลุ่มในกลุ่มประชาชนภูมิภาคเหนือ

การสนทนากลุ่มเพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2569 เวลา 14.30 - 16.00 น. ผ่านรูปแบบออนไลน์ Zoom Application โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 9 คน ประกอบด้วยอาชีพเกษตรกร แม่บ้าน อาชีพอิสระ/รับจ้าง พนักงานจบใหม่ ประธานชุมชน ข้าราชการ พนักงาน/ลูกจ้างราชการ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างการยอมรับในเชิงอุดมคติต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักที่มีความสำคัญยิ่งต่อรัฐ กับความรู้สึกถึงระยะห่างในเชิงปฏิบัติซึ่งเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านประสบการณ์ตรงและการเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการทางกฎหมาย

ในภาพรวม ประชาชนผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจและสามารถจดจำบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญได้ในระดับกว้าง และยังคงมีระดับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม ยังคงปรากฏประเด็นความไม่ชัดเจนในรายละเอียดเชิงเทคนิค โดยเฉพาะขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่เฉพาะเจาะจง รวมถึงช่องทางที่เป็นรูปธรรมในการเข้าถึงกระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญในมิติที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าความศรัทธาในเชิงสถาบันนั้นมีความมั่นคงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หากแต่ต้องการเติมเต็มด้วยข้อมูลข่าวสารที่เรียบง่ายและเข้าถึงได้ เพื่อเปลี่ยนความเข้าใจในระดับอุดมคติให้กลายเป็นการรับรู้ที่มีความเชื่อมโยงกับภาคประชาชนอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1) การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(1) สถานการณ์การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

จากการสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนภาพจำที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ชุดความคิดของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มที่สะท้อนถึงระดับการรับรู้ที่แตกต่างกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การรับรู้เชิงอุดมคติและหลักการ ผู้เข้าร่วมกลุ่มนี้เลือกใช้คำที่สะท้อนถึงความเชื่อมั่นในเชิงบวก เช่น “ความถูกต้องชอบธรรม” “ความยุติธรรม” และ “ความซื่อสัตย์” รวมถึงมองว่าเป็นองค์กรหลักที่ทำหน้าที่วินิจฉัยรัฐธรรมนูญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนเห็นความสำคัญของสถาบันในฐานะผู้คุมกฎกติกาทางกฎหมายสูงสุดของประเทศ

กลุ่มที่ 2 ข้อจำกัดด้านความรู้และความคุ้นเคย ในอีกด้านหนึ่ง ปรากฏชุดคำตอบที่สะท้อนถึงระยะห่าง เช่น “ไม่รู้จัก” หรือ “เคยได้ยินชื่อแต่ไม่รู้หน้าที่” โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรและประชาชนที่ไม่มีประสบการณ์ในกระบวนการยุติธรรม ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างด้านความเข้าใจในเชิงลึกและการเข้าถึงข้อมูลในระดับพื้นที่

ในมุมมองของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ ศาลรัฐธรรมนูญถูกจำกัดภาพลักษณ์อยู่ในฐานะองค์กรที่ดูแลคดีการเมือง และการตรวจสอบอำนาจรัฐเป็นหลัก มากกว่าจะเป็นสถาบันที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวัน แม้ประชาชนจะยอมรับว่าศาลมีหน้าที่รักษาความถูกต้องของระบบการเมือง แต่การรับรู้นี้ยังคงอยู่ในระดับนามธรรม ส่งผลให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ โดยพบว่า ยังมีประชาชนบางส่วนเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าศาลรัฐธรรมนูญอาจมีอำนาจพิจารณาคดีทั่วไป เช่น คดีอุบัติเหตุหรือข้อพิพาทส่วนบุคคล

ความไม่ชัดเจนในการเปรียบเทียบบทบาทระหว่างศาลประเภทต่าง ๆ ทำให้เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชีวิตจริง ประชาชนมักจะนึกถึงหน่วยงานที่ใกล้ชิดมากกว่าอย่าง ตำรวจ ศาลยุติธรรม หรือศูนย์ดำรงธรรม ภาวะดังกล่าวส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกจัดวางอยู่ในสถานะสถาบันที่ “อยู่สูงและไกลตัว” ในเชิงความรู้สึกและการใช้งานจริงของประชาชน

(2) ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

ช่องทางการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือส่วนใหญ่ยังคงยึดโยงอยู่กับสื่อมวลชนกระแสหลัก โดยเฉพาะโทรทัศน์ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่ายและมีความคุ้นเคยในระดับครัวเรือน ขณะที่สื่อออนไลน์สมัยใหม่ เช่น TikTok กลายเป็นแพลตฟอร์มสำคัญที่ประชาชนใช้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงควบคู่กันไป ส่วนสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ เช่น Facebook และ Line มีระดับการใช้งานรองลงมาตามลำดับ

ในทางกลับกัน ช่องทางสื่อสารที่เป็นทางการของภาครัฐ อาทิ หนังสือเวียนหรือการแนบ QR Code กลับถูกมองว่าเป็นช่องทางสร้างการรับรู้ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ราชการหรือกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐเท่านั้น ยังขาดระบบการส่งต่อข้อมูลที่มีประสิทธิภาพไปสู่ประชาชนในวงกว้าง นอกจากนี้ อุปสรรคสำคัญที่ทำให้ข้อมูลจากศาลรัฐธรรมนูญดูห่างเหินจากวิถีชีวิตประชาชนในพื้นที่ คือการใช้ภาษากฎหมายที่มีความซับซ้อนสูงและมีความเป็นทางการมากเกินไป ส่งผลให้แม้ประชาชนจะรับรู้ถึงการมีอยู่และความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในระดับโครงสร้าง แต่ในมิติความเข้าใจเชิงลึกและขั้นตอนเชิงปฏิบัตินั้นยังคงมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารให้เข้าถึงบริบทของชุมชนได้อย่างแท้จริง

ตารางที่ 70 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในภาคเหนือ

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบจากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
การรับรู้เชิงคุณค่าและหลักการ	ประชาชนบางส่วนเชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรม ความถูกต้องตามกฎหมาย และการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	สะท้อนการยอมรับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในเชิงอุดมคติและในฐานะสถาบันหลักของรัฐ

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบจากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
การรับรู้ด้านบทบาทและขอบเขตอำนาจ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับคดีรัฐธรรมนูญและคดีการเมืองเป็นหลัก ขณะที่บทบาทต่อชีวิตประจำวันของประชาชนยังไม่ชัดเจน	ทำให้ประชาชนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญในระดับโครงสร้าง แต่มีความห่างไกลในเชิงการใช้งานจริง
การรับรู้ด้านความรู้และความเข้าใจ	ผู้เข้าร่วมบางส่วนไม่สามารถอธิบายหน้าที่หรือความแตกต่างระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับศาลอื่นได้อย่างชัดเจน	สะท้อนช่องว่างด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับระบบตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
การรับรู้ผ่านช่องทางสื่อสาร	ข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญได้รับรู้ผ่านโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ TikTok มากกว่าช่องทางของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง	ส่งผลให้การรับรู้ของประชาชนขึ้นอยู่กับการนำเสนอของสื่อ และอาจขาดบริบทเชิงกระบวนการ
การรับรู้ด้านความใกล้ชิดและการเข้าถึง	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันที่มีความเป็นทางการสูง และไม่ใช่พื้นที่ที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ง่าย	ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว แม้จะรับรู้ถึงความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในระดับประเทศ

จากประเด็นที่พบในการสนทนากลุ่มสะท้อนให้เห็นว่า โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือมีลักษณะตั้งอยู่บนการยอมรับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในเชิงหลักการและสถาบันหลักของรัฐ ขณะเดียวกันยังคงมีช่องว่างด้านความเข้าใจเชิงบทบาท การเข้าถึงข้อมูล และความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์ตรงกับกระบวนการยุติธรรม ช่องว่างดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะและการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทและขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นของประชาชนให้มากขึ้น

2) สถานการณ์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

การรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ความเชื่อมั่นจากประชาชนที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การมองความเชื่อมั่นในภาพรวม การมองความเชื่อมั่นในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนร่วม การดำเนินงานด้านธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยท้าทายความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

(1) สถานการณ์ด้านความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อคำถามเมื่อสอบถามถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการให้คะแนนที่มีระดับตั้งแต่ 1 – 10 โดย 1 หมายถึง เชื่อมั่นน้อยที่สุด และ 10 หมายถึง เชื่อมั่นมากที่สุด จากการสนทนากลุ่มภาคเหนือ พบว่า ประชาชนมีระดับความเชื่อมั่นในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 7 – 9 คะแนน และมีรายละเอียดตามด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้

(1.1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ผลการศึกษาพบความเข้าใจที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงเกี่ยวกับมิติการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยประชาชนกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่กระทำได้ง่าย เนื่องจากความเข้าใจผิดที่ว่าหน่วยงานศาลต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในระดับจังหวัดคือส่วนหนึ่งของศาลรัฐธรรมนูญ ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนจำนวนมากยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ รวมถึงความแตกต่างระหว่างบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับศาลยุติธรรมหรือศาลอื่น ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค

ในขณะเดียวกัน ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งกลับมีความเห็นที่สวนทางกัน โดยมองว่าการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่ยากและซับซ้อน ปัญหาหลักเกิดจากการขาดความรู้เรื่องช่องทางในการสื่อสารหรือการยื่นเรื่องร้องเรียน ประชาชนยังมีความลังเลและไม่แน่ใจว่าประเด็นความเดือดร้อนในลักษณะใดที่อยู่ในเกณฑ์พิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงยังขาดคำแนะนำที่ชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนปฏิบัติว่าเมื่อเกิดเรื่องขึ้นแล้วจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อ ช่องว่างทางความรู้เหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกห่างเหินและไม่กล้าที่จะใช้สิทธิของตนเองผ่านกลไกที่มีอยู่

(1.2) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือยังคงมีความคลางแคลงใจและมองว่ากระบวนการทำงานบางส่วนยังขาดความชัดเจน โดยทัศนคติดังกล่าวถูกหล่อหลอมจากการรับฟังบทสรุปและบทวิเคราะห์จากสื่อมวลชนเป็นหลัก มากกว่าการศึกษาเหตุผลเชิงลึกจากคำวินิจฉัยโดยตรง เมื่อผลการตัดสินไม่สอดคล้องกับความคาดหวังหรือ “ไม่ตรงใจ” จึงนำไปสู่การตั้งคำถามถึงความเที่ยงธรรมและความเป็นกลาง โดยมีการตั้งข้อสังเกตในทำนองว่าอาจมีการเลือกปฏิบัติหรือการกลั่นแกล้งทางการเมืองเกิดขึ้นหรือไม่ แม้ในภาพรวมประชาชนจะยังคงเชื่อมั่นว่าผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญควรมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ก็ตาม

นอกจากนี้ ยังพบปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ คือ การเกิด “ความรู้สึกเพิกเฉย” ในประชาชนบางกลุ่ม ซึ่งระบุว่าไม่อยากติดตามหรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากมองว่าเป็นประเด็นที่ไกลตัวและไม่ใช่เรื่องที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวันของตนเอง ความรู้สึกห่างเหินนี้เมื่อผสมผสานกับการตัดสินที่บางครั้งขัดกับความรู้สึกของสังคม จึงกลายเป็นความท้าทายสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อความเป็นอิสระของสถาบัน

สถานการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารเพียงผลการตัดสินคดีอาจไม่เพียงพอ แต่จำเป็นต้องมีการเปิดเผยกระบวนการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้มากขึ้น รวมถึงการปรับทัศนคติเพื่อให้ประชาชนเห็นว่าความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญนั้นแท้จริงแล้วมีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทุกคน ไม่ใช่เพียงแค่เรื่องของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

(1.3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ในมุมมองของประชาชนภาคเหนือส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่พึ่งสุดท้ายในการปกป้องสิทธิพลเมือง โดยมีความเชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยคุ้มครองไม่ให้ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบจากอำนาจรัฐหรือข้อกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ความเชื่อมั่นนี้มีรากฐานมาจากภาพลักษณ์ของความซื่อสัตย์สุจริตและความยุติธรรมที่สถาบันมีต่อภาคประชาชน ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางความศรัทธาที่สำคัญอย่างยิ่ง

แม้ประชาชนจะมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิทักษ์สิทธิเสรีภาพที่มีความเที่ยงตรง แต่ความคาดหวังในระยะยาวคือการเห็นบทบาทการคุ้มครองนี้แปรเปลี่ยนจาก “หลักการ” มาเป็นการปฏิบัติที่เข้าถึงได้จริงในวงกว้าง การรักษามาตรฐานความซื่อสัตย์และการตัดสินที่ตั้งอยู่บนความยุติธรรมอย่างสม่ำเสมอจึงเป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยสร้างและดำรงความไว้วางใจนี้ให้คงอยู่ และทำให้ประชาชนรู้สึกมั่นใจว่าเมื่อสิทธิพื้นฐานของตนถูกละเมิด ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นสถาบันที่อำนวยความยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม

(1.4) ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม

ในมิติของการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม ประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือมองในทิศทางเดียวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยมีความเชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญ คือกลไกหลักในการทำหน้าที่เป็น “เกราะป้องกัน” เพื่อไม่ให้ภาคส่วนใดหรือกลุ่มผลประโยชน์ใด เข้ามาแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ชอบหรือเอารัดเอาเปรียบสังคมในภาพรวม การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในด้านนี้จึงถูกมองว่าเป็นหัวใจสำคัญของการรักษาความสมดุล และความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ

ประชาชนให้ความสำคัญกับการที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้อำนาจตรวจสอบเพื่อยับยั้งการกระทำที่อาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อส่วนรวม โดยเชื่อว่าความซื่อสัตย์สุจริตของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นหลักประกันว่า ทรัพยากร สิทธิชุมชน และประโยชน์สาธารณะจะได้รับการปกป้องภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(1.5) ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ในส่วนของการดำเนินงานเชิงธุรการมุ่งเน้นไปที่การสร้างการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ประชาชนในภาคเหนือสะท้อนมุมมองว่ารูปแบบการสื่อสารในปัจจุบันยังมีความเข้าใจได้ยากและเข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายเท่าที่ควร เนื่องจากข้อจำกัดเชิงกายภาพที่ศาลรัฐธรรมนูญตั้งอยู่ในส่วนกลาง ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัวและไม่ทราบแม้กระทั่งสถานที่ตั้งหรือช่องทางติดต่อที่ชัดเจน ส่งผลให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชิงธุรการมีช่องว่างค่อนข้างสูง

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนากลไกการสื่อสารผ่านเครือข่ายภาคประชาชนและสถาบันทางสังคม ได้แก่ การใช้กลไกผ่านผู้นำชุมชนในการจัดทำบทสรุปข้อมูลสั้นๆ ที่เข้าใจง่าย เพื่อกระจายข่าวสารสู่ลูกบ้านอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ใหญ่บ้าน การเชื่อมโยงเครือข่ายยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นยุติธรรมในแต่ละจังหวัด เพื่อให้ประชาชนสามารถสอบถามข้อมูลหรือเข้าถึงบริการเบื้องต้นได้โดยไม่ต้องเดินทางเข้าสู่ส่วนกลาง และการปูพื้นฐานผ่านระบบการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา เพื่อสร้างการรับรู้และปลูกฝังความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

(2) ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

ผลการสนทนากลุ่มในพื้นที่ภาคเหนือสะท้อนให้เห็นภาพรวมที่สำคัญว่า ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญของผู้เข้าร่วมมีลักษณะเป็นความเชื่อมั่นเชิงหลักการ ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานการยอมรับในบทบาทเชิงสถาบันมากกว่าการมีประสบการณ์ตรงในกระบวนการยุติธรรม ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงให้การยอมรับและมีความคาดหวังสูงต่อศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญและกลไกหลักในการรักษาเสถียรภาพของระบบการเมืองไทย

อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมั่นนี้ยังถูกถ่วงดุลด้วยข้อจำกัดสำคัญด้านความรู้ความเข้าใจ การเข้าถึงข้อมูล และความรู้สึกถึงระยะห่างระหว่างองค์กรกับชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งสามารถจำแนกปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่ท้าทายต่อเชื่อมั่นเพื่อนำมาเป็นโอกาสในการพัฒนาได้ดังนี้

(2.1) ปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่น

ผลการสนทนากลุ่มในพื้นที่ภาคเหนือชี้ให้เห็นว่า รากฐานความเชื่อมั่นของประชาชนตั้งอยู่บนปัจจัยบวกเชิงโครงสร้างและอุดมคติที่สำคัญ ดังนี้

- การยอมรับสถานะในเชิงสถาบันและโครงสร้างหลักของรัฐ ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในเชิงหลักการ โดยมองว่าเป็น “ผู้คุมกติกาพื้นฐานของประเทศ” มีหน้าที่สำคัญในการดูแลความถูกต้องชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แม้ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ได้มีความรู้เชิงลึกในด้านขั้นตอนหรือกระบวนพิจารณาคดี แต่การยอมรับในสถานะเชิงโครงสร้างนี้ถือเป็นต้นทุนสำคัญที่ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญยังคงมีความศักดิ์สิทธิ์และได้รับความเชื่อถือในฐานะองค์กรสูงสุดทางกฎหมาย
- ภาพลักษณ์ผู้คุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์สาธารณะ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมองเห็นบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการเป็นผู้พิทักษ์สิทธิและเสรีภาพในระดับนโยบาย โดยเฉพาะการตรวจสอบไม่ให้กฎหมายหรือการกระทำของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญ ความเชื่อมั่นในมิตินี้ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรที่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แม้ประชาชนจะยังรู้สึกว่าความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันยังไม่ชัดเจนนัก แต่ก็ยังคงจัดวางศาลรัฐธรรมนูญไว้ในตำแหน่ง “ที่พึ่งระดับโครงสร้าง” ที่มีความจำเป็นต่อสังคม

- ความคาดหวังเชิงอุดมคติต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลาง ปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่นที่มีความเข้มแข็งที่สุดประการหนึ่งคือ ความคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลางอย่างแท้จริง ประชาชนระบุว่าหลักการนี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีความหวังและเชื่อมั่นในกลไกการถ่วงดุลอำนาจรัฐ แม้ในสถานการณ์ที่ศาลรัฐธรรมนูญอาจถูกวิพากษ์ในบางคดี แต่ความต้องการเห็นสถาบันที่ยืนอยู่บนความเป็นอิสระจากอิทธิพลภายนอก ยังคงเป็นแรงดึงดูดสำคัญที่ทำให้ประชาชนภาคเหนือยอมรับในคำตัดสินและอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 71 ปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	ประชาชนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่สำคัญในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการใช้อำนาจรัฐ	เสริมความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักที่รักษากติกาสูงสุดของประเทศ
บทบาทด้านการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ	ผู้เข้าร่วมบางส่วนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ควบคุมการใช้อำนาจไม่ให้เกินขอบเขตที่กำหนด	สร้างความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความจำเป็นต่อความเป็นระเบียบของระบบการเมือง
การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในระดับโครงสร้าง	ประชาชนตระหนักว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน แม้ยังไม่เห็นผลในชีวิตประจำวันโดยตรง	ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันที่ควรมีบทบาทเชิงบวกต่อประชาชน
ความคาดหวังต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ	ผู้เข้าร่วมคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญควรทำงานอย่างเป็นอิสระจากอิทธิพลภายนอก	เป็นฐานความเชื่อมั่นเชิงอุดมคติที่ยังคงสนับสนุนภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญ

(2.2) ปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

ผลการสนทนากลุ่มสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยท้าทายความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือไม่ได้เกิดจากการปฏิเสธบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในเชิงหลักการ แต่เป็นข้อจำกัดด้านการสื่อสารและการรับรู้เชิงสถาบันที่ยังไม่เชื่อมโยงกับประชาชน โดยสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเด็นท้าทายสำคัญ ดังนี้

- ความไม่ชัดเจนของบทบาทและขอบเขตอำนาจ

ประชาชนยังขาดความเข้าใจที่ชัดเจนว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่พิจารณาคดีประเภทใด และขอบเขตแตกต่างจากศาลประเภทอื่น ความไม่ชัดเจนนี้ทำให้เกิดความสับสนในการจำแนกบทบาทหน้าที่ของสถาบันตุลาการในภาพรวม

- การเข้าถึงกระบวนการและขั้นตอนทางกฎหมาย

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในภาคเหนือหลายคนระบุว่า ไม่ทราบถึงขั้นตอนเริ่มต้นในการใช้สิทธิหรือขอความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ เช่น ต้องยื่นเรื่องที่ไหน หรือต้องมีเงื่อนไขอย่างไร ช่องว่างด้านข้อมูลนี้ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้จริงในทางปฏิบัติ

- ภาษาและเหตุผลทางกฎหมายที่ซับซ้อน

รูปแบบการสื่อสารและคำวินิจฉัยที่ใช้ภาษากฎหมายที่เป็นทางการและมีความยาวค่อนข้างมาก เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าไม่ถึงเหตุผลเบื้องหลังคำตัดสิน ส่งผลให้ไม่สามารถทำความเข้าใจกระบวนการพิจารณาที่ตั้งอยู่บนหลักนิติธรรมได้อย่างแท้จริง

- การรับรู้จากการนำเสนอของสื่อมวลชน

เมื่อประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลต้นทางที่เข้าใจง่าย จึงต้องพึ่งพาบทสรุปจากสื่อมวลชน ซึ่งมักนำเสนอในบริบทของคดีการเมืองที่เข้มข้น ส่งผลให้ความเข้าใจต่อความเป็นกลางและความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญถูกชี้นำโดยกระแสสังคมและการนำเสนอของสื่อได้ง่าย

- ความรู้สึกห่างไกลและไม่ใกล้ชิดกับศาลรัฐธรรมนูญ

ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นนำไปสู่การสร้างความรู้สึกให้ประชาชนรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่อยู่ระดับสูงและไกลตัว ไม่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป ภาวะความห่างเหินทางความรู้สึกนี้เองที่เป็นโจทย์ใหญ่ในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับประชาชน

ตารางที่ 72 ปัจจัยท้าท้ายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

ปัจจัยท้าทาย	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
ความไม่ชัดเจนของบทบาทและขอบเขตอำนาจ	ประชาชนจำนวนมากไม่เข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณาเรื่องใดได้บ้าง และแตกต่างจากศาลอื่นอย่างไร	ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันที่อยู่ไกลจากการใช้งานจริง

ปัจจัยท้าทาย	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
การเข้าถึงกระบวนการและขั้นตอนทางกฎหมาย	ผู้เข้าร่วมไม่ทราบว่าจะเริ่มต้นอย่างไรหากต้องการใช้สิทธิหรือขอความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ	ลดความรู้สึกว่าสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ในทางปฏิบัติ
ภาษาและเหตุผลทางกฎหมายที่ซับซ้อน	คำวินิจฉัยและเอกสารของศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นกฎหมายสูงและเข้าใจยาก	ทำให้ประชาชนไม่สามารถติดตามหรือทำความเข้าใจเหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างเต็มที่
การรับรู้จากการนำเสนอของสื่อมวลชน	ข่าวเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมักปรากฏในบริบทคดีการเมืองเป็นหลัก	ส่งผลให้เกิดความกังวลต่อภาพลักษณ์ด้านความเป็นกลางในบางกรณี
ความรู้สึกห่างไกลและไม่ใกล้ชิดกับสถาบันศาลรัฐธรรมนูญ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันที่เป็นทางการสูงและไม่ใช่พื้นที่ของประชาชนทั่วไป	บั่นทอนความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือความมีส่วนร่วม

จากปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยท้าทายสะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือยังตั้งอยู่บนฐานของการยอมรับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในเชิงหลักการและเชิงสถาบันเป็นสำคัญ ขณะเดียวกัน ปัจจัยที่ท้าทายความเชื่อมั่นส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับข้อจำกัดด้านการสื่อสาร ความเข้าใจเชิงกระบวนการ และการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งชี้ให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะและการให้ความรู้เชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน

(3) ช่องว่างการรับรู้และโอกาสในการสื่อสารสาธารณะ

จากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือ พบว่า ช่องว่างของความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเกิดจากช่องว่างระหว่างกระบวนการเข้าถึงกับการรับรู้ของประชาชนในชีวิตประจำวันที่ไม่เชื่อมโยงกัน ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะที่ช่วยเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับความเข้าใจของประชาชนให้ชัดเจน เข้าถึงง่าย และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่มากยิ่งขึ้น ตามประเด็นดังนี้

(3.1) ช่องว่างด้านบทบาทและขอบเขตอำนาจ

ประชาชนบางส่วนยังไม่แน่ใจเกี่ยวกับบทบาทและขอบเขตอำนาจเฉพาะของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับศาลยุติธรรมทั่วไป การรับรู้ดังกล่าวทำให้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญถูกมองในภาพรวมเชิงนามธรรม มากกว่าการเข้าใจหน้าที่เชิงโครงสร้างที่ชัดเจนตามรัฐธรรมนูญ

(3.2) ช่องว่างด้านกระบวนการและการเข้าถึงสิทธิ

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวนมากระบุว่า ไม่ทราบขั้นตอนหรือจุดเริ่มต้นในการยื่นคำร้องหรือใช้สิทธิทางรัฐธรรมนูญ แม้จะตระหนักว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิ ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนถึงความซับซ้อนของกระบวนการทางกฎหมายเมื่อเทียบกับประสบการณ์ของประชาชนทั่วไป

(3.3) ช่องว่างด้านภาษาและเหตุผลทางกฎหมาย

ประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือรับรู้ว่าภาษาและเหตุผลทางกฎหมายในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นทางการและเข้าใจยาก ส่งผลให้การติดตามและทำความเข้าใจสาระสำคัญของคำวินิจฉัยต้องอาศัยการตีความผ่านสื่อหรือบุคคลที่สามเป็นหลัก

(3.4) ช่องว่างด้านการรับรู้ผ่านสื่อ

การรับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญของประชาชนส่วนใหญ่มาจากการนำเสนอข่าวผ่านสื่อมวลชน โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทำให้ภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญถูกเชื่อมโยงกับบริบททางการเมือง มากกว่าบทบาทด้านสิทธิ เสรีภาพ และประโยชน์สาธารณะในมิติอื่น

ตารางที่ 73 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร

มิติของช่องว่าง	สิ่งที่ประชาชนรับรู้	สิ่งที่เป็นหลักการ	โอกาสในการสื่อสาร
บทบาทและขอบเขตอำนาจ	ไม่แน่ใจบทบาทเฉพาะของศาลรัฐธรรมนูญและความแตกต่างจากศาลอื่น	ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเฉพาะด้านการพิทักษ์รัฐธรรมนูญและคุ้มครองสิทธิในระดับโครงสร้าง	สื่อสารบทบาทและขอบเขตอำนาจด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย พร้อมตัวอย่างสถานการณ์
กระบวนการและการเข้าถึงสิทธิ	ไม่ทราบขั้นตอนการยื่นคำร้องหรือการใช้สิทธิ	มีกระบวนการและช่องทางที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนตามกฎหมาย	จัดทำคู่มือประชาชนและสื่อดิจิทัลอธิบายขั้นตอนแบบเป็นลำดับ
ภาษาและเหตุผลทางกฎหมาย	คำวินิจฉัยและเหตุผลเข้าใจยาก	การให้เหตุผลต้องยึดหลักกฎหมายและมาตรฐานวิชาชีพ	พัฒนาบทสรุปแบบสั้นอินโฟกราฟิก หรือสื่ออธิบายเหตุผลควบคู่คำวินิจฉัย
การรับรู้ผ่านสื่อ	รับรู้ศาลรัฐธรรมนูญผ่านข่าวคดีการเมืองเป็นหลัก	บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญครอบคลุมสิทธิ เสรีภาพ และประโยชน์สาธารณะหลากหลายมิติ	ขยายการสื่อสารบทบาทด้านอื่นผ่านกรณีศึกษาและเนื้อหาเชิงความรู้

ช่องว่างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือเป็นช่องว่างเชิงโครงสร้างด้านการสื่อสารและความเข้าใจ แต่ไม่ใช่ช่องว่างด้านความชอบธรรมหรือความเชื่อถือในบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนยังคงยอมรับความสำคัญและมีความเชื่อมั่นสูงมากต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่ต้องการการสื่อสารที่ช่วยแปลหลักการและกระบวนการทางกฎหมายให้เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของประชาชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น

(4) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือ พบว่า ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมไม่ได้มุ่งตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ แต่สะท้อนความต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสื่อสารบทบาท กระบวนการ และเหตุผลในการทำงานให้เชื่อมโยงกับความเข้าใจของประชาชนในชีวิตประจำวันได้มากยิ่งขึ้น ความคาดหวังที่ปรากฏส่วนใหญ่จึงสะท้อนเป็นข้อเสนอที่สามารถดำเนินการได้จริง และไม่กระทบต่อความเป็นอิสระหรือความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยสามารถสรุปเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

(4.1) การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและกระบวนการตัดสิน

ประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญกับการอธิบายเหตุผลและหลักการในการวินิจฉัยคดีอย่างเป็นระบบและเข้าใจง่ายมากขึ้น โดยเฉพาะการเชื่อมโยงเหตุผลทางกฎหมายกับหลักการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สาธารณะ เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามและทำความเข้าใจได้โดยไม่ต้องอาศัยการตีความผ่านสื่อหรือบุคคลที่สามเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 74 การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและกระบวนการตัดสิน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การอธิบายเหตุผลคำวินิจฉัยอย่างชัดเจน	ต้องการเห็นเหตุผลและหลักคิดของศาลรัฐธรรมนูญที่เชื่อมโยงกับผลการตัดสิน	“อยากรู้ว่าศาลคิดอย่างไร ไม่ใช่เห็นแค่ผล”	ความเข้าใจและการยอมรับผลการวินิจฉัยมากขึ้น
การสื่อสารเรื่องกระบวนการพิจารณาคดี	ต้องการเข้าใจขั้นตอนก่อนและหลังคำวินิจฉัย	“ถ้ารู้ขั้นตอน จะรู้สึกว่าโปร่งใสมากขึ้น”	ลดความคลุมเครือและข้อสงสัยต่อการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ

(4.2) การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าถึงประชาชนในชีวิตประจำวัน

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพัฒนารูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย โดยใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการหรือวิชาการจนเกินไป เพื่อให้ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าใจบทบาทและการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยไม่รู้สึกห่างไกล

ตารางที่ 75 การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าถึงประชาชนในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การใช้สื่อสั้นและสื่อภาพ	ต้องการสื่อที่เข้าใจง่าย ใช้เวลาน้อย	“อยากได้สรุปสั้น ๆ หรือภาพอธิบาย”	เข้าถึงข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญได้สะดวกขึ้น
การสื่อสารผ่านช่องทางที่คุ้นเคย	ต้องการเห็นศาลรัฐธรรมนูญสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย	“ถ้าเห็นในโซเชียล จะติดตามมากขึ้น”	เพิ่มการรับรู้เชิงบวกต่อศาลรัฐธรรมนูญในวงกว้าง

(4.3) การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญอธิบายบทบาท หน้าที่ และขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยลดความสับสนระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับศาลประเภทอื่น และทำให้ประชาชนเข้าใจความคาดหวังที่เหมาะสมต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 76 การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การอธิบายบทบาทศาลอย่างเป็นระบบ	ต้องการรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่อะไรและไม่ทำหน้าที่อะไร	“บางทีไม่รู้ว่าศาลนี้ต่างจากศาลอื่นยังไง”	ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ
การสื่อสารขอบเขตอำนาจ	ต้องการรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญช่วยประชาชนได้ในกรณีใด	“จะได้ไม่คาดหวังเกินจริง”	ลดความคลาดเคลื่อนในการรับรู้

(4.4) การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเสนอว่า ศาลรัฐธรรมนูญควรเปิดพื้นที่การสื่อสารและการเรียนรู้ร่วมกับประชาชนในระดับพื้นที่มากขึ้น เช่น กิจกรรมให้ความรู้หรือเวทีสาธารณะ เพื่อสร้างความใกล้ชิดและความเข้าใจต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในบริบทสังคมที่หลากหลาย

ตารางที่ 77 การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การจัดกิจกรรมให้ความรู้ในพื้นที่	ต้องการเรียนรู้บทบาทศาลรัฐธรรมนูญในบริบทท้องถิ่น	“ถ้ามีเวทีพูดคุยจะเข้าใจมากขึ้น”	ความใกล้ชิดและความไว้วางใจต่อศาลรัฐธรรมนูญ
การสร้างช่องทางรับฟังความคิดเห็น	ต้องการให้เสียงของประชาชนถูกนำไปพิจารณา	“อยากให้ศาลรับรู้มุมมองของคนในพื้นที่”	ความรู้สึกมีส่วนร่วมต่อองค์กรระดับประเทศ

ความคาดหวังจากประชาชนในพื้นที่ภาคเหนือ สะท้อนโอกาสต่อการพัฒนาการสื่อสารและการเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับความเข้าใจของประชาชน ข้อเสนอทั้งหมดจึงมุ่งเน้นการเพิ่มความชัดเจน ความเข้าใจ และความใกล้ชิด ระหว่างองค์กรระดับประเทศกับประชาชนชาวบ้านทั่วไป ที่จะสามารถเพิ่มความเชื่อมั่นให้สูงขึ้น โดยสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนายุทธศาสตร์การสื่อสารสาธารณะของศาลรัฐธรรมนูญในระยะต่อไปได้อย่างเหมาะสม

5.2.2 ผลการจัดสนทนากลุ่มในกลุ่มประชาชนภูมิภาคกลาง

การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสำรวจความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในพื้นที่ภาคกลาง ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2568 เวลา 10.00-12.00 น. ณ จังหวัดสระบุรี โดยเป็นการสนทนากลุ่มแบบมีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายช่วงวัยและอาชีพ รวมทั้งสิ้น 14 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ครู ข้าราชการบำนาญ อาชีพอิสระ ผู้รับเหมา ตำรวจ เกษตรกร ไรเดอร์ แรงงานแพลตฟอร์ม และนักศึกษาจบใหม่ การจัดสนทนากลุ่มครั้งนี้มุ่งรับฟังมุมมอง ประสบการณ์ และความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในบริบทสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท เพื่อสะท้อนภาพการรับรู้ในระดับพื้นที่อย่างรอบด้านและเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(1) สถานการณ์การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการศึกษาจากการจัดสนทนากลุ่มในพื้นที่ภาคกลางสะท้อนให้เห็นถึงภาพจำของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญในลักษณะความคาดหวังบนพื้นฐานของความตื่นตัวของประชาชน โดยประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและยอมรับว่า ศาลรัฐธรรมนูญคือสถาบันหลักที่ค้ำจุนระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ระดับความความเชื่อมั่นยังมีความแตกต่างกันตามประสบการณ์การรับรู้ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบ คือ การเข้าถึงข้อมูลที่จำกัดผ่านสื่อกระแสหลัก ความซับซ้อนของกระบวนการภายในที่ยากต่อการทำความเข้าใจ และข้อสงสัยเกี่ยวกับความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่

จากการสะท้อนความคิดเห็นผ่านกิจกรรม “คำแรกที่นึกถึง” สามารถแบ่งมิติการรับรู้ออกเป็น 2 ด้านคู่ขนาน ดังนี้

(1.1) มิติการรับรู้ในเชิงหลักการและความหวัง

ประชาชนเชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับคำว่า “กฎหมาย” “ความยุติธรรม” และ “ที่พึ่งสุดท้าย” แสดงให้เห็นว่า ประชาชนยังคงศรัทธาและคาดหวังให้สถาบันนี้เป็นหลักประกันความถูกต้องสูงสุดของประเทศ

(1.2) มิติการรับรู้ในเชิงวิพากษ์

แม้ว่าประชาชนจะมีความศรัทธาและมองว่าสถาบันนี้เป็นหลักประกันความถูกต้องสูงสุดของประเทศ ในขณะเดียวกัน กลับปรากฏคำที่ยังสะท้อนถึงระยะห่างและความไม่มั่นใจ เช่น “ผู้ตัดสินทางการเมือง” “สองมาตรฐาน” หรือ “ไกลตัว” ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่า ประชาชนกำลังเฝ้ามองบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญด้วยความระมัดระวัง และต้องการเห็นความชัดเจนในกระบวนการตัดสินยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี แม้ศาลรัฐธรรมนูญถูกนิยามว่าเป็น “กลไกสูงสุด” ในการชี้ขาดปัญหาสำคัญของประเทศ และเป็นที่พึ่งปลายทางในกระบวนการยุติธรรม ทว่าภาพจำส่วนใหญ่ยังคงถูกยึดโยงอยู่กับคดีทางการเมืองขนาดใหญ่ เช่น การวินิจฉัยสถานะพรรคการเมืองหรือนักการเมืองเป็นหลัก ในขณะที่บทบาทสำคัญอย่าง “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตประจำวันของประชาชน” กลับยังไม่เป็นที่รับรู้มากนัก ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึง “ช่องว่างทางการสื่อสาร” ที่สำคัญ คือประชาชนรับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญผ่านกรอบข่าวการเมืองเป็นหลัก ข้อมูลนี้จึงเป็นโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ที่ศาลรัฐธรรมนูญจะเร่งสร้างความเข้าใจใหม่ ให้ประชาชนเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ทำหน้าที่ทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นสถาบันที่ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์โดยตรงของประชาชนทุกคนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย

(2) ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางที่มีความรวดเร็วและเข้าถึงง่าย โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok และแพลตฟอร์มดิจิทัลอื่น ๆ ควบคู่ไปกับสื่อมวลชนกระแสหลัก เช่น โทรทัศน์ ซึ่งเป็นช่องทางหลักในการรับทราบเหตุการณ์สำคัญหรือคำวินิจฉัยตัดสินคดีทางการเมือง

ทั้งนี้ ปัญหาสำคัญที่ประชาชนสะท้อนออกมาคือ ความยากในการเข้าถึงเนื้อหาโดยตรงจากศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะ “คำวินิจฉัยฉบับเต็ม” ที่ถูกมองว่ามีความซับซ้อนและใช้ภาษากฎหมายเชิงเทคนิคที่สูงเกินไปสำหรับประชาชนทั่วไป ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่เลือกที่จะไม่ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต้นทาง (Primary Source) แต่หันไปพึ่งพาการสรุปความและการตีความจากสื่อกลางหรือผู้นำทางความคิดแทน พฤติกรรมการรับข้อมูลที่ต้องผ่านการ “กรอง” หรือ “สรุป” จากสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์เหล่านี้เอง ทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และขอบเขตอำนาจที่แท้จริงของศาลรัฐธรรมนูญมีความเสี่ยงที่จะคลาดเคลื่อนหรือไม่ครบถ้วนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึง

“ความคาดหวังที่มาพร้อมกับการจับตามอง” โดยประชาชนต้องการเข้าถึงข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง แต่ยังติดขัดในเรื่องรูปแบบการนำเสนอข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 78 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคกลางต่อศาลรัฐธรรมนูญ

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบ จากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
การรับรู้เชิงคุณค่าและหลักการ	ประชาชนเชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับคำว่า กฎหมาย ความยุติธรรม ความน่าเชื่อถือ และ ที่พึ่งสุดท้าย ของสังคม ขณะเดียวกันมีการตั้งคำถามเชิงหลักการเกี่ยวกับความคุ้มค่าและบทบาทที่เหมาะสมของศาลรัฐธรรมนูญ	สะท้อนว่าประชาชนยังยึดถือคุณค่าหลักของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันค้ำจุนระเบียบกฎหมาย แต่เริ่มประเมินบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญผ่านมุมมองด้านความคุ้มค่า ความจำเป็น และผลกระทบเชิงสาธารณะมากขึ้น
การรับรู้ด้านบทบาทและอำนาจหน้าที่	เป็นกรรมการกลาง และเป็นผู้วินิจฉัยสูงสุด โดยเฉพาะในประเด็นการเมืองและข้อพิพาทเชิงรัฐธรรมนูญ ขณะเดียวกันมีความไม่เข้าใจเรื่องคำวินิจฉัยตัดสินของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	แสดงให้เห็นความคาดหวังสูงต่อบทบาทศาลรัฐธรรมนูญในเชิงโครงสร้าง แต่ยังมีความรู้สึกคลุมเครือเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจและหลักการถ่วงดุล ซึ่งส่งผลให้การยอมรับคำวินิจฉัยขึ้นอยู่กับการรับรู้เรื่องความเป็นธรรมเชิงกระบวนการ
การรับรู้ด้านความเป็นอิสระและความเป็นกลาง	ยังมีความไม่ชัดเจน และยังถูกมองว่าบางครั้งมีความยึดโยงกับพรรคการเมือง	สะท้อนว่าความเชื่อมั่นของประชาชนไม่ได้พิจารณาเฉพาะผลการตัดสิน แต่เชื่อมโยงกับการรับรู้เชิงโครงสร้างเกี่ยวกับความเป็นอิสระ ความโปร่งใส และความชอบธรรมของที่มาผู้ใช้อำนาจตุลาการ
การรับรู้ด้านสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล	ประชาชนรับข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์และโทรทัศน์เป็นหลัก ต้องการข้อมูลสรุปที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสื่อสารตรงกันจากแหล่งทางการ ขณะเดียวกันยังไม่เข้าใจบทบาทและขอบเขตการรับเรื่องของศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน	ชี้ให้เห็นช่องว่างด้านการสื่อสารขององค์กร และโอกาสการพัฒนาในการอธิบายบทบาท หน้าที่ อำนาจ กระบวนการ และประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากศาลรัฐธรรมนูญ

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบ จากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
		เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความใกล้ชิดกับสถาบัน

จากตารางโครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคกลางได้สะท้อนภาพของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันที่ยังคงได้รับการยอมรับเชิงหลักการและความชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญ ขณะเดียวกันความเชื่อมั่นดังกล่าวยังตั้งอยู่บนเงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ ความชัดเจนของบทบาทและอำนาจหน้าที่ ความสม่ำเสมอของมาตรฐานการตัดสิน และความสามารถในการสื่อสารให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้โดยไม่ต้องอาศัยความรู้ทางกฎหมายเชิงลึก ช่องว่างที่ปรากฏจึงชี้ให้เห็นพื้นที่เชิงโอกาสในการพัฒนาการสื่อสาร การอธิบายเหตุผล และการทำให้บทบาทของศาลเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความคาดหวังของประชาชนในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระยะยาว

2) สถานการณ์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการสนทนากลุ่มในพื้นที่ภาคกลางสะท้อนให้เห็นว่า รากฐานความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญตั้งอยู่บนการยอมรับในบทบาทการเป็น "กลไกชี้ขาดสูงสุด" ที่ยึดถือหลักกฎหมายและความเป็นธรรมทางสังคม อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมั่นนี้ยังอยู่ในสภาวะที่ต้องเผชิญกับปัจจัยท้าทายสำคัญทั้งในด้านความไม่เข้าใจในคำวินิจฉัยตัดสิน รวมถึงความรู้สึกว่าบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญยังคงมีระยะห่างจากวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

การวิเคราะห์สถานการณ์ความเชื่อมั่นในส่วนนี้จึงเป็นมากกว่าการสำรวจทัศนคติ แต่เป็นการระบุต้นทุนที่ประชาชนมีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ควบคู่ไปกับการพิจารณาปัจจัยสนับสนุน (Drivers) และปัจจัยลดทอน (Reducers) ความเชื่อมั่นของประชาชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญมองเห็นแนวทางการยกระดับความเชื่อมั่นได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อเปลี่ยนความคาดหวังให้กลายเป็นความไว้วางใจที่ยั่งยืนผ่านการสื่อสารและการปฏิบัติหน้าที่ที่ยึดโยงกับประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง

(1) สถานการณ์ด้านความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อสอบถามถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้คะแนนระดับ 1 – 10 โดย 1 หมายถึง เชื่อมั่นน้อยที่สุด และ 10 หมายถึง เชื่อมั่นมากที่สุด พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับความเชื่อมั่นในระดับปานกลาง และส่วนน้อยที่มีความเชื่อมั่นค่อนข้างน้อย และมี 1 คนที่แสดงความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดตามด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้

(1.1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก ไม่เสียค่าใช้จ่าย พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีระดับความเชื่อมั่นในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย เนื่องจากประชาชนยังไม่ทราบหลักการและขั้นตอนกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบหรือประเภทของคดีที่ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อ

ศาลรัฐธรรมนูญ จุดเริ่มต้นของขั้นตอน โดยสะท้อนว่า “ไม่รู้ว่าจะไปยื่นที่ไหน และเรื่องอะไร” (ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 6, สนทนากลุ่ม, วันที่ 17 ธันวาคม 2568)

(1.2) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นประเด็นสำคัญที่ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลางตั้งคำถามและให้ข้อสังเกต ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อมั่นด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญไม่มากนัก โดยเมื่อสอบถามถึงเหตุผลของการให้คะแนนดังกล่าว พบว่า ประชาชนยังมีความห่วงกังวลถึงความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซง เพราะระบบสังคมไทยเป็นระบบสังคมอุปถัมภ์ และยังสะท้อนถึงความคาดหวังของประชาชนในการวินิจฉัยตัดสินอย่างมีมาตรฐานเดียวกันและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

(1.3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อประเด็นนี้ในระดับปานกลาง เนื่องจากแม้ว่าประชาชนจะมองว่าศาลรัฐธรรมนูญสามารถไว้วางใจได้ แต่ยังมองว่าไม่ค่อยเชื่อมโยงกับประชาชน และยังไม่ทราบว่ามีหน่วยงานใดที่เชื่อมโยงกับประชาชนได้ เพราะคิดว่าศาลรัฐธรรมนูญน่าจะเกี่ยวข้องกับข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานหรือองค์กร รวมถึงคดีทางการเมืองมากกว่าการตัดสินคดีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน

(1.4) ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม

ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนร่วม หรือผลประโยชน์ของชาตินั้น ประชาชนมีความเชื่อมั่นในระดับปานกลางค่อนข้างดี โดยประชาชนแสดงความคิดเห็นว่า เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกสูงสุดและเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน ดังนั้นจึงคิดว่าท้ายที่สุดแล้วศาลรัฐธรรมนูญก็ยังคงต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ

(1.5) ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ประชาชนมีความเชื่อมั่นที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ยังมีความเชื่อมั่นค่อนข้างน้อย กลุ่มที่มีความเชื่อมั่นระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นค่อนข้างมาก โดยทุกกลุ่มเห็นว่าแม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีแนวทางการดำเนินงานในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างชัดเจน แต่หากเพิ่มช่องทาง ความถี่ของการสื่อสารให้มากขึ้น รวมถึงใช้ภาษาให้เข้าใจได้ง่ายมากขึ้น ก็จะทำให้ประชาชนเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญยิ่งขึ้น

อีกหนึ่งประเด็นที่สำคัญ คือ หากสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีการเผยแพร่และเน้นย้ำข้อมูลคำวินิจฉัยตัดสินคดีที่สำคัญที่ส่งผลต่อประเทศ เช่น ประเด็นการทำแท้ง ประเด็นการสมรสเท่าเทียม และประเด็นการจัดการแสกมเกอร์ เป็นต้น ก็จะส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

(2) ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่ลดทอนความเชื่อมั่น

ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนและลดทอนระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญจากการสนทนากลุ่มประชาชนในภาคกลางได้สะท้อนมุมมองของประชาชนต่อที่มาของ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ที่เชื่อมโยงต่อกระบวนการตัดสิน และผลลัพธ์ของกระบวนการวินิจฉัย โดยสามารถอธิบายผ่าน “เส้นระนาบแห่งความเชื่อมั่น” ได้ดังนี้

(2.1) ปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่น (Drivers of Trust)

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่ภาคกลางยังคงมี “ทุนแห่งความไว้วางใจ” ศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญ โดยมองว่าเป็นสถาบันที่มีบทบาทสูงสุดในการรักษาความสมดุลของประเทศ ปัจจัยหลักที่เกื้อหนุนให้เกิดความเชื่อมั่นประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ดังนี้

- การเป็นหลักประกันสุดท้ายของระบบนิติธรรม โดยประชาชนส่วนใหญ่รับรู้และยอมรับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะ “กลไกกลาง” ของระบบกฎหมายและการเมือง โดยเชื่อมั่นว่าในยามที่เกิดข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่หาทางออกไม่ได้ ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นที่พึ่งสุดท้ายในการชี้ขาดเพื่อยุติปัญหาภายใต้บรรทัดฐานของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ หน้าที่ และอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการรักษาความสงบสุขในระบอบประชาธิปไตย
- ความเชื่อมั่นในความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย โดยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มให้การยอมรับในความรู้ความสามารถและประสบการณ์ระดับสูงของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยมองว่าการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ “ผู้พิทักษ์กติกาสูงสุดของประเทศ” จำเป็นต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายอย่างถ่องแท้ เพื่อรักษาสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญไม่ให้ถูกบิดเบือนไปตามกระแสการเมือง
- บทบาทการสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจและการคุ้มครองสิทธิประชาชน โดยประชาชนคาดหวังและเชื่อมั่นในบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะ “กรรมการกลาง” ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ความเชื่อมั่นนี้สะท้อนว่าประชาชนเห็นถึงความสำคัญของสถาบันในฐานะเกราะกำบังทางกฎหมายที่ช่วยรักษาสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมืองทุกคนอย่างเสมอภาค
- ความคาดหวังต่อการยึดโยงกับประโยชน์สาธารณะ โดยมีความเชื่อมั่นว่าหากศาลรัฐธรรมนูญสามารถสื่อสารให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของคำวินิจฉัยที่ส่งผลบวกต่อชีวิตประจำวันของประชาชนและประโยชน์สาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรม จะยิ่งเป็นการเสริมสร้างรากฐานความไว้วางใจให้มั่นคงยิ่งขึ้นในระยะยาว ประชาชนภาคกลางมองเห็นโอกาสที่สถาบันจะก้าวเข้ามาเป็น “สถาบันที่เปิดกว้าง” และรับฟังเสียงของสังคมเพื่อสร้างความยุติธรรมที่จับต้องได้จริง ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้อย่างชัดเจนว่า เมื่อผลการพิจารณาตัดสินออกมาแล้ว ประชาชนได้ประโยชน์อะไร ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงสร้างการรับรู้ที่ชัดเจนถึงบทบาท หน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 79 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
บทบาทเชิงหลักการของศาลรัฐธรรมนูญ	ประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกสำคัญในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ และเป็นกรรมการกลางของระบบการเมือง	เสริมการรับรู้ถึงความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันตามหลักนิติรัฐ
ความเป็นที่พึ่งสุดท้าย	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นที่พึ่งในขั้นปลายเมื่อกลไกอื่นไม่สามารถคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งได้	เพิ่มความไว้วางใจต่อบทบาทศาลรัฐธรรมนูญในเชิงสถาบัน แม้ประชาชนจะไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง
ความคาดหวังต่อความเป็นธรรม	ประชาชนคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะใช้หลักกฎหมายเดียวกันกับทุกฝ่าย และตัดสินอย่างเป็นธรรม	สะท้อนอุดมคติที่ประชาชนใช้เป็นฐานในการประเมินความน่าเชื่อถือของศาลรัฐธรรมนูญ
ศักยภาพในการเป็นพื้นที่ฉันทามติ	บางส่วนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญสามารถเป็นพื้นที่สร้างฉันทามติหรือช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองได้	สนับสนุนภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกสร้างเสถียรภาพของระบบ

(2.2) ปัจจัยที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

แม้ประชาชนจะยอมรับในเชิงหลักการ แต่ก็ยังมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระดับความไว้วางใจของประชาชนในภาคกลาง ซึ่งถือเป็น “ความท้าทายเชิงสถาบัน” ที่ต้องเร่งบริหารจัดการ โดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- การสร้างมาตรฐานการวินิจฉัยที่ชัดเจน

ประชาชนให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับมาตรฐานการวินิจฉัย ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ศาลรัฐธรรมนูญสร้างความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารที่เน้นความสม่ำเสมอของข้อกฎหมาย (Consistency) การอธิบายบรรทัดฐานการวินิจฉัยตัดสินคดีอย่างเป็นระบบจะช่วยลดข้อสงสัยและสร้างความมั่นใจให้กับสังคมว่า ทุกการวินิจฉัยตั้งอยู่บนหลักความเสมอภาคและนิติธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นสถาบันที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

- การเสริมสร้างความยึดโยงและการเข้าถึงสิทธิ

ความต้องการของประชาชน คือ การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะปรับบทบาทจากสถาบันหรือองค์กรที่ดูห่างไกลประชาชน ให้กลายเป็น “ที่พึ่งของประชาชนที่จับต้องได้” โดยการจัดทำคู่มือหรือช่องทางดิจิทัลที่อธิบายขอบเขตอำนาจหน้าที่ และขั้นตอนการเข้าถึงความคุ้มครองสิทธิแบบง่าย

สิ่งนี้จะช่วยให้ประชาชนรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญคือกลไกสำคัญที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่เพียงแค่เรื่องของการเมืองระดับสูง

- การเน้นย้ำความโปร่งใสและความเป็นอิสระเชิงสถาบัน

ประชาชนมีความคาดหวังสูงมากต่อความเป็นอิสระของสถาบัน โดยศาลรัฐธรรมนูญสามารถแสดงให้ประชาชนเห็นได้ ผ่านการเพิ่มความโปร่งใสในทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงาน การเปิดเผยข้อมูลคำตัดสินและที่มาของกระบวนการยุติธรรมอย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของศาลรัฐธรรมนูญที่อยู่บนความเป็นกลาง ปราศจากการแทรกแซงและระบบอุปถัมภ์

- การสื่อสาร “ภาษากฎหมายภาคประชาชน”

ข้อจำกัดเรื่องภาษากฎหมายที่ซับซ้อนเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้าง “นวัตกรรมการสื่อสาร” โดยการเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอจากภาษาราชการที่เคร่งครัด สู่ภาษาที่เรียบง่าย ทันสมัย และสอดคล้องกับวิถีการรับสื่อของคนรุ่นใหม่ เช่น อินโฟกราฟิกหรือสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ เกี่ยวกับบทบาท อำนาจและหน้าที่ รวมถึงที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การสื่อสารที่ทำให้ประชาชนเข้าใจเหตุผลของคำวินิจฉัยตัดสินได้อย่างแท้จริงและรอบด้าน จะช่วยลดช่องว่างทางการรับรู้และสร้างความไว้วางใจที่ยั่งยืนระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชนจากทุกภาคส่วน

(3) ช่องว่างการรับรู้และโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ในการสื่อสารสาธารณะ

ส่วนนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ช่องว่างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคกลางที่เกิดขึ้น กับความเข้าใจและการรับรู้ของประชาชน จากการสนทนากลุ่มพบว่า ช่องว่างดังกล่าวเป็นผลมาจากข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูล รูปแบบการสื่อสาร และระดับความเข้าใจของประชาชนในเชิงกระบวนการ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการสื่อสารสาธารณะของศาลรัฐธรรมนูญให้เชื่อมโยงกับประชาชนได้ดียิ่งขึ้นโดยเติมเต็มช่องว่าง ดังนี้

(3.1) การปรับฐานการรับรู้จาก “ผู้ตัดสินทางการเมือง” สู่ “ผู้พิทักษ์สิทธิและรัฐธรรมนูญ”

ประชาชนในภาคกลางมีภาพจำต่อศาลรัฐธรรมนูญในลักษณะของ “ผู้ตัดสินข้อขัดแย้งทางการเมือง” มากกว่าบทบาทด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ส่งผลให้เกิดความคาดหวังที่อาจคลาดเคลื่อนไปจากขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงควรเร่งสร้างความเข้าใจ ผ่านการอธิบายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และข้อจำกัดตามหลักนิติรัฐ เพื่อปรับความคาดหวังของประชาชนให้สอดคล้องกับบทบาทที่แท้จริงของศาลรัฐธรรมนูญ

(3.2) การลดความรู้สึกถึงระยะห่างของกระบวนการศาลรัฐธรรมนูญ สู่การสร้างความรู้สึกจับต้องได้ให้กับประชาชน

ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในขั้นตอนการเข้าถึง เช่น วิธีการยื่นคำร้อง หรือกระบวนการพิจารณาที่เป็นระบบ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ “เข้าถึงยาก”

ดังนั้น การพัฒนาเครื่องมือสื่อสารเชิงกระบวนการ เช่น คู่มือดิจิทัลที่เข้าใจง่าย หรืออินโฟกราฟิกอธิบายขั้นตอนการพิจารณาคดี จะช่วยเปลี่ยนภาพจำจากองค์กรที่อยู่ไกลตัว ให้กลายเป็นกลไกที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้สิทธิคุ้มครองตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรม

(3.3) การสื่อสารเหตุผลของคำวินิจฉัยตัดสิน เพื่อสร้างบรรทัดฐานทางสังคม

ช่องว่างที่สำคัญประการหนึ่งคือ ประชาชนมักรับรู้เพียง “ผลการตัดสิน” แต่ยังเข้าไม่ถึง “หลักเกณฑ์และเหตุผลทางกฎหมาย” ที่ใช้ในการวินิจฉัย เนื่องจากรูปแบบการสื่อสารเดิมมีความเป็นทางการและซับซ้อนสูง

ดังนั้น การถ่ายทอดเหตุผลเชิงหลักการ ผ่านภาษาที่เรียบง่ายแต่ยังคงความถูกต้องทางกฎหมาย จะช่วยให้ประชาชนสามารถประเมินและทำความเข้าใจความสมเหตุสมผลของบรรทัดฐานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจต่อมาตรฐานการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระยะยาว

(3.4) การสร้างความยึดโยงระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับวิถีชีวิตและประโยชน์สาธารณะ

ปัจจุบันประชาชนยังมองว่าบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องในระดับโครงสร้าง ยังไม่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน

ดังนั้น การสร้างการสื่อสารสาธารณะในอนาคต ควรเน้นการแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์เชิงบวก (Positive Impact) จากการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญที่มีต่อสิทธิส่วนบุคคลและการรักษาประโยชน์ของประเทศ เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงการคุ้มครองสิทธิและความเป็นธรรมในสังคม สู่ความรู้สึกความเป็นส่วนหนึ่งและเพิ่มพลังการสนับสนุนจากภาคประชาชนอย่างยั่งยืน

ช่องว่างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคกลางเกิดจากความลักลั่นของการรับรู้และความเข้าใจระหว่างหลักการและกระบวนการทางกฎหมายของศาลรัฐธรรมนูญ กับรูปแบบการสื่อสารที่ออกไปสู่สาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและทำความเข้าใจได้ ช่องว่างดังกล่าวจึงเปิดโอกาสสำคัญให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถพัฒนาการสื่อสารเชิงสาธารณะในเชิงรุกมากขึ้น โดยเน้นการอธิบายบทบาท เหตุผล และผลของการวินิจฉัยในลักษณะที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการรับรู้ และเป็นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป

(4) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในภาคกลาง พบว่าทัศนคติส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นเพียงการประเมินการทำงานที่ผ่านมาเท่านั้น แต่เป็นการแสดงออกถึง “ความคาดหวังเชิงบวก” ที่ต้องการเห็นศาลรัฐธรรมนูญมีความร่วมสมัยและยึดโยงกับประชาชนอย่างแท้จริง โดยประชาชนยอมรับในสถานะของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะ “กลไกสูงสุดในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ” และมีข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับองค์กร ดังนี้

(4.1) การอธิบายเหตุผลและมาตรฐานการตัดสินให้เข้าใจได้สำหรับประชาชนทั่วไป

การสนทนากลุ่มกับประชาชนในพื้นที่ภาคกลางมีความคาดหวังว่า การสื่อสารคำวินิจฉัยและเหตุผลประกอบ ควรมีรูปแบบที่ช่วยให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีพื้นฐานด้านกฎหมาย สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคดีการเมืองหรือประเด็นสาธารณะสำคัญ ประชาชนเห็นว่าการอธิบายหลักเกณฑ์และเหตุผลอย่างเป็นลำดับ รวมถึงการใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อนเกินจำเป็น จะช่วยลดความรู้สึกคลุมเครือและเสริมสร้างความรู้สึกว่าการตัดสินใจของศาลรัฐธรรมนูญตั้งอยู่บนมาตรฐานเดียวกันอย่างเป็นธรรม

นอกจากนี้ หากศาลรัฐธรรมนูญสามารถสร้างการสื่อสารที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเสนอผลคำวินิจฉัยตัดสิน โดยไม่ใช่เพียงการสื่อสารภาพรวมผลคำตัดสินเท่านั้น หากแต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงเหตุและผลของคำตัดสินของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ว่าหากกลุ่มตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เห็นด้วย เพราะอะไร และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย เพราะอะไร (ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยรายชื่อหรือระบุรายละเอียดตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่จะย้อนกลับไปตรวจสอบแต่ละบุคคลได้ เพื่อป้องกันการเกิดปรากฏการณ์ “ล่าแม่มด”) ก็จะช่วยให้ประชาชนได้รับฟังมุมมองที่หลากหลายขึ้น ส่งผลเชิงลวกให้ประชาชนมีตรรกะในการวิพากษ์อย่างมีเหตุผลมากขึ้นเช่นเดียวกัน

ตารางที่ 80 การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและมาตรฐานการตัดสิน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
อธิบายเหตุผลการวินิจฉัยให้เข้าใจง่าย	การตัดสินควรแสดงที่มาหลักคิด และเหตุผลอย่างเป็นขั้นตอน	“อยากให้บอกเหตุผลให้คนธรรมดาเข้าใจ ไม่ใช่เฉพาะนักกฎหมาย”	เห็นกระบวนการคิดของศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน ลดความคลุมเครือ
ใช้มาตรฐานการตัดสินที่สม่ำเสมอ	คดีลักษณะใกล้เคียงกันควรอธิบายเหตุผลให้เห็นความแตกต่าง	“คดีคล้ายกันแต่ผลไม่เหมือน อยากรู้ว่าต่างตรงไหน”	เกิดความรู้สึกถึงความเป็นธรรมและความเสมอภาค
แสดงกรอบอ้างอิงทางกฎหมายอย่างชัดเจน	ระบุว่าศาลรัฐธรรมนูญยึดหลักใดในรัฐธรรมนูญ	“อยากรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญยึดมาตราไหนเป็นหลัก”	เพิ่มความเชื่อมั่นในความเป็นวิชาชีพของศาลรัฐธรรมนูญ

(4.2) การพัฒนาการสื่อสารเชิงรุกและหลากหลายช่องทาง

ความคาดหวังสำคัญอีกประการหนึ่งของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคกลาง คือ การพัฒนาการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารของประชาชนในปัจจุบัน

โดยประชาชนเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญควรใช้ช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสังคม โดยมีรูปแบบการสื่อสารที่มีการสรุปสาระสำคัญอย่างกระชับ เพื่อช่วยให้ประชาชนรับรู้บทบาท หน้าที่ และกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญได้ต่อเนื่องมากขึ้น นอกจากนี้ การสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญอาจไม่ใช่เพียงการสื่อสารคำวินิจฉัยตัดสินเท่านั้น แต่ยังควรให้ความรู้ผ่านการบรรจุในหลักสูตร หรือการสร้างการเรียนรู้แบบใหม่ เช่น เกม หรือสื่อการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อสร้างระบบนิเวศในการสร้างคนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้

ข้อเสนอนี้สะท้อนความคาดหวังให้การสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญไม่จำกัดอยู่เพียงรูปแบบทางการ แต่สามารถปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนหลากหลายช่วงวัยและระดับการรับรู้ข่าวสารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 81 การพัฒนาการสื่อสารคำวินิจฉัยให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
ใช้ภาษาที่เป็นมิตรกับประชาชน	แยกภาษากฎหมายกับภาษาประชาชน	“ภาษาศาลอ่านยาก อยากได้แบบสรุปให้เข้าใจง่าย”	ประชาชนเข้าถึงเนื้อหาโดยไม่ต้องมีพื้นฐานกฎหมาย
สื่อสารผ่านหลายช่องทาง	ไม่จำกัดเฉพาะเอกสารหรือเว็บไซต์	“ถ้ามีสรุปสั้น ๆ ในโซเชียลจะช่วยได้มาก”	เข้าถึงข้อมูลได้ตามพฤติกรรมสื่อของแต่ละกลุ่ม
สรุปสาระสำคัญอย่างเป็นระบบ	ชี้ประเด็นสำคัญและผลกระทบ	“อยากรู้ว่าคำตัดสินนี้กระทบเราอย่างไร”	เชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับชีวิตประจำวัน

(4.3) การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนในพื้นที่ภาคกลางให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับที่มา กระบวนการสรรหา และคุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่าการสื่อสารข้อมูลในประเด็นดังกล่าวอย่างชัดเจนและเป็นระบบ จะช่วยลดข้อสงสัยและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในความเป็นอิสระและความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ เช่น การทำ Flow chart เพื่อให้เห็นกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงมีการสื่อสารให้ชัดเจนถึงคุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนเห็นภาพความสอดคล้อง ความสำคัญ และความจำเป็นของการมีสถาบันฯ นี้

ความคาดหวังนี้ไม่ได้มุ่งตั้งคำถามต่อบุคคล แต่สะท้อนความต้องการความโปร่งใสเชิงกระบวนการ เพื่อให้ประชาชนสามารถเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับหลักนิติรัฐได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น

ตารางที่ 82 การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการ

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
อธิบายกระบวนการสรรหาตุลาการ	ชี้แจงขั้นตอนและคุณสมบัติอย่างโปร่งใส	“ไม่ค่อยรู้ว่าตุลาการมาจากไหน ใครเป็นคนเลือก”	ลดความกังวลเรื่องอิทธิพลและระบบอุปถัมภ์
แสดงบทบาทของแต่ละกลไกที่เกี่ยวข้อง	ทำให้เห็นว่ามีการถ่วงดุลในระบบ	“อยากรู้ว่ามีใครตรวจสอบหรือคานอำนาจบ้าง”	เพิ่มความเข้าใจในความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ
สื่อสารคุณค่าทางวิชาชีพของตุลาการ	เน้นความเชี่ยวชาญและจริยธรรม	“อยากเห็นว่าคนตัดสินมีความรอบคอบแค่ไหน”	เสริมภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือเชิงสถาบัน

(4.4) การเปิดพื้นที่รับฟังและเชื่อมโยงกับประชาชนในระดับพื้นที่

ความคาดหวังอีกประการหนึ่งที่ปรากฏอย่างเด่นชัด คือ ความต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญมีช่องทางหรือกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล ขอคำแนะนำ หรือสะท้อนข้อสงสัยเกี่ยวกับบทบาทและกระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในระดับพื้นที่หรือผ่านหน่วยงานที่ประชาชนคุ้นเคย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีข้อสังเกตถึงความเป็นไปได้ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูล ตรวจสอบความโปร่งใสในคำตัดสินของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้

ข้อเสนอนี้สะท้อนความต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันที่เข้าถึงได้มากกว่าการเป็นเพียงกลไกเชิงนามธรรมที่อยู่ห่างไกลจากชีวิตประจำวันของประชาชน

ตารางที่ 83 การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูลเชิงกระบวนการ

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
เปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็นประชาชน	ให้ประชาชนมีพื้นที่สะท้อนมุมมอง	“อยากให้ศาลฟังเสียงชาวบ้านมากขึ้น”	รู้สึกว่าประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของระบบ
ทำให้ขั้นตอนการเข้าถึงศาลชัดเจน	อธิบายขอบเขตและวิธีการยื่นเรื่อง	“ไม่รู้ว่าต้องเริ่มจากตรงไหน”	ลดความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว
เชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานใกล้ชิดประชาชน	ใช้กลไกท้องถิ่นช่วยสื่อสาร	“ถ้ามีข้อมูลผ่านหน่วยงานใกล้บ้านจะเข้าใจง่ายขึ้น”	เพิ่มการเข้าถึงของประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มในพื้นที่ภาคกลางสะท้อนให้เห็นว่า ความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญได้มุ่งเน้นทั้งผลของคำวินิจฉัยและให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับกระบวนการ เหตุผล และรูปแบบการสื่อสาร ที่เชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับชีวิตและประสบการณ์ของประชาชนโดยตรง ข้อเสนอทั้งสี่ประเด็น ตั้งแต่การสร้างความชัดเจนของเหตุผลและมาตรฐานการตัดสิน การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการ ไปจนถึงการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูลเชิงกระบวนการ ล้วนสะท้อนความคาดหวังและต้องการของประชาชนที่จะเห็นศาลในฐานะกรรมการกลางที่ยึดหลักกฎหมายอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และรับรู้ถึงบริบททางสังคมของผู้ใช้กฎหมายอย่างรอบด้าน

ในภาพรวม ข้อเสนอเหล่านี้มิได้เรียกร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญเปลี่ยนแปลงบทบาทหรืออำนาจตามรัฐธรรมนูญ แต่เป็นการชี้ให้เห็นโอกาสในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารและการเชื่อมโยงเชิงกระบวนการ ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยไม่กระทบต่อความเป็นอิสระและความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการสนทนากลุ่มภาคกลางจึงสะท้อนว่า การยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้จากการทำให้ประชาชน เข้าใจ เห็นภาพ และเข้าถึง กระบวนการยุติธรรมเชิงรัฐธรรมนูญได้มากขึ้น ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะและแนวทางเชิงปฏิบัติในระดับนโยบายต่อไป

5.2.3 ผลการจัดสนทนากลุ่มในกลุ่มประชาชนภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การจัดสนทนากลุ่มเพื่อสำรวจการรับรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2568 เวลา 14.00 – 15.30 น. ผ่านรูปแบบออนไลน์ Zoom Application มีผู้เข้าร่วมจำนวน 10 คน จากหลากหลายจังหวัดในภูมิภาค ประกอบด้วย จังหวัดมุกดาหาร อุดรธานี ยโสธร อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และนครพนม ภายในกลุ่มประกอบด้วยผู้เข้าร่วมที่มีอายุแตกต่างกัน ตั้งแต่เยาวชนไปจนถึงวัยเกษียณ และมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม นักศึกษาจบใหม่ พนักงานบริษัทเอกชน ข้าราชการเกษียณ เกษตรกรคนรุ่นใหม่ ผู้ประกอบการ แกนนำชุมชน ข้าราชการครู และพนักงานภาครัฐ ซึ่งความหลากหลายของกลุ่มตัวอย่างนี้จะช่วยให้ได้มุมมอง การรับรู้ ความเข้าใจ ที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(1) สถานการณ์การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

คำแรกที่ประชาชนนึกถึงเมื่อพูดถึงศาลรัฐธรรมนูญ สะท้อนถึงการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักนึกถึงและเชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับประเด็นด้านกฎหมายและการเมือง เป็นลำดับแรก คำตอบที่ปรากฏเด่นชัด ได้แก่ นักการเมือง/พรรคการเมือง กฎหมาย และการตัดสินคดีทางการเมือง จากคำพูดเหล่านี้สะท้อนว่าการรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นภาพจำเชิงกฎหมายและการเมือง

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงประเด็น “คุกมีไว้ขังคนจน” ซึ่งเมื่อสอบถามในรายละเอียดพบว่าเป็นประเด็นคดีที่เกี่ยวเนื่องกับศาลยุติธรรม ทำให้สะท้อนใน 2 แง่มุมว่า ในแง่มุมแรก ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงาน อำนาจ และบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง และในอีกแง่หนึ่งสะท้อนมุมมองความคาดหวังของความเท่าเทียมกันในสังคมภาพรวม ซึ่งส่งผลต่อการมองศาลรัฐธรรมนูญในฐานะหนึ่งองค์กรใน “กระบวนการยุติธรรมไทย” ไปด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลข้างต้นสามารถขยายความให้เห็นการมองบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่

(1.1) ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้วินิจฉัยพิจารณาคดีสำคัญเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ ข้อกฎหมายที่ขัด/แย้งต่อรัฐธรรมนูญ มุมมองนี้สะท้อนการเข้าใจถึงความสำคัญและความละเอียดอ่อนของบทบาทรัฐธรรมนูญตามกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่ยังคงมุ่งเน้นเพียงด้านที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและนักการเมืองเท่านั้น

(1.2) ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันที่มีความเชื่อมโยงกับบริบททางการเมือง ประชาชนบางส่วนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองอย่างมาก เช่น การพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การตัดสินคดีที่มีผลต่อการจัดตั้งรัฐบาล เช่น การยุบพรรค ซึ่งประชาชนมองว่าในกระบวนการเหล่านี้ไม่มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบกระบวนการ และหลักฐานในการพิจารณาตัดสิน และไม่ได้เปิดให้ประชาชนมีสิทธิตรวจสอบ ทำให้รู้สึกว่าการคัดเลือกผู้ตัดสิน (ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ) ไม่ได้มาจากกระบวนการประชาธิปไตย แต่เป็นการตัดสินส่วนบุคคลที่มีความเป็นพรรคพวก การรับรู้จากคำพูดเหล่านี้สะท้อนถึงความไม่รู้ในข้อเท็จจริงในกระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่สะท้อนความเชื่อทางการเมือง ที่มาจากการรับรู้/รับฟัง ซึ่งเป็นภูมิหลังสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจของประชาชน

(1.3) ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ที่ประชาชนยังมองว่าการเข้าถึงยังมีอยู่อย่างจำกัด ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มหลายรายระบุว่า ตนเองไม่ทราบขั้นตอนหรือช่องทางในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง และรู้สึกว่ากระบวนการดังกล่าวมีความซับซ้อน ส่งผลให้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่พึ่งด้านสิทธิของประชาชนยังไม่เด่นชัดในมุมมองและประสบการณ์ของประชาชน

(1.4) ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรยุติธรรมที่ห่างไกลจากประชาชนและชีวิตประจำวันของประชาชน โดยประชาชนจำนวนหนึ่งรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงได้ยาก เพราะมักตัดสินกฎหมายใหญ่ คดีขนาดใหญ่ หรือประเด็น/คดีทางการเมืองมากกว่า จึงเกิดความรู้สึกว่าเป็นสถาบันที่สำคัญแต่ไกลตัว

(2) ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

เมื่อสอบถามถึงช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของประชาชน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ระบุว่า รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับศาลจากสื่อกระแสหลักและสื่อ

ออนไลน์ โดยเฉพาะข่าวการเมืองทางโทรทัศน์ ไม่ว่าจะเป็นช่องทั่วไป และช่องข่าวการเมือง รวมถึงการดูคลิปจากหลากหลายช่องทางบนโลกออนไลน์ เช่น YouTube, Facebook เพจการเมือง และเพจทั่วไป, TikTok และ X และมีเพียงส่วนน้อยที่เข้าไปฟัง FB Live ของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อรับฟังข้อมูลช่วงตัดสินคดีทางการเมือง และมีบางส่วนที่รับฟังมาจากญาติที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมือง (ดำรงตำแหน่งทางการเมือง) อย่างไรก็ดี ประชาชนส่วนใหญ่แทบไม่เคยรับข้อมูลโดยตรงจากช่องทางการของศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นเป็นความเข้าใจผ่านตัวกลาง ซึ่งผสมผสานทั้งข้อเท็จจริงและการตีความจากสื่อสาธารณะ ผลที่ตามมา คือ ศาลรัฐธรรมนูญถูกจดจำผ่านเหตุการณ์ทางการเมืองมากกว่าบทบาทเชิงโครงสร้าง รวมถึงประชาชนขาดข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการยื่นคำร้องและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ตารางที่ 84 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบจากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
บทบาทตามรัฐธรรมนูญ	ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทด้านอำนาจรัฐและกฎหมายสูงสุด	มองว่าเป็นองค์กรสำคัญต่อระบบการเมือง
ความเชื่อมโยงกับการเมือง	ประชาชนบางส่วนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางการเมือง	ศาลรัฐธรรมนูญถูกผูกกับบริบทการเมืองมากกว่าบทบาทเชิงหลักการ
การคุ้มครองสิทธิ	ประชาชนไม่ทราบขั้นตอนยื่นคำร้องและรู้สึกเข้าถึงยาก	ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ถูกมองว่าเป็นที่พึ่งของคนทั่วไป
การสื่อสารและข่าวสาร	อาศัยข้อมูลจากสื่อทีวี–สื่อสังคมออนไลน์มากกว่าช่องทางทางการของศาลรัฐธรรมนูญ	เกิดความเข้าใจแบบผ่านตัวกลางมากกว่าความเข้าใจเชิงกระบวนการ

โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วยภาพจำสองชุดใหญ่ คือ (1) ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะ “เสาหลัก” ที่ค้ำจุนโครงสร้างการปกครองและคุ้มครองกฎหมายสูงสุดของประเทศ และ (2) ศาลในฐานะองค์กรที่ประชาชนมองว่ายังห่างไกลจากชีวิตจริงและการเข้าถึงยังจำกัด ข้อมูลชุดนี้จึงเป็นฐานคิดสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนและลดทอนความเชื่อมั่นในข้อ 2) รวมถึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการออกแบบแนวทางการสื่อสารสาธารณะต่อไป

2) สถานการณ์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การมองความเชื่อมั่นในภาพรวม การมองความเชื่อมั่นในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนร่วม การดำเนินงานด้านธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนและลดทอนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

(1) สถานการณ์ด้านความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อคำถามเมื่อสอบถามถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการให้คะแนนที่มีระดับตั้งแต่ 1 – 10 โดย 1 หมายถึง เชื่อมั่นน้อยที่สุด และ 10 หมายถึงเชื่อมั่นมากที่สุด ผ่านการใช้ Mentimeter ผลคะแนนพบว่า ส่วนใหญ่ให้คะแนนในระดับปานกลาง ที่มีช่วงระดับคะแนน 5 – 7 คะแนน มีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ให้คะแนนความเชื่อมั่นที่ระดับ 1 คะแนน โดยเมื่อสอบถามถึงเหตุผลก็พบว่ายังเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ น่าจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก ทั้งนี้มีมุมมองใน 2 ระดับ คือ มุมมองในเชิงโครงสร้างองค์กรและตัวบุคคล (ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ) โดยมีรายละเอียดตามด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้

(1.1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม พบว่า ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงได้โดยเริ่มตั้งแต่จุดเริ่มต้น คือ ไม่รู้ว่าจะเข้าถึงอย่างไร เข้าถึงได้จากที่ไหน และจะเข้าถึงด้วยเหตุหรือประเด็นใด เนื่องจากยังมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับการตัดสินกฎหมายใหญ่ ๆ มากกว่า และถ้าหากประชาชนมีเรื่องทุกข์ร้อนก็มักนึกถึงทนายความมากกว่าศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมบางท่านกล่าวว่าสามารถยื่นผ่านช่องทางออนไลน์ (เว็บไซต์) ได้ แต่ก็ยังติดกับทัศนคติที่ว่า ขั้นตอนและภาษาที่ใช้ในการเขียนต้องเป็นภาษาราชการ/ภาษากฎหมาย ทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความยากและซับซ้อน ซึ่งลักษณะเช่นนี้ประชาชนมองว่าไม่ใช่เพียงแต่ศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นกับทุกศาลในประเทศไทย

(1.2) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นที่ถกเถียงอย่างมากภายใต้การสนทนากลุ่ม เนื่องจากประชาชนยังมองว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระน้อย และไม่เป็นกลาง มีการแทรกแซงทางการเมือง เป็นเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง “...เอื้อและเป็นเครื่องมือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่า” (ผู้ให้ข้อมูล 3, Zoom Application, 2 ธันวาคม 2568)

สาเหตุของมุมมองที่เกิดขึ้นกับประชาชน เริ่มมาจากการให้เหตุผลเรื่องทัศนคติทางการเมืองของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่การแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญว่าไม่ได้มาจากประชาชน ไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะเป็นการคัดเลือกจากคนฝั่งใดฝั่งหนึ่งเท่านั้น กระบวนการตัดสินเป็น “มีความกำกวม เพราะร่างไม่ชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูล 4, Zoom Application, 2 ธันวาคม 2568) “มีระบบอุปถัมภ์ มีกลุ่มเครือข่ายทางการเมือง” (ผู้ให้ข้อมูล 3, Zoom Application, 2 ธันวาคม 2568) นอกจากนี้ ยังเกิดมุมมองที่ว่า “เป็นคณะบุคคลเพียงไม่กี่คนที่ตัดสินแทนคนทั่วประเทศ” (ผู้ให้ข้อมูล 1, Zoom Application, 2 ธันวาคม 2568)

ภาพการสื่อสารเหล่านี้ของประชาชน สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจของที่มาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่คลาดเคลื่อน เพราะมองว่ามาจากคนฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียว แต่ไม่ได้รับทราบถึงกระบวนการแต่งตั้งที่ถูกต้องและแท้จริง ว่ามาจากหลายภาคส่วน ซึ่งรวมถึงผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรด้วย

(1.3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีกลุ่มหนึ่งที่มองว่าสามารถปกป้องได้ แต่ยังมีอีกกลุ่มที่มองว่า ตนยังรู้สึกไม่ปลอดภัย และไม่คิดว่าศาลรัฐธรรมนูญจะคุ้มครองได้ โดยมีคำที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เชื่อมั่นในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนว่า ศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับคดีการเมืองภาคประชาชน และยังกล่าวโยงไปถึงคดียาเสพติด (ผู้ให้ข้อมูล 3, Zoom Application, 2 ธันวาคม 2568) นอกจากนี้ เนื่องจากประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงยาก เพราะ “ศาลรัฐธรรมนูญไม่แตะเรื่องชีวิตประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูล 10, Zoom Application, 2 ธันวาคม 2568) การให้ประชาชนเข้าใจในกฎหมายก็เป็นไปโดยยาก ดังนั้นประชาชนจึงยังมองไม่ค่อยเห็นภาพความยึดโยงของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองประชาชน และยังมองว่าศาลรัฐธรรมนูญต้องเป็นที่พึ่งให้ทุกหน่วยของสังคม ทั้งข้อพิพาทของประชาชนกับหน่วยงานรัฐ และระหว่างหน่วยงาน

สิ่งเหล่านี้ชี้ได้อย่างชัดเจนว่า ประชาชนยังขาดการรับรู้รับทราบถึงบทบาทอำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

(1.4) ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มที่สะท้อนประเด็นการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม พบว่า เนื่องจากภาพจำของประชาชนที่มีศาลรัฐธรรมนูญ คือการยึดโยงกับการเมืองเป็นหลัก ดังนั้นจึงเกิดเสียงสะท้อนขึ้นว่า ในความเป็นจริง ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ควรต้องเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมาก่อน (ผู้ให้ข้อมูล 4, Zoom Application, 2 ธันวาคม 2568) หลีกเลี่ยงการแทรกแซงจากการเมือง เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญมีความแข็งอยู่ในตัว

ดังนั้น ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจึงมองว่า การสื่อสารให้ประชาชนรับรู้ รับทราบถึงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน จะช่วยให้ประชาชนเห็นภาพการทำงาน รู้สึกและเข้าใจศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้น

(1.5) ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนในการสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผ่านหลากหลายรูปแบบ ทั้งการจัดทำวารสารวิชาการ การฝึกอบรม การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ รวมถึงการทำความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากการสนทนากลุ่มกับผู้เข้าร่วมในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าประชาชนยังขาดการรับรู้ ความเข้าใจในศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะยังมองว่าการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ถึงประชาชน บางครั้งการสื่อสารของ

ศาลรัฐธรรมนูญในการอ่านคำวินิจฉัยตัดสินเป็นไปคนละทิศทางของแต่ละกรณี ทำให้ประชาชนเกิดความสงสัยและไม่เข้าใจ ดังกรณีตัวอย่างการตัดสินคดีของนายกรัฐมนตรี และการยุบพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นไป ซึ่งการสื่อสารที่เกิดขึ้นจากศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนยังมองว่าเข้าใจยากและยังไม่ทันต่อสถานการณ์

(2) ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่ลดทอนความเชื่อมั่น

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ พบว่ามุมมองของประชาชนเป็นผลพวงที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่าง ความคาดหวังต่อบทบาท อำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามหลักการ กับภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อและเหตุการณ์ทางการเมือง ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยสามารถจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นออกเป็น 2 ด้านหลัก คือ (1) ปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน และ (2) ปัจจัยที่ลดทอนความเชื่อมั่นของประชาชน ดังนี้

(2.1) ปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน (Drivers of Trust)

แม้ประชาชนจะมีมุมมองต่อศาลรัฐธรรมนูญที่แตกต่างกันไป แต่ผลการศึกษาพบปัจจัยส่งเสริมภาพลักษณ์ในเชิงบวกที่น่าสนใจ ดังที่สรุปไว้ในตารางที่ 85 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงคาดหวังและมองเห็นบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะผู้พิทักษ์หลักประชาธิปไตยและประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ

ตารางที่ 85 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน (Drivers of Trust)

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองรัฐธรรมนูญ	ประชาชนบางส่วนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่สำคัญในการตรวจสอบกฎหมายและการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปตามกรอบรัฐธรรมนูญ	เสริมภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกหลักในการรักษากติกาสูงสุดของประเทศ
การตัดสินบางกรณีที่ถูกมองว่ารักษาหลักกฎหมาย	มีการรับรู้ว่าในบางคดี ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการป้องกันไม่ให้การเมืองใช้ช่องว่างทางกฎหมายเกินควร	เพิ่มความเชื่อมั่นต่อบทบาทการถ่วงดุลและความเป็นสถาบันตรวจสอบ
ความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในการปกป้องสิทธิ	ประชาชนตระหนักว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการคุ้มครองสิทธิในระดับโครงสร้าง แม้ยังไม่คุ้นเคยในเชิงกระบวนการ	ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันที่มีศักยภาพในการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
ความคาดหวังต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในคดีสำคัญระดับประเทศ	ประชาชนบางส่วนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญสามารถเป็นที่พึ่งในคดีที่ส่งผลต่อระบบการเมืองและกฎหมายโดยรวม	สะท้อนความหวังต่อบทบาทเชิงเสถียรภาพและความต่อเนื่องของระบบรัฐธรรมนูญ

(2.2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน

ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ในขณะเดียวกัน อีกแง่หนึ่งก็เป็นการสะท้อนมุมที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสร้างความชัดเจนให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเปลี่ยนพื้นที่ความลังเลสงสัยของประชาชนให้เป็นความเชื่อมั่นที่เข้มแข็ง ตารางที่ 86 จึงสรุปประเด็นที่สังคมให้ความสนใจและเป็นโอกาสสำคัญในการอธิบายบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้เข้าถึงใจประชาชน โดยเฉพาะในส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อสารมวลชน ข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นเข็มทิศล้ำค่าที่จะช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถวางกลยุทธ์การสื่อสารเชิงรุก เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกับประชาชนในอนาคต

ตารางที่ 86 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	ประชาชนบางส่วนมองว่ากระบวนการสรรหาตุลาการเป็นเรื่องไกลตัวและเข้าใจยาก	ทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยงกับศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างจำกัด
การรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับบริบททางการเมือง	คดีที่ปรากฏในสื่อส่วนใหญ่เป็นคดีการเมือง ทำให้ภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญเน้นด้านการเมือง	ส่งผลให้เกิดความกังวลต่อความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญในบางสถานการณ์
การเข้าถึงข้อมูลและขั้นตอนทางกฎหมาย	หลายคนไม่ทราบขั้นตอนการยื่นคำร้องหรือการขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญ	ลดความรู้สึกว่าสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้จริงในทางปฏิบัติ
ภาษาและเหตุผลทางกฎหมายที่ซับซ้อน	คำวินิจฉัยและเหตุผลประกอบมีลักษณะเป็นทางกฎหมายสูง เข้าใจยาก	ทำให้ประชาชนรู้สึกห่างเหิน และยากต่อการติดตามบทบาทศาลรัฐธรรมนูญ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
การรับรู้ด้านความเป็นอิสระ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกวิพากษ์วิจารณ์ในสื่อบ่อย โดยเฉพาะในคดีที่ได้รับความสนใจสูง	ก่อให้เกิดคำถามต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลางในสายตาบางส่วน
รูปแบบการสื่อสารที่ยังไม่ใกล้ชิดประชาชน	ประชาชนรับข่าวสารผ่านสื่อรองมากกว่าช่องทางของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง	ลดโอกาสในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องจากแหล่งข้อมูลหลัก
ภาพลักษณ์ที่เข้าถึงยาก	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นพื้นที่ของผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายมากกว่าคนทั่วไป	ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ห่างไกลจากชีวิตประจำวัน

เมื่อพิจารณาโดยรวม ประเด็นเหล่านี้สะท้อนความต้องการของประชาชนที่คาดหวังว่าจะเห็นศาลรัฐธรรมนูญสื่อสารบทบาทของตนให้ชัดเจน เข้าถึงง่าย และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการออกแบบแนวทางเสริมสร้างความเชื่อมั่นขององค์กรอย่างสอดคล้องกับข้อเท็จจริงและความคาดหวังของสังคม

บทสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูล สะท้อนให้เห็นถึงพลังแห่งความคาดหวังที่ประชาชนมีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะกลไกสำคัญที่ช่วยคุ้มครองสิทธิและรักษาดุลยภาพของประเทศ โดยภาพรวมชี้ให้เห็นว่าประชาชนพร้อมที่จะให้ความเชื่อมั่นและสนับสนุนบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ เพียงแต่ต้องการการสื่อสารที่เข้าถึงง่ายและคำอธิบายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ข้อมูลเชิงลึกนี้จึงเป็นรากฐานอันล้ำค่าในการออกแบบกลยุทธ์สื่อสารเชิงรุกเพื่อเชื่อมโยงหลักกฎหมายเข้ากับความรับรู้ของประชาชน ซึ่งจะเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างความศรัทธาอย่างยั่งยืนในอนาคต

3) ช่องว่างการรับรู้กับโอกาสในการสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะ

ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสะท้อนให้เห็นถึงพลังความพร้อมในการเรียนรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ แม้ปัจจุบันจะยังมีความไม่เข้าใจหรือการรับรู้ที่ยังไม่ถูกต้องในตัวบทกฎหมาย ซึ่งมีความซับซ้อนกับความเข้าใจในชีวิตประจำวัน แต่สิ่งนี้ไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ในทางกลับกัน กลับเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงความต้องการเข้าถึงข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นมิตรมากขึ้น ซึ่งถือเป็น “โอกาส” และ “จุดเริ่มต้น” ที่สำคัญ ในการพัฒนากลไกการสื่อสารเชิงรุกเพื่อสร้างความใกล้ชิดกับประชาชน โดยสามารถสรุปมิติสำคัญที่จะนำไปสู่การยกระดับความเข้าใจร่วมกันได้ 3 ประการ คือ การเปลี่ยนภาษากฎหมายให้เป็นภาษาที่เข้าถึงใจ การเชื่อมโยงบทบาทหน้าที่เข้ากับวิถีชีวิตประจำวัน และการอธิบายเหตุผลคำวินิจฉัยให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของประชาชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) การเปลี่ยนภาษากฎหมายให้เป็นภาษาที่เข้าถึงใจ หมายถึง การพัฒนาจากการสื่อสารเชิงเทคนิคสู่ภาษาที่เข้าใจง่ายและเป็นมิตร

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มหลายคนสะท้อนตรงกันว่า ภาษากฎหมายและคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีระดับความเป็นทางการสูงและมีรายละเอียดเชิงเทคนิคที่อ่านค่อนข้างยาก เมื่อเทียบกับความคุ้นเคยของประชาชนทั่วไป แม้ประชาชนบางคนจะมีความสนใจเรื่องสิทธิและการเมือง แต่ก็ยังพบว่าภาษากฎหมายต้องอาศัยตีความต่อ จึงทำให้การรับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่มาจากสื่อมวลชนหรือสื่อออนไลน์มากกว่าการอ่านข้อมูลจากศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง สภาวะความไม่แน่ใจในบางกรณีโดยเฉพาะในคดีสำคัญที่อยู่ในความสนใจของสังคม เช่น คดีทางการเมือง ถือเป็นโจทย์ที่สร้างสรรค์สำหรับศาลรัฐธรรมนูญ ในการยกระดับการอธิบายขั้นตอนการทำงานในคดีที่มีความซับซ้อน เพื่อเปลี่ยนความสงสัยให้เป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยการสร้างช่องทางการสื่อสารที่ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงตรรกะและเหตุผลทางกฎหมายได้อย่างโปร่งใสและมั่นใจยิ่งขึ้น ผ่านการใช้ภาษาที่สามารถย่อยได้ง่าย คนหลายระดับสามารถเข้าใจได้ หรือเป็นการสรุปเหตุผลเชิงโครงสร้างในรูปแบบที่จับต้องได้ เช่น อินโฟกราฟิก การทำ Q&A เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือคลิปสั้น ๆ ที่อธิบายความหมายของกฎหมายแบบไม่ลดทอนสาระสำคัญ รวมถึงการสื่อสารผ่านโทรทัศน์ ซึ่งถือว่าเป็นสื่อหลักของประเทศ เพื่อเปิดโอกาสในประชาชนที่ไม่รู้จักศาลรัฐธรรมนูญได้รู้จักผ่านการฟังมากขึ้น

(2) การเชื่อมโยงบทบาทหน้าที่เข้ากับวิถีชีวิต หมายถึง การสร้างภาพจำที่ใกล้ชิดและเห็นความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในบริบทของสังคม

ผู้เข้าร่วมจำนวนมากรับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญผ่านเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ซึ่งเป็นประเด็นที่นำเสนอผ่านสื่อบ่อยที่สุด จึงมีภาพจำว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับคดีการเมืองเป็นหลัก ในขณะที่บทบาทตามรัฐธรรมนูญครอบคลุมด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การตีความกฎหมาย และการป้องกันการใช้กฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ ซึ่งปรากฏในชีวิตประชาชนน้อยกว่า และยังการรับรู้ผ่านสื่อก็ยังน้อยกว่าด้วย ประชาชนบางส่วนยังไม่ทราบถึงความเกี่ยวข้อง และสะท้อนความไม่มั่นใจว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตนอย่างไร สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นช่องว่างที่เชื่อมโยงกับความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐาน รวมถึงเครื่องมือในการยื่นคำร้องที่ประชาชนไม่รับทราบหรือคุ้นเคย ช่องว่างนี้จึงเป็นโอกาสที่สำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในการสื่อสารบทบาทด้านการคุ้มครองสิทธิให้ชัดเจนขึ้น เช่น ตัวอย่างคดีที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะ การปกป้องสิทธิกลุ่มเปราะบาง หรือกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทเชิงป้องกัน และอาจมีการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงที่ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น เช่น การเข้าถึงผ่าน application ของศาลรัฐธรรมนูญ

(3) การผสานเหตุผลทางกฎหมายกับประสบการณ์ของประชาชน หมายถึง การอธิบายหลักการพิจารณาผ่านมุมมองที่ประชาชนสัมผัสได้จริง

ในมิติของการรับรู้ จากข้อมูลการสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นว่าประชาชนมักอาศัยการตีความจากแหล่งข่าวหรือการสนทนาบนสื่อออนไลน์เป็นหลัก สิ่งนี้สะท้อนว่าประชาชนแสดงให้เห็นถึงความ

พร้อมที่จะทำความเข้าใจหลักการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญให้ลึกซึ้ง มากกว่าเพียงการรับทราบผลการตัดสิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคาดหวังที่จะได้รับทราบ “ที่มาและเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย” ในภาษาที่สื่อสารอย่างเป็นมิตรและเข้าถึงง่าย ประเด็นนี้ไม่ได้เป็นเพียงข้อสังเกต แต่เป็น “กุญแจสำคัญ” ที่จะช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถขยายบทบาทการเป็นที่พึ่งทางปัญญาให้แก่สังคม การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้มีความชัดเจนและเห็นภาพรวมของกระบวนการ เช่น การสื่อสารที่ชี้ให้เห็นกระบวนการที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคดีพิจารณา ความหมายของผลคำวินิจฉัยต่อสาธารณะ สิ่งเหล่านี้จะช่วยเปลี่ยนความสนใจของสังคมให้เป็นความเชื่อมั่นที่ยั่งยืน และลดช่องว่างในการตีความจากแหล่งข้อมูลอื่นที่ไม่ชัดเจนลงได้ ซึ่งจะช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและลดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในระยะยาว

ดังนั้น เพื่อให้เห็นภาพเชิงโครงสร้างของช่องว่างการรับรู้ (Perception Gaps) ที่ปรากฏจากการสนทนากลุ่ม และเพื่อแสดงให้ชัดเจนว่าช่องว่างเหล่านี้สามารถแปลงเป็นโอกาสเชิงสื่อสาร ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างเป็นระบบ รายงานฉบับนี้จึงสรุปประเด็นสำคัญในรูปแบบตาราง ดังตารางที่ 87

ตารางที่ 87 ช่องว่างการรับรู้กับโอกาสในการสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะ

มิติของช่องว่าง	สิ่งที่ประชาชนรับรู้	สิ่งที่เป็นหลักการ	โอกาสในการสื่อสาร
ด้านข้อมูล	เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงยาก หรือไม่ทราบช่องทางการยื่นคำร้อง	มีช่องทางเข้าถึงที่ชัดเจน แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รับทราบ	จัดทำคู่มือย่อ อินโฟกราฟิก และช่องทางค้นหาแบบง่าย
ด้านความหมาย	มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องเฉพาะคดีการเมืองหรือคดีระดับชาติ	ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทด้านคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สาธารณะด้วย	ขยายเนื้อหาตัวอย่างคดีให้ครอบคลุมบทบาทที่หลากหลาย
ด้านความคาดหวัง	คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นที่พึ่งในทุกกรณี รวมถึงข้อพิพาททั่วไป	ศาลรัฐธรรมนูญทำงานภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญและอำนาจหน้าที่เฉพาะ	อธิบายบทบาท ขอบเขต พร้อมสื่อสารเรื่องความคาดหวังที่เหมาะสม

ผลการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือชี้ให้เห็นถึง “พื้นที่แห่งการพัฒนา” ที่เต็มไปด้วยศักยภาพ ทั้งในด้านการปรับเปลี่ยนภาษากฎหมายให้เข้าถึงง่าย การเน้นย้ำบทบาทเชิงรุกในการคุ้มครองสิทธิและการสื่อสารที่มาของคำวินิจฉัยให้เชื่อมโยงกับความคาดหวังของสังคม ข้อมูลเหล่านี้คือ “ฐานข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์” ที่สำคัญที่จะช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารที่ทรงพลังที่เปรียบเสมือน “สะพานเชื่อมต่อ” เพื่อเปลี่ยนความสนใจของประชาชนให้กลายเป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง และสร้างความไว้วางใจที่มั่นคงในระยะยาว

4) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนนี้เป็นการนำเสนอบทสรุปเชิงสร้างสรรค์จากการรับฟังเสียงของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อวางแนวทางสื่อสารและพัฒนากระบวนการทำงานของสถาบันให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยใช้โจทย์สำคัญคือ “ปัจจัยที่จะช่วยเพิ่มระดับความเชื่อมั่นของประชาชนให้สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม” ผลการวิเคราะห์พบว่ามี 4 ประเด็นหลักที่ประชาชนให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างความใกล้ชิดระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน ดังนี้

(1) การสื่อสารด้วยหัวใจที่เปิดกว้างและภาษาที่เข้าถึงง่าย

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า กุญแจสำคัญที่จะช่วยเติมเต็มความเชื่อมั่น คือ การทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ผ่านการสื่อสารที่ชัดเจนและเป็นมิตร โดยเฉพาะการอธิบายเหตุผลของคำวินิจฉัยให้เป็นภาษาที่เรียบง่าย เพื่อลดระยะห่างจากการรับรู้ผ่านสื่อรองและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องโดยตรงจากศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้น “การสื่อสารเชิงรุก” จึงเป็นกลไกที่ทรงพลังที่สุดในการสร้างรากฐานความศรัทธาที่ยั่งยืนระหว่างสถาบันและประชาชน ลดความคลาดเคลื่อนของการรับรู้ และเป็นฐานสำคัญของความเชื่อมั่นเชิงสถาบันในระยะยาว

ตารางที่ 88 ข้อเสนอด้านการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญตามข้อมูลจากวงสนทนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
1. อธิบายคำวินิจฉัยให้เข้าใจง่ายขึ้น	เหตุผลทางกฎหมายเข้าใจยาก ทำให้ตีความผิดได้ง่าย	กฎหมายแข็ง แต่ภาษากฎหมายอ่านแล้วไม่เข้าใจ	สรุปเหตุผลแบบย่ออินโฟกราฟิกเข้าใจง่าย
2. ขยายการสื่อสารบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่ใช่คดีการเมือง	ส่วนใหญ่รับรู้บทบาทศาลรัฐธรรมนูญผ่านคดีการเมืองเท่านั้น	ถ้าไม่ใช่คดีนักการเมืองเราแทบไม่เห็นข่าวเลย	นำเสนอกรณีสิทธิของกลุ่มประชาชนและประโยชน์สาธารณะ
3. เพิ่มการสื่อสารช่องทางออนไลน์ที่เป็นมิตรต่อผู้ใช้ทั่วไป	แม้มีช่องทางสื่อสารหลักแต่ประชาชนไม่รู้จักและไม่มั่นใจวิธีใช้งาน	รู้ว่ามีเว็บไซต์ แต่ไม่รู้ต้องเริ่มยังไง	เว็บไซต์แบบขั้นตอนการยื่น Step-by-Step

(2) การเสริมภาพความเป็นกลางและการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

ประชาชนมีมุมมองถึง “ความมั่นใจในความเป็นกลาง โปร่งใสและยึดถือประโยชน์ส่วนรวม” ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะขับเคลื่อนความเชื่อมั่นต่อสถาบันให้เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะในคดีสำคัญที่สังคมให้ความสนใจเป็นพิเศษ ดังตัวอย่างคดีการเมือง ข้อเสนอนี้ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนพร้อม

สนับสนุนบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ หากมีการสื่อสารที่โปร่งใสและแสดงให้เห็นถึงความตั้งมั่นในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ ซึ่งถือเป็นการเชิดชูหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของตุลาการให้เด่นชัดและสง่างามในสายตาของประชาชน

ตารางที่ 89 ข้อเสนอเพื่อเสริมภาพลักษณ์ความเป็นกลางและประโยชน์สาธารณะ

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
1. ชี้ให้เห็นมาตรฐานเดียวในการวินิจฉัยคดี	ต้องการให้เห็นความสม่ำเสมอ	ตอนนี้เหมือนตีความไปคนละทิศ	อธิบายหลักคิดกลางของศาลรัฐธรรมนูญ
2. เน้นบทบาทคุ้มครองสิทธิประชาชนในคดีทั่วไป	ศาลรัฐธรรมนูญถูกเชื่อมโยงกับการเมืองมากกว่าที่ตั้งใจ	คดีการเมืองเยอะจนลืมว่าศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิด้วย	สื่อสารคดีที่คุ้มครองสิทธิให้มากขึ้น
3. ตอกย้ำความเป็นประโยชน์ส่วนรวม	คะแนนเพิ่มเมื่อรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญยืนบนกลางอย่างแท้จริง	ถ้าเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญทำเพื่อส่วนรวม ความเชื่อมั่นก็จะมาเอง	แสดงเหตุผลประกอบที่จะต้องมีความชัดเจนถึงผลประโยชน์สาธารณะ

(3) การเพิ่มช่องทางเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการยื่นคำร้อง

ประชาชนได้สะท้อนถึงความไม่มั่นใจในประเด็นและกระบวนการขอความคุ้มครอง แม้ประชาชนจะต้องการเข้าถึงความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมีความคาดหวังที่จะเห็นขั้นตอนการยื่นคำร้องที่ชัดเจนและเรียบง่ายยิ่งขึ้น ข้อเสนอในส่วนนี้ถือเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างความใกล้ชิดระหว่างสถาบันกับประชาชน ผ่านการจัดทำคู่มือหรือเส้นทางการเข้าถึงสิทธิ (Legal Roadmap) ที่เข้าใจง่าย ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนความกังวลใจให้เป็นความมั่นใจว่า ศาลรัฐธรรมนูญพร้อมเป็น “กลไกที่พึ่งได้จริง” และสร้างภาพจำว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็น “บ้านที่เปิดกว้าง” พร้อมมอบความยุติธรรมให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียม ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและความยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ตารางที่ 90 ข้อเสนอด้านช่องทางเข้าถึงและกระบวนการยื่นคำร้อง

ข้อเสนอ	สิ่งที่ประชาชนพบ	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
1. ทำคู่มือประชาชนแบบง่าย	ขั้นตอนยื่นคำร้องเข้าใจยาก	นึกอะไรไม่ออกก็คิดถึงทนายก่อน	คู่มือภาพ ขั้นตอนชัดเจน

ข้อเสนอ	สิ่งที่ประชาชนพบ	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
2. ช่องทางออนไลน์แบบ Self-Service	ไม่รู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีช่องทางใดบ้าง	รู้ว่าต้องโทรเบอร์กลาง แต่ไม่รู้ทำอะไรต่อ	ระบบกรอกข้อมูลออนไลน์
3. มีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาเบื้องต้น	กลัวกรอกผิดและเรื่องใช้ภาษาราชการ	เขียนคำร้องยากมากสำหรับคนทั่วไป	จุดบริการประชาชนออนไลน์และออฟไลน์

(4) การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมสะท้อนข้อมูลและข้อคิดเห็น

ประชาชนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเสนอแนวทางที่น่าสนใจว่า การสร้างความเชื่อมั่นจะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ผ่านการเปิดพื้นที่ให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการแบ่งปันข้อมูลและสะท้อนมุมมองต่อศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการรับฟังความคิดเห็นผ่านการใช้เทคโนโลยี หรือการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคดีสาธารณะ ข้อเสนอส่วนนี้สะท้อนถึงพลังของภาคพลเมือง ที่พร้อมจะก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนากลไกการสื่อสารเชิงลึก ช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 91 ข้อเสนอด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
1. เปิดรับข้อมูลจากภาคประชาชนในบางประเด็นสำคัญ	ต้องการมีส่วนร่วมมากกว่าเดิม	คนส่วนน้อยตัดสินคนส่วนมาก อยากให้เราช่วยส่งข้อมูลได้	ระบบส่งความเห็นและข้อมูลออนไลน์
2. ทำเวทีสื่อสารเชิงกระบวนการรับฟัง	ลดช่องว่างภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน	อยากให้คุยกันได้สองฝ่าย	เวทีออนไลน์หรือไลฟ์ถามตอบ
3. ใช้เทคโนโลยีเพิ่มความโปร่งใส	ช่วยสร้างความไว้วางใจในกระบวนการ	เทคโนโลยีช่วยให้เราเข้าถึงได้ง่ายขึ้นเยอะ	Platform การสื่อสารคำวินิจฉัยสู่สาธารณะ

จากข้อเสนอของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สามารถจัดกลุ่มเป็นสี่แกนหลัก โดยในแต่ละข้อเสนอสะท้อนทิศทางการพัฒนาที่ประชาชนเห็นว่าจะช่วยให้คะแนนความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในมิติของความเป็นอิสระ บทบาทการคุ้มครองสิทธิ การสื่อสารสาธารณะ และโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชน ข้อเสนอทั้งสี่ประการนี้แม้จะมีที่มาจากบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่สะท้อนความคาดหวังที่มีเหตุผลและมีทิศทางสอดคล้องกับเป้าหมายของศาลรัฐธรรมนูญในการเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจจากสาธารณะ ข้อเสนอเหล่านี้จึงสามารถเป็น

ฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการออกแบบกิจกรรมสื่อสารการดำเนินงานขององค์กรศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการวางแผนพัฒนาระบบงานของศาลรัฐธรรมนูญในระยะต่อไป

5.2.4 การจัดสนทนากลุ่มในกลุ่มประชาชนภูมิภาคใต้

การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อความเชื่อมั่นของศาลรัฐธรรมนูญในพื้นที่ภาคใต้ จัดขึ้นเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2568 เวลา 14.00-15.30 น. ผ่านรูปแบบออนไลน์ Zoom Application มีผู้เข้าร่วมจำนวน 9 คน โดยเป็นประชาชนจากหลากหลายช่วงวัยและหลากหลายสาขาอาชีพ ประกอบด้วย ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ (SMEs) ภาคประชาสังคม ภาคเกษตรกรรม ภาคแรงงานบริการ (รับจ้าง/ลูกจ้าง) ข้าราชการบำนาญ ประธานชุมชน และนักศึกษา โดยการรับรู้ของประชาชนภาคใต้ในภาพรวม มีการสะท้อนภาพของศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของบ้านเมือง ทั้งในแง่ของการเป็นผู้รักษาความถูกต้องตามหลักกฎหมายสูงสุด และเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลและมีหน้าที่รับผิดชอบต่อเสถียรภาพของโครงสร้างอำนาจรัฐในภาพรวม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(1) สถานการณ์การรับรู้และความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

จากการสำรวจมุมมองของประชาชนผ่านการระบุคำสำคัญที่สะท้อนถึงภาพจำที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ พบว่าชุดความคิดของประชาชนส่วนใหญ่มุ่งเน้นไป “ศาลสูงสุด” “กฎหมายสูงสุด” “ความยุติธรรม” และ “การตรวจสอบกฎหมาย” สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องและตระหนักถึงความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกหลักที่ทำหน้าที่พิทักษ์บรรทัดฐานทางกฎหมายสูงสุดของประเทศ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางภาพจำในเชิงหลักการ ยังปรากฏชุดคำถามที่สะท้อนถึงความรู้สึกและความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่ในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมุมมองเหล่านี้ไม่ได้เป็นการปฏิเสธสถานะของสถาบัน แต่เป็นตัวชี้วัดถึงความตื่นตัวทางการเมืองในระดับสูง ประเด็นนี้จึงถือเป็นโอกาสสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการสื่อสารเชิงรุกเพื่อเปลี่ยนข้อสงสัยให้กลายเป็นความเชื่อมั่นที่หนักแน่นยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงระดับความเข้าใจ ประชาชนส่วนใหญ่สามารถอธิบายบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการเป็นองค์กรพิทักษ์รัฐธรรมนูญและการตรวจสอบความชอบของการใช้อำนาจรัฐได้อย่างชัดเจน โดยระบุว่าความเข้าใจพื้นฐานเหล่านี้ถูกซึมซับมาผ่านระบบการศึกษาและการเรียนรู้ทางสังคม ทำให้เกิดการรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกที่มีอำนาจพิจารณาในประเด็นที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ และมีคำวินิจฉัยที่ส่งผลผูกพันทุกองค์กรระดับประเทศ ซึ่งสูงกว่าขอบเขตของศาลทั่วไปในแง่ของผลกระทบต่อโครงสร้างการปกครอง

อย่างไรก็ดี ภายใต้บริบททางการเมืองที่เต็มไปด้วยความท้าทายในปัจจุบัน ประชาชนได้สะท้อนมุมมองว่าบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญมีความยึดโยงอย่างใกล้ชิดกับการพิจารณาคดีทางการเมืองที่ส่งผลต่อทิศทางของประเทศ การรับรู้ในส่วนนี้เป็นภาพสะท้อนของความคาดหวังในระดับสูงที่ต้องการเห็นการ

ปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยและเจตนารมณ์ของส่วนรวม ประเด็นนี้จึงกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญสำหรับการวางแนวทางการสื่อสารในอนาคต เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักที่ทำหน้าที่รักษาดุลยภาพทางการเมืองและสังคมให้มีความมั่นคงภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญอย่างยั่งยืน

(2) ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

ด้านช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ระบุว่ารับข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก เช่น Facebook, YouTube, Instagram, TikTok และเว็บไซต์ช่องข่าวออนไลน์ทั่วไปและช่องข่าวการเมือง โดยให้เหตุผลว่าสื่อเหล่านี้มีความรวดเร็ว มีการสรุปเนื้อหาให้เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับพฤติกรรมการรับสื่อในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกัน กลุ่มผู้สูงอายุบางส่วนยังคงติดตามข่าวสารผ่านโทรทัศน์ช่องทั่วไปเป็นหลัก รวมถึงบางคนที่มีเครือญาติเป็นนักการเมืองท้องถิ่นก็จะรับข้อมูลข่าวสารจากการบอกเล่าปากต่อปากด้วย และแม้ผู้เข้าร่วมบางรายจะเคยเห็นช่องทางสื่อสารอย่างเป็นทางการของศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อออนไลน์ แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปติดตามอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากรับรู้ว่าเนื้อหามีลักษณะเป็นทางการ ใช้ภาษากฎหมาย ทำให้เนื้อหาไม่น่าสนใจและติดตาม รวมถึงมีความยาวค่อนข้างมาก ซึ่งส่งผลให้เนื้อหาดูเข้าถึงยากสำหรับประชาชนทั่วไป

สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ความเข้าใจในบทบาทและกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญมักเป็นการรับรู้ผ่านการตีความของสื่อกลางหรือบุคคลที่สาม มากกว่าการรับข้อมูลโดยตรงจากแหล่งอ้างอิงต้นทาง ดังนั้น จึงเป็นโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญจะปรับรูปแบบการสื่อสารดิจิทัลให้มีลักษณะเชิงรุกและเป็นมิตรกับผู้ใช้งานมากขึ้น เพื่อลดช่องว่างการสื่อสารและสร้างหลักประกันว่าประชาชนจะสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำจากศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ทันสมัยและสร้างความเชื่อมั่นต่อสถาบันในยุคข้อมูลข่าวสารได้อย่างยั่งยืน

ตารางที่ 92 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในภาคใต้

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบจากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
การรับรู้เชิงสถานะและอำนาจ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นศาลระดับสูงสุด มีหน้าที่ตรวจสอบและตีความกฎหมายสูงสุดของประเทศและคำวินิจฉัยมีผลผูกพันทุกฝ่าย	สะท้อนการรับรู้ถึงบทบาทเชิงโครงสร้างและความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในระบบการปกครอง แม้จะรู้สึกว่าเป็นองค์กรที่ห่างจากชีวิตประจำวันของประชาชน
การรับรู้ด้านบทบาทหน้าที่	ประชาชนเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ปกป้องรัฐธรรมนูญ ตรวจสอบกฎหมาย และชี้ขาดประเด็นที่	แสดงให้เห็นความเข้าใจพื้นฐานต่ออำนาจหน้าที่ตามหลักการของศาลรัฐธรรมนูญ แม้การรับรู้จะ

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบจากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
	เกี่ยวข้องกับการปกครองและองค์กรของรัฐ	เชื่อมโยงกับประเด็นการเมืองค่อนข้างเด่นชัด
การรับรู้ด้านความเป็นกลางและความเป็นอิสระ	มีความคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระและยึดหลักกฎหมายเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันบางส่วนรับรู้ว่าบริบททางการเมืองอาจส่งผลต่อภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญ	สะท้อนช่องว่างระหว่างอุดมคติที่ประชาชนคาดหวังกับการรับรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นในระยะยาว
การรับรู้ด้านการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล	ประชาชนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์และสื่อมวลชนเป็นหลัก ขณะที่การเข้าถึงข้อมูลจากช่องทางของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงยังมีจำกัด	ชี้ให้เห็นโอกาสในการพัฒนาการสื่อสารเชิงองค์กร เพื่อให้ข้อมูลมีความกระชับ เข้าใจง่าย และเข้าถึงประชาชนได้กว้างขึ้น
การรับรู้ด้านความใกล้ชิดกับประชาชน	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญต่อประเทศ แต่ยังมีภาพลักษณ์ว่าเป็นเรื่องเฉพาะทางและเข้าใจยาก	สะท้อนความจำเป็นในการเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับบริบทชีวิตของประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความรู้สึกมีส่วนร่วม

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า การรับรู้ของประชาชนในภาคใต้ต่อศาลรัฐธรรมนูญมีทั้งมิติที่สะท้อนความเข้าใจเชิงบวกต่อบทบาทและสถานะทางกฎหมายของศาลรัฐธรรมนูญ ควบคู่ไปกับความคาดหวังสูงในเรื่องความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และความโปร่งใส อย่างไรก็ตาม การรับรู้ดังกล่าวยังได้รับอิทธิพลจากช่องทางการสื่อสารที่ประชาชนเข้าถึงเป็นหลัก รวมถึงบริบทข่าวสารทางการเมือง ซึ่งส่งผลให้เกิดทั้งปัจจัยที่สนับสนุนความเชื่อมั่นและปัจจัยที่ลดทอนความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

2) สถานการณ์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นสถานการณ์ความเชื่อมั่นของประชาชนเป็นการรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ความเชื่อมั่นในภาพรวม และความเชื่อมั่นใน 5 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนร่วม การดำเนินงานด้านธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการ

วิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนและลดทอนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวในรายละเอียดต่อไป

(1) สถานการณ์ด้านความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อคำถามดังต่อไปนี้เป็นการสอบถามถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้คะแนนระดับ 1 – 10 โดย 1 หมายถึง เชื่อมั่นน้อยที่สุด และ 10 หมายถึง เชื่อมั่นมากที่สุด ซึ่งผลการสนทนากลุ่มพบประชาชนในภาคใต้มีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียดตามด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้

(1.1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ผลการศึกษาและสนทนากลุ่มในพื้นที่ภาคใต้สะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในมุมมองของประชาชนที่ยังมีลักษณะเฉพาะตัว โดยประเด็นสำคัญที่พบคือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีความรู้สึกห่างเหินและยังไม่สามารถเชื่อมโยงบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับวิถีชีวิตประจำวันหรือสิทธิส่วนบุคคลได้อย่างชัดเจน ความรับรู้กระแสหลักมักมองว่าสถาบันมีความเกี่ยวโยงกับประเด็นในเชิงโครงสร้างและการเมืองภาพรวมของประเทศเป็นสำคัญ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจว่าภารกิจของศาลเป็นเรื่องไกลตัวและจำกัดวงอยู่เฉพาะในแวดวงการเมืองระดับสูง มากกว่าจะเป็นกลไกที่ประชาชนสามารถเข้าถึงเพื่อปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองได้โดยตรง

นอกจากการรับรู้บทบาทหน้าที่แล้ว ในเชิงปฏิบัติยังพบข้อจำกัดสำคัญในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการเข้าถึงยุติธรรม โดยประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงวิธีการหรือช่องทางในการเริ่มต้นติดต่อดำเนินเรื่อง รวมถึงหลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องตามระเบียบ สถานการณ์นี้ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในการสื่อสารเพื่อลดช่องว่างด้านข้อมูลข่าวสาร โดยความคาดหวังของประชาชนคือการได้รับคำอธิบายที่เรียบง่ายและเป็นรูปธรรม เพื่อให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นเพียงองค์กรที่ตัดสินประเด็นทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็นสถาบันหลักที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน ซึ่งหากมีการส่งเสริมความรู้ในเชิงรุกที่เข้าถึงพื้นที่อย่างทั่วถึงจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและเปิดโอกาสให้ภาคพลเมืองเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(1.2) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

ในประเด็นความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นผ่านการรับรู้ของประชาชน โดยพบว่าทัศนคติที่มีต่อความเที่ยงธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมักมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับผลลัพธ์ของคำวินิจฉัยในแต่ละกรณี เมื่อผลการตัดสินไม่สอดคล้องกับความคาดหวังหรือทัศนคติส่วนบุคคล ประชาชนบางส่วนจึงเกิดข้อสงสัยและตั้งคำถามถึงการแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองหรือกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าบรรทัดฐานเรื่องความเป็นอิสระในมุมมองของภาคพลเมืองยังคงแปรผันตามความพึงพอใจต่อคำตัดสิน มากกว่าการพิจารณาถึงกระบวนการพิจารณาตามพยานหลักฐานและข้อกฎหมายที่เป็นระบบ

นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญยังเป็นอีกจุดสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับกระบวนการสรรหาและคัดเลือกที่มีระเบียบแบบแผนและกลไกตรวจสอบที่รัดกุม ความไม่ชัดเจนในข้อมูลส่วนนี้ส่งผลให้เกิดการตีความไปตามกระแสข่าวสาร จนทำให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่ามีความยึดโยงหรือเป็นตัวแทนของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทางการเมือง สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการสื่อสารข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับโครงสร้างที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และหลักประกันความเป็นอิสระที่เป็นสากล เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่ากระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญนั้นตั้งอยู่บนหลักนิติธรรมที่ปราศจากการครอบงำ ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนข้อสงสัยและความกังวลใจให้เป็นความยอมรับในอำนาจตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอย่างยั่งยืน

(1.3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ผลการศึกษาในด้านนี้ สะท้อนให้เห็นถึงข้อสังเกตที่น่าสนใจของประชาชนต่อการบริหารจัดการคดีของศาลรัฐธรรมนูญ โดยปรากฏมุมมองเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับความรวดเร็วในการพิจารณา ซึ่งประชาชนส่วนหนึ่งมีความรู้สึกว่าคดีที่มีบริบทเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมักจะได้รับการพิจารณาและมีคำวินิจฉัยอย่างรวดเร็ว ในขณะที่คดีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงกลับถูกมองว่ามีกระบวนการที่ใช้เวลานานและอาจมีความล่าช้าในบางขั้นตอน ปรากฏการณ์นี้ส่งผลให้เกิดการตั้งคำถามจากภาคประชาชนถึงเกณฑ์การเรียงลำดับความสำคัญของคดีที่เข้าสู่การพิจารณา

นอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงความคาดหวังที่ต้องการเห็นมาตรฐานในการอำนวยความยุติธรรมที่สมดุลและเท่าเทียมกัน ประชาชนต้องการคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนและปัจจัยที่ส่งผลต่อระยะเวลาการพิจารณาคดีแต่ละประเภท เพื่อสร้างความมั่นใจว่าศาลรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของปัจเจกบุคคล ไม่น้อยไปกว่าการแก้ไขความขัดแย้งในเชิงโครงสร้างทางการเมือง

การสื่อสารเชิงรุกที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับ “กระบวนการจัดลำดับคำร้อง” และ “มาตรฐานกรอบเวลาการพิจารณา” จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยลดความกังวลสงสัย และเสริมสร้างความเชื่อมั่นว่าระบบยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญพร้อมที่จะเป็นที่พึ่งที่รวดเร็วและเป็นธรรมสำหรับประชาชนทุกคน

(1.4) ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม

ผลการศึกษาในมิติการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวมสะท้อนให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาประชาชนยังคงมีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับมิติทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองและพรรคการเมือง ซึ่งกลายเป็นภาพจำหลักที่บดบังบทบาทด้านอื่น ปรากฏการณ์นี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงหรือได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคำวินิจฉัยในคดีสำคัญอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อประโยชน์สาธารณะและความมั่นคงของประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างทั่วถึง เมื่อขาดการสื่อสารที่เน้นย้ำถึง

ผลสัมฤทธิ์ในมิติที่กว้างขวางกว่าเรื่องตัวบุคคลทางการเมือง จึงส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญยังคงวนเวียนอยู่ภายใต้บริบทของความขัดแย้งและอำนาจรัฐ

นอกจากนี้ การที่ข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ที่ปรากฏในพื้นที่สื่อมักให้น้ำหนักกับคดีการเมืองที่มีความร้อนแรงและร่วมสมัย ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนเกิดความสงสัยในประเด็นการแทรกแซงทางการเมือง และมองข้ามความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกพิทักษ์ผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติในมิติอื่น ๆ สถานการณ์นี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อนำเสนอผลงานและบทบาทของศาลในการคุ้มครองผลประโยชน์ของแผ่นดินให้มีความเป็นรูปธรรมและเข้าถึงใจประชาชนมากขึ้น การสร้างการรับรู้ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตและส่วนรวมได้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยปรับเปลี่ยนภาพจำเดิมให้กลายเป็นความเชื่อมั่นต่อสถาบันในฐานะผู้พิทักษ์ผลประโยชน์สูงสุดของประเทศอย่างแท้จริง

(1.5) ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการศึกษาในมิติด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการนำเสนอข้อมูลในปัจจุบัน ที่ยังคงมีลักษณะที่ยาวและมีความเป็นทางการสูง ส่งผลให้เนื้อหาดูไม่น่าสนใจและยากต่อการทำความเข้าใจในเวลาอันสั้น ประชาชนจึงมีข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ว่าควรมีการปรับปรุงรูปแบบการสื่อสารให้มีความกระชับ มีการสรุปใจความสำคัญที่ชัดเจน และใช้สื่อประสมที่ดึงดูดสายตา เพื่อให้สาระสำคัญทางกฎหมายสามารถเข้าถึงผู้รับสารทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากความต้องการด้านข้อมูลแล้ว ประชาชนยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม โดยมองว่าหากศาลรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ภาคพลเมืองเข้าไปมีบทบาทในบางขั้นตอนที่เหมาะสม จะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความโปร่งใสให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะเดียวกัน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับองค์กรท้องถิ่นถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ประชาชนคาดหวัง เพื่อลดช่องว่างในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในระดับภูมิภาค การเชื่อมโยงสถาบันเข้ากับเครือข่ายภาคประชาชนในท้องถิ่นไม่เพียงแต่จะช่วยให้ข้อมูลกระจายไปได้อย่างทั่วถึงเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีที่ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีความใกล้ชิดกับประชาชนทุกกลุ่มอย่างแท้จริง

(2) ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

จากการสนทนากลุ่มกับประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ พบว่าระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะที่หลากหลายและสะท้อนมุมมองที่รอบด้าน โดยผู้เข้าร่วมการสนทนาให้การยอมรับและเชื่อมั่นในหลักการรวมถึงบทบาทความสำคัญของสถาบันในฐานะองค์กรหลักทางตุลาการ แต่ในขณะเดียวกันยังคงมีความกังวลใจในบางประเด็น โดยเฉพาะเรื่องกระบวนการดำเนินงานและรูปแบบการสื่อสารข้อมูลสู่สาธารณะ

ภาพรวมของความคิดเห็นในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนสามารถจำแนกปัจจัยที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นและปัจจัยท้าทายของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างชัดเจน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงการสะท้อนความรู้สึกเท่านั้น แต่ยังเป็นฐานข้อมูลสำคัญที่ช่วยให้เราเข้าใจถึงที่มาของความเชื่อมั่นในบริบทเฉพาะ

ของพื้นที่ภาคใต้ที่มีความตื่นตัวต่อกระบวนการยุติธรรม ประเด็นเหล่านี้จึงเป็นโอกาสอันดีที่ศาลรัฐธรรมนูญจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสัมพันธ์และการสื่อสาร เพื่อสร้างความไว้วางใจที่หนักแน่นและยั่งยืนให้เกิดขึ้นในใจของประชาชนอย่างแท้จริง

(2.1) ปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่น

จากการศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ พบว่ารากฐานสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ คือการยอมรับในสถานะเชิงสถาบันและอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ชัดเจนตามกฎหมายสูงสุด ประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกที่มีความเชี่ยวชาญระดับสูงในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และเป็นองค์กรหลักที่ช่วยค้ำจุนโครงสร้างการปกครองของประเทศให้มีความมั่นคง โดยเฉพาะบทบาทการเป็นกลไกขั้นสุดท้ายในการชี้ขาดประเด็นทางกฎหมายที่สำคัญ ซึ่งช่วยสร้างความชัดเจนและลดความคลุมเครือในระบบนิติรัฐ อันส่งผลให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมภาพรวม

นอกจากความเชื่อมั่นในเชิงโครงสร้างแล้ว ประชาชนยังให้ความสำคัญกับศักยภาพของตัวบุคคล โดยการรับรู้ว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถทางกฎหมายอย่างลึกซึ้ง และผ่านกระบวนการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนด ปัจจัยเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงมาตรฐานทางวิชาชีพที่ประชาชนคาดหวังว่าจะนำมาใช้ในการวินิจฉัยโดยยึดหลักกฎหมายเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในคดีที่ไม่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองโดยตรง ซึ่งประชาชนจะมีความเชื่อมั่นเป็นพิเศษว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางกฎหมายที่เที่ยงตรงและสง่างาม

ตารางที่ 93 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย	ผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่งรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการตีความรัฐธรรมนูญ และทำหน้าที่แตกต่างจากศาลอื่น	สะท้อนความเชื่อมั่นในศักยภาพเชิงวิชาชีพและบทบาทเฉพาะทางของศาลรัฐธรรมนูญ
สถานะเชิงสถาบัน	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นศาลสูงสุดด้านรัฐธรรมนูญ และคำวินิจฉัยมีผลผูกพันทุกฝ่าย	ช่วยเสริมการยอมรับในบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกหลักของระบบรัฐธรรมนูญ
หลักการตามตัวบทรัฐธรรมนูญ	มีความเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญต้องตัดสินภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ และมีหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายและการใช้อำนาจรัฐ	ส่งเสริมการรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการคุ้มครองหลักการพื้นฐานของประเทศ

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
ความคาดหวังต่อความเป็นธรรม	แม้จะมีความเห็นแตกต่าง แต่ยังมีผู้เข้าร่วมที่เชื่อว่าศาลรัฐธรรมนูญพยายามใช้ดุลยพินิจตามหลักกฎหมาย	สะท้อนการคงอยู่ของความหวังต่อความเป็นธรรมในระดับเชิงหลักการ
บทบาทในการยุติข้อพิพาทระดับประเทศ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นกลไกสุดท้ายในการชี้ขาดประเด็นสำคัญที่มีผลต่อประเทศ	ช่วยสร้างการยอมรับในบทบาทเชิงโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ แม้ความเชื่อมั่นจะอยู่ในระดับปานกลาง

(2.2) ปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

จากการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ พบว่ายังมีแง่มุมที่สามารถนำมาพัฒนาเพื่อยกระดับความเชื่อมั่นให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความกังวลในประเด็นที่เชื่อมโยงกับบริบททางการเมือง ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ถึงความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนบางส่วนมีความเห็นว่ากระบวนการได้มาซึ่งตุลาการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการตั้งคำถามถึงความเป็นกลาง โดยเฉพาะในคดีที่มีมิติทางการเมืองสูงซึ่งมักจะถูกสังคมจับตามองเป็นพิเศษ ประเด็นเรื่องความสม่ำเสมอของคำวินิจฉัยและการอธิบายเหตุผลทางกฎหมายที่รองรับผลการตัดสิน จึงเป็นจุดสำคัญที่ประชาชนคาดหวังว่าควรมีการชี้แจงให้ชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอต่อการสร้างความเข้าใจแก่สาธารณชน โดยเฉพาะเมื่อคำวินิจฉัยนั้นส่งผลกระทบต่อทิศทางของประเทศในวงกว้าง

นอกจากนี้ อุปสรรคสำคัญที่ลดทอนความเชื่อมั่น คือ ความซับซ้อนของกระบวนการพิจารณาคดีที่ประชาชนทั่วไปยังยากจะเข้าถึงและติดตามได้อย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้การรับรู้ของภาคประชาชนมักจำกัดอยู่เพียง “ผลลัพธ์” ของคำวินิจฉัย มากกว่าการทำความเข้าใจใน “เหตุผลและขั้นตอน” ทางกฎหมายที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินนั้น ๆ ช่องว่างทางข้อมูลนี้อาจนำไปสู่การตีความที่คลาดเคลื่อนและความรู้สึกห่างเหินระหว่างประชาชนกับสถาบัน ดังนั้น การพัฒนาช่องทางสื่อสารที่ปรับลดความซับซ้อนของข้อมูล และการนำเสนอที่มุ่งเน้นกระบวนการที่โปร่งใสในทุกขั้นตอน จึงเป็นโอกาสสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในการเปลี่ยนความกังวลให้กลายเป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและยั่งยืนกับภาคประชาชนต่อไป

ตารางที่ 94 ปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

ปัจจัยท้าทาย	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	ผู้เข้าร่วมหลายคนแสดงความกังวลต่อกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาล	ส่งผลให้เกิดข้อสงสัยต่อความเป็นอิสระในบางกรณี

ปัจจัยท้าทาย	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
	รัฐธรรมนูญ โดยมองว่ามีความเชื่อมโยงกับกลไกทางการเมือง	
การพิจารณาคดีการเมือง	การวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวข้องกับการเมืองถูกมองว่ามีผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนบางกลุ่ม	ทำให้ความเชื่อมั่นลดลงในประเด็นที่มีความอ่อนไหวทางการเมือง
ความไม่สม่ำเสมอของกระบวนการ	มีความรู้สึกว่าบางคดีได้รับการพิจารณาเร็ว ขณะที่บางคดีใช้เวลานานโดยไม่เห็นเกณฑ์ที่ชัดเจน	ก่อให้เกิดคำถามต่อความเสมอภาคและลำดับความสำคัญในการพิจารณาคดี
ความซับซ้อนของเหตุผลทางกฎหมาย	เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยถูกมองว่ายากต่อการทำความเข้าใจ และประชาชนจำนวนหนึ่งรับรู้เฉพาะผลลัพธ์	ลดความเข้าใจและทำให้เกิดการตีความผ่านสื่อรองมากกว่าข้อมูลจากศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง
ช่องว่างการสื่อสารกับสาธารณะ	การสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญยังถูกมองว่าเป็นทางการและไม่เอื้อต่อการเข้าถึงของประชาชนทั่วไป	ส่งผลให้เกิดความรู้สึกห่างเหินและลดระดับความเชื่อมั่นโดยรวม

จากทั้งสองส่วนชี้ให้เห็นถึง ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยท้าทายความเชื่อมั่นที่ปรากฏจากการสนทนากลุ่มภาคใต้สะท้อนว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนมิได้เป็นการเชื่อหรือไม่เชื่อในลักษณะสุดขั้ว หากแต่เป็นความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่บนความคาดหวังต่อบทบาทเชิงหลักการของศาลรัฐธรรมนูญ ควบคู่กับความต้องการเห็นความชัดเจน โปร่งใส และเข้าใจได้มากขึ้นในกระบวนการพิจารณาและการสื่อสารของศาล

3) ช่องว่างการรับรู้และโอกาสในการสื่อสารสาธารณะ

ผลการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ภาคใต้สะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เกิดจากการปฏิเสธบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง หากแต่เกิดจากช่องว่างการรับรู้ระหว่างหลักการและกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญกับความเข้าใจของประชาชนในชีวิตจริง ช่องว่างดังกล่าวส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสื่อสาร ความซับซ้อนของข้อมูล และประสบการณ์การรับข่าวสารผ่านสื่อกลางมากกว่าการเข้าถึงข้อมูลจากศาลโดยตรง ทั้งนี้ ช่องว่างเหล่านี้ยังสามารถมองได้ในเชิงโอกาสในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะของศาลให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น ดังนี้

(1) ช่องว่างด้านข้อมูลและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต้นทาง

ผลการสนทนากลุ่มสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์และสื่อมวลชนเป็นช่องทางหลัก ในขณะที่การเข้าถึงข้อมูล

โดยตรงจากแหล่งต้นทางของศาลยังมีอยู่อย่างจำกัด แม้ประชาชนจะตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งข้อมูลที่เป็นทางการ แต่ด้วยรูปแบบการนำเสนอของศาลรัฐธรรมนูญที่เน้นความเป็นทางการและมีเนื้อหาค่อนข้างละเอียดและยาว ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่เลือกรับข้อมูลผ่านสื่อรองที่สรุปเนื้อหาให้เข้าใจง่ายและรวดเร็วกว่า ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าประเด็นสำคัญไม่ใช่การขาดแคลนข้อมูล แต่คือความท้าทายในการปรับรูปแบบข้อมูลเชิงองค์กรให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับสื่อในยุคปัจจุบัน เพื่อสร้างการเชื่อมโยงกับประชาชนได้อย่างทั่วถึง

(2) ช่องว่างด้านความหมายและการรับรู้บทบาทของศาล

แม้ประชาชนภาคใต้จะมีความเข้าใจพื้นฐานว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายสูงสุดและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แต่ภาพจำดังกล่าวมักถูกยึดโยงอยู่กับคดีทางการเมืองเป็นสำคัญ ส่งผลให้บทบาทในมิติอื่นที่สำคัญไม่แพ้กัน เช่น การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หรือการธำรงหลักนิติธรรมในประเด็นทางสังคม ได้รับการรับรู้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น ช่องว่างด้านความหมายนี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการขยายขอบเขตการสื่อสาร เพื่อให้ประชาชนมองเห็นภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในมิติที่หลากหลายและมีความเชื่อมโยงกับผลประโยชน์สาธารณะในชีวิตประจำวันของประชาชนมากยิ่งขึ้น

(3) ช่องว่างด้านความคาดหวังต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลาง

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ประชาชนมีความคาดหวังในระดับสูงต่อความเป็นอิสระและความเที่ยงธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในคดีที่ส่งผลกระทบต่อทิศทางทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเงื่อนไขทางกฎหมายที่กำกับการปฏิบัติหน้าที่ยังคงมีความไม่ชัดเจนในบางส่วน ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่าง “สิ่งที่คาดหวัง” หรือ “อุดมคติ” กับ “ความเข้าใจในกระบวนการจริง” สถานการณ์ดังกล่าวถือเป็นความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ที่ศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องเร่งอธิบายหลักการและกรอบการทำงานให้มีความโปร่งใสและชัดเจนมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและลดการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนของสังคม

(4) ช่องว่างด้านกระบวนการพิจารณาและการอธิบายเหตุผลของคำวินิจฉัย

ประชาชนในภาคใต้สะท้อนมุมมองว่า การรับรู้ต่อคำวินิจฉัยของศาลมักจะหยุดอยู่ที่ “ผลลัพธ์” ของการตัดสิน มากกว่าการทำความเข้าใจใน “กระบวนการและเหตุผล” ทางกฎหมายที่ประกอบการพิจารณา เนื่องด้วยความสลับซับซ้อนของขั้นตอนและภาษาทางวิชาการที่ยากต่อการติดตามสำหรับคนทั่วไป ช่องว่างนี้ไม่ได้หมายถึงการไม่ยอมรับในอำนาจศาลรัฐธรรมนูญของประชาชน แต่คือเสียงสะท้อนถึงความต้องการคำอธิบายเหตุผลและขั้นตอนการพิจารณาในรูปแบบที่เรียบง่ายและเข้าถึงได้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถเชื่อมโยงคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับหลักการและเหตุผลเชิงกฎหมายได้อย่างลึกซึ้งและมั่นใจ

ตารางที่ 95 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร

มิติของช่องว่าง	สิ่งที่ประชาชนรับรู้	สิ่งที่เป็นหลักการ	โอกาสในการสื่อสาร
ช่องว่างด้านข้อมูลและการเข้าถึง	ประชาชนรับรู้ว่าข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นทางการสูง เข้าถึงยาก และไม่ค่อยถูกติดตามจากช่องทางหลักของศาลรัฐธรรมนูญ	ศาลรัฐธรรมนูญมีช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลอย่างเป็นทางการทั้งเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์	พัฒนาเนื้อหาแบบย่อเข้าใจง่าย เช่น สรุปคำวินิจฉัย อินโฟกราฟิก หรือคลิปสั้น เพื่อเพิ่มการเข้าถึง
ช่องว่างด้านความหมายของบทบาทศาลรัฐธรรมนูญ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกเชื่อมโยงกับคดีการเมืองเป็นหลัก และถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐมากกว่าประชาชน	ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทตามรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิ ตรวจสอบกฎหมาย และธำรงหลักนิติรัฐ	สื่อสารบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในมิติที่หลากหลายมากขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะประเด็นการเมือง
ช่องว่างด้านความคาดหวังต่อความเป็นกลาง	ประชาชนบางส่วนรู้สึกไม่มั่นใจต่อความเป็นกลาง โดยเฉพาะในคดีที่มีความอ่อนไหวทางการเมือง	ศาลรัฐธรรมนูญยึดหลักกฎหมายและกระบวนการพิจารณาที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญ	อธิบายเหตุผลของคำวินิจฉัยและขั้นตอนการพิจารณาอย่างเป็นระบบและโปร่งใส
ช่องว่างด้านความเข้าใจกระบวนการพิจารณา	ประชาชนไม่เข้าใจลำดับขั้นตอน การให้เหตุผล และระยะเวลาการพิจารณาคดี	กระบวนการพิจารณามีขั้นตอนและกรอบเวลาที่ชัดเจนตามกฎหมาย	จัดทำสื่อสำหรับอธิบายกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ ในรูปแบบที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ช่องว่างการรับรู้ที่ปรากฏในพื้นที่ภาคใต้เป็นช่องว่างเชิงโครงสร้างการสื่อสารและการรับข้อมูล ประชาชนยังคงยึดโยงศาลรัฐธรรมนูญกับคุณค่าด้านความยุติธรรมและกฎหมายสูงสุด แต่ต้องการความชัดเจน ความเข้าใจง่าย และความโปร่งใสในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ช่องว่างเหล่านี้จึงสามารถนำไปต่อยอดเป็นโอกาสในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในระยะยาว

4) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนความคาดหวังต่อบทบาทและการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยความคาดหวังที่สอดคล้องกับข้อเสนอเหล่านี้เกิดจากการตั้งคำถาม

เชิงสมมติว่า หากความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญจะเพิ่มขึ้นได้อีก 2 คะแนน สิ่งใดควรได้รับการปรับปรุงหรือพัฒนา ซึ่งสะท้อนความคาดหวังของประชาชนต่อกระบวนการทำงาน การสื่อสาร และความสัมพันธ์เชิงองค์กรระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับสาธารณะ ซึ่งสามารถสังเคราะห์และจำแนกออกเป็น 4 ข้อเสนอหลัก ดังนี้

(1) การอธิบายเหตุผลและกระบวนการพิจารณาอย่างชัดเจนและตรวจสอบได้

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวนมากคาดหวังว่า การสื่อสารเหตุผลของคำวินิจฉัยควรมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงกับหลักกฎหมายที่ใช้พิจารณาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในคดีที่มีผลกระทบต่อสาธารณะในวงกว้าง ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้เห็นว่า หากศาลรัฐธรรมนูญสามารถอธิบายลำดับขั้นตอน กระบวนการพิจารณา และเหตุผลเชิงกฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม จะช่วยลดความคลุมเครือในการรับรู้ และเสริมสร้างความเข้าใจว่าการตัดสินใจเป็นไปตามหลักการ ไม่ใช่ตามการสื่อสารจากอิทธิพลภายนอก

ตารางที่ 96 การอธิบายเหตุผลและกระบวนการวินิจฉัยให้ชัดเจนและตรวจสอบได้

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
อธิบายเหตุผลคำวินิจฉัยอย่างเป็นระบบ	ต้องการเข้าใจว่าเหตุใดศาลรัฐธรรมนูญจึงตัดสินเช่นนั้น ไม่ใช่เพียงทราบผลลัพธ์	“อยากรู้ว่าศาลอ้างหลักกฎหมายอะไร ทำไมตอนแรกเหมือนจะไปอีกทาง แต่ผลออกมาอีกแบบ”	ความชัดเจน โปร่งใส และลดข้อสงสัย
เปิดเผยขั้นตอนการพิจารณา	อยากเห็นลำดับขั้นตอนและกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ	“ถ้าเห็นขั้นตอนทั้งหมดจะรู้สึกว่าการตัดสินไม่ได้มาจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง”	สร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการให้ชัดเจน
สื่อสารให้เห็นภาพการพิจารณา	ต้องการภาพรวมของผู้เกี่ยวข้องและประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา	“อยากเห็นว่ามีใครยื่นอะไร ศาลพิจารณาประเด็นไหนบ้าง”	เพิ่มความเข้าใจเชิงบทบาทหน้าที่และคุณประโยชน์

(2) การพัฒนาการสื่อสารสาธารณะให้เข้าถึงง่ายและเหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน

ความคาดหวังสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การปรับรูปแบบการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับข่าวสารของประชาชน โดยเฉพาะการใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อนเกินไป และการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่กระชับ ชัดเจน และทันต่อสถานการณ์ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่าการมีช่องทางสื่อสารหลักที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งทางการได้โดยตรง จะช่วยลดความสับสนจากข้อมูลที่บิดเบือน และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในฐานะองค์กรที่เปิดเผยและตรวจสอบได้ และอาจใช้กลไกเครือข่ายท้องถิ่นช่วยประชาสัมพันธ์หรือแจ้งข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญ ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยให้ประชาชนรู้สึกถึงความใกล้ชิดระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชนมากขึ้นด้วย

ตารางที่ 97 การพัฒนาการสื่อสารสาธารณะให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	ภาษากฎหมายทำให้คนทั่วไปเข้าถึงยาก	“ถ้าเป็นภาษาง่าย ๆ จะทำให้คนอยากอ่านมากขึ้น”	การเข้าถึงข้อมูลอย่างทั่วถึง
สื่อสารผ่านหลายแพลตฟอร์ม	คนแต่ละวัยใช้สื่อแตกต่างกัน	“ถ้าสั้น ๆ ในโซเชียล แล้วมีลิงก์ให้ดูต่อ จะน่าสนใจกว่า”	การเข้าถึงทุกกลุ่มวัย
มีเพจหรือช่องทางหลักที่ชัดเจน	ต้องการแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้	“อยากรู้ว่าควรติดตามข้อมูลจากที่ไหนเป็นหลัก”	ลดความสับสนจากข้อมูลหลายแหล่ง

(3) การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการมองเห็นกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้คาดหวังว่า การเปิดโอกาสให้สาธารณะได้มองเห็นกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญในระดับที่เหมาะสม เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับลำดับความสำคัญของคดี ขั้นตอนการพิจารณา หรือบทบาทของแต่ละฝ่ายในกระบวนการ จะช่วยให้ประชาชนเข้าใจข้อจำกัดและบริบทของการทำงานมากขึ้น ข้อเสนอนี้สะท้อนความต้องการมีส่วนร่วมเชิงรับรู้ มากกว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยตรง

ตารางที่ 98 การเสริมสร้างความเป็นอิสระและความน่าเชื่อถือเชิงสถาบัน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
แสดงความเป็นอิสระจากการเมือง	อยากเห็นศาลรัฐธรรมนูญยืนอยู่เหนือความขัดแย้ง	“อยากให้เห็นชัดว่าศาลไม่ได้เอนเอียงไปฝ่ายใด”	ความเชื่อมั่นต่อความเป็นกลาง
ชี้แจงบทบาทตามกรอบรัฐธรรมนูญ	บางคนยังไม่เข้าใจขอบเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ	“บางทีคาดหวังเกินบทบาทที่ศาลทำได้จริง”	ความเข้าใจบทบาทที่ถูกต้อง
สร้างภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือ	ความศักดิ์สิทธิ์ควรมาพร้อมความโปร่งใส	“ถ้าเปิดเผยมากขึ้น ความศรัทธาจะเพิ่มขึ้น”	ความไว้วางใจระยะยาว

(4) การเสริมสร้างความน่าเชื่อถือเชิงสถาบันผ่านความโปร่งใสและความสม่ำเสมอ

อีกหนึ่งความคาดหวังที่สำคัญคือ การให้ศาลรัฐธรรมนูญรักษาความสม่ำเสมอในการดำเนินงานและการสื่อสาร โดยเฉพาะในประเด็นที่สังคมให้ความสนใจอย่างมาก ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่าความชัดเจนในมาตรฐานการพิจารณา การลำดับความสำคัญของคดี และการเปิดเผยข้อมูลอย่างเท่าเทียม

จะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของศาลรับธรรมนูญในฐานะสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือและยึดมั่นในหลักความเป็นธรรม

ตารางที่ 99 การเปิดพื้นที่รับฟังและเชื่อมโยงกับประชาชน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
เปิดพื้นที่หรือถ่ายทอดให้เห็นกระบวนการทำงาน	การได้เห็นช่วยลดความไม่ไว้วางใจ	“ถ้าได้เห็นการพิจารณาจริง จะเข้าใจมากขึ้น”	ความรู้สึกมีส่วนร่วม
รับฟังเสียงสะท้อนของสังคม	ต้องการให้ข้อมูลจากพื้นที่ส่งศาลรัฐธรรมนูญให้เข้าใจบริบทสังคม	“อยากให้ศาลรับรู้ว่าคนรู้สึกอย่างไร”	การเชื่อมโยงกับสังคม
สื่อสารบทบาทศาลกับชีวิตประจำวัน	ศาลรัฐธรรมนูญยังถูกมองว่าไกลตัว	“ถ้าอธิบายให้เห็นว่าศาลเกี่ยวกับชีวิตเราอย่างไรจะใกล้ขึ้น”	ความใกล้ชิดกับประชาชน

ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากภาคประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ สะท้อนให้เห็นถึงระดับความคาดหวังที่เข้มแข็งต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะสถาบันหลักที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางการเมืองและระบบนิติรัฐของประเทศ ประเด็นที่น่าสนใจคือเจตนารมณ์ของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เป็นการมุ่งเน้นไปที่ความต้องการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และการยกระดับความเชื่อมั่นผ่านมิติการพัฒนาการสื่อสารที่ทันสมัย การแจกแจงเหตุผลของคำวินิจฉัยอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการเปิดเผยกระบวนการพิจารณาคดีในระดับที่เหมาะสมและโปร่งใส

ภายใต้การยึดมั่นในกรอบกฎหมายและความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ข้อเสนอเหล่านี้ได้ส่งสัญญาณถึงความต้องการให้สถาบันสามารถเชื่อมโยงบทบาทเชิงนิติศาสตร์เข้ากับบริบททางสังคมและการรับรู้ของภาคประชาชนให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีศึกษาหรือคดีความที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและวิถีชีวิตของสาธารณชนในวงกว้าง ดังนั้น ข้อมูลเชิงพื้นที่จากภาคใต้จึงถือเป็นฐานข้อมูลที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่ง สำหรับการนำมาปรับใช้เป็นแนวทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะของศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างอำนาจตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและความศรัทธาของประชาชนให้สอดประสานกันอย่างยั่งยืน

5.2.5 การจัดสนทนากลุ่มในกลุ่มประชาชนภูมิภาคตะวันออก

การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญในพื้นที่ภาคตะวันออก จัดขึ้นเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2568 เวลา 17.00-18.30 น. ผ่านรูปแบบออนไลน์ Zoom Application มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 10 คน ประกอบด้วย นักศึกษา นักวิชาการ อาชีพอิสระ (ค้าขาย) ไรเดอร์ และผู้นำชุมชน การรับรู้ของประชาชนภาคตะวันออกได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญในหลายมิติโดยภาพรวมพบว่า ประชาชนเชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับคุณค่าพื้นฐานด้านความยุติธรรม ความถูกต้อง ประชาธิปไตย และการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ขณะเดียวกันยังมีข้อเสนอเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับการพัฒนาการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูล และการสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญให้ใกล้ชิดกับประชาชนมากยิ่งขึ้น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(1) คำแรกที่ประชาชนนึกถึง เมื่อพูดถึงศาลรัฐธรรมนูญ

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเกี่ยวกับภาพจำที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า คำที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่นึกถึงเป็นลำดับแรก คือ ความยุติธรรม ความถูกต้อง และประชาธิปไตย สะท้อนให้เห็นว่าในสายตาประชาชนทั่วไป ศาลรัฐธรรมนูญคือองค์กรหลักที่ทำหน้าที่รักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายสูงสุดของประเทศ นอกจากนี้ ประชาชนยังคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่พึ่งในด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ มีการทำงานที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งแสดงว่าบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในมุมมองประชาชนจึงไม่ได้มีไว้เพื่อตัดสินข้อกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ยังยึดโยงกับคุณค่าพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย

เมื่อขยายความจากคำสำคัญที่นึกถึง ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้อธิบายบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่

(1.1) ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นผู้พิทักษ์กฎหมายสูงสุด ทำหน้าที่ตีความและธำรงไว้ซึ่งความเป็นสูงสุดของรัฐธรรมนูญ รวมถึงตรวจสอบว่ากฎหมายหรือการกระทำต่าง ๆ ของรัฐขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยถือเป็นที่สิ้นสุดในการยุติความขัดแย้งทางกฎหมายระหว่างหน่วยงานรัฐ และยังเป็นขั้นสุดท้ายของการกำหนดกรอบกฎหมายของประเทศ

(1.2) ศาลรัฐธรรมนูญถูกคาดหวังในฐานะที่พึ่งในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็น “หลักประกันความยุติธรรม” โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ประชาชนรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกลไกอื่น ๆ เพราะเชื่อมั่นว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องมีความละเอียดอ่อนและเข้าใจคนที่มาจากหลากหลายภาคส่วนได้ ผู้เข้าร่วมหลายคนสะท้อนความคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญควรคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ

(1.3) ศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะกลไกตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจรัฐ โดยถูกมองว่าเป็นส่วนสำคัญในการรักษาสมดุลอำนาจทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ประชาชนบางส่วนมีความกังวลถึงเรื่องความ

เป็นอิสระและความเป็นกลาง โดยอยากเห็นศาลรัฐธรรมนูญทำงานโดยปราศจากอิทธิพลทางการเมือง เพื่อให้เป็นสถาบันในอุดมคติอย่างแท้จริง

(2) ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

ด้านช่องการรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ประชาชนในภาคตะวันออกติดตามข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อหลักและสื่อสังคมออนไลน์ควบคู่กัน โดยโทรทัศน์ยังคงเป็นช่องทางหลักที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม และยังมีกลุ่มที่รับรู้ข่าวสารมาจากช่องทางวิทยุ เนื่องจากรับรู้ว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่ผ่านการกลั่นกรองและนำเสนอในวงกว้างอย่างเป็นทางการ ในขณะเดียวกัน สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook TikTok และ X (Twitter) ก็มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่และกลุ่มที่ต้องการติดตามข้อมูลแบบรวดเร็วและหลากหลายมุมมอง และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่เปิดเผยว่าไม่ได้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากช่องทางการของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่รับข้อมูลผ่านเพจข่าวหรือสื่อกลางอื่น ๆ

รูปแบบการรับรู้ข่าวสารดังกล่าวส่งผลต่อความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ โดยข้อมูลที่ได้รับมักเน้นเฉพาะประเด็นที่อยู่ในกระแสสังคมหรือเกี่ยวข้องกับการเมือง ทำให้บทบาทด้านอื่นของศาลรัฐธรรมนูญ เช่น การคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ส่วนรวม เช่น ประเด็นการทำแท้ง ประเด็นสมรสเท่าเทียม ยังไม่ปรากฏชัดในสายตาของประชาชนเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่น่าสนใจมาจากผู้เข้าร่วมอีกจำนวนหนึ่งที่ระบุว่าไม่ค่อยได้ติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ เกิดความเพิกเฉย อันเนื่องมาจากความรู้สึกเบื่อหน่ายการเมือง รวมถึงคำตัดสินที่ไม่ตรงใจตนเอง

ตารางที่ 100 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในภาคตะวันออก

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบจากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
บทบาทเชิงหลักการของศาลรัฐธรรมนูญ	ประชาชนเชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับความยุติธรรม ความถูกต้อง และประชาธิปไตย มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิทักษ์กฎหมายสูงสุด	สะท้อนความเข้าใจพื้นฐานว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกสำคัญในการธำรงหลักกฎหมายสูงสุดและความชอบธรรมของระบอบการปกครองภายใต้หลักประชาธิปไตย
ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่พึ่งของประชาชน	คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่พึ่งสุดท้ายและเป็นผู้พิทักษ์สิทธิ เสรีภาพ และประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน	แสดงให้เห็นความศรัทธาต่อบทบาทเชิงอุดมคติของศาลรัฐธรรมนูญ แม้ประชาชนบางส่วนยังไม่ทราบ/ไม่มั่นใจในวิธีการเข้าถึง
ภาพลักษณ์ด้านความเป็นอิสระและความเป็นกลาง	ประชาชนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญควรมีความเป็นอิสระจากการเมือง	สะท้อนความคาดหวังสูงต่อมาตรฐานความเป็นกลาง และ

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบจากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
		ความสำคัญของการสื่อสารบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน
ความใกล้ชิดและการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญสูง แต่ยังรู้สึกว่าไกลตัวและเข้าถึงยาก โดยเฉพาะในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป	ชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่างบทบาทเชิงหลักการของศาลรัฐธรรมนูญกับประสบการณ์ของประชาชน
การรับรู้ผ่านการสื่อสารสาธารณะ	ประชาชนรับรู้บทบาทศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อเป็นหลัก โดยเฉพาะโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์ในช่องหรือเพจทั่วไป มากกว่าช่องทางสื่อสารโดยตรงของศาลรัฐธรรมนูญ	สะท้อนว่าการรับรู้ของประชาชนขึ้นอยู่กับการตีความผ่านสื่อเป็นสำคัญ ซึ่งพื้นที่สื่อเหล่านี้สามารถพัฒนาการสื่อสารเชิงรุกเพื่อให้เข้าถึงประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

จากการสังเคราะห์การรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออก พบว่ามุมมองที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ โดยสามารถแบ่งลำดับการรับรู้ออกเป็นสองระดับสำคัญ คือ (1) การรับรู้ในภาพกว้างที่ประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันหลักที่ทำหน้าที่ปกป้องความยุติธรรม คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และเป็นเสาหลักที่ผดุงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่ (2) การรับรู้ในระดับวิถีชีวิต ประชาชนกลับมีความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในเชิงโครงสร้างส่วนบนมาก จนดูเหมือนอยู่ไกลเกินกว่าที่จะเข้าถึงได้ในชีวิตประจำวัน โดยมีสาเหตุสำคัญมาจากข้อจำกัดด้านการสื่อสารและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งยังไม่สามารถเชื่อมต่อกับความเข้าใจของคนทั่วไปได้อย่างทั่วถึง ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างความคาดหวังกับประสบการณ์จริงในการรับรู้ข่าวสาร

2) สถานการณ์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

การรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การมองความเชื่อมั่นในภาพรวม และการมองความเชื่อมั่นใน 5 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนร่วม การดำเนินงานด้านธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนและลดทอนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

(1) สถานการณ์ด้านความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อคำถามเป็นการให้คะแนนความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญที่มีระดับตั้งแต่ 1 – 10 โดย 1 หมายถึง เชื่อมั่นน้อยที่สุด และ 10 หมายถึง เชื่อมั่นมากที่สุด จากการสนทนากลุ่มประชาชนภาคตะวันออก พบว่ามีระดับความเชื่อมั่นที่สามารถแบ่งเป็นสองกลุ่มได้

อย่างชัดเจน คือ กลุ่มที่เชื่อมั่นระดับปานกลาง (5 - 7 คะแนน) ซึ่งมีสัดส่วนประมาณครึ่งหนึ่ง กับ กลุ่มที่เชื่อมั่นระดับสูงอีกประมาณครึ่งหนึ่งที่ให้คะแนนระดับ 8 - 10 คะแนน แสดงว่าภาคตะวันออกมีความเชื่อมั่นระดับกลางค่อนไปทางสูง โดยมีรายละเอียดตามด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้

(2) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจากภาคตะวันออกยังไม่รับรู้รับทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับประชาชนอย่างไร “ศาลรัฐธรรมนูญยังเป็นเรื่องที่ไกลตัว” (ผู้ให้ข้อมูล 8, Zoom Application, 4 ธันวาคม 2568) เพราะส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับศาลยุติธรรมศาลจังหวัดมากกว่า และมองว่าศาลรัฐธรรมนูญมักแก้ปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ มากกว่า จากประสบการณ์ของประชาชนสะท้อนว่า ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ควรสร้างการสื่อสารให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิด และเป็นที่พึ่งของประชาชนได้มากขึ้น

(3) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ประชาชนสะท้อนให้ถึงความคาดหวังของศาลรัฐธรรมนูญว่าควรต้องแยกออกจากการเมืองให้ชัดเจน จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้น เพราะในปัจจุบันประชาชนรู้สึกว่าสามารถคาดเดาคำตอบจากคำตัดสินของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แม้จะเป็นข้อหาในกรณีทำนองเดียวกันหรือใกล้เคียงกันก็ตาม ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่อยากติดตามเรื่องคดีทางการเมืองหรือคำตัดสินอีก

(4) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การสนทนาเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เช่น ประเด็นการสมรสเท่าเทียม ประชาชนกล่าวถึงประเด็นนี้ว่าเคยรับรู้รับทราบเกี่ยวกับประเด็นนี้ แต่ไม่รู้ว่าหน่วยงานใดหรือองค์กรใด สิ่งเหล่านี้ก็ยังสะท้อนได้อย่างชัดเจนว่าประชาชนยังไม่รับรู้และรับทราบการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ซึ่งหากประชาชนรับทราบข้อมูลเหล่านี้มากขึ้นก็จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้มากขึ้นเช่นกัน

(5) ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม

การสนทนากลุ่มในประเด็นการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม ข้อมูลมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อย่างไรก็ดี ก็ยังมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเสียงสะท้อนประชาชน และคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวมอยู่แล้ว หากแต่ต้องการการสื่อสารบทบาท หน้าที่ และการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

(6) ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่าบทบาท หน้าที่การทำงาน และเหตุผลในการตัดสินอย่างชัดเจน จึงมองว่าสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรมีกลไกหรือเครื่องมือที่ช่วยในการสื่อสารให้เข้าใจและเข้าถึงประชาชนมากขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

(2) ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่ลดทอนความเชื่อมั่น

จากการสนทนากลุ่มประชาชนในภาคตะวันออกได้สะท้อนมุมมองของประชาชนต่อบทบาท การทำงาน และการสื่อสารของศาล ทั้งนี้ การนำเสนอใช้กรอบการวิเคราะห์เชิงสร้างสรรค์เพื่อชี้ให้เห็นทั้งจุดแข็งที่ประชาชนรับรู้ และประเด็นที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระยะต่อไป ดังนี้

(2.1) ปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน (Drivers of Trust)

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออก พบปัจจัยสำคัญหลายประการที่ช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในด้านบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและคุณค่าของตัวสถาบัน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกหลักที่ช่วยรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายสูงสุด และเป็นสถาบันสำคัญที่คอยปกป้องสิทธิเสรีภาพรวมถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม นอกจากนี้ ความเชื่อมั่นดังกล่าวยังมาจากความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็น “เสาหลัก” ที่ช่วยรักษาความมั่นคงให้กับระบบกฎหมายและระเบียบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศ ซึ่งแม้ว่าประชาชนบางส่วนจะไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดเชิงลึกของกระบวนการพิจารณาคดี แต่ก็ยังคงให้ความสำคัญและเชื่อมั่นในสถานะของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรที่ทำหน้าที่ธำรงความถูกต้องของบ้านเมืองในภาพรวม

ตารางที่ 101 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
บทบาทตามหลักการรัฐธรรมนูญ	ประชาชนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีสถานะเป็นองค์กรที่ยึดหลักรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด และทำหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาททางกฎหมายขั้นสุด	เสริมภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักของระบบกฎหมาย
การคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ส่วนรวม	มีความคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน	สนับสนุนความเชื่อมั่น แม้ยังไม่เกิดกับประสบการณ์ตรง
ความเป็นที่พึ่งในระบบยุติธรรม	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นที่พึ่งสุดท้ายเมื่อหน่วยงานอื่นไม่สามารถหาข้อยุติได้	สร้างความศรัทธาของสถาบันที่มีความยุติธรรม
ความศักดิ์สิทธิ์และอำนาจตามกฎหมาย	การตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่ามีผลผูกพันสูงและเป็นที่สิ้นสุด	เพิ่มความเชื่อถือในอำนาจตามกฎหมาย
ความคาดหวังด้านความโปร่งใส	ประชาชนให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและการอธิบายเหตุผล	เป็นฐานความคาดหวังเชิงบวกต่อการพัฒนาในอนาคต

(2.2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน

ในทางกลับกัน ผลการศึกษายังสะท้อนถึงปัจจัยบางประการที่อาจสร้างความไม่เข้าใจหรือลังเลใจให้กับประชาชนต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยปัญหาหลักไม่ได้เกิดจากการปฏิเสธบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่มีความเชื่อมโยงอย่างมีนัยสำคัญกับประเด็นด้านการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ากระบวนการทำงานและคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ “มีความซับซ้อน” และ “ใช้ภาษาทางกฎหมายที่เข้าใจได้ยากสำหรับคนทั่วไป” ส่งผลให้ต้องพึ่งพาการสรุปความหรือการตีความผ่านสื่อและบุคคลที่สาม ซึ่งในบางครั้งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง นอกจากนี้ การที่ศาลรัฐธรรมนูญมักจะสื่อสารเฉพาะในประเด็นที่เป็นคดีใหญ่หรือมีความสำคัญในเชิงการเมืองเพียงอย่างเดียว ยังทำให้ประชาชนบางกลุ่มรู้สึกว่าบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัวและไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งประเด็นเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญปรับปรุงแนวทางการสื่อสาร โดยมุ่งเน้นการอธิบายบทบาทหน้าที่และขอบเขตอำนาจของตนเองให้มีความชัดเจน เข้าถึงง่าย และครอบคลุมมิติต่าง ๆ ให้คนทุกกลุ่มในสังคมเข้าใจได้อย่างทั่วถึง

ตารางที่ 102 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน (Factors of Concern)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
การสื่อสารคำวินิจฉัย	ประชาชนเห็นว่าภาษาทางกฎหมายเข้าใจได้ยากและการอธิบายเหตุผลยังไม่เข้าถึงคนทั่วไป	เกิดช่องว่างด้านความเข้าใจแม้ยอมรับในหลักการของกระบวนการศาลรัฐธรรมนูญ
ช่องทางการเข้าถึงข้อมูล	ประชาชนส่วนใหญ่รับข้อมูลผ่านสื่อทั่วไปและโซเชียลมีเดีย แต่ไม่คุ้นเคยกับช่องทางทางการของศาลรัฐธรรมนูญ	ข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ถูกใช้เป็นแหล่งสื่อสารหลัก
ความรับรู้เกี่ยวกับความเป็นอิสระ	ประชาชนบางส่วนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความเชื่อมโยงกับบริบททางการเมืองมากกว่า	ส่งผลต่อความลังเลในการประเมินความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ
ความเข้าใจขอบเขตบทบาทของศาล	มีความคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญควรช่วยได้ในทุกกรณีทางกฎหมาย	เมื่อผลไม่เป็นไปตามคาดการณ์จึงกระทบความเชื่อมั่น
การมีส่วนร่วมของประชาชน	ประชาชนรู้สึกว่ามีโอกาสมีส่วนร่วมในการสื่อสารหรือรับฟังความคิดเห็นค่อนข้างจำกัด	ทำให้ความใกล้ชิดระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับสังคมยังไม่เด่นชัด

จากตารางทั้งสองเห็นได้ว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนภาคตะวันออกมีฐานความเชื่อเชิงหลักการต่อศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับที่ดี โดยเฉพาะในบทบาทด้านการพิทักษ์รัฐธรรมนูญและการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ขณะเดียวกันประเด็นที่สร้างความลังเลหรือความไม่เข้าใจของประชาชน ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูล และความเข้าใจเชิงกระบวนการ มากกว่าการตั้งคำถามต่อบทบาทหรืออำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง

3) ช่องว่างการรับรู้และโอกาสในการสื่อสารสาธารณะ

แม้ว่าในภาพรวมประชาชนจะมีความเชื่อมั่นและทัศนคติเชิงบวกต่อบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้คะแนนความไว้วางใจอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยังมีช่องว่างที่เป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งถือเป็นแนวทางในการยกระดับความสัมพันธ์และความเชื่อมั่นในอนาคต ประกอบด้วย (1) ระบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (2) รูปแบบภาษาและการสื่อสาร (3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตบทบาท อำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และ (4) พื้นที่แห่งการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ระบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

ในส่วนของระบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบว่าประชาชนมีความตื่นตัวและติดตามข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์ สะท้อนถึงความสนใจที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าถึงหรือไม่เคยติดตามข้อมูลจากช่องทางหลักของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ส่งผลให้การรับรู้บทบาทและกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นผ่านแหล่งข้อมูลรอง

ดังนั้น การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะยกระดับการสื่อสารเชิงรุกให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยมุ่งพัฒนาช่องทางประชาสัมพันธ์หลักขององค์กรให้เป็นที่รู้จักและเข้าถึงได้สะดวก ไม่ว่าจะเป็นเพจหน้าเว็บไซต์และ Facebook ของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ถูกต้อง การทำคลิปสั้น ๆ ที่เข้าใจได้โดยง่ายลงในสื่ออย่าง TikTok หรือ X (Twitter) รวมถึงการจัดทำเอกสารผ่านหน่วยงานรัฐ โดยเน้นย้ำความ “ถูกต้อง” และ “Real time” จะทำให้ประชาชนสามารถรับทราบข้อมูลข่าวสารและกระบวนการทำงานที่ถูกต้องแม่นยำได้โดยตรงมากยิ่งขึ้น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับสื่อในยุคดิจิทัล เช่น การเพิ่มช่องทางการเข้าถึงและการสื่อสารผ่าน application ควบคู่ไปกับการขยายโครงข่ายการสื่อสารผ่านสื่อระดับชุมชน เช่น หอกระจายข่าว เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ เช่น กลุ่มเกษตรกร จะช่วยส่งเสริมให้ข้อมูลของรัฐธรรมนูญมีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น และสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่พึ่งของสังคมได้อย่างยั่งยืน

(2) รูปแบบภาษาและการสื่อสาร

แม้ประชาชนจะให้การยอมรับในบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันที่ยึดถือความถูกต้องและความยุติธรรม แต่ในด้านการสื่อสาร พบว่าภาษาทางกฎหมายในคำวินิจฉัยและข้อมูลต่าง ๆ

ยังมีความซับซ้อนและเป็นทางการสูงสำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานทางกฎหมายโดยตรง ประเด็นนี้สะท้อนถึงแนวทางในการพัฒนารูปแบบการนำเสนอข้อมูลโดยเลือกใช้ภาษาที่สื่อสารได้เข้าใจง่ายและเป็นสากลมากขึ้น การสื่อสารที่เน้นการอธิบายเหตุผลเชิงหลักการให้ชัดเจนควบคู่ไปกับข้อกฎหมายเชิงเทคนิค จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถทำความเข้าใจและเชื่อมโยงบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับวิถีชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางรายชี้ให้เห็นว่า “ศาลรัฐธรรมนูญดูน่ากลัว” (ผู้ให้ข้อมูล 3, Zoom Application, 4 ธันวาคม 2568) การทลายกำแพงระหว่างศาลรัฐธรรมนูญและประชาชนจะช่วยส่งเสริมความใกล้ชิดและสร้างการรับรู้ที่ชัดเจนระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับภาคประชาชนได้ดียิ่งขึ้น และเมื่อประชาชนมีความเข้าใจในศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น ก็จะเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นในคำตัดสินของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในที่สุด

(3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตบทบาท อำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนมีความคาดหวังเชิงบวกต่อศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นองค์กรหลักและเป็นที่พึ่งสุดท้ายในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ รวมถึงการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม อย่างไรก็ตาม ความคาดหวังบางประการยังมีความคลาดเคลื่อนไปจากขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ประเด็นนี้จึงเป็นโอกาสสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญจะเพิ่มการสื่อสารเชิงอธิบายเกี่ยวกับภารกิจและข้อจำกัดภายใต้กรอบกฎหมายให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ผ่านการบรรจุในหลักสูตรชั้นเรียน สิ่งเหล่านี้จะช่วยลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังของสังคมกับภารกิจตามกฎหมายของศาลรัฐธรรมนูญ และช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นและการยอมรับในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนยิ่งขึ้น

(4) พื้นที่แห่งการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจากภาคตะวันออกตระหนักว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่มีความสำคัญสูงต่อประเทศ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความรู้สึกว่าบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นทางการและค่อนข้างไกลตัวสำหรับประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งส่งผลให้ความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมหรือการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงยังอยู่ในระดับที่ไม่มากนัก ประเด็นนี้ถือเป็นโอกาสสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนากลไกการสื่อสารและกิจกรรมเชิงรุกเพื่อสร้างความใกล้ชิดกับภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น เช่น การส่งเสริมความรู้ผ่านเครือข่ายชุมชน การจัดกิจกรรมให้ความรู้เชิงสาธารณะ ตลอดจนการเปิดพื้นที่รับฟังความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและผลประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อสร้างความรู้สึกเชื่อมโยงและเสริมสร้างความเชื่อมั่นระหว่างประชาชนกับศาลรัฐธรรมนูญให้มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ตารางที่ 103 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร

มิติของช่องว่าง	สิ่งที่ประชาชนรับรู้	สิ่งที่เป็นหลักการ	โอกาสในการสื่อสาร
ระบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร	ประชาชนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่เข้าถึงข้อมูลได้ยาก และไม่คุ้นเคยกับช่องทางสื่อสารหลักของศาลรัฐธรรมนูญ	ศาลรัฐธรรมนูญมีช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลอย่างเป็นทางการและเป็นระบบ	พัฒนาคู่มือฉบับย่อรูปแบบอินโฟกราฟิก และสื่ออื่น ๆ เพื่อสรุปบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ และคำวินิจฉัยตัดสิน ในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย และเผยแพร่ผ่านหลายช่องทาง
รูปแบบภาษาและการสื่อสาร	การสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่ามีลักษณะเป็นทางการและใช้ภาษากฎหมายที่เข้าใจยาก	การสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมายและความเป็นทางการ	พัฒนารูปแบบการอธิบายด้วยภาษาที่กระชับ เป็นมิตร และแยกส่วนสรุปสำหรับประชาชนควบคู่กับเนื้อหาทางกฎหมาย
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตบทบาท อำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	ประชาชนเชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับคดีสำคัญหรือประเด็นทางการเมืองเป็นหลัก	ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทหลากหลายทั้งด้านการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และประโยชน์ส่วนรวม	ขยายการสื่อสารบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญมิติอื่นที่เกี่ยวข้องชีวิตประชาชนทั่วไป
พื้นที่แห่งการมีส่วนร่วมของประชาชน	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันสำคัญ แต่ยังรู้สึกว่าอยู่ไกลจากชีวิตประจำวัน	ศาลรัฐธรรมนูญดำรงบทบาทเชิงสถาบันที่ต้องรักษาความเป็นกลางและความศักดิ์สิทธิ์	ใช้การสื่อสารเชิงรุกและช่องทางชุมชนเพื่อเชื่อมโยงบทบาทศาลรัฐธรรมนูญกับบริบทและประสบการณ์ของประชาชนในพื้นที่

ช่องว่างการรับรู้ที่ปรากฏจากการสนทนากลุ่มภาคตะวันออกไม่ได้สะท้อนการขาดความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่สะท้อนช่องว่างเชิงการสื่อสารและการเชื่อมโยง ระหว่างหลักการของศาลรัฐธรรมนูญกับประสบการณ์ของประชาชน ช่องว่างเหล่านี้จึงสามารถมองเป็นโอกาสเชิงนโยบายและเชิงสื่อสารที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ความใกล้ชิด และความเชื่อมั่นของประชาชนได้

4) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการสนทนากลุ่มในพื้นที่ภาคตะวันออก ประชาชนได้สะท้อนความคาดหวังเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาบทบาทและการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้เข้าร่วมมีความเห็นร่วมกันว่าการปรับปรุงในประเด็นที่นำเสนอจะช่วยยกระดับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้เพิ่มขึ้น หัวใจสำคัญ คือ การเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยงระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยสามารถจัดกลุ่มความคาดหวังสำคัญออกเป็น 4 แก่นหลัก ดังต่อไปนี้

(1) การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้มากขึ้น

ผู้เข้าร่วมการสนทนาเห็นตรงกันว่า ประสิทธิภาพการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญเป็นปัจจัยสำคัญลำดับต้น ๆ ที่ส่งผลโดยตรงต่อระดับความเชื่อมั่นของประชาชน โดยเฉพาะการนำเสนอคำวินิจฉัยและบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และลดการใช้ศัพท์เทคนิคทางกฎหมายที่เกินความจำเป็น ข้อเสนอแนะสำคัญจากประชาชนในพื้นที่นี้คือการให้ศาลรัฐธรรมนูญอธิบายเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยในรูปแบบที่กระชับ เป็นลำดับขั้นตอน และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจริงอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะช่วยลดข้อจำกัดในการรับรู้และเสริมสร้างความมั่นใจในกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้มีความชัดเจนและโปร่งใสยิ่งขึ้นในสายตาของประชาชน

ตารางที่ 104 ข้อเสนอด้านการพัฒนาการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การสื่อสารที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้	ประชาชนต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญอธิบายบทบาทและคำวินิจฉัยด้วยภาษาที่ไม่ซับซ้อน ลดการใช้ศัพท์กฎหมาย	อยากให้ใช้ภาษาที่ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ ไม่ต้องเป็นภาษากฎหมายทั้งหมด	เข้าใจบทบาทและเหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งการตีความจากแหล่งอื่น
การสื่อสารที่รวดเร็วและเป็นแหล่งข้อมูลกลาง	ศาลรัฐธรรมนูญควรเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ประชาชนเชื่อถือได้	ถ้าศาลรัฐธรรมนูญออกมาชี้แจงเร็ว ประชาชนก็ไม่ต้องไปเชื่อ/ฟังจากเพจอื่น	ลดการบิดเบือนข้อมูลและเพิ่มความเชื่อมั่นต่อคำอธิบายของศาลรัฐธรรมนูญ

(2) การขยายช่องทางสื่อสารให้หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

จากการสะท้อนความคิดเห็น ประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกมีความคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญพัฒนาช่องทางการสื่อสารให้มีความหลากหลายและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ทั้งในเขตเมืองและพื้นที่ห่างไกล โดยเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญบูรณาการการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงกลุ่มคน

รุ่นใหม่และวัยทำงานได้รวดเร็ว เช่น Facebook, TikTok และ X (Twitter) ควบคู่ไปกับการสื่อสารผ่านสื่อดั้งเดิมและสื่อชุมชน เช่น โทรทัศน์ และหอกระจายข่าว เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่ชนบทได้อย่างทั่วถึง การขยายฐานการสื่อสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับข้อมูลที่หลากหลายนี้ จะช่วยให้ประชาชนสามารถรับทราบข้อมูลที่ถูกต้องจากศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ลดการพึ่งพาข้อมูลจากแหล่งข่าวลำดับรอง และเป็นการสร้างความโปร่งใสในการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นทางการของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 105 ข้อเสนอด้านการขยายช่องทางสื่อสารให้หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การขยายช่องทางการสื่อสารให้หลากหลาย	ประชาชนต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญใช้ทั้งสื่อออนไลน์และสื่อชุมชน	ชาวบ้านบางพื้นที่ยังฟังหอกระจายข่าวมากกว่า Facebook	เข้าถึงข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญได้จากช่องทางที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวัน
การปรับรูปแบบสื่อให้เหมาะกับแต่ละกลุ่ม	คนรุ่นใหม่และคนชนบทมีพฤติกรรมรับสื่อแตกต่างกัน	ถ้าเป็นคลิปสั้น ๆ จะเข้าใจง่ายกว่า	ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสื่อสารกับประชาชนทุกช่วงวัยได้อย่างทั่วถึง

(3) การสร้างความใกล้ชิดและความเข้าใจผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ พบว่าการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านการรับฟังความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยลดความรู้สึกถึงระยะห่างระหว่างองค์กรกับสังคม โดยประชาชนมุ่งหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้เชิงรุกที่ครอบคลุมประชาชนทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับชุมชนและสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนว่าบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญมีความเชื่อมโยงและมีความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตประจำวันของประชาชนอย่างไร การดำเนินงานในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญได้รับทราบมุมมองที่หลากหลายจากสังคม แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความผูกพันและความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรที่พร้อมรับฟังและยึดโยงกับประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

ตารางที่ 106 ข้อเสนอด้านการสร้างความใกล้ชิดและความเข้าใจผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การอธิบายบทบาทและขอบเขตอำนาจอย่างชัดเจน	ประชาชนต้องการเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญทำอะไร และไม่ทำอะไร	บางคนคิดว่าศาลรัฐธรรมนูญต้องช่วยได้ทุกเรื่อง แต่ในความเป็นจริง ประชาชนไม่รู้ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	ลดความคาดหวังที่คลาดเคลื่อน และเพิ่มความเข้าใจตามกรอบรัฐธรรมนูญ
การสื่อสารเชิงให้ความรู้ระยะยาว	การสร้างความเข้าใจควรทำอย่างต่อเนื่อง ไม่เฉพาะช่วงมีคดีสำคัญ	อยากให้มีความรู้พื้นฐาน ไม่ใช่รู้แค่ตอนมีข่าวดัง	ความเข้าใจต่อศาลรัฐธรรมนูญในระยะยาว

(4) การย้ำภาพลักษณ์ความเป็นอิสระและการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ประเด็นด้านการส่งเสริมภาพลักษณ์ความเป็นอิสระและความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ถือเป็นความคาดหวังที่สำคัญยิ่งจากภาคประชาชน โดยผู้เข้าร่วมการสนทนาเห็นว่า การที่ศาลรัฐธรรมนูญสื่อสารให้เห็นถึงหลักการ กระบวนการทำงาน (อาจทำเป็นรูปแบบ Flow Chart) และเหตุผลประกอบการวินิจฉัยอย่างสม่ำเสมอและโปร่งใส จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยืนยันถึงความเป็นอิสระของสถาบันจากบริบททางการเมืองที่อาจก่อให้เกิดความสับสน การสื่อสารที่มีความชัดเจนในเชิงหลักการเช่นนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยลดข้อสงสัยในประเด็นทางสังคม แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนว่าศาลรัฐธรรมนูญได้ทำหน้าที่คุ้มครองความเป็นธรรมและรักษาผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมตามกรอบที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ได้อย่างแท้จริง

ตารางที่ 107 ข้อเสนอด้านการเน้นย้ำภาพลักษณ์ความเป็นอิสระและการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การเปิดพื้นที่รับฟังเสียงประชาชน	ประชาชนต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญรับฟังความคิดเห็นและบริบทของสังคมมากขึ้น	ถ้ารู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญรับฟัง ก็จะเชื่อมั่นมากขึ้น	ความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันต่อศาลรัฐธรรมนูญ
การสร้างภาพลักษณ์ที่ใกล้ชิดกับประชาชน	ศาลรัฐธรรมนูญไม่ควรถูกมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวหรือน่ากลัว	อยากให้ศาลรัฐธรรมนูญดูเข้าถึงง่าย ไม่ใช่เรื่องของคนเก่งกฎหมายเท่านั้น	ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชน ควบคู่กับความเชื่อมั่นในหลักการ

ข้อเสนอ	ความหมาย ในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
			และกลไกของศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอแนะทั้ง 4 ประเด็นจากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออก ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มุมมองของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นและการยอมรับในความสำคัญของสถาบัน โดยมุ่งเน้นไปที่ความต้องการยกระดับประสิทธิภาพการสื่อสาร การเปิดกว้างในการเข้าถึงข้อมูล และการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของสาธารณะ เพื่อให้ภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญตามระบอบประชาธิปไตยมีความยึดโยงกับวิถีชีวิตและผลประโยชน์ของภาคประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ข้อมูลชุดนี้จึงถือเป็นองค์ความรู้เชิงยุทธศาสตร์ที่ทรงคุณค่าสำหรับการวางรากฐานนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันตุลาการกับภาคประชาสังคมในอนาคต ซึ่งการนำข้อเสนอเหล่านี้ไปขับเคลื่อนให้เกิดผลจริงจะเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง “ทุนทางสังคม” และเสริมสร้างความศรัทธาที่ยั่งยืนต่อศาลรัฐธรรมนูญ อันเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยค้ำจุนระบบนิติธรรมและความมั่นคงของระบอบการปกครองของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.6 การจัดสนทนากลุ่มในกลุ่มประชาชนภูมิภาคตะวันตก

การสนทนากลุ่มเพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญในพื้นที่ภาคตะวันตก จัดขึ้นวันที่ 21 ธันวาคม 2568 เวลา 10.00–11.30 น. ผ่านรูปแบบออนไลน์ Zoom Application โดยมีผู้เข้าร่วมจากหลากหลายช่วงวัยและอาชีพ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่มูลนิธิ ข้าราชการบำนาญ แม่บ้าน ผู้นำชุมชน เกษตรกร พนักงานร้านสะดวกซื้อ แรงงานอิสระ นักวิชาการ และนักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 11 คน ภาพรวมของการสนทนากลุ่มในวงนี้สะท้อนให้เห็นทั้งการรับรู้เชิงหลักการของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้พิทักษ์กฎหมายสูงสุดของประเทศ และในขณะเดียวกันก็มีความรู้สึกห่างไกลจากศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีรายละเอียดเนื้อหาดังต่อไปนี้

1) การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(1) สถานการณ์การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

จากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันตก พบว่า การรับรู้ของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะผสมผสาน ระหว่างการยอมรับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันที่ทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญและกฎหมายสูงสุดของประเทศ กับความรู้สึกห่างไกลและความไม่เข้าใจในบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับชีวิตประจำวันของประชาชน การรับรู้ดังกล่าวได้รับอิทธิพลอย่างมากจากการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมักเชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับคดีทางการเมืองหรือผู้มีอำนาจทางการเมือง ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่มีความสำคัญ

ในระดับโครงสร้าง ถูกจำกัดในมิติการเมืองเป็นหลัก แต่ขาดความเชื่อมโยงกับปัญหาในระดับชุมชน บางส่วนที่สะท้อนความรู้สึก ไม่เข้าใจบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน บ้างมองว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งสามารถวิเคราะห์โครงสร้างการรับรู้เป็น 2 ด้านหลัก ดังนี้

(1.1) การยอมรับในเชิงหลักการและสถานะสูงสุด

ประชาชนในภาคตะวันตกมีการรับรู้ที่ชัดเจนและให้การยอมรับศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักที่ทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญและกฎหมายสูงสุดของประเทศ ภาพจำนี้สะท้อนผ่านคำสำคัญที่ผู้เข้าร่วมระบุ เช่น “กฎหมายสูงสุดของประเทศ” และ “ความยุติธรรม” ซึ่งถือเป็นต้นทุนในเชิงโครงสร้าง

(1.2) ระยะห่างระหว่างบทบาทเชิงสถาบันกับวิถีชีวิต

ในขณะที่ประชาชนยอมรับในความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในระดับประเทศ แต่ประชาชนกลับรู้สึกถึง “ระยะห่าง” ระหว่างภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญกับวิถีชีวิตประจำวัน จากการสนทนากลุ่มระบุว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความเชื่อมโยงที่ชัดเจนว่าการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ ว่าส่งผลต่อปัญหาในระดับชุมชนหรือชีวิตของประชาชนอย่างไร

(2) ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ Facebook ทั้งเพจทั่วไปและเพจข่าว Line โทรทัศน์ (ช่องทั่วไปและช่องท้องถิ่น) และหนังสือพิมพ์ ข้อมูลที่ได้รับมักอยู่ในรูปแบบข่าวสรุปจากสื่อกลาง มากกว่าการเข้าถึงข้อมูลจากศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง เพราะยังติดปัญหาความเข้าใจในภาษากฎหมาย ดังนั้น การสรุปความจากสื่อกลางย่อมเป็นที่เข้าใจได้ง่ายกว่า “บางทีก็ใช้ ChatGPT ช่วยดึงข้อมูลเพิ่มเติม และมีการตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่โปรแกรมอ้างอิงมา แต่ก็ไม่ได้ย้อนกลับเข้าไปดูในแหล่งที่มาต้นกำเนิด” (ผู้เข้าร่วมสนทนา 10, สนทนากลุ่ม, 21 ธันวาคม 2568) แม้บางส่วนจะมีการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมผ่านแหล่งข่าวอื่นหรือเทคโนโลยีดิจิทัล แต่ภาพรวมสะท้อนว่าการรับรู้ของประชาชนยังพึ่งพาการตีความของสื่อเป็นหลัก ซึ่งส่งผลต่อระดับความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญที่อาจคาดเคลื่อนได้

ตารางที่ 108 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันตก

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบ จากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
การรับรู้เชิงบทบาทและอำนาจ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นผู้ตัดสินคดีการเมืองและกฎหมายระดับประเทศ เป็นผู้ถือกฎหมายสูงสุด	สะท้อนการยอมรับสถานะเชิงสถาบันของศาลรัฐธรรมนูญ แต่จำกัดบทบาทไว้ในมิติการเมือง

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบ จากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
การรับรู้เชิงความยุติธรรม	มีความคาดหวังต่อความยุติธรรม แต่ตั้งคำถามถึงความเสมอภาค และความเป็นอิสระในทางปฏิบัติ	เกิดความเชื่อมั่นในระดับปานกลาง ควบคู่กับความกังวลเชิงระบบ
การรับรู้ด้านความใกล้ชิดและการเข้าถึง	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว เข้าถึงยาก และไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน	ทำให้ประชาชนไม่เห็นบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในมิติการคุ้มครองสิทธิของตนเอง
การรับรู้ด้านการสื่อสารและข้อมูล	การสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าใช้ภาษากฎหมาย เข้าใจยาก และช่องทางล้าสมัย	สะท้อนช่องว่างด้านการสื่อสารที่ส่งผลต่อความเข้าใจและความเชื่อมั่น

โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในภาคตะวันตกสะท้อนภาพของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันที่มีอำนาจและความสำคัญสูงในระดับประเทศ แต่ยังคงมีระยะห่างจากประชาชนในเชิงประสบการณ์และการเข้าถึง ช่องว่างดังกล่าวเกิดจากข้อจำกัดด้านการสื่อสาร ความเข้าใจเชิงกระบวนการ และการเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับชีวิตประจำวันของประชาชน

2) สถานการณ์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การมองความเชื่อมั่นในภาพรวม การมองความเชื่อมั่นในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนร่วม การดำเนินงานด้านธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนและลดทอนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

(1) สถานการณ์ด้านความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

การสอบถามถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการให้คะแนนที่มีระดับตั้งแต่ 1 – 10 โดย 1 หมายถึง เชื่อมั่นน้อยที่สุด และ 10 หมายถึง เชื่อมั่นมากที่สุด จากการสนทนากลุ่ม พบว่าประชาชนทั้งหมดมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมให้คะแนนอยู่ที่ 4 - 6 คะแนน โดยมีรายละเอียดตามด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้

(1.1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ประเด็นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเชื่อมั่นในประเด็นนี้ และมองภาพกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เชื่อมโยงกับกระบวนการของ

ศาลอื่น ๆ โดยสะท้อนว่ามีความคล้ายคลึงกันในทุกศาล ทว่าปัญหาหลักของศาลรัฐธรรมนูญ นั่นคือ ประชาชนยังไม่รู้สึกถึงความสามารถในการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญ เพราะยังมองว่าจำกัดอยู่เพียงกลุ่มนักการเมืองและทหารเท่านั้น ประชาชนทั่วไปมักเข้าไม่ถึง รวมถึงปัญหามักอยู่ที่กลุ่มส่วนงานที่ส่งข้อมูลขึ้นไป ทำให้ประชาชนยังมองภาพของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไม่ค่อยชัดเจนนัก

(1.2) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

ในด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่าประชาชนในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในความเป็นอิสระค่อนข้างมาก เพราะมองว่าน่าจะมีขั้นตอนและกระบวนการการคัดเลือกโดยระบบอยู่แล้ว และบุคคลที่เข้ามาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญก็น่าจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทว่าประชาชนก็ยังไม่ทราบกระบวนการแต่งตั้งที่แน่ชัด และอาจยังมีข้อสงสัยถึงความเกี่ยวข้องและยึดโยงกับพรรคการเมืองและนักการเมือง

(1.3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน พบว่า ประชาชนในกลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นในระดับปานกลาง โดยสะท้อนคำพูดเช่น “กฎหมายคุ้มครองประชาชนยังไม่มากพอ” (ผู้เข้าร่วมสนทนา 1, สนทนากลุ่ม, 21 ธันวาคม 2568) “คนต้องเสียเงินทุกกระบวนการ” (ผู้เข้าร่วมสนทนา 2, สนทนากลุ่ม, 21 ธันวาคม 2568) “ทำให้ประชาชนยากเย็น” (ผู้เข้าร่วมสนทนา 11, สนทนากลุ่ม, 21 ธันวาคม 2568) ซึ่งประชาชนมักสะท้อนไปยังศาลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน มากกว่าการระบุถึงศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง เพราะยังไม่รู้จักหรือคุ้นเคยมากนัก

(1.4) ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม

สำหรับด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ของชาติ พบว่าส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในระดับปานกลางค่อนข้างมาก เพราะมองว่าถึงอย่างไรก็ดี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญก็น่าตะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติก่อนเสมอ รวมถึงการพิจารณาก็ครอบคลุมผลประโยชน์ตั้งแต่ระดับพื้นที่/ท้องถิ่นด้วย

(1.5) ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนในคะแนนความเชื่อมั่นในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย เนื่องจากมองว่ายังมีการใช้การสื่อสารในรูปแบบเดิม ทำให้ดูล้าสมัยและเข้าใจยาก รวมถึงการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่ดูเป็นทางการมากเกินไป ยิ่งทำให้ไม่สามารถดึงดูดประชาชนให้เข้าถึงได้ ดังนั้น หากมีการปรับเปลี่ยนให้ร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้คนดังในสื่อออนไลน์ที่มีพื้นฐานความรู้ด้านกฎหมาย ก็อาจเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยสื่อสารให้ประชาชนหันมาสนใจและเข้าใจในบทบาท อำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญได้ดียิ่งขึ้นเช่นกัน

(2) ปัจจัยสนับสนุนและโอกาสในการพัฒนา

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันตกที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยมุ่งเน้นการค้นหาจุดแข็ง ที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นเชิงบวกและโจทย์ท้าทาย ที่เป็นโอกาสในการพัฒนาเพื่อสร้างความชัดเจนให้กับสาธารณชน

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ความเชื่อมั่นในพื้นที่ภาคตะวันตกตั้งอยู่บนสมดุลระหว่าง “บทบาทเชิงอุดมการณ์” กับ “ประสบการณ์จากการรับรู้จริง” โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(2.1) ปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่น

จากการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันตก พบว่าประชาชนยังคงมีปัจจัยเชิงบวกที่เป็นรากฐานสำคัญในการค้ำจุนความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยสามารถจำแนกปัจจัยสนับสนุนออกเป็น 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

(2.2) บทบาทเชิงหลักการของศาลรัฐธรรมนูญ (ผู้พิทักษ์กฎหมายสูงสุดของประเทศ)

ประชาชนยอมรับและศรัทธาในบทบาทหน้าที่หลักของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะ “ผู้ดูแลกฎหมายสูงสุด” โดยมองว่าสถาบันนี้คือเสาหลักที่ทำให้การปกครองประเทศอยู่ในกรอบของกฎหมายและหลักนิติรัฐ ซึ่งเป็นคุณค่าที่สังคมไทยจำเป็นต้องมีเพื่อให้เกิดความสงบสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อย

(2.3) ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ปัจจัยสำคัญที่สร้างความไว้วางใจคือความเชื่อมั่นในศักยภาพเชิงวิชาชีพของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมองว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แม้ในบางกรณีประชาชนอาจมีความเห็นที่แตกต่างต่อผลลัพธ์ของการพิจารณาตัดสินคดี แต่พื้นฐานความยอมรับในเรื่องความรู้ความเชี่ยวชาญและการใช้หลักกฎหมายเป็นฐานในการวินิจฉัยยังคงเป็นปัจจัยสนับสนุนที่เข้มแข็ง

(2.4) บทบาทในการคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศ

ประชาชนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มในภาคตะวันตกให้ความสำคัญกับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกตรวจสอบและถ่วงดุล โดยมองว่าเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ดูแลไม่ให้หน่วยงานภาครัฐหรือฝ่ายการเมืองใช้อำนาจเกินขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งถือเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศและรักษาเสถียรภาพของระบบกฎหมายไม่ให้ถูกแทรกแซงโดยง่าย

(2.5) ความคาดหวังต่อความเป็นอิสระ

แม้ประชาชนจะมีการตั้งคำถามหรือข้อสังเกต แต่ในเชิงอุดมคติ ประชาชนยังคงมีความคาดหวังสูงและยึดโยงศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับความเป็นอิสระและความเป็นกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นความถูกต้องและหลักการในการวินิจฉัยตัดสินคดี ซึ่งสะท้อนว่าประชาชนยังพร้อมให้โอกาสและเชื่อมั่นในศาลรัฐธรรมนูญ หากสามารถแสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงที่ชัดเจนขึ้นได้

(2.6) ต้นทุนทางสถาบันของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มสะท้อนให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังมีภาพลักษณ์ความศักดิ์สิทธิ์และบทบาทที่สำคัญต่อระบอบการเมืองการปกครองของประเทศ ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในอนาคตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสามารถยกระดับการทำงานและการสื่อสารให้สอดรับกับความคาดหวังของสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 109 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
บทบาทเชิงหลักการของศาลรัฐธรรมนูญ	ประชาชนรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญและกฎหมายสูงสุดของประเทศ	สะท้อนการยอมรับในสถานะเชิงสถาบันของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกหลักของระบอบกฎหมาย
ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	ผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่งเชื่อมั่นว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และผ่านกระบวนการคัดเลือกด้านวิชาชีพ	ช่วยคงระดับความเชื่อมั่นในเชิงตัวบทกฎหมาย แม้จะมีข้อกังวลด้านอื่นร่วมอยู่
บทบาทในการคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่ามีบทบาทสำคัญในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและเสถียรภาพของประเทศ	เสริมภาพลักษณ์ศาลรัฐธรรมนูญในมิติผลประโยชน์สาธารณะมากกว่าผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม
ความคาดหวังต่อความเป็นอิสระ	ประชาชนยังมีอุดมคติว่าศาลรัฐธรรมนูญควรทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระและไม่ถูกแทรกแซง	แสดงให้เห็นทุนทางสังคมที่ยังคงเป็นฐานของความเชื่อมั่นในระยะยาว
ความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบัน	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันสูงสุดที่ควรได้รับความเคารพและเชื่อถือ	ช่วยคงรักษาระดับความเชื่อมั่นของประชาชน แม้จะตั้งคำถามในเชิงกระบวนการ

(3) ปัจจัยท้าทายเพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาในอนาคต

แม้จะมีรากฐานความศรัทธาในเชิงอุดมการณ์ แต่การศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันตกยังคงพบประเด็นท้าทายสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระดับความเชื่อมั่น ซึ่งถือเป็นโอกาสสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญจะเข้าไปเติมเต็มเพื่อสร้างความชัดเจนและลดระยะห่างกับประชาชน โดยสามารถสรุปประเด็นท้าทายออกเป็น 6 ประเด็นหลัก ดังนี้

(3.1) ความรู้สึกถึงความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม

ประชาชนบางส่วนยังมีความรู้สึกอ่อนไหวต่อความเท่าเทียมในการได้รับความยุติธรรม โดยมักเชื่อมโยงประสบการณ์หรือข่าวสารจากคดีอื่น ๆ ในระบบยุติธรรมมาเป็นภาพจำต่อศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้เกิดความกังวลว่าความยุติธรรมอาจถูกบังคับใช้แตกต่างกันระหว่าง “ประชาชนทั่วไป” กับ “ผู้มีอิทธิพลหรือผู้มีสถานะทางสังคมสูง” ซึ่งความรู้สึกนี้เป็นโจทย์สำคัญในการพิสูจน์ความเที่ยงธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในเชิงประจักษ์

(3.2) ความเป็นอิสระจากการเมือง

ภาพจำผ่านการรับรู้ของประชาชนภาคตะวันตกยังคงยึดโยงศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับคดีการเมืองระดับประเทศ ทำให้เกิดข้อกังวลว่าศาลรัฐธรรมนูญอาจถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งเชิงอำนาจ โจทย์ท้าทายในมิตินี้คือการสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนเห็นว่าทุกคำวินิจฉัยตั้งอยู่บนความอิสระและหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง โดยปราศจากการแทรกแซงจากบริบททางการเมือง

(3.3) การสื่อสารที่เข้าใจยาก

รูปแบบการสื่อสารที่มีอยู่ในปัจจุบันถูกมองว่าเป็นอุปสรรคสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากมีการใช้ภาษากฎหมายที่ซับซ้อนและการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบเอกสารที่เป็นทางการมากเกินไป ซึ่งไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในยุคดิจิทัล จึงเกิดความยากในการทำความเข้าใจเหตุผลเบื้องหลังคำตัดสิน ก่อให้เกิดความลังเลใจและไม่เชื่อใจศาลรัฐธรรมนูญในที่สุด

(3.4) การเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญของประชาชน

ประชาชนยังสะท้อนภาพว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่เข้าถึงยากและไกลตัวจากประชาชน เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับช่องทางและขั้นตอนการยื่นคำร้องเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนเอง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ากลไกของศาลรัฐธรรมนูญสามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตประจำวันของบุคคลได้ ทำให้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญถูกจำกัดอยู่ในวงของนักกฎหมายหรือนักการเมืองเป็นหลัก

(3.5) ความโปร่งใสของกระบวนการพิจารณา

แม้ประชาชนจะรับทราบและยอมรับในผลคำตัดสิน แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการภายในของศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่การรับเรื่องจนถึงการพิจารณาคดียังอยู่ในวงจำกัด ความไม่ชัดเจนในขั้นตอนการทำงานทำให้เกิดช่องว่างในการตีความคลาดเคลื่อน ดังนั้น การเปิดเผยขั้นตอนและวิธีพิจารณาให้มีความโปร่งใสและเข้าใจง่าย จะเป็นกลไกสำคัญในการลดความคลาดเคลื่อนและข้อสงสัยของสังคม

(3.6) ความเชื่อมโยงกับระบบยุติธรรมโดยรวม

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบทางอ้อมจากภาพรวมของระบบยุติธรรม โดยผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า หากประชาชนมีความรู้สึกลบต่อการทำงานของระบบยุติธรรมอื่น ๆ เช่น ตำรวจ อัยการ หรือศาลอื่น ๆ ความรู้สึกนั้นจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในองค์กรตุลาการทั้งหมด โจทย์นี้ชี้ให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญจำเป็นต้องเป็นผู้นำในการสร้างมาตรฐานความยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อสร้างศรัทธาในระบบยุติธรรมองค์รวม

ตารางที่ 110 ปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

ปัจจัยท้าทาย	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
ความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมเชิงความรู้สึก	ประชาชนเปรียบเทียบคดีของคนทั่วไปกับคดีของผู้มีอำนาจ และรู้สึกว่าผลลัพธ์ไม่เท่าเทียม	ทำให้เกิดความคลางแคลงใจต่อความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรมโดยรวม
ความเป็นอิสระจากการเมือง	มีความกังวลว่าศาลรัฐธรรมนูญอาจได้รับอิทธิพลจากการเมือง โดยเฉพาะในขั้นตอนการได้มาซึ่งตุลาการ	ส่งผลให้ความเชื่อมั่นด้านความเป็นกลางลดลงอย่างมีนัยสำคัญ
การสื่อสารที่เข้าใจยาก	ภาษากฎหมายและรูปแบบการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่ายาว ซับซ้อน และล้าสมัย	ทำให้ประชาชนไม่สามารถเชื่อมโยงเหตุผลการตัดสินกับชีวิตจริงได้
การเข้าถึงศาลของประชาชนทั่วไป	ประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว และไม่ใช่พื้นที่ของคนธรรมดา	ลดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันกับสถาบัน
ความโปร่งใสของกระบวนการพิจารณา	ไม่เข้าใจขั้นตอน การจัดลำดับคดี และเหตุผลของการตัดสินในบางกรณี	ทำให้เกิดข้อสงสัยและตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของผลการวินิจฉัย
ความเชื่อมโยงกับระบบยุติธรรมโดยรวม	ความไม่พึงพอใจต่อขั้นตำรวจหรือกระบวนการต้นน้ำถูกโยงมายังศาลรัฐธรรมนูญ	ส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญได้รับผลกระทบทางความเชื่อมั่นจากระบบยุติธรรมทั้งระบบ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่ท้าทายความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันตก พบว่า ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญยังคงตั้งอยู่บนฐานของบทบาทเชิงหลักการและความเชี่ยวชาญทางกฎหมายเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมั่นดังกล่าวถูกท้าทายด้วยความกังวลด้านความเป็นอิสระ ความเสมอภาคของกระบวนการ และการเข้าถึงข้อมูลเชิงกระบวนการที่ประชาชนยังรู้สึกห่างไกล

ผลการสนทนากลุ่มสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนต้องการเห็นการทำงานและการสื่อสารที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างหลักการทางกฎหมายกับประสบการณ์จริงของประชาชนมากขึ้น

3) ช่องว่างการรับรู้และโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ในการสื่อสารสาธารณะ

ผลจากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันตกสะท้อนให้เห็นว่า ช่องว่างด้านความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญของภาคตะวันตกทั้งหมดล้วนเกิดจากช่องว่างในการรับรู้ระหว่างหลักการและกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์และความเข้าใจของประชาชนในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

(1) ช่องว่างด้านความเข้าใจบทบาทและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญสู่การเป็น “ที่พึ่งของประชาชน”

ในมุมมองของประชาชนภาคตะวันตก ศาลรัฐธรรมนูญมักถูกจดจำในฐานะผู้ตัดสินคดีการเมืองระดับสูง ทำให้เกิดความรู้สึกว่าบทบาทของศาลอยู่ไกลตัวและไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

ดังนั้น การสร้างการสื่อสารเชิงรุกเพื่อ “คืนข้อมูล” ให้แก่ประชาชน โดยเน้นย้ำบทบาทหน้าที่ในมิติการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพระดับฐานราก การทำให้ประชาชนเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญ คือ “เกราะกำบังทางกฎหมาย” ที่ปกป้องสิทธิส่วนบุคคลจะช่วยเปลี่ยนภาพจำจากสถาบันการเมืองสู่สถาบันที่ยึดโยงกับวิถีชีวิตประชาชนอย่างแท้จริง

(2) ช่องว่างการสื่อสารด้านกระบวนการพิจารณาและเหตุผลของคำวินิจฉัย

ปัจจุบันประชาชนรับรู้ข้อมูลผ่านสื่อรอง ซึ่งมักนำเสนอเพียงผลลัพธ์สุดท้าย ทำให้ความเข้าใจในเหตุผลเชิงลึกและกระบวนการยุติธรรมสูญหายไปในระหว่างการสื่อสาร

ดังนั้น การพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารที่ “ย่อยง่ายแต่ทรงพลัง” โดยมีการสรุปเหตุผลเบื้องหลังคำวินิจฉัยในรูปแบบที่กระชับและเข้าถึงพฤติกรรมการรับสื่อยุคใหม่ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงตรรกะและเหตุผลเบื้องหลังคำตัดสินโดยตรงจากสถาบัน จะช่วยลดความคลาดเคลื่อนจากการตีความของบุคคลที่สามได้

(3) ช่องว่างด้านความรู้สึกใกล้ชิดและการเข้าถึงองค์กร

คะแนนการเข้าถึงที่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย สะท้อนถึงกำแพงของความเป็นทางการที่สูงเกินไป ทำให้ประชาชนไม่ทราบการปกป้องและใช้สิทธิ รวมถึงช่องทางการติดต่อประสานงาน

ดังนั้น การพัฒนาช่องทางการเข้าถึงในรูปแบบที่เป็นมิตร (User-friendly) ทั้งในมิติดิจิทัลและกายภาพ จะช่วยลดระยะห่างระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน การออกแบบกระบวนการให้ดูเป็นมิตรและลดความซับซ้อนจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้ประชาชนกล้าที่จะเข้าหาและใช้กลไกของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อปกป้องสิทธิของตนมากขึ้น

(4) ช่องว่างด้านความไว้วางใจเชิงกระบวนการ และความโปร่งใสตรวจสอบได้

ความกังวลเรื่องความเป็นอิสระและที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธตัวบุคคล แต่เป็นความต้องการที่จะเห็นระบบที่ตรวจสอบได้

ดังนั้น การสร้างความโปร่งใสเชิงสถาบัน (Institutional Transparency) ผ่านการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานจริยธรรม หลักประกันความเป็นอิสระ และความโปร่งใสในวิธีพิจารณาคดีอย่างสม่ำเสมอ การเปิดเผยข้อมูลเหล่านี้จะช่วยทำลายข้อสงสัยและข้อกังวลเกี่ยวกับอิทธิพลภายนอก และสร้างบรรทัดฐานความเชื่อมั่นที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริง

ตารางที่ 111 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร

มิติของช่องว่าง	สิ่งที่ประชาชนรับรู้	สิ่งที่เป็นหลักการ	โอกาสในการสื่อสาร
ช่องว่างด้านบทบาทและความเกี่ยวข้อง	ศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องของนักการเมือง ผู้มีอำนาจ หรือคดีระดับประเทศ ไม่เกี่ยวกับชีวิตชาวบ้าน	ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งครอบคลุมกรณีที่กระทบประชาชนทั่วไป	สื่อสารกรณีตัวอย่างที่เชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับสิทธิในชีวิตประจำวัน เช่น สิทธิชุมชน สิทธิแรงงาน สิทธิพลเมือง
ช่องว่างด้านกระบวนการและความโปร่งใส	ไม่เข้าใจขั้นตอนการพิจารณา เห็นเพียงผลการตัดสิน และรู้สึกว่ากระบวนการอยู่ไกลตัว	กระบวนการพิจารณามีขั้นตอนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบ พร้อมหลักประกันความเป็นธรรม	อธิบายกระบวนการพิจารณาเป็นลำดับขั้น ด้วยภาษาง่าย แผนภาพ หรือสื่อสั้นที่เข้าใจได้ทันที
ช่องว่างด้านภาษาและรูปแบบการสื่อสาร	ภาษากฎหมายยากล้าสมัย เนื้อหายาว ทำให้ประชาชนไม่อ่านหรือไม่เข้าใจ	คำวินิจฉัยต้องใช้ภาษากฎหมายที่รัดกุมและเป็นทางการเพื่อความถูกต้อง	พัฒนาคู่ขนาน คำอธิบายสำหรับประชาชน ในรูปแบบสรุปย่อ อินโฟกราฟิก หรือคลิปสั้น
ช่องว่างด้านการเข้าถึงและความใกล้ชิด	ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่เข้าถึงยาก น่ากลัว และไม่รู้ช่องทางติดต่อหรือร้องเรียน	ศาลรัฐธรรมนูญมีช่องทางติดต่อและเผยแพร่ข้อมูลตามกรอบทางราชการ	ปรับภาพลักษณ์การสื่อสารให้เป็นมิตร ใช้สื่อดิจิทัลที่ประชาชนคุ้นเคย และสื่อท้องถิ่นควบคู่

จากตารางข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในภาคตะวันตกยังคงยอมรับในหลักการของศาลรัฐธรรมนูญ แต่มีปัญหาสำคัญคือ กำแพงด้านการสื่อสารและการเข้าถึง ซึ่งต่างจากภูมิภาคอื่นที่มีข้อสงสัย

เชิงหลักการ โดยมีประเด็นหลักคือ ภาษาและขั้นตอนที่ยากเกินไป และการสื่อสารที่ไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น การปรับภาษาให้เป็นมิตร และใช้สื่อที่หลากหลาย จะช่วยเปลี่ยนภาพลักษณ์จากสถาบันระดับสูงที่เข้าถึงยาก ให้กลายเป็นที่พึ่งที่พิทักษ์สิทธิของคนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

4) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ผลจากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันตกสะท้อนให้เห็นว่า แม้ประชาชนจำนวนมากจะรับรู้ถึงบทบาทสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรที่ทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญและคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ แต่ยังคงมีช่องว่างด้านความเข้าใจและความรู้สึกห่างเหินจากกระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในประเด็นการเข้าถึงข้อมูล กระบวนการพิจารณา และความเชื่อมโยงกับชีวิตของประชาชนในระดับพื้นที่ ความคาดหวังที่สะท้อนข้อเสนอสำคัญที่ปรากฏจากวงสนทนาจึงมุ่งเน้นไปที่การลดช่องว่างดังกล่าว ผ่านการพัฒนาการสื่อสาร ความโปร่งใส และรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของประชาชนในพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและกระบวนการตัดสิน

ประชาชนในภาคตะวันตกให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการอธิบายเหตุผลของคำวินิจฉัยในลักษณะที่เข้าใจได้ง่ายและสามารถตรวจสอบได้ โดยเฉพาะในคดีที่มีผลกระทบต่อสังคมหรือเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจ กลุ่มสนทนาเสนอว่า การเปิดเผยเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยอย่างเป็นระบบ รวมถึงการอธิบายที่มาของการพิจารณาและการใช้หลักกฎหมาย จะช่วยลดความคลางแคลงใจและเสริมสร้างความเชื่อมั่นว่าการตัดสินเป็นไปตามหลักนิติธรรมและเป็นธรรม

ตารางที่ 112 การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและกระบวนการตัดสิน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การอธิบายเหตุผลคำวินิจฉัยอย่างชัดเจนและตรวจสอบได้	ประชาชนต้องการเข้าใจว่าเหตุใดศาลรัฐธรรมนูญจึงตัดสินเช่นนั้น โดยอิงหลักกฎหมายใด และมีการพิจารณาประเด็นใดบ้าง	“อยากรู้ว่าตัดสินเพราะอะไร ไม่ใช่แค่รู้ว่าผลออกมาเป็นแบบไหน”	ความโปร่งใสในเหตุผลการตัดสิน ลดความคลางแคลงใจ และเสริมความเชื่อมั่นต่อความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ
การเปิดเผยกระบวนการพิจารณาในภาพรวม	ต้องการเห็นลำดับขั้นตอนการพิจารณาคดีอย่างเป็นระบบ ไม่รู้สึกว่าการตัดสินเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน	“บางคดีเหมือนรู้ผลเร็วมาก เลยไม่เข้าใจว่าผ่านขั้นตอนอะไรบ้าง”	ความเข้าใจในกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ และการรับรู้ว่าการตัดสินเป็นไปตามหลักการที่กำหนดไว้

(2) การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าถึงประชาชนในชีวิตประจำวัน

ความคาดหวังที่ปรากฏอย่างชัดเจนคือ ความจำเป็นในการปรับรูปแบบและช่องทางการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับข้อมูลของประชาชนในพื้นที่ โดยประชาชนเสนอให้มีการสรุปสาระสำคัญของคำวินิจฉัยในรูปแบบที่กระชับ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเผยแพร่ผ่านช่องทางที่ประชาชนใช้เป็นประจำ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ โทรทัศน์ท้องถิ่น หรือสื่อชุมชน เพื่อให้บทบาทและการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญไม่ถูกมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวหรือจำกัดอยู่เฉพาะในแวดวงการเมือง

ตารางที่ 113 การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าถึงประชาชนในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายควบคู่ภาษากฎหมาย	ประชาชนต้องการคำอธิบายที่เป็นภาษาคนทั่วไป เพื่อให้เข้าใจสาระสำคัญของคำวินิจฉัย	“อ่านคำวินิจฉัยไม่เข้าใจ มันเป็นภาษากฎหมายหมด”	การเข้าถึงข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญโดยไม่ต้องมีพื้นฐานด้านกฎหมาย
การใช้สื่อและแพลตฟอร์มร่วมสมัย	ต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญสื่อสารผ่านช่องทางที่ประชาชนใช้จริง เช่น Facebook, TikTok	“ถ้ามีคลิปสั้น ๆ อธิบายน่าจะเข้าใจง่ายขึ้น”	การรับรู้บทบาทศาลรัฐธรรมนูญในชีวิตประจำวัน และลดช่องว่างระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน

(3) การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนในภาคตะวันตกจำนวนหนึ่งสะท้อนว่า ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตของบทบาท อำนาจและหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับศาลยุติธรรมอื่น ๆ ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มนี้ จึงเสนอให้มีการให้ความรู้พื้นฐานด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย เช่น สื่อการเรียนรู้สำหรับชุมชนหรือเยาวชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 114 การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การอธิบายหน้าที่และขอบเขตอำนาจของศาลอย่างเป็นระบบ	ประชาชนยังสับสนว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่อะไรแตกต่างจากศาลรัฐธรรมนูญอื่นอย่างไร	“ไม่รู้ว่าศาลนี้เกี่ยวกับเราแค่ไหน หรือดูแต่เรื่องนักการเมือง”	ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ และการลดความคาดหวังที่คลาดเคลื่อน
การสื่อสารตัวอย่างคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาชน	ต้องการเห็นบทบาทศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นสิทธิเสรีภาพ หรือเรื่องใกล้ตัว	“ไม่ค่อยรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญช่วยเรื่องสิทธิของชาวบ้านยังไง”	การรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทต่อประชาชนทั่วไป ไม่เฉพาะผู้มีอำนาจ

(4) การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่

อีกหนึ่งความคาดหวังสำคัญคือ การสร้างช่องทางที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมและสามารถสื่อสารกับศาลรัฐธรรมนูญได้มากขึ้น แม้ในเชิงสัญลักษณ์หรือเชิงข้อมูล เช่น การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนรับรู้ขั้นตอนการพิจารณา การจัดกิจกรรมสื่อสารในระดับพื้นที่ หรือการใช้ตัวกลางที่ประชาชนเชื่อถือในการอธิบายบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ความคาดหวังนี้สะท้อนความต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและตระหนักถึงบริบททางสังคมของพื้นที่ต่าง ๆ มากขึ้น

ตารางที่ 115 การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การเปิดช่องทางรับฟังเสียงประชาชนอย่างปลอดภัย	ประชาชนต้องการพื้นที่สะท้อนปัญหาโดยไม่รู้สึกหวาดกลัวอำนาจ	“ตอนแรกยังกลัวว่าจะพูดได้ไหม”	ความมั่นใจว่าการแสดงความคิดเห็นจะไม่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัย
การเชื่อมโยงบทบาทศาลรัฐธรรมนูญกับบริบทชุมชน	ต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้าใจผลกระทบของกฎหมายต่อชีวิตในพื้นที่จริง	“กฎหมายบางเรื่องกระทบชุมชน แต่เราไม่มีช่องทางไปบอกศาล”	ความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญรับรู้และคำนึงถึงบริบทของประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอสำคัญจากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันตกสะท้อนให้เห็นว่า ความคาดหวังของประชาชนไม่ได้ต้องการเปลี่ยนแปลงอำนาจหน้าที่หรือบทบาทตามรัฐธรรมนูญของศาลรัฐธรรมนูญ แต่เน้นไปที่การทำให้บทบาทดังกล่าวถูกมองเห็น เข้าใจ และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของประชาชนได้มากขึ้น

จากข้อเสนอแนะทั้ง 4 ประเด็น ตั้งแต่การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและกระบวนการตัดสิน การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าถึงประชาชนในชีวิตประจำวัน การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและขอบเขตอำนาจของศาล ไปจนถึงการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่ สะท้อนความคาดหวังและต้องการร่วมกันในการลดระยะห่างระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ประชาชนมีประสบการณ์กับความเหลื่อมล้ำทางกระบวนการยุติธรรมจากศาลอื่น ๆ และรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่อยู่ไกลตัว ข้อเสนอเหล่านี้จึงสามารถตีความได้ว่าเป็นแนวทางเชิงเสริมที่มุ่งเพิ่มความเข้าใจ ความโปร่งใส และความไว้วางใจต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยไม่กระทบต่อหลักความเป็นอิสระและความชอบธรรมของสถาบันตุลาการ ด้วยการพัฒนาการสื่อสารและการเชื่อมโยงเชิงสถาบันในระยะต่อไปอย่างสร้างสรรค์

5.2.7 การจัดสนทนากลุ่มในกลุ่มประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การจัดสนทนากลุ่มเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเกี่ยวกับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2568 เวลา 10.00 - 11.30 น. ณ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 9 คน จากหลากหลายช่วงวัยและอาชีพ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคม นักวิชาการ พนักงานบริษัทเอกชน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ เพื่อสะท้อนรูปแบบการรับรู้ ความเชื่อมั่น ความคาดหวัง และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในบริบทของสังคมเมืองที่มีความตื่นตัวทางการเมืองและการสื่อสารสาธารณะสูง

1) การรับรู้ของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(1) สถานการณ์การรับรู้ของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลสะท้อนให้เห็นโครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลต่อศาลรัฐธรรมนูญที่มีความหลากหลายและซับซ้อนเป็นพิเศษ เนื่องจากอาศัยอยู่ในระบบนิเวศข้อมูลข่าวสารที่เข้มข้นและมีการติดตามพลวัตทางการเมืองระดับประเทศอย่างใกล้ชิด ประชาชนในกลุ่มนี้จึงนิยามบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญผ่านกรอบความหมายที่ผสมผสานระหว่างคุณค่าเชิงหลักการทางกฎหมาย กับการประเมินผลลัพธ์เชิงอำนาจในระบบการเมือง การรับรู้ดังกล่าวส่วนใหญ่มักมาจากการนำเสนอของสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการโดยตรง ส่งผลให้ภาพจำเชิงสถาบันมีความก้ำกึ่งระหว่างความเข้าใจ

ในบทบาทเชิงอุดมคติกับความไม่ชัดเจนในรายละเอียดของขอบเขตอำนาจหน้าที่ และตรรกะเบื้องหลังกระบวนการพิจารณาคดี

จากการวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมการสะท้อนตัวตน พบว่าคำสำคัญที่ประชาชนนิยามถึงศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะสองมิติที่ดำรงอยู่ร่วมกัน มิติแรกเป็นการสะท้อนถึงการยอมรับในอำนาจหน้าที่เชิงโครงสร้าง เช่นคำว่า “ความยุติธรรม” “ศาลสูงสุด” และ “ผู้ชี้ขาด” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันในฐานะกลไกสูงสุดที่ทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แต่มิติที่สองกลับสะท้อนถึงการตั้งคำถามและมุมมองเชิงวิพากษ์ต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในบริบทความขัดแย้งทางการเมืองช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนในเขตเมืองหลวง ไม่ได้มองศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ยังมองในฐานะตัวแสดงที่มีอิทธิพลต่อเสถียรภาพของระบอบการปกครองและทิศทางของประเทศ

อย่างไรก็ตาม ทัศนคติเชิงวิพากษ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธหลักการพิทักษ์รัฐธรรมนูญของสถาบันตุลาการ หากแต่เป็นสัญญาณที่สะท้อนถึงการยกระดับความคาดหวังในระดับสูงต่อความเป็นกลางและการอำนวยความยุติธรรมภายใต้หลักนิติรัฐที่เข้มแข็ง ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลต้องการเห็นการสื่อสารเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยที่มีความชัดเจนและพยากรณ์ได้ รวมถึงบทบาทการถ่วงดุลอำนาจที่ปราศจากข้อคำถามเรื่องอิทธิพลทางการเมือง ช่องว่างทางการรับรู้เหล่านี้จึงเป็นโจทย์สำคัญในการพัฒนาการสื่อสารเชิงสถาบัน เพื่อเปลี่ยนความคาดหวังของสาธารณชนให้กลายเป็นความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่บนฐานของความเข้าใจเชิงกระบวนการอย่างแท้จริง

(2) ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

ในด้านช่องทางการรับรู้ข่าวสาร พบว่าประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลรับรู้บทบาทและการตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ โดยกลุ่มผู้สูงอายุและวัยทำงานมักรับข้อมูลจากโทรทัศน์และสื่อกระแสหลัก ขณะที่คนรุ่นใหม่หรือเยาวชนรับข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก เช่น TikTok Instagram และแพลตฟอร์มดิจิทัลอื่น ๆ ที่เน้นการสื่อสารแบบรวดเร็วและกระชับ และเมื่อสอบถามถึงประเด็นที่ประชาชนที่ได้รับรู้เกี่ยวกับคำวินิจฉัยตัดสินจากศาลรัฐธรรมนูญ ก็พบว่ามักจะรับรู้เกี่ยวกับคดีทางการเมืองเป็นหลัก

อย่างไรก็ดี ผู้เข้าร่วมจำนวนมากสะท้อนว่า การรับรู้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นการรับข้อมูลผ่านสื่อรอง มากกว่าช่องทางหลักของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ส่งผลให้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และกระบวนการพิจารณาคดียังอยู่ในระดับจำกัด โดยเฉพาะในส่วนของขั้นตอนการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญ และการอธิบายเหตุผลทางกฎหมาย การรับรู้ในลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการสื่อสารเชิงสถาบันให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการเสพสื่อของประชาชนในสังคมเมือง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและลดช่องว่างระหว่างหลักการทางกฎหมายกับการรับรู้ของสาธารณะ

ตารางที่ 116 โครงสร้างการรับรู้ของประชาชนในกรุงเทพฯและปริมณฑล

มิติการรับรู้	ประเด็นที่พบจากการสนทนากลุ่ม	ผลสะท้อนต่อความเข้าใจ
บทบาทและสถานะเชิงสถาบัน	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นศาลสูงสุด มีอำนาจชี้ขาดขั้นสุดท้ายในประเด็นทางรัฐธรรมนูญ และมีบทบาทสำคัญต่อโครงสร้างการเมืองและการปกครองของประเทศ	สะท้อนการรับรู้ถึงความสำคัญเชิงโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ขณะเดียวกันทำให้ประชาชนรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญ เป็นสถาบันที่อยู่ในระดับสูงและห่างจากชีวิตประจำวัน
ความยุติธรรมและความเป็นกลาง	ประชาชนมีความคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่อย่างเป็นกลางและยึดหลักความยุติธรรมเป็นสำคัญ โดยบางส่วนรู้สึกว่าการวินิจฉัยในประเด็นทางการเมืองมีความเชื่อมโยงกับบริบททางการเมืองมากกว่าที่คาดหวังในอุดมคติ	ชี้ให้เห็นช่องว่างระหว่างอุดมคติของประชาชนกับการรับรู้ต่อการปฏิบัติจริง ซึ่งส่งผลต่อระดับความเชื่อมั่นในระยะยาว
ความชัดเจนหลักเกณฑ์และกระบวนการ	มีข้อสังเกตเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของเกณฑ์การพิจารณาบางประเด็น เช่น แนวคิดเรื่องจริยธรรมร้ายแรง และความแตกต่างของผลการตัดสินในกรณีที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน	ประชาชนบางส่วนรู้สึกยากต่อการทำความเข้าใจมาตรฐานการตัดสิน และต้องการคำอธิบายเชิงระบบที่ชัดเจนมากขึ้น
การสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล	การรับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญมาจากสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก โดยประชาชนมองว่าภาษาทางกฎหมายมีความซับซ้อน และข้อมูลจากช่องทางทางการของศาลรัฐธรรมนูญ ยังเข้าถึงยาก	สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาการสื่อสารเชิงองค์กรให้เข้าใจง่าย กระชับ และเหมาะสมกับกลุ่มประชาชนต่างช่วงวัย
ความใกล้ชิดประชาชน	ศาลรัฐธรรมนูญ ถูกมองว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญสูง แต่ยังมีภาพลักษณ์ว่าเข้าถึงยาก และประชาชนจำนวนมากไม่ทราบขั้นตอนหรือขอบเขตอำนาจในการขอความคุ้มครอง	ชี้ให้เห็นโอกาสในการเสริมสร้างความใกล้ชิดผ่านการให้ข้อมูลเชิงรุกและการอธิบายบทบาทศาลรัฐธรรมนูญ ในมิติที่เกี่ยวข้องกับประชาชนมากขึ้น

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า มุมมองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีลักษณะเป็นการรับรู้แบบสองระดับ โดยในระดับแรกคือ ระดับหลักการและอุดมคติ ประชาชนยังคงให้ความสำคัญและยึดมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญคือสถาบันที่เป็นตัวแทนของความยุติธรรม ความเท่าเทียม และเป็นกลไกหลักที่คอยค้ำจุนระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม ในระดับที่สองคือ ระดับประสบการณ์และการปฏิบัติจริง ประชาชนกลับรู้สึกถึงความไม่ชัดเจน ทั้งในเรื่องของบทบาทหน้าที่ที่แท้จริง ขั้นตอนการดำเนินงานที่ซับซ้อน และรูปแบบการสื่อสารที่ยังไม่สามารถเข้าถึงคนส่วนใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่าง “ความคาดหวังเชิงอุดมคติ” กับ “การรับรู้ในทางปฏิบัติ” นี้เอง เป็นปัจจัยสำคัญทำให้ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่เมืองหลวงมีความไม่แน่นอนและผันแปรได้ง่ายตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

2) สถานการณ์ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

การสอบถามสถานการณ์ความเชื่อมั่นของประชาชน จากการเข้าร่วมสนทนากลุ่มในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประกอบด้วยมิติต่าง ๆ ดังนี้ การมองความเชื่อมั่นในภาพรวม การมองความเชื่อมั่นในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนร่วม การดำเนินงานด้านธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนและลดทอนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

(1) สถานการณ์ด้านความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อคำถามเมื่อสอบถามถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการให้คะแนนที่มีระดับตั้งแต่ 1 – 10 โดย 1 หมายถึง เชื่อมั่นน้อยที่สุด และ 10 หมายถึง เชื่อมั่นมากที่สุด จากการสนทนากลุ่ม พบว่าประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีระดับความเชื่อมั่นปานกลางค่อนข้างน้อย โดยมีรายละเอียดตามด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้

(1.1) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

จากการสนทนากลุ่มในด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความตื่นตัวและคาดหวังต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกหลักของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ แต่ในทางปฏิบัติยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านความเข้าใจในเชิงเทคนิค โดยเฉพาะขั้นตอนการเริ่มต้นติดต่อดำเนินเรื่อง ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนหลักเกณฑ์ความชัดเจนว่ากรณีใดที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณา ซึ่งความคลุมเครือในเชิงกระบวนการนี้ส่งผลให้ประชาชนยังไม่สามารถเชื่อมโยงสิทธิตามกฎหมายเข้ากับการปฏิบัติจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม แม้จะมีความรับรู้ว่าตนเองมีสิทธิในการยื่นคำร้อง แต่ความไม่ชัดเจนในลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนยังคงเป็นช่องว่างสำคัญที่ทำให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมดูเป็นเรื่องที่ซับซ้อนสำหรับภาคประชาชน

ในขณะเดียวกัน ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจคือประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการปรับตัวเพื่อก้าวข้ามอุปสรรคดังกล่าว โดยส่วนใหญ่เชื่อมั่นว่าการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัลผ่านเครื่องมือหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การสืบค้นผ่านอินเทอร์เน็ตหรือการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการสรุปเนื้อหาเพื่อช่วยลดทอนความซับซ้อนของข้อกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญที่พบ คือ ความเชื่อมั่นในการเข้าถึงนี้มักตั้งอยู่บนฐานของการประเมินตนเองว่าน่าจะทำได้ โดยที่ยังไม่ได้เข้าถึงข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งข้อมูลอย่างเป็นทางการของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ส่งผลให้ความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินเรื่องยังคงเป็นเพียงหลักการกว้าง ๆ ที่ขาดความชัดเจนในรายละเอียดเชิงลึก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการสื่อสารเชิงรุกเพื่อเปลี่ยนความเชื่อมั่นในเชิงทัศนคติให้กลายเป็นการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ถูกต้องตามหลักการอย่างแท้จริง

(1.2) ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ

ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการสนทนากลุ่มสะท้อนให้เห็นว่าการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลต่อความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในการสนทนากลุ่มนี้ได้สะท้อนถึงประเด็นความเป็นกลาง ปราศจากการแทรกแซง และความเที่ยงธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีลักษณะที่แปรผันตามความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ของคำวินิจฉัยเป็นสำคัญ โดยประชาชนมักจะนิยามบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญว่าเป็นกลางเมื่อคำตัดสินสอดคล้องกับความคาดหวังหรือจุดยืนส่วนบุคคล แต่ในทางกลับกัน หากคำวินิจฉัยออกมาในทิศทางที่ขัดกับความรู้สึกก็จะเกิดความคลางแคลงใจต่อความเป็นอิสระของสถาบันทันที ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าบรรทัดฐานเรื่องความเป็นกลางในมุมมองของประชาชนยังคงยึดโยงอยู่กับอารมณ์ความรู้สึก และความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ มากกว่าการพิจารณาที่ตัวบทกฎหมาย

นอกจากนี้ ยังพบข้อจำกัดสำคัญคือประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้กลับไปสืบค้นข้อมูลหรือพิจารณาเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยจากแหล่งข้อมูลต้นทางของศาลโดยตรง ทำให้การประเมินความเชื่อมั่นเกิดขึ้นบนฐานของการรับรู้ข้อมูลเพียงด้านเดียว โดยขาดการทำความเข้าใจในรายละเอียดเชิงลึกและกระบวนการพิจารณาทางกฎหมายที่อยู่เบื้องหลังคำวินิจฉัยเหล่านั้น

(1.3) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ผลการศึกษาในมิติการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความคิดเห็นที่หลากหลายต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ โดยส่วนหนึ่งมีการให้คะแนนความเชื่อมั่นในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย เนื่องจากมีความกังวลในเชิงหลักการเกี่ยวกับขอบเขตการใช้อำนาจที่อาจทับซ้อนกับฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นตัวแทนโดยตรงของประชาชน ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นถึงความสงสัยใจต่อจุดยืนของสถาบันที่ถูกมองผ่านแว่นขยายทางการเมือง ว่าอาจให้น้ำหนักกับการธำรงรักษาแนวคิดเชิงอนุรักษ์นิยมมากกว่าการปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม ส่งผลให้เกิดคำถามถึงความสามารถในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนจะสามารถดำเนินการได้อย่างเท่าเทียมและครอบคลุมทุกกลุ่ม

อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งยังคงปรากฏทัศนคติเชิงบวกที่มองเห็นความสำคัญของการมีอยู่ของศาลรัฐธรรมนูญ โดยกลุ่มนี้มีความเห็นว่าในหลายกรณีที่ผ่านมา ศาลรัฐธรรมนูญยังคงทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมและพิจารณาตัดสินบนบรรทัดฐานที่เที่ยงธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในสายตาของประชาชนบางส่วน ศาลรัฐธรรมนูญยังคงเป็นสถาบันที่เป็นที่พึ่งสุดท้ายและเป็นกลไกสำคัญในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายเมื่อเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ มุมมองที่ลักลั่นกันนี้แสดงให้เห็นว่าความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้หยุดนิ่ง แต่แปรผันไปตามการรับรู้ถึงความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจตุลาการกับการคุ้มครองสิทธิในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป โดยความคาดหวังสูงสุดของประชาชนคือการเห็นสถาบันทำหน้าที่เป็นหลักประกันความยุติธรรมที่ปราศจากอคติทางการเมือง

(1.4) ด้านการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวม

ผลการศึกษาในประเด็นการคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนรวมสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความรับรู้และยอมรับในบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญต่อการตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายการเมืองในระดับที่น่าพอใจ โดยเฉพาะการทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบคุณสมบัติและพฤติการณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคการเมือง และนักการเมือง เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปตามครรลองของกฎหมาย ซึ่งบทบาทดังกล่าวถือเป็นกลไกสำคัญในการรักษาบรรทัดฐานความถูกต้องในพื้นที่สาธารณะและเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของสังคมในภาพรวมจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ

อย่างไรก็ตาม ในอีกแง่มุมหนึ่งยังคงปรากฏข้อสงสัยจากประชาชนเกี่ยวกับการนิยามและการตีความคำว่า “ผลประโยชน์ของชาติ” ในบางกรณีศึกษา โดยเฉพาะเมื่อผลของคำวินิจฉัยที่มีต่อนักการเมืองบางกลุ่มถูกนำไปเปรียบเทียบกับกรณีอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ปรากฏการณ์นี้ทำให้เกิดการตั้งคำถามถึงมาตรฐานและตัวชี้วัดที่เป็นเอกภาพในการพิจารณาตัดสิน ซึ่งประชาชนส่วนหนึ่งรู้สึกว่าเกณฑ์ในการวัดความถูกผิดอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละบริบท ส่งผลให้เกิดความสงสัยถึงบรรทัดฐานการพิจารณาตัดสินและการมองภาพศาลรัฐธรรมนูญยังคงยึดโยงกับประเด็นทางการเมือง แต่ยังไม่เห็นภาพการตัดสินคดีที่เป็นผลประโยชน์ต่อประเทศในภาพรวม ความรู้สึกเหล่านี้นับเป็นความท้าทายสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในการสื่อสารเพื่อสร้างความกระจ่างชัดเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานทางกฎหมายและการดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของชาติในประเด็นอื่น ๆ เพื่อยืนยันถึงความเที่ยงธรรมในการคุ้มครองผลประโยชน์ของประเทศชาติอย่างแท้จริง

(1.5) ด้านการดำเนินงานธุรการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

การดำเนินงานธุรการสะท้อนภาพการสื่อสารประชาสัมพันธ์ต่อภายนอก โดยประเด็นหลักที่พบคือ อุปสรรคทางภาษาที่มักมีความเป็นภาษากฎหมายในระดับสูงและมีความสลับซับซ้อนตามรูปแบบของทางราชการ ซึ่งในมุมมองของประชาชนเห็นว่าความซับซ้อนดังกล่าวส่งผลให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจำเป็นต้องผ่านกระบวนการตีความอีกชั้นหนึ่ง จนอาจทำให้สาระสำคัญคลาดเคลื่อนไปจากเจตนารมณ์ดั้งเดิมได้

จากข้อจำกัดดังกล่าว ประชาชนจึงมีข้อเสนอแนะเชิงบวกที่ต้องการเห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารให้มีความกระชับและเข้าใจได้ง่ายขึ้นในลักษณะของภาษาร่วมสมัยที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ทันทีโดยไม่ต้องพึ่งพาการแปลความทางกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันยังคงต้องรักษามาตรฐานของความชัดเจน ความโปร่งใส และความครบถ้วนของเนื้อหาอย่างรอบด้าน ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าการยกระดับงานด้านธุรการและการสื่อสารของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้มีความเป็นมิตรและเป็นสากลมากขึ้น จะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ความทันสมัย และช่วยให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานขององค์กรในฐานะสถาบันที่โปร่งใสและพร้อมรับใช้สังคมอย่างแท้จริง

(2) ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

จากการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ อยู่บนฐานคิดที่มีทั้งความศรัทธาในหลักการ ควบคู่ไปกับความคาดหวังต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จึงเป็นการแยกภาพให้เห็นถึงสองมิติสำคัญ คือ ส่วนที่เป็นรากฐานความเชื่อมั่นเดิมที่ควรสะสมไว้ และส่วนที่เป็นโจทย์ท้าทาย ซึ่งเป็นโอกาสในการยกระดับองค์กรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างเป็นระบบ

ในมิติแรก คือ ปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่น ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนในพื้นที่นี้ยังคงให้การยอมรับในสถานะการเป็นสถาบันสูงสุดทางกฎหมาย และเชื่อมั่นในศักยภาพและความเชี่ยวชาญของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะกลไกที่จำเป็นในการรักษาความถูกต้องตามรัฐธรรมนูญและการถ่วงดุลอำนาจรัฐ เพื่อให้ประเทศเดินหน้าต่อไปได้บนมาตรฐานทางกฎหมายที่สากลยอมรับ

ในอีกมิติหนึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นโอกาสในการพัฒนา ซึ่งเป็นความท้าทายของศาลรัฐธรรมนูญ ประเด็นเหล่านี้ถูกวิเคราะห์ว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถเข้าไปพัฒนาเพื่อสร้างความใกล้ชิดกับประชาชนได้มากขึ้น การเปลี่ยนจากความสงสัยให้กลายเป็นความมั่นใจผ่านการสื่อสารที่โปร่งใสและเข้าใจง่าย จะช่วยให้โครงสร้างความศรัทธาของประชาชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีความมั่นคงและยั่งยืนยิ่งขึ้นในระยะยาว โดยมีรายละเอียดดังนี้

(2.1) ปัจจัยสนับสนุนความเชื่อมั่น

จากการสนทนาเชิงลึกพบว่า แม้ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจะมีคะแนนความเชื่อมั่นในระดับที่ไม่มากนัก แต่จากการสนทนาเชิงลึกพบว่า ยังมีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลใช้เป็นฐานในการคงความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

- บทบาทเชิงหลักการของศาล

ประชาชนให้การยอมรับสถานะการเป็นผู้พิทักษ์กฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้อยู่ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ระบบการปกครองมีความถูกต้องตามครรลองกฎหมาย

- ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย

ประชาชนเชื่อมั่นในตัวบุคคลและองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยยอมรับว่าการวินิจฉัยประเด็นรัฐธรรมนูญต้องใช้ความรู้ความสามารถทางกฎหมายในระดับสูง ซึ่งเป็นมาตรฐานวิชาชีพที่แตกต่างจากศาลอื่น ๆ

- สถานะการเป็นองค์กรชี้ขาดขั้นสุด

ประชาชนมองว่าการที่คำวินิจฉัยมีผลผูกพันสูงสุด และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเสถียรภาพเชิงกฎหมาย เนื่องจากช่วยให้ข้อขัดแย้งในระดับโครงสร้างของประเทศมีข้อยุติที่ชัดเจนและนำไปสู่แนวทางปฏิบัติที่เป็นหนึ่งเดียวกัน

- ความคาดหวังต่อความเป็นกลาง

ประชาชนยังมีศรัทธาในเชิงอุดมคติ โดยยึดถือศาลรัฐธรรมนูญเป็นเสาหลักของหลักนิติรัฐ และเป็นกลไกในการถ่วงดุลอำนาจที่เที่ยงธรรม แม้จะมีความเห็นต่างในทางปฏิบัติ แต่ความคาดหวังนี้ยังคงเป็นฐานสำคัญที่ทำให้ประชาชนต้องการพึ่งพิงกระบวนการยุติธรรมของศาล

- ศักยภาพในการปรับปรุงการสื่อสาร

ประชาชนเชื่อว่าความเชื่อมั่นจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หากศาลรัฐธรรมนูญสื่อสารกระบวนการพิจารณาและเหตุผลให้ชัดเจน การเปิดเผยข้อมูลที่ตรวจสอบได้ง่ายจะช่วยลดความกังวลและเปลี่ยนความคาดหวังของสังคมให้กลายเป็นความไว้วางใจที่ยั่งยืนในระยะยาว

ตารางที่ 117 ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนความเชื่อมั่นของประชาชน

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลสะท้อนต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
บทบาทเชิงหลักการของศาล	ประชาชนยังรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญและหลักนิติรัฐ	สะท้อนความคาดหวังเชิงอุดมคติต่อบทบาทศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะกลไกคุ้มครองกติกาสูงสุดของประเทศ
ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย	ผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่งเชื่อว่าตุลาการมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางกฎหมายในระดับสูง	ช่วยคงระดับความเชื่อมั่นพื้นฐานต่อความสามารถเชิงวิชาชีพของศาลรัฐธรรมนูญ
สถานะการเป็นองค์กรชี้ขาดขั้นสุด	ศาลรัฐธรรมนูญ ถูกมองว่าเป็นองค์กรที่มีคำวินิจฉัยเป็นที่สุดและมีผลผูกพันทุกฝ่าย	ทำให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในโครงสร้างอำนาจรัฐ

ปัจจัยสนับสนุน	การรับรู้ของประชาชน	ผลสะท้อนต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
ความคาดหวังต่อความเป็นกลาง	แม้มีข้อกังวล แต่ประชาชนจำนวนหนึ่งยังคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่อย่างเป็นอิสระและเป็นกลาง	สะท้อนว่าความเชื่อมั่นยังมี พื้นที่ทางความหวัง ที่สามารถพัฒนาได้
ศักยภาพในการปรับปรุงการสื่อสาร	ประชาชนเห็นว่าหากศาลรัฐธรรมนูญ สื่อสารให้เข้าใจง่ายขึ้น ความเชื่อมั่นจะเพิ่มขึ้นได้	แสดงว่าความเชื่อมั่นยังไม่ปิดตาย และสามารถฟื้นฟูผ่านการสื่อสารเชิงองค์กร

(2.2) ปัจจัยที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

จากการวิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่มในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบประเด็นท้าทายสำคัญ 6 ประการ ที่ส่งผลต่อระดับความเชื่อมั่น ซึ่งถือเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

- การรับรู้เรื่องความเป็นกลาง

ประชาชนในเขตเมืองหลวงมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง จึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญจากการแทรกแซงทางการเมือง โจทย์สำคัญคือการสร้างความมั่นใจว่าทุกคำวินิจฉัยตั้งอยู่บนความเที่ยงธรรมและปราศจากอิทธิพลของขั้วอำนาจ เพื่อให้ประชาชนเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นที่พึ่งสุดท้ายของระบบยุติธรรมอย่างแท้จริง

- มาตรฐานและเกณฑ์การตัดสิน

ประเด็นที่เป็นข้อสังเกต คือ การใช้ถ้อยคำทางกฎหมายที่มีความเป็นนามธรรมสูง ซึ่งประชาชนมองว่าหากขาดเกณฑ์ชี้วัดที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม จะทำให้มาตรฐานการตัดสินดูคลุมเครือ ดังนั้น การสื่อสารเกณฑ์การให้คะแนนหรือมาตรวัดที่ใช้ในการวินิจฉัยจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะช่วยให้ประชาชนเข้าใจหลักคิดของศาลรัฐธรรมนูญได้ดีขึ้น

- ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนส่วนหนึ่งเห็นว่ากระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นจุดเริ่มต้นของความเชื่อมั่น จึงต้องการให้มีการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับที่มาและกระบวนการคัดเลือกตุลาการให้มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้มากขึ้น การเปิดเผยข้อมูลในมิตินี้จะช่วยลดช่องว่างความสงสัยเกี่ยวกับความเชื่อมโยงกับบริบททางการเมืองได้เป็นอย่างดี

- ความสม่ำเสมอของคำวินิจฉัย

ความคาดหวังสำคัญของคนเมือง คือ ความสามารถในการคาดการณ์ผลทางกฎหมายได้ ประชาชนบางส่วนตั้งข้อสังเกตว่าในคดีที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันอาจมีผลการวินิจฉัยที่แตกต่าง

กัน ซึ่งส่งผลต่อภาพจำเรื่องบรรทัดฐานทางกฎหมาย การสร้างความชัดเจนว่าคดีแต่ละกรณีมีข้อเท็จจริงที่ต่างกันอย่างไร จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความเสมอภาคและความเป็นธรรมได้มากขึ้น

- การสื่อสารและภาษากฎหมาย

รูปแบบการสื่อสารที่เน้นความเป็นทางการและใช้ศัพท์กฎหมายที่ซับซ้อนถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาชนทั่วไปและคนรุ่นใหม่เข้าไม่ถึงเจตนารมณ์ของศาลรัฐธรรมนูญ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้มีความกระชับ ใช้ภาษาที่เรียบง่าย แต่ยังคงความถูกต้องตามหลักการจะช่วยให้เหตุผลของคำวินิจฉัยได้รับการยอมรับและเป็นที่เข้าใจของสังคมวงกว้าง

- การเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนสะท้อนว่าศาลรัฐธรรมนูญยังคงเป็นองค์กรที่มีระยะห่างสูง การเข้าถึงไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ช่องทางติดต่อเท่านั้น แต่รวมถึงความไม่มั่นใจในวิธีการใช้สิทธิผ่านกลไกของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง การพัฒนาช่องทางการสื่อสารให้เป็นมิตรและลดความซับซ้อนของขั้นตอนต่าง ๆ จะช่วยให้ประชาชนรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่พร้อมจะรับฟังและช่วยเหลือประชาชนทั่วไปได้จริง

ตารางที่ 118 ปัจจัยท้าทายที่เป็นโอกาสในการพัฒนา

ปัจจัยท้าทาย	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
การรับรู้เรื่องความเป็นกลาง	ประชาชนบางส่วนรู้สึกว่าสามารถคาดเดาผลการตัดสินในคดีการเมืองได้ล่วงหน้า	ส่งผลให้เกิดข้อสงสัยต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ
มาตรฐานและเกณฑ์การตัดสิน	การใช้ถ้อยคำเช่น ผิดจริยธรรมร้ายแรง ยังขาดเกณฑ์ที่ประชาชนเข้าใจได้ชัดเจน	ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการตัดสินมีความคลุมเครือและยากต่อการตรวจสอบ
ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการสรรหาและที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	ส่งผลให้เกิดข้อกังวลเชิงโครงสร้างต่อความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ
ความสม่ำเสมอของคำวินิจฉัย	ประชาชนรับรู้ว่าคดีที่มีลักษณะใกล้เคียงกันอาจมีผลการตัดสินแตกต่างกัน	บั่นทอนความเชื่อมั่นในบรรทัดฐานและความแน่นอนของกระบวนการยุติธรรม
การสื่อสารและภาษากฎหมาย	คำวินิจฉัยใช้ภาษาทางกฎหมายที่ซับซ้อนและยาว	ทำให้ประชาชนรู้สึกห่างเหินและไม่สามารถเชื่อมโยงบทบาทศาลรัฐธรรมนูญ กับชีวิตจริง

ปัจจัยท้าทาย	การรับรู้ของประชาชน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน
การเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญ	ประชาชนจำนวนมากไม่ทราบขั้นตอนการเข้าถึงหรือขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญ	เสริมภาพลักษณ์ว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่เข้าถึงได้ยากและศักดิ์สิทธิ์

ตารางทั้งสองสะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่บนความคาดหวังสูงต่อหลักการ ความเป็นกลาง และความชัดเจนเชิงกระบวนการ ขณะเดียวกัน ปัจจัยที่ท้าทายความเชื่อมั่นส่วนใหญ่มีลักษณะเป็น ช่องว่างด้านการรับรู้และการสื่อสาร มากกว่าการปฏิเสธหลักการของศาลรัฐธรรมนูญ

3) ช่องว่างการรับรู้และโอกาสในการสื่อสารสาธารณะ

ผลการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลสะท้อนให้เห็นว่าระดับความเชื่อมั่นที่อยู่ในระดับที่ไม่มากนัก ไม่ได้เกิดจากการปฏิเสธบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในเชิงหลักการ แต่มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับช่องว่างการรับรู้ ระหว่างหลักกฎหมาย กระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ และความเข้าใจของประชาชนในชีวิตจริง ช่องว่างดังกล่าวส่วนหนึ่งเกิดจากรูปแบบการสื่อสารที่ยังไม่สามารถถ่ายทอดเหตุผล กระบวนการ และขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับบริบทการรับรู้ของประชาชนเมือง ที่มีการรับรู้ข้อมูลที่รวดเร็ว หลากหลาย และมีกรอบการตีความทางการเมืองเข้ามาประกอบอย่างเข้มข้น ดังนี้

(1) ช่องว่างด้านความเข้าใจบทบาทและขอบเขตอำนาจของศาล

ประชาชนจำนวนมากรับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญผ่านคดีการเมืองที่เป็นข่าวสำคัญ จึงมีแนวโน้มมองว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทหลักในการชี้ขาดความขัดแย้งทางการเมือง หรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติมากกว่าที่คาดหวังในเชิงอุดมคติ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ชี้ให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจขอบเขตอำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญอย่างครบถ้วน เช่น ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถรับพิจารณาได้ หรือบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิและหลักนิติรัฐในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนโอกาสในการสื่อสารเชิงรุกเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ในลักษณะที่ชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น

(2) ช่องว่างด้านกระบวนการพิจารณาและเหตุผลของคำวินิจฉัย

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวนมากสะท้อนว่า การรับรู้ของตนมักหยุดอยู่ที่ผลของคำวินิจฉัย โดยไม่ได้เข้าใจลำดับขั้นตอน เหตุผลทางกฎหมาย หรือกรอบการพิจารณาที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการตัดสิน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกว่าคำวินิจฉัยบางกรณีสามารถคาดเดาได้ล่วงหน้าและขาดมาตรฐานที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับคำอธิบายเชิงนามธรรม เช่น คำว่า “ผิดจริยธรรมร้ายแรง” ช่องว่างนี้

สะท้อนถึงโอกาสในการพัฒนาการสื่อสารที่อธิบาย กระบวนการคิดและเกณฑ์การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เข้าใจง่ายและตรวจสอบได้ในสายตาประชาชน

(3) ช่องว่างด้านภาษาและรูปแบบการสื่อสาร

ประชาชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวนมาก มองว่าการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ ยังคงใช้ภาษากฎหมายหรือภาษาทางราชการที่มีความซับซ้อน ยาว และไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับสื่อของคนเมือง โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่คุ้นเคยกับข้อมูลแบบสั้น กระชับ และมีภาพประกอบ ช่องว่างด้านภาษานี้สะท้อนความต้องการรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย และสามารถช่วยแปลหลักกฎหมายให้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้มากขึ้น

(4) ช่องว่างด้านการเข้าถึงและความใกล้ชิดกับสถาบันศาล

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มยังสะท้อนว่าประชาชนจำนวนหนึ่งรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่เข้าถึงยาก ทั้งในเชิงสถานที่ ขั้นตอนกระบวนการในการเข้าถึง และรูปแบบการปฏิสัมพันธ์กับประชาชน เช่น ความไม่รู้ว่าควรเริ่มต้นอย่างไรหากต้องการขอความคุ้มครอง ความรู้สึกเกรงกลัวต่อกระบวนการศาลรัฐธรรมนูญ ช่องว่างนี้เปิดโอกาสให้ศาลรัฐธรรมนูญพัฒนาการสื่อสารเชิงอธิบายเกี่ยวกับขั้นตอนการเข้าถึง การยื่นคำร้อง และสิทธิของประชาชนในลักษณะที่เป็นมิตรและลดระยะห่างระหว่างสถาบันกับสาธารณะ

ตารางที่ 119 ช่องว่างในการรับรู้และโอกาสพัฒนาเชิงสื่อสาร

มิติของช่องว่าง	สิ่งที่ประชาชนรับรู้	สิ่งที่เป็นหลักการ	โอกาสในการสื่อสาร
ช่องว่างด้านบทบาทและขอบเขตอำนาจ	รับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองในวงกว้างและบางครั้งก้าวล่วงบทบาทของฝ่ายอื่น	ศาลรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ตามกรอบกฎหมายรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการกระทำขององค์กรรัฐ	สื่อสารบทบาทขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจนด้วยแผนภาพ/อินโฟกราฟิก เปรียบเทียบอำนาจของแต่ละองค์กรตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ
ช่องว่างด้านเหตุผลและมาตรฐานการตัดสิน	มองว่าเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยเข้าใจยากและมาตรฐานบางประเด็น เช่น จริยธรรมร้ายแรง ไม่ชัดเจน	การวินิจฉัยยึดตามตัวบทกฎหมาย หลักนิติรัฐ และบรรทัดฐานทางกฎหมาย	จัดทำคำอธิบายเหตุผลในรูปแบบฉบับสรุปสำหรับประชาชน พร้อมอธิบายเกณฑ์หรือแนวคิดสำคัญด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย

มิติของช่องว่าง	สิ่งที่ประชาชนรับรู้	สิ่งที่เป็นหลักการ	โอกาสในการสื่อสาร
ช่องว่างด้านของกระบวนการและความโปร่งใส	ประชาชนไม่เห็นภาพกระบวนการพิจารณาและไม่เข้าใจลำดับขั้นตอนการตัดสิน	กระบวนการพิจารณามีขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามกฎหมายและระเบียบของศาลรัฐธรรมนูญ	สื่อสารกระบวนการพิจารณาเป็นขั้นตอนและให้ข้อมูลเชิงอธิบายว่าแต่ละขั้นตอนมีวัตถุประสงค์ใด
ช่องว่างด้านการเข้าถึงข้อมูลและรูปแบบการสื่อสาร	รับรู้ว่าการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นทางการ ยาว และเข้าถึงยาก โดยเฉพาะสำหรับคนรุ่นใหม่	ศาลรัฐธรรมนูญ มีช่องทางสื่อสารอย่างเป็นทางการแต่รูปแบบยังเน้นภาษากฎหมายและเอกสาร	พัฒนาการสื่อสารหลายรูปแบบ เช่น คลิปสั้น อินโฟกราฟิก Q&A และใช้แพลตฟอร์มที่เหมาะกับแต่ละช่วงวัย

ตารางข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ช่องว่างการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพและปริมณฑลเกิดจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างหลักการและกระบวนการทางกฎหมาย กับรูปแบบและภาษาการสื่อสารที่ประชาชนรับรู้ ดังนั้น โอกาสสำคัญในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะของศาลรัฐธรรมนูญ จึงอยู่ที่การแปลงสาระทางกฎหมายให้เข้าใจง่าย เห็นภาพกระบวนการชัดเจน และเข้าถึงได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างดังกล่าวและสนับสนุนการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนในระยะต่อไป

4) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ความคาดหวังในส่วนนี้สังเคราะห์จากการสนทนากลุ่มประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยอ้างอิงจากคำถามเชิงสะท้อนว่าหากระดับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญจะเพิ่มขึ้นได้อีก 2 คะแนน สิ่งใดควรได้รับการปรับปรุงหรือดำเนินการเป็นลำดับแรกนำไปสู่ข้อเสนอที่ปรากฏสะท้อนความคาดหวังของประชาชนต่อการพัฒนาศาลในมิติของกระบวนการ ความโปร่งใส และการสื่อสารสาธารณะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและมาตรฐานการตัดสิน

ประชาชนเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญกับการอธิบายเหตุผลของคำวินิจฉัยอย่างเป็นระบบ เข้าใจง่าย และตรวจสอบได้ โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหรือถ้อยคำทางกฎหมายที่มีความหมายกว้าง เช่น ผิดจริยธรรมร้ายแรง ซึ่งประชาชนต้องการเห็นเกณฑ์หรือมาตรวัดที่ชัดเจนในการพิจารณา ข้อเสนอนี้สะท้อนความคาดหวังว่าความชัดเจนเชิงเหตุผลจะช่วยลดความคลุมเครือในการรับรู้ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นในความเป็นธรรมของกระบวนการตัดสิน

ตารางที่ 120 การสร้างความชัดเจนและโปร่งใสในเหตุผลและมาตรฐานการตัดสิน

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การอธิบายเหตุผลคำวินิจฉัยอย่างเป็นระบบ	ประชาชนต้องการเข้าใจว่าเหตุใดศาลรัฐธรรมนูญจึงตัดสินเช่นนั้น	“บางคดีอ่านแล้วไม่เข้าใจว่าใช้หลักอะไรตัดสิน”	เห็นความเชื่อมโยงระหว่างข้อเท็จจริง หลักกฎหมาย และผลการวินิจฉัย
การกำหนดมาตรฐานหรือเกณฑ์การตัดสินให้ชัดเจน	ต้องการให้การใช้ดุลพินิจมีกรอบที่ตรวจสอบได้	“คำว่าผิดจริยธรรมร้ายแรง ควรมีเกณฑ์เหมือนการให้คะแนน”	ลดความคลุมเครือและเพิ่มความคาดการณ์ได้ของการตัดสิน
ความสม่ำเสมอของบรรทัดฐาน	คดีลักษณะใกล้เคียงควรมีแนววินิจฉัยที่อธิบายความแตกต่างได้	“คดีคล้ายกันแต่ผลออกไม่เหมือนกัน”	ความรู้สึกถึงความเท่าเทียมและเป็นธรรม

(2) การพัฒนาการสื่อสารคำวินิจฉัยให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเสนอถึง ศาลรัฐธรรมนูญว่าควรปรับรูปแบบการสื่อสารจากการใช้ภาษากฎหมายที่ซับซ้อน ไปสู่การจัดทำคำอธิบายหลายระดับ เช่น คำวินิจฉัยฉบับเต็ม ควบคู่กับฉบับสรุปที่ใช้ภาษาทั่วไป รวมถึงการใช้สื่อรูปแบบใหม่และแพลตฟอร์มที่เหมาะสมกับกลุ่มช่วงวัยที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์สำหรับคนรุ่นใหม่ ข้อเสนอนี้สะท้อนความต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่สื่อสารด้วยภาษาเดียวกับประชาชนมากขึ้น

ตารางที่ 121 การพัฒนาการสื่อสารคำวินิจฉัยให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายควบคู่ภาษากฎหมาย	ต้องมี Version สำหรับที่ประชาชนทั่วไปอ่านเข้าใจ	“อ่านคำวินิจฉัยแล้วต้องหาคนมาอธิบาย”	การมีคำวินิจฉัยฉบับย่อหรือฉบับประชาชน
การสื่อสารหลายรูปแบบ	ประชาชนมีพฤติกรรมรับสื่อแตกต่างกัน	“ถ้าเป็นคลิปสั้นจะเข้าใจมากกว่า”	อินโฟกราฟิก คลิปวิดีโอ หรือสรุปเป็นประเด็น
การใช้แพลตฟอร์มที่เหมาะกับแต่ละช่วงวัย	คนรุ่นใหม่ไม่ติดตามช่องทางราชการแบบเดิม	“ถ้าเป็น TikTok หรือ IG จะเข้าถึงง่ายกว่า”	การสื่อสารที่สอดคล้องกับพฤติกรรมสื่อของแต่ละกลุ่ม

(3) การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการ

ประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลให้ความสำคัญกับการรับรู้ที่มาและกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยมองว่าการสื่อสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอน การคัดเลือก และหลักเกณฑ์ในการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เช่น การสื่อสารอย่างง่ายผ่าน Flowchart จะช่วยลดข้อกังวลเรื่องความเป็นกลางและผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งเป็นความคาดหวังต่อความโปร่งใสเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นฐานสำคัญของความเชื่อมั่นเชิงสถาบัน

ตารางที่ 122 การเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการ

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
อธิบายกระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอย่างโปร่งใส	ประชาชนต้องการทราบที่มาและหลักเกณฑ์	“ไม่รู้ว่าตุลาการฯ เข้ามาได้อย่างไร”	ความเข้าใจกระจ่างว่ากระบวนการเป็นไปตามหลักการ
การสื่อสารบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้อง	ลดความสงสัยเรื่องอิทธิพลทางการเมือง	“ที่มาดูเกี่ยวกับการเมืองเกินไป”	ความเชื่อมั่นชัดเจนว่ากระบวนการไม่ขึ้นกับฝ่ายใด
การสะท้อนความหลากหลายเชิงมุมมอง	ต้องการเห็นความรอบด้านในการพิจารณา	“อยากให้มีหลายศาสตร์ช่วยคานกัน”	ความรู้สึกถึงความสมดุลและรอบคอบ

(4) การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูลเชิงกระบวนการ

อีกหนึ่งข้อเสนอสำคัญคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจขั้นตอนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น เช่น การอธิบายลำดับขั้นการพิจารณาคดี ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และช่องทางการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของตนเอง ประชาชนมองว่าการสื่อสารเชิงรุกในประเด็นเหล่านี้จะช่วยลดความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญ เป็นองค์กรที่เข้าถึงยากและช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการยุติธรรมตามระบอบประชาธิปไตย

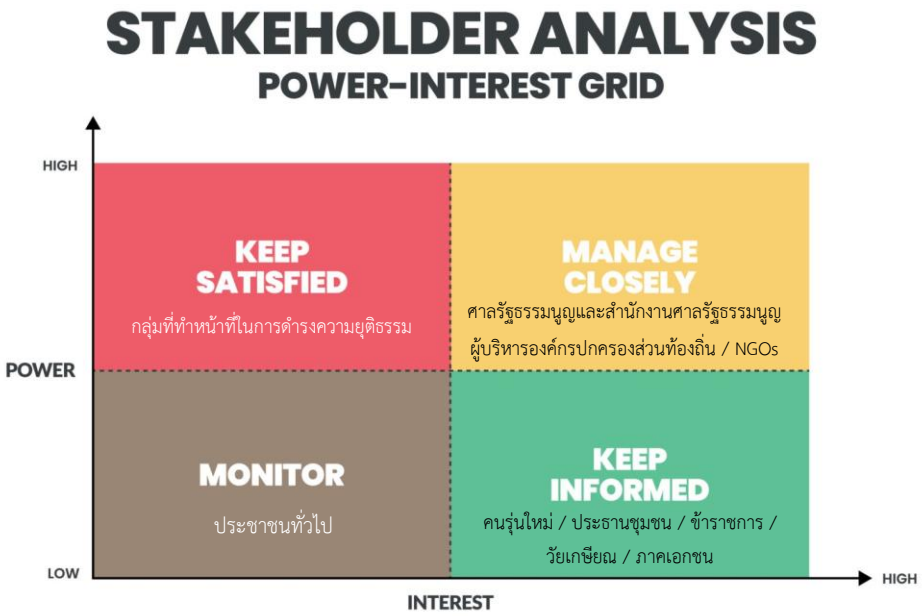
ตารางที่ 123 การเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูลเชิงกระบวนการ

ข้อเสนอ	ความหมายในมุมประชาชน	ตัวอย่างคำสะท้อน	สิ่งที่ประชาชนคาดหวัง
การให้ข้อมูลขั้นตอนการเข้าถึงศาลอย่างชัดเจน	ลดความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงยาก	“ไม่รู้เลยว่าถ้าจะร้องต้องเริ่มตรงไหน”	คู่มือหรือสื่อแนะนำขั้นตอนแบบง่าย
การเปิดเผยข้อมูลกระบวนการพิจารณา	ประชาชนอยากเห็นภาพรวมของกระบวนการ	“อยากรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาอะไรก่อนหลัง”	ความรู้สึกโปร่งใสและตรวจสอบได้
การสร้างช่องทางรับฟังเสียงประชาชน	ประชาชนอยากรู้สึกว่าความเห็นมีคุณค่า	“ถ้าได้เห็นหรือมีส่วนร่วมจะเชื่อมั่นขึ้น”	ความใกล้ชิดและความเป็นมิตรของสถาบัน

ข้อเสนอสำคัญของประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลสะท้อนความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักของระบบรัฐธรรมนูญที่ควรมีทั้งความชัดเจน โปร่งใส และสามารถสื่อสารบทบาทและเหตุผลในการตัดสินให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะทั้ง 4 ประเด็น ตั้งแต่การอธิบายมาตรฐานและเหตุผลในการวินิจฉัย การพัฒนาการสื่อสารให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ไปจนถึงการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูลเชิงกระบวนการ เป็นการชี้ให้เห็นพื้นที่เชิงโอกาสในการพัฒนาการสื่อสารและการเชื่อมโยงเชิงสถาบันกับสังคมเมืองที่มีความตื่นตัวทางการเมืองและการรับรู้ข่าวสารสูงเป็นพิเศษ ผลการสนทนากลุ่มในพื้นที่นี้จึงสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารสาธารณะและการเสริมสร้างความเชื่อมั่นเชิงสถาบันในบริบทสังคมเมืองได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน

5.3 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการยกระดับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถจำแนกออกตามแกนของอำนาจหน้าที่ (Power) และระดับความสนใจ (Interest) เพื่อกำหนดทิศทางในการสร้างความเข้าใจและเสถียรภาพของความเชื่อมั่นได้ 4 กลุ่มหลัก และนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอแนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ภาพที่ 21 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการยกระดับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

5.3.1 กลุ่มผู้มีอิทธิพลหลักและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Key Players) ประกอบด้วย กลุ่มที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะกลไกเชื่อมโยงระดับพื้นที่ เป็น “ต้นทาง” ของความเชื่อมั่นผ่านการปฏิบัติหน้าที่และการบริหารงานธุรการ ขณะที่ผู้นำท้องถิ่นทำหน้าที่เป็น “สื่อกลาง” สำคัญในภูมิภาคที่มีอำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรและประชาชน หากกลุ่มนี้ผสานการทำงานร่วมกัน จะเกิดเป็นกลไกที่ทรงพลังในการลดระยะห่างระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับพื้นที่

นอกจากนี้ยังรวมถึง กลุ่ม NGOs ที่ขับเคลื่อนประเด็นสิทธิพลเมืองและรัฐธรรมนูญโดยตรง ซึ่งคนกลุ่มนี้มีทั้งความสนใจสูงมากและมีอำนาจในการสร้างแรงกระเพื่อมทางสังคมสูง (Social Power) โดยมักเป็นผู้ชี้แนะช่องทางและยื่นคำร้องแทนประชาชน การสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับกลุ่ม NGOs นี้จะช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญได้รับข้อมูลสะท้อนกลับที่ตรงจุด และเพิ่มความชอบธรรมให้กับศาลรัฐธรรมนูญ

5.3.2 กลุ่มยุทธศาสตร์เพื่อการสร้างแนวร่วม (Keep Informed) ประกอบด้วย กลุ่มคนรุ่นใหม่ ข้าราชการ ผู้นำชุมชน กลุ่มวัยเกษียณ และภาคเอกชน กลุ่มนี้แม้จะไม่มีอำนาจโดยตรงในเชิงการบริหารจัดการ แต่มีระดับความสนใจต่อสถานการณ์บ้านเมืองและบทบาทของศาลอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่และประธานชุมชนซึ่งทำหน้าที่เป็น “ผู้ส่งต่อทางความคิด” ในสังคม และภาคเอกชนที่มีความสนใจสูงเพราะคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ มักส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองและบรรยากาศการลงทุน แม้กลุ่มนี้จะไม่ได้มีอำนาจสั่งการในศาลรัฐธรรมนูญ แต่ก็ถือเป็นกลุ่มที่มี “อำนาจทางเศรษฐกิจและสังคม”

หากศาลรัฐธรรมนูญสามารถสื่อสารและส่งมอบข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายให้แก่กลุ่มนี้ จะสามารถทำให้เกิดพลังที่สำคัญในการเป็นกระบอกเสียง ช่วยชี้แจงและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่

คนในสังคม ลดการบิดเบือนข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ นำไปสู่การสร้างความมั่นใจ ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งและมั่นคงให้กับประเทศ

5.3.3 กลุ่มความร่วมมือระหว่างองค์กร (Keep Satisfied) ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม เช่น ตำรวจ ราชทัณฑ์ และสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นหน่วยงานต้นทางหรือปลายทางในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอำนาจตามหน้าที่กฎหมาย (High Power) และมีความสำคัญในห่วงโซ่ของกระบวนการยุติธรรม ทว่าอาจมีความสนใจในบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะในส่วนที่กระทบต่อการปฏิบัติงานของตนเองเท่านั้น (Low Interest) การบริหารจัดการกลุ่มนี้จึงมุ่งเน้นที่การรักษาความสัมพันธ์ ความพึงพอใจ และความร่วมมือระหว่างองค์กรให้ราบรื่น เพื่อให้การประสานงานรับส่งคำร้องหรือการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.4 กลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาและเข้าถึง (Monitor/Minimal Effort) เป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มประชาชนทั่วไป อาทิ เกษตรกร ลูกจ้างรายวัน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และกลุ่มค้าขาย ซึ่งปัจจุบันถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีอำนาจต่อรองต่ำและมีความสนใจต่อศาลรัฐธรรมนูญน้อย (Low Power & Low Interest) เนื่องจากความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัวและเข้าถึงยาก กลุ่มนี้ คือ “โอกาสที่สำคัญที่สุด” โดยเน้นไปที่การดึงประชาชนกลุ่มนี้ให้มีความสนใจมากขึ้น ผ่านการทลายกำแพงภาษากฎหมาย ใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย สื่อสารอย่างง่าย และการใช้กลไกในพื้นที่ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเปลี่ยนสถานะจากผู้ที่ “เฝ้ามองอยู่ห่าง ๆ” ให้กลายเป็นผู้ที่ “รับรู้ถึงสิทธิและพร้อมเข้าถึงความคุ้มครอง” ของศาลรัฐธรรมนูญ

5.4 การสังเคราะห์ภาพรวมจากการประชุมกลุ่มย่อยทั้ง 7 ภูมิภาค

ผลการประชุมกลุ่มย่อยประชาชนจากทั้ง 7 ภูมิภาคชี้ให้เห็นภาพรวมของการรับรู้ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับประเทศ โดยพบประเด็นสำคัญดังภาพ

ภาพที่ 22 มุมมองการรับรู้และความคาดหวังที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของภูมิภาค

การสังเคราะห์ข้อมูลจากทั้ง 7 ภูมิภาค สะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญของประชาชนไทยมิได้เป็นปรากฏการณ์เชิงบวกหรือลบแบบตายตัว แต่เป็นพลวัตที่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ข้อมูล ความเข้าใจในขอบเขตอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้ ประเด็นร่วมที่ปรากฏในทุกภูมิภาค คือ การยอมรับความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักของระบอบประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญ และความคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสื่อสารคำวินิจฉัยให้ประชาชนเข้าใจและเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น

5.4.1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ในส่วนนี้นำเสนอผลการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกรอบหลัก การเก็บข้อมูลถูกออกแบบให้เชื่อมโยงประเด็นของศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับประสบการณ์จริงของผู้ที่ทำงานภายในระบบยุติธรรมและผู้ที่ทำงานกับประชาชน จึงใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นเครื่องมือหลัก ด้วยกรอบคำถามที่พัฒนาขึ้นจากวัตถุประสงค์การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรองรับบริบทเฉพาะของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม

วัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ เพื่อสะท้อนมุมมองต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในสังคมประชาธิปไตย ทั้งในเชิงหลักการและเชิงการปฏิบัติ เพื่อทำความเข้าใจมิติของความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญจากมุมมองของผู้ที่มีตำแหน่งและบทบาทแตกต่างกัน และเพื่อรวบรวมบทเรียนและข้อเสนอเชิงประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบทบาทและการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต โดยผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้แบ่งออกเป็นสามกลุ่มหลัก ตามระดับบทบาทและความเกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ตุลาการและเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เลขาธิการและรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีบทบาทโดยตรงในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิ ได้แก่ ตุลาการศาลปกครอง สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ตำรวจ และกรมราชทัณฑ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างระบบความยุติธรรมกับประชาชน และกลุ่มที่ 3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้ประกอบด้วยผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจาก 6 ภูมิภาค ซึ่งมีบทบาทใกล้ชิดกับประชาชนและสะท้อนบริบทชีวิตจริงในชีวิตประจำวันของชุมชน

จากกรอบแนวทางการเก็บข้อมูลและการจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว ส่วนนี้จะนำเสนอผลการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเรียงลำดับตามระดับกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตุลาการและเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เลขาธิการและรองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้นิยามบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกตามรัฐธรรมนูญที่มีหน้าที่หลักในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ โดยยึดหลักความเป็นอิสระและกระบวนการยุติธรรมเป็นฐานความชอบธรรม ขณะเดียวกัน การทำงานของศาลรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นท่ามกลาง

บริบทความขัดแย้งทางการเมืองที่เข้มข้น ส่งผลให้การรับรู้และความเชื่อมั่นของสังคมต่อศาลรัฐธรรมนูญมักถูกประเมินผ่านผลคำวินิจฉัยมากกว่ากระบวนการภายในที่ศาลรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญ ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญในหลายกรณีจึงเกินกว่าขอบเขตบทบาทตามรัฐธรรมนูญและก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างหลักการของศาลรัฐธรรมนูญกับการรับรู้ของประชาชน

(1) มุมมองการรับรู้ต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ

การรับรู้ต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญจากมุมมองภายในโดยครอบคลุมประเด็นสำคัญสามด้าน ได้แก่ การนิยามบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะกลไกตามรัฐธรรมนูญในสังคมประชาธิปไตย การมองบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญท่ามกลางบริบทความขัดแย้งทางการเมืองที่เข้มข้น และความเข้าใจของตุลาการต่อความคาดหวังของสังคมที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ข้อมูลที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงกรอบคิดเชิงหลักการที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ควบคู่กับการรับรู้ถึงแรงกดดันและข้อจำกัดที่เกิดจากบริบททางการเมืองและสังคม ซึ่งมีผลต่อภาพลักษณ์และการยอมรับของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาสาธารณะ

(1.1) การนิยามบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในสังคมประชาธิปไตย

จากมุมมองของตุลาการได้อธิบายบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในสังคมประชาธิปไตยโดยแยกออกเป็นสองมิติหลัก ได้แก่ บทบาทเชิงคลาสสิก และ บทบาทเชิงการตรวจสอบทางการเมือง โดยบทบาทเชิงคลาสสิกหมายถึง การตรวจสอบว่ากฎหมายหรือการกระทำของรัฐขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งตุลาการมองว่าเป็นหน้าที่ที่สังคมโดยทั่วไปให้การยอมรับ และในหลายกรณีได้รับการชื่นชมว่าเป็นกลไกสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น กรณีที่ศาลวินิจฉัยให้ยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายที่จำกัดสิทธิของบุคคล ในทางตรงกันข้าม บทบาทด้านการตรวจสอบฝ่ายการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการวินิจฉัยคุณสมบัติของบุคคลทางการเมือง การยุบพรรคการเมือง หรือการถอดถอนออกจากตำแหน่ง กลับเป็นบทบาทที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในสังคม ตุลาการรับรู้ว่าบทบาทในมิตินี้ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่า เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับคนหรือกลุ่มที่ประชาชนรักหรือยึดโยงทางอารมณ์ ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือทางการเมืองหรือขยายอำนาจของตนเองเกินกว่าที่ควร ทั้งที่ในมุมมองของตุลาการ การใช้อำนาจดังกล่าวเป็นไปตามกรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้

(1.2) การมองบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในบริบทความขัดแย้งทางการเมือง

ตุลาการและเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญต่างชี้ตรงกันว่า ความขัดแย้งทางการเมืองที่ยืดเยื้อและรุนแรงในสังคมไทยส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในช่วงที่มีคดีการเมืองสำคัญเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ศาลรัฐธรรมนูญถูกดึงเข้าไปอยู่ในพื้นที่ของความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้บทบาทตามหลักการจะเป็นการวินิจฉัยตามตัวบทกฎหมายและรัฐธรรมนูญก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า ในบริบทดังกล่าวการตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจทำให้ทุกฝ่ายพึงพอใจได้พร้อมกัน และการคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เพื่อคลี่คลายความขัดแย้ง หรือ สร้างความสมานฉันท์ อาจเกินกว่าขอบเขตหน้าที่ที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถกระทำได้จริง ตุลาการจึงสะท้อนว่า เมื่อสังคมอยู่ในภาวะที่การเมือง

ขับเคลื่อนด้วยผลประโยชน์และอารมณ์ การตัดสินเชิงหลักการของศาลรัฐธรรมนูญย่อมถูกตีความผ่านกรอบเลนส์ทางการเมือง มากกว่าจะถูกพิจารณาในเชิงเหตุผลทางกฎหมาย

(1.3) ความเข้าใจของตุลาการต่อความคาดหวังของสังคมที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า ตุลาการและเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตระหนักถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับสูง ทั้งในฐานะผู้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ผู้ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และผู้กำหนดทิศทางเชิงหลักการของประเทศ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลมองว่าความคาดหวังเหล่านี้ไม่ได้สอดคล้องกับความเข้าใจในขอบเขตอำนาจและข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญเสมอไป ตุลาการรับรู้ว่าประชาชนจำนวนไม่น้อยยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน มักสับสนกับศาลประเภทอื่น หรือรับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญผ่านข่าวสารทางการเมืองเป็นหลัก ประกอบกับการใช้ภาษากฎหมายที่มีความซับซ้อนและเคร่งครัดในคำวินิจฉัย ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างสิ่งที่ศาลทำกับสิ่งที่ประชาชนเข้าใจว่าศาลทำ ฝ่ายบริหารของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเองก็สะท้อนว่า แม้จะมีความพยายามในการเผยแพร่ความรู้และสร้างความเข้าใจผ่านโครงการต่าง ๆ แต่การสื่อสารยังคงเข้าถึงประชาชนในวงจำกัด และต้องใช้เวลาในการสร้างการรับรู้ในระยะยาว

ตารางที่ 124 มุมมองการรับรู้ต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มตุลาการและเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นหลัก	การรับรู้จากมุมมองภายใน
บทบาทศาลรัฐธรรมนูญในสังคมประชาธิปไตย	ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทหลักในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง
บทบาทด้านการเมือง	การวินิจฉัยเกี่ยวกับบุคคลหรือพรรคการเมืองเป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ แต่เป็นจุดที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์สูง
ศาลในบริบทความขัดแย้ง	ศาลรัฐธรรมนูญหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะถูกดึงเข้าสู่ความขัดแย้งทางการเมือง แม้จะยึดหลักกฎหมาย
ความคาดหวังของสังคม	สังคมคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด เช่น คลี่คลายความขัดแย้ง
ความเข้าใจของประชาชน	ประชาชนจำนวนมากยังไม่เข้าใจบทบาทศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน และรับรู้ผ่านข่าวการเมืองเป็นหลัก
ข้อจำกัดด้านการสื่อสาร	ภาษากฎหมายมีความซับซ้อน และศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถอธิบายคำวินิจฉัยนอกเหนือจากตัวบท

(2) มุมมองต่อความเชื่อมั่น

การรับรู้ต่อความเชื่อมั่นของศาลรัฐธรรมนูญจากมุมมองภายในครอบคลุมประเด็นสำคัญสามด้าน ได้แก่ ความเชื่อมั่นที่ผูกกับผลคำวินิจฉัย ความเชื่อมั่นที่ผูกกับกระบวนการตัดสิน และการรับรู้

ข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญในการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน ข้อมูลสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างกรอบคิดเชิงหลักการของศาลรัฐธรรมนูญกับวิธีที่สังคมประเมินความน่าเชื่อถือขององค์กรภายใต้บริบทความขัดแย้งทางการเมือง

(2.1) ความเชื่อมั่นที่ผูกกับผลคำวินิจฉัย

ตุลาการและเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญสะท้อนตรงกันว่า ในการรับรู้ของสาธารณชน ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมักถูกประเมินจากผลลัพธ์ของคำวินิจฉัยเป็นสำคัญ โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับการเมือง บุคคลสาธารณะ หรือพรรคการเมือง ซึ่งได้รับความสนใจจากสื่อและสังคมในวงกว้าง ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ว่า เมื่อผลคำวินิจฉัยสอดคล้องกับความคาดหวังหรือจุดยืนของประชาชนบางกลุ่ม ศาลรัฐธรรมนูญจะได้รับการยอมรับและสนับสนุนในระดับหนึ่ง แต่หากผลคำวินิจฉัยกระทบต่อบุคคลหรือกลุ่มที่ประชาชนยึดโยงทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญย่อมลดลงอย่างรวดเร็ว ผู้ให้ข้อมูลยังชี้ให้เห็นว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะผันแปรตามสถานการณ์ทางการเมือง มากกว่าจะตั้งอยู่บนการพิจารณาเหตุผลเชิงกฎหมายหรือหลักการตามรัฐธรรมนูญอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของทุกฝ่ายได้พร้อมกัน และถูกประเมินคุณค่าผ่านผลลัพธ์ปลายทางมากกว่ากระบวนการภายใน

(2.2) ความเชื่อมั่นที่ผูกกับกระบวนการตัดสิน

มุมมองจากภายในให้ความสำคัญกับกระบวนการตัดสิน ในฐานะรากฐานของความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ให้ข้อมูลเน้นว่า ความน่าเชื่อถือของศาลรัฐธรรมนูญตั้งอยู่บนการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เป็นไปตามกรอบรัฐธรรมนูญ ความเป็นอิสระของตุลาการ และการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยอย่างรอบคอบและเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวไม่สามารถสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจได้โดยง่าย เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมายและหลักการที่ไม่เปิดโอกาสให้ศาลรัฐธรรมนูญอธิบายหรือขยายความคำวินิจฉัยนอกเหนือจากตัวบทอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้ประชาชนจำนวนหนึ่งไม่สามารถรับรู้ถึงความละเอียดรอบคอบของกระบวนการภายใน และเลือกประเมินความน่าเชื่อถือของศาลรัฐธรรมนูญจากผลคำวินิจฉัยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

(2.3) การรับรู้ข้อจำกัดของศาลในการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน

ตุลาการและเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญรับรู้ถึงข้อจำกัดในการสร้างและรักษาความเชื่อมั่นของประชาชน โดยครอบคลุมทั้งด้านการสื่อสาร การเปิดเผยข้อมูล และบริบททางการเมืองที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถปรับเปลี่ยนการวินิจฉัยหรือวิธีการให้เหตุผลเพื่อรองรับความรู้สึกหรือแรงกดดันจากสังคมได้ เนื่องจากจะกระทบต่อหลักความเป็นอิสระและความถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ในมุมมองของฝ่ายบริหารศาลรัฐธรรมนูญ ความเชื่อมั่นที่ลดลงในบางช่วงเวลาไม่ได้สะท้อนถึงความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมโดยตรง แต่เป็นผลจากการรับรู้ของสังคมที่ถูกกำหนดโดยกระแสข่าวการเมือง ความเข้าใจคลาดเคลื่อน และข้อจำกัดในการสื่อสารบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ความท้าทายสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน คือการดำรงความชอบธรรมขององค์กร

ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางการเมืองและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่บั่นทอนหลักการพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรม

ตารางที่ 125 มุมมองต่อความเชื่อมั่นของศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มตุลาการและเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นหลัก	มุมมองจากภายในต่อความเชื่อมั่น
ความเชื่อมั่นที่ผูกกับผลคำวินิจฉัย	สาธารณชนมักประเมินความน่าเชื่อถือของศาลรัฐธรรมนูญจากผลลัพธ์ของคดี โดยเฉพาะคดีการเมือง
ความเชื่อมั่นที่ผูกกับกระบวนการตัดสิน	ตุลาการให้ความสำคัญกับกระบวนการตามรัฐธรรมนูญ ความเป็นอิสระ และเหตุผลในคำวินิจฉัย
ความชอบธรรมของศาล	ความชอบธรรมตั้งอยู่บนการยึดหลักกฎหมาย มากกว่าการตอบสนองความคาดหวังของสังคม
ข้อจำกัดด้านการสื่อสาร	ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่สามารถอธิบายคำวินิจฉัยนอกเหนือจากตัวบททางกฎหมาย
บริบทความขัดแย้งทางการเมือง	ศาลรัฐธรรมนูญถูกดึงเข้าสู่ความขัดแย้งทางการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
ข้อจำกัดในการสร้างความเชื่อมั่น	ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถปรับการตัดสินเพื่อเอาใจสังคมได้โดยไม่กระทบความเป็นอิสระ

(3) บทเรียนจากมุมมองภายในศาลรัฐธรรมนูญ

บทเรียนสำคัญจากการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญครอบคลุมทั้งระดับการตัดสินเชิงหลักการ ระดับโครงสร้างของสถาบัน และระดับการเรียนรู้จากเสียงสะท้อนของสังคม ซึ่งล้วนมีผลต่อการดำรงการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญในระยะยาว

(3.1) บทเรียนจากการทำงานในบริบทสังคมที่มีความตึงเครียด

ตุลาการและเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสะท้อนว่า การทำงานของศาลรัฐธรรมนูญในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเกิดขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองที่เข้มข้นและยืดเยื้อ บริบทดังกล่าวทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถหลีกเลี่ยงการถูกนำไปเชื่อมโยงกับความขัดแย้งในสังคมได้ แม้การวินิจฉัยจะตั้งอยู่บนหลักการตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างเคร่งครัดก็ตาม การตระหนักว่าการตัดสินเชิงกฎหมายย่อมมีผลกระทบทางสังคมในทางใดทางหนึ่งเสมอ และผลกระทบดังกล่าวอาจถูกขยายผ่านการตีความทางการเมืองและการนำเสนอของสื่อ ทำให้ตุลาการต้องเพิ่มความรอบคอบในการให้เหตุผลในคำวินิจฉัย โดยคำนึงถึงความชัดเจน ความเป็นระบบ และความสอดคล้องกับหลักการทางรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถนำประเด็นความรู้สึกหรือแรงกดดันจากสังคมมาเป็นปัจจัย

ในการตัดสินคดีได้โดยตรง เนื่องจากจะกระทบต่อความเป็นอิสระของตุลาการและความถูกต้องตามกฎหมาย จึงสะท้อนขอบเขตที่ชัดเจนระหว่างการตระหนักรู้ผลกระทบทางสังคม กับ การรักษาหลักการในการตัดสิน

(3.2) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและเชิงบทบาทของสถาบัน

ศาลรัฐธรรมนูญเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลต่อความสามารถในการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นของประชาชน หนึ่งคือ กรอบอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องสื่อสารผ่านคำวินิจฉัยอย่างเป็นทางการเป็นหลัก และไม่ได้มีการให้ตุลาการหรือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญออกมาชี้แจงหรืออธิบายเหตุผลเพิ่มเติมในลักษณะเชิงโต้ตอบกับสังคม สองคือ การใช้ภาษากฎหมายที่มีความซับซ้อนและเป็นทางการสูง ยังถูกมองว่าเป็นข้อจำกัดที่ทำให้การสื่อสารบทบาทและกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญเข้าถึงประชาชนได้ยาก สามคือ แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาการสื่อสารสาธารณะมากขึ้น แต่การดำเนินการดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กรอบจริยธรรมและบทบาทของการเป็นสถาบันตุลาการ ซึ่งแตกต่างจากหน่วยงานฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติที่สามารถสื่อสารเชิงนโยบายได้อย่างเปิดเผย ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญรับรู้ว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนมีขอบเขตที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถจัดการได้ทั้งหมดด้วยเครื่องมือของตนเอง การดำเนินงานจึงต้องตั้งอยู่บนการรักษามาตรฐานทางกฎหมายและความเป็นอิสระเป็นหลัก แม้จะต้องเผชิญกับแรงกดดันจากสังคมอย่างต่อเนื่องก็ตาม

(3.3) การเรียนรู้ของศาลรัฐธรรมนูญจากเสียงสะท้อนของสังคม

แม้จะมีข้อจำกัดแต่ศาลรัฐธรรมนูญมิได้ปิดกั้นตนเองจากเสียงสะท้อนของสังคม ตุลาการและฝ่ายบริหารรับรู้และติดตามความคิดเห็นของสาธารณะผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชน งานวิชาการ และการสะท้อนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลาสม่ำเสมอ ซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นเร่งด่วนในการทำความเข้าใจช่องว่างระหว่างหลักการทางกฎหมายกับการรับรู้ของประชาชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาวิธีการสื่อสารและการให้ข้อมูลในขอบเขตที่ไม่กระทบต่อความเป็นอิสระของตุลาการ นอกจากนี้ การเรียนรู้จากเสียงสะท้อนของสังคมไม่ใช่การปรับเปลี่ยนคำวินิจฉัยให้สอดคล้องกับกระแสทางการเมือง แต่เป็นการตระหนักถึงข้อจำกัดในการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ และความจำเป็นในการอธิบายบทบาท หน้าที่ และกระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญให้สังคมเข้าใจได้มากขึ้นในระยะยาวซึ่งเป็นความพยายามของศาลรัฐธรรมนูญในการธำรงการดำเนินงานท่ามกลางบริบททางสังคมและการเมืองที่ซับซ้อน

ตารางที่ 126 บทเรียนจากมุมมองภายในศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มตุลาการและเลขาธิการศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็นหลัก	บทเรียนจากมุมมองภายใน
การทำงานในบริบทความขัดแย้ง	ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถแยกตนเองออกจากบริบทความขัดแย้งทางการเมืองได้ แม้จะยึดหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัด
ขอบเขตบทบาทของศาล	ศาลรัฐธรรมนูญ ไม่สามารถทำหน้าที่คลี่คลายความขัดแย้งหรือสร้างความสมานฉันท์แทนการเมืองได้

ประเด็นหลัก	บทเรียนจากมุมมองภายใน
ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง	กรอบอำนาจและจริยธรรมจำกัดการสื่อสารเชิงอธิบายของศาลรัฐธรรมนูญ
ภาษาและการสื่อสาร	ภาษากฎหมายซับซ้อน ทำให้ประชาชนไม่เห็นกระบวนการภายใน
การรับฟังเสียงสังคม	ศาลรัฐธรรมนูญติดตามเสียงสะท้อนของสังคมโดยไม่ปรับคำวินิจฉัยตามกระแส
การธำรงความชอบธรรม	ความชอบธรรมตั้งอยู่บนการรักษาหลักการและความเป็นอิสระ

2) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วย ตุลาการศาลปกครอง ผู้แทนจากสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้กำกับและรองผู้กำกับจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้อำนวยการและบุคลากรผู้แทนจากกรมราชทัณฑ์ โดยมีลักษณะเป็นมุมมองของผู้เชื่อมระบบที่รับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญผ่านทั้งโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรม ประสบการณ์ภาคสนามจากการทำงานกับประชาชน และการรับรู้ข้อมูลจากสื่อและบริบททางการเมือง ดังนี้

(1) มุมมองการรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญ

การรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญจากมุมมองของผู้ที่ทำงานอยู่ในระบบยุติธรรมและมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนในระดับปฏิบัติการ ครอบคลุมประเด็นสำคัญสามด้าน ได้แก่ ภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาผู้ปฏิบัติงาน การมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกที่ใกล้หรือไกลจากประชาชน และความเข้าใจรวมถึงความเข้าใจคลาดเคลื่อนที่พบจากการทำงานจริง ดังนี้

(1.1) ภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาผู้ปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรมมีภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรมีความสำคัญเชิงหลักการแต่มีบทบาทที่อยู่เหนือหรือแยกออกจากชีวิตประจำวันทั่วไป ภาพจำดังกล่าวเกิดจากการเป็นตัวกลางรับเรื่องระหว่างประชาชนกับศาลรัฐธรรมนูญเพื่อกลั่นกรอง รวมถึงรับรู้ผ่านข่าวสารคดีการเมืองสำคัญ และการนำเสนอของสื่อมวลชนด้วย ผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มตำรวจและราชทัณฑ์สะท้อนตรงกันว่า ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นองค์กรเฉพาะด้านที่ทำหน้าที่กำกับในระดับโครงสร้างหรือระดับนโยบาย ภาพจำดังกล่าวทำให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ถึงความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญในเชิงหลักการ แต่ในขณะเดียวกันก็รู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เชื่อมโยงโดยตรงกับภารกิจที่ตนรับผิดชอบ ขณะที่สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินซึ่งเป็นองค์กรกลั่นกรองก็มองว่ามีภารกิจเชื่อมโยงโดยตรงกับศาลรัฐธรรมนูญและเล็งเห็นว่าเป็นองค์กรที่ช่วยลดภาระการทำงานที่ไม่จำเป็นของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างดีผ่านการกรองการยื่นเรื่องที่มีจำนวนมากไม่เข้าข่าย ดังนั้น จึงมองว่าศาลรัฐธรรมนูญกำลังทำหน้าที่ตามขอบข่ายอำนาจของตนเองได้อย่างดีแล้ว เพียงต้องเพิ่มหรือปรับวิธีการสื่อสารแทน

ในส่วนของศาลปกครองชี้ว่าตนเป็นเป็นผู้พิทักษ์กฎหมาย โดยตามมาตรา 212 ประเด็นบัญญัติขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลปกครองส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย และมาตรา

213 ของรัฐธรรมนูญการละเมิดสิทธิ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจและความสับสนของประชาชนในบทบาท อำนาจ และหน้าที่ระหว่างศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ

(1.2) การมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกที่ไกลจากประชาชน

ศาลรัฐธรรมนูญมักถูกมองว่าเป็นกลไกที่ไกลตัวสำหรับประชาชนทั่วไปรวมถึงผู้ปฏิบัติงานในด้านยุติธรรมบางส่วน ชี้ว่าประชาชนจำนวนมากไม่เข้าใจบทบาท หน้าที่ และขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน รวมถึงไม่ทราบช่องทางการเข้าถึงหรือการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญของประชาชนจึงมักจำกัดอยู่เพียงการรับรู้ว่ามีอยู่ในระบบการเมืองการปกครอง แต่ไม่เห็นความเชื่อมโยงกับปัญหาหรือสิทธิในชีวิตประจำวันของตนเอง ผู้ปฏิบัติงานสะท้อนว่า การที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ปรากฏบทบาทในระดับพื้นที่ และไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชน ทำให้ความรู้สึกเชื่อมโยงระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชนอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเกิดประเด็นหรือคดีที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนจึงมักรับรู้ผ่านการตีความของสื่อหรือความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งยิ่งตอกย้ำภาพของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรที่ห่างไกลและยากต่อการเข้าถึง

(1.3) ความเข้าใจและความคลาดเคลื่อนที่พบจากการทำงานจริง

ความเข้าใจและความคลาดเคลื่อนของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญที่ผู้ปฏิบัติงานพบจากการทำงานจริง ซึ่งความคลาดเคลื่อนที่พบบ่อย ได้แก่ ความไม่เข้าใจในกระบวนการเข้าถึงการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ การสับสนบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับศาลยุติธรรม ศาลปกครองและศาลอื่นๆ การคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามาแก้ไขปัญหาคดีเฉพาะราย หรือการมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นกลไกทางการเมืองมากกว่าสถาบันตุลาการตามรัฐธรรมนูญ ความคลาดเคลื่อนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับข้อจำกัดด้านการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญและระดับความรู้ด้านกฎหมายของประชาชน โดยเฉพาะในบริบทที่ข้อมูลข่าวสารถูกเผยแพร่อย่างรวดเร็วผ่านสื่อออนไลน์ แต่ขาดการอธิบายกระบวนการและเหตุผลเชิงกฎหมายอย่างเป็นระบบ ความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ได้เกิดจากการขาดความสนใจ แต่เป็นผลจากช่องว่างในการให้ข้อมูลที่เข้าใจง่าย เข้าถึงได้ และสอดคล้องกับประสบการณ์จริงของประชาชน

ตารางที่ 127 มุมมองการรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม

ประเด็นหลัก	การรับรู้จากมุมมองผู้ปฏิบัติงาน
ภาพจำศาลรัฐธรรมนูญ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นสถาบันเการเมือง มากกว่าองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในชีวิตประจำวัน
ความใกล้ไกลจากประชาชน	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าไกลตัวและยากต่อการเข้าถึงสำหรับประชาชน
แหล่งการรับรู้ของประชาชน	ประชาชนรับรู้บทบาทศาลรัฐธรรมนูญ ผ่านสื่อและโซเชียลมีเดียเป็นหลัก

ประเด็นหลัก	การรับรู้จากมุมมองผู้ปฏิบัติงาน
ความเข้าใจคลาดเคลื่อนที่พบ	สับสนบทบาทศาลรัฐธรรมนูญ คาดหวังเกินขอบเขต หรือมองว่าเป็นกลไกทางการเมือง
ข้อจำกัดด้านการสื่อสาร	ภาษากฎหมายซับซ้อน และขาดการอธิบายเชิงกระบวนการ

(2) มุมมองต่อความเชื่อมั่นของประชาชน

มุมมองต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นหรือไม่เชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญผ่านประสบการณ์ของผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในระดับปฏิบัติการจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรมที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนมิได้เกิดจากการรับรู้เชิงหลักการเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลลัพธ์ของการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ตรง ข้อมูลจากสื่อ และระดับความโปร่งใสของกระบวนการยุติธรรมที่ประชาชนสามารถรับรู้และเข้าใจได้

(2.1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นหรือไม่เชื่อมั่นของประชาชน

ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามบริบทและสถานการณ์ โดยเฉพาะในช่วงที่มีคดีการเมืองหรือประเด็นสาธารณะที่ได้รับความสนใจสูง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่น ได้แก่ ผลกระทบของคำวินิจฉัยต่อบุคคลหรือกลุ่มที่ประชาชนยึดโยงทางอารมณ์ ความรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นธรรมของกระบวนการ และการรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระจากอิทธิพลทางการเมืองหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูลชี้ว่า ในหลายกรณีความเชื่อมั่นของประชาชนไม่ได้ตั้งอยู่บนความเข้าใจเชิงกฎหมาย แต่ถูกกำหนดโดยความรู้สึก ความเชื่อเดิม และทัศนคติทางการเมืองที่มีอยู่ก่อนแล้ว เมื่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญสอดคล้องกับความเชื่อหรือความคาดหวังของประชาชน ความเชื่อมั่นจะเพิ่มขึ้น แต่หากขัดแย้งกับความคาดหวังดังกล่าว ความไม่ไว้วางใจต่อศาลรัฐธรรมนูญย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

(2.2) บทบาทของประสบการณ์ตรง เทียบกับข้อมูลจากสื่อ

ประสบการณ์ตรงของประชาชนกับกระบวนการยุติธรรมมีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อมั่นมากกว่าข้อมูลที่ได้รับจากสื่อเพียงอย่างเดียว ประชาชนที่เคยมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และได้รับคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนและสิทธิของตน มักมีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีและเหมาะสมมากขึ้นต่อศาลรัฐธรรมนูญแม้จะไม่ได้เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยในทุกกรณีก็ตาม ในทางตรงกันข้ามประชาชนที่รับรู้บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ มักได้รับข้อมูลในลักษณะตัดตอน เน้นความขัดแย้ง หรือขาดการอธิบายเชิงกระบวนการ ส่งผลให้การรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญถูกครอบงำด้วยอารมณ์และการตีความเชิงการเมือง นอกจากนี้ ความเร็วของการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์มักเข้าถึงก่อนการสื่อสารอย่างเป็นทางการของศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้เกิดช่องว่างของข้อมูลและการตีความที่คลาดเคลื่อน

(2.3) ความสำคัญของความโปร่งใสและการอธิบายเหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญ

ความโปร่งใสของกระบวนการและการอธิบายเหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างหรือฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประชาชน ความโปร่งใสในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมด แต่หมายถึงการทำให้ประชาชนสามารถมองเห็นระบบความคิด ขั้นตอน และหลักการที่นำไปสู่คำวินิจฉัยได้อย่างเข้าใจง่าย อย่างไรก็ตาม ภาษากฎหมายที่ใช้ในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีความซับซ้อนและยากต่อการเข้าถึงสำหรับประชาชนทั่วไป เมื่อขาดการอธิบายเชิงกระบวนการในรูปแบบที่เหมาะสม ประชาชนจึงมักประเมินความน่าเชื่อถือของศาลรัฐธรรมนูญจากผลลัพธ์สุดท้ายมากกว่ากระบวนการที่อยู่เบื้องหลัง นอกจากนี้ หากศาลรัฐธรรมนูญสามารถพัฒนากลไกการสื่อสารที่ช่วยอธิบายเหตุผลและขั้นตอนในระดับที่ประชาชนเข้าใจได้ โดยไม่กระทบต่อความเป็นอิสระของตุลาการ จะช่วยลดความไม่ไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นในระยะยาวได้มากขึ้น

ตารางที่ 128 มุมมองต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม

ประเด็นหลัก	มุมมองจากผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม
ปัจจัยที่กำหนดความเชื่อมั่น	ความเชื่อมั่นผูกกับบริบททางการเมือง ผลกระทบของคดี และความรู้สึกต่อผู้มีส่วนได้เสีย
บทบาทของประสบการณ์ตรง	การมีประสบการณ์จริงกับกระบวนการยุติธรรมช่วยสร้างความเข้าใจที่ดี
บทบาทของข้อมูลจากสื่อ	สื่อและโซเชียลมีเดียเป็นแหล่งข้อมูลหลัก แต่ขาดการอธิบายเชิงกระบวนการ
ความโปร่งใสของกระบวนการ	ประชาชนต้องการเห็นขั้นตอนและตรรกะของการตัดสิน ไม่ใช่เพียงผลลัพธ์
การอธิบายเหตุผลของศาล	ภาษากฎหมายซับซ้อน ทำให้ประชาชนไม่เข้าใจเหตุผลของคำวินิจฉัย
ผลของการสื่อสารล่าช้า	การสื่อสารไม่ทันต่อกระแสข่าวเปิดช่องให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน

(3) บทเรียนจากการทำงานในระบบยุติธรรม

บทเรียนสำคัญจากการทำงานในระดับปฏิบัติการ ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและรับรู้ความรู้สึก ความคาดหวัง และความไว้วางใจที่เกิดขึ้นต่อกระบวนการยุติธรรมในชีวิตประจำวัน ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญและระบบยุติธรรมโดยรวมเกิดขึ้นจากการสื่อสารเชิงนโยบายหรือการตัดสินเชิงหลักการร่วมกับก่อตัวขึ้นผ่านประสบการณ์จริง การปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และบทบาทของผู้ปฏิบัติงานในฐานะตัวกลางความเชื่อมั่นระหว่างสถาบันตุลาการกับประชาชน

(3.1) บทบาทของผู้ปฏิบัติงานในฐานะตัวกลางความเชื่อมั่น

ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรด้านความยุติธรรม เช่น องค์กรตำรวจ กรมราชทัณฑ์ และสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ทำหน้าที่เป็นจุดแรกของประชาชนกับกระบวนการยุติธรรมในหลายกรณี

บทบาทดังกล่าวทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องอธิบายขั้นตอน สิทธิ และขอบเขตของกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนเข้าใจ แม้บางประเด็นจะอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของตนโดยตรงก็ตาม ในบริบทนี้ ผู้ปฏิบัติงานจึงถูกมองว่าเป็นตัวแปล ระหว่างภาษากฎหมายกับภาษาของประชาชน และเป็นผู้ช่วยลดช่องว่างระหว่างสถาบันตุลาการอย่างศาลรัฐธรรมนูญกับประสบการณ์จริงของผู้คน รวมทั้ง การที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถอธิบายกระบวนการอย่างตรงไปตรงมาและสอดคล้องกับความเป็นจริง มีส่วนช่วยลดความเข้าใจคลาดเคลื่อนและความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อศาลรัฐธรรมนูญและระบบยุติธรรมโดยรวม

นอกจากนี้ ผู้แทนจากศาลปกครองมองว่า หากศาลรัฐธรรมนูญมีกระบวนการที่เชื่อมโยงกับผู้นำท้องถิ่นมากขึ้น จะช่วยให้การสื่อสารเข้าถึงและครอบคลุมประชาชนในวงกว้างและทุกกลุ่ม ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน

(3.2) กลไกที่ช่วยลดความไม่ไว้วางใจในระดับปฏิบัติการ

กลไกสำคัญในการลดความไม่ไว้วางใจในระดับปฏิบัติการคือการให้ข้อมูลเชิงเทคนิคร่วมกับกระบวนการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ประชาชนตั้งคำถาม รับฟังข้อกังวล และได้รับคำอธิบายที่สอดคล้องกับบริบทของตนเอง การสื่อสารที่ชัดเจนสามารถเข้าใจได้ง่ายในช่วงเวลาที่เหมาะสม สามารถลดการตีความผิดและการแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้องผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติงานชี้ว่าการมีช่องทางประสานงานที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานตัวกลาง มีส่วนช่วยให้ข้อมูลที่สื่อสารกับประชาชนมีความสอดคล้องและไม่ขัดแย้งกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อถือในระดับพื้นที่ กลไกดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการสื่อสารรายบุคคลแต่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันของทั้งระบบ

(3.3) ความสำคัญของความต่อเนื่อง ความจริงใจ และการสื่อสาร

ความจำเป็นของการสื่อสารที่มีความต่อเนื่องและตั้งอยู่บนความจริงใจ ผู้ให้ข้อมูลชี้ว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนไม่สามารถสร้างขึ้นได้จากการสื่อสารเป็นครั้งคราวหรือเฉพาะช่วงที่เกิดวิกฤต แต่ต้องอาศัยการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและสอดคล้องกันในระยะยาว และมุ่งเน้นการสื่อสารในประเด็นการพิทักษ์สิทธิของประชาชนและผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกันความจริงใจในการสื่อสารโดยเฉพาะการยอมรับข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมและการอธิบายสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างตรงไปตรงมา ได้รับการมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง การสื่อสารที่ตรงไปตรงมาช่วยให้ประชาชนเข้าใจขอบเขตและขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในระยะยาวมากกว่าการพยายามตอบสนองความคาดหวังในระยะสั้น

ตารางที่ 129 บทเรียนจากการทำงานในระบบยุติธรรมจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม

ประเด็นหลัก	บทเรียนจากมุมมองผู้ปฏิบัติงาน
บทบาทตัวกลางความเชื่อมั่น	ผู้ปฏิบัติงานทำหน้าที่อธิบาย แปล และเชื่อมโยงกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนเข้าใจ

ประเด็นหลัก	บทเรียนจากมุมมองผู้ปฏิบัติงาน
การสื่อสารเชิงปฏิบัติการ	การอธิบายขั้นตอน สิทธิ และขอบเขตอย่างตรงไปตรงมา ลดความเข้าใจคลาดเคลื่อน
กลไกลดความไม่ไว้วางใจ	การรับฟังข้อกังวลและให้ข้อมูลในจังหวะที่เหมาะสม ลดการตีความผิด
การประสานงานระหว่างหน่วยงาน	ข้อมูลที่สอดคล้องกันในระบบยุติธรรมช่วยสร้างความเชื่อถือในระดับพื้นที่
ความต่อเนื่องของการสื่อสาร	การสื่อสารต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ไม่เฉพาะช่วงวิกฤต
ความจริงใจและการยอมรับข้อจำกัด	การอธิบายข้อจำกัดของระบบอย่างตรงไปตรงมา ลดความคาดหวังเกินจริง

4) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จาก 6 ภูมิภาคสะท้อนการรับรู้ศาลรัฐธรรมนูญผ่านประสบการณ์สื่อและการเมืองระดับชาติ มากกว่าผ่านประสบการณ์จากบริการสาธารณะในชีวิตประจำวันของประชาชน ขณะเดียวกัน ภาพรวมยังชี้ว่าท้องถิ่นมองการสื่อสารเป็นคานงัดสำคัญที่สุดในการลดความไม่ไว้วางใจ โดยพัฒนาจากการสื่อสารทางไกลแบบทางการเพียงอย่างเดียวไปสู่การสื่อสารหลายรูปแบบ ดังนี้

(1) มุมมองการรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญ

การรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญจากมุมมองของระดับพื้นที่จากเสียงและประสบการณ์ของผู้ที่ใกล้ชิด ประชาชนที่สุด มีประเด็นสำคัญสามด้าน ได้แก่ ภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญในระดับพื้นที่ การมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องใกล้ตัวหรือไกลตัวในชีวิตประจำวันของประชาชน และความเข้าใจของประชาชนที่สะท้อนผ่านบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อมูลจากทุกภูมิภาคชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญของประชาชนในพื้นที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของแต่ละพื้นที่ แต่มีลักษณะร่วมคือการรับรู้ศาลรัฐธรรมนูญ ในเชิงเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับการเมืองระดับชาติมากกว่าเชื่อมโยงกับปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นจุดตั้งต้นสำคัญของทั้งความเข้าใจ ความคลาดเคลื่อน ละความเชื่อมั่นที่ปรากฏในระดับพื้นที่

(1.1) ภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญในระดับพื้นที่

ภาพจำหลักที่เด่นที่สุดของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาท้องถิ่น คือ ศาลของคดีระดับชาติ โดยเฉพาะคดีการเมือง การยุบพรรค คุณสมบัติ จริยธรรมของนักการเมือง มากกว่าการเป็นศาลที่เกี่ยวกับสิทธิของคนธรรมดา ภาพจำลักษณะนี้ปรากฏชัดในหลายภูมิภาค เช่น ภาคตะวันออกที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า คนในพื้นที่นึกถึงคดีใหญ่ระดับประเทศและยังสับสนกับศาลอื่น ๆ และภาคใต้ที่มองศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรสูงสุดที่ชี้ขาดชะตากรรมนักการเมือง แต่ประชาชนทั่วไปกลับตามเพียงผลลัพธ์ปลายทางมากกว่าความเข้าใจเหตุผล อย่างไรก็ตาม มีบางพื้นที่ที่ตีความบทบาทศาลรัฐธรรมนูญให้เชื่อมกับหลักการสิทธิได้

มากกว่า โดยเฉพาะภาคอีสานที่ผู้ให้ข้อมูลอธิบายศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้พิทักษ์กฎหมายสูงสุดและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ พร้อมยกตัวอย่างกรณีการยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นเทศบาล ที่ต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาคม หากข้ามขั้นตอนอาจขัดรัฐธรรมนูญ สะท้อนว่าการรับรู้เชิงสิทธิและกระบวนการจะเกิดขึ้นได้เมื่อบทบาทศาลรัฐธรรมนูญถูกเชื่อมกับประเด็นที่ประชาชนเห็นเป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ ในอีกด้านหนึ่ง ภาคกลางและบางพื้นที่สะท้อนภาพจำต่อความเป็นอิสระและมาตรฐาน โดยตั้งข้อสังเกตเรื่องคำวินิจฉัยที่ค้านสายตา หรือ มาตรฐานไม่สม่ำเสมอในคดีคล้ายกัน และความคลุมเครือของการคุ้มครองประชาชนเมื่อเทียบกับความเด่นของคดีการเมือง ข้อสังเกตนี้ยังเชื่อมโยงไปถึงคำถามเรื่องที่มาและกลไกของตุลาการในสายตาประชาชนซึ่งทำหน้าที่เป็นกรอบที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของศาลรัฐธรรมนูญไปพร้อมกัน เห็นได้ว่าภาพจำของศาลรัฐธรรมนูญในระดับพื้นที่จึงไม่ได้เป็นภาพเดียว แต่กระจายเป็น 3 โทนหลัก คือ ศาลการเมืองระดับชาติ ศาลหลักการสิทธิที่เชื่อมกับกรณีพื้นที่ได้ และศาลที่ถูกตั้งคำถามเรื่องมาตรฐานกลไกอิสระ

(1.2) การมองว่าศาลเป็นเรื่องใกล้ตัวหรือเรื่องไกลตัว

แนวโน้มร่วมที่พบในทุกภูมิภาคคือ ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าไกลตัวประชาชนเมื่อเทียบกับศาลยุติธรรมหรือศาลปกครองที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทรายวัน คดีแพ่ง อาญา และการปะทะกับรัฐอย่างภาคตะวันออกสะท้อนชัดว่า ศาลรัฐธรรมนูญห่างไกลจากชีวิตประจำวัน และแม้ผู้ให้ข้อมูลทำงานท้องถิ่นมานานก็ยังไม่เข้าใจบทบาทอย่างถ่องแท้ ขณะที่ภาคกลางชี้ว่าชาวบ้านรู้จักศาลแพ่งหรือศาลอาญามากกว่าเพราะศาลรัฐธรรมนูญไม่เชื่อมกับชีวิตประจำวันโดยตรง อย่างไรก็ตาม คำว่าไกลตัวไม่ได้หมายถึงไม่สำคัญ แต่หมายถึงยังไม่ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งที่ประชาชนเข้าถึงหรือใช้บริการได้จริง หลายพื้นที่จึงตีความศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลระดับสูงที่สัมพันธ์กับนักการเมืองมากกว่าชาวบ้าน ดังที่ภาคตะวันตกสะท้อนว่าศาลรัฐธรรมนูญเชื่อมโยงกับนักการเมืองมากกว่าและคนทั่วไปยังกลัวระบบความยุติธรรมโดยเฉพาะเมื่อขาดทรัพยากรกับช่องทางช่วยเหลือ ส่วนในภาคเหนือคำว่าไกลตัวถูกซ้อนทับด้วยความรู้สึกทางการเมืองมากขึ้น กล่าวคือ ผู้ให้ข้อมูลมองว่าความเชื่อมั่นอยู่ระดับปานกลางและมีภาพว่าศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่ายึดโยงฝ่ายอำนาจกับฝ่ายบริหารจนทำให้สังคมคาดเดาผลการวินิจฉัยได้ล่วงหน้า ความรู้สึกนี้ยิ่งทำให้ระยะห่างระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชนมากขึ้น ในทางกลับกัน ภาคอีสานเสนอกรอบคิดที่น่าสนใจว่า ดูไกลแต่งานใกล้ คือแม้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรระดับสูง แต่ผลของหลักการรัฐธรรมนูญสามารถแปลงเป็นสิทธิและกระบวนการมีส่วนร่วมที่กระทบพื้นที่ได้จริงหากสื่อสารให้เห็นความเชื่อมโยงนั้นได้ชัดเจน

(1.3) ความเข้าใจของประชาชนที่สะท้อนผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เสมือนหน้าต่างการรับรู้ของพื้นที่ชี้ว่าความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญมักอยู่ในระดับผิวเผิน เช่น รู้ชื่อจากข่าวแต่ไม่รู้หน้าที่ ช่องทางหรือผลกระทบต่อชีวิต ปัญหาที่ถูกกล่าวซ้ำทุกภูมิภาคคือ สับสนศาลรัฐธรรมนูญกับศาลและหน่วยงานอื่นเพราะประสบการณ์ของชาวบ้านมักเกิดกับศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือหน่วยไกล่เกลี่ยในพื้นที่มากกว่า รวมถึงภาษากฎหมายมีความยากและยาว ทำให้คนรอฟังเพียงผลสรุปหรือตัวเลขแต่ไม่เข้าถึงเหตุผล จึงเปิด

ช่องให้เกิดการตีความตามอคติหรือกระแส การรับข่าวสารเป็นแบบผ่านตัวกลาง ได้แก่ โทรทัศน์ เฟซบุ๊ก โซเชียลมีเดีย และการบอกเล่าต่อ มากกว่าติดตามช่องทางศาลรัฐธรรมนูญหรือกระแสข่าวทางการโดยตรง ส่งผลให้ความเข้าใจขึ้นกับการนำเสนอของสื่อหรือเพจมากกว่าข้อเท็จจริง นอกจากนี้ เรื่องเวลาและเงื่อนไขชีวิตทำให้คนในชนบทไม่พร้อมรับข้อมูลยาว ๆ จึงต้องการรูปแบบสื่อสารที่ สั้น ง่าย ตรงประเด็น และตอบได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับประชาชนชาวบ้านทั่วไปตรงไหน ดังนั้น อปท. หลายพื้นที่จึงเสนอทางออกของการสื่อสารที่คล้ายกันคือ ทำสรุปภาษาชาวบ้านออกมาก่อนฉบับเต็ม ใช้คลิปสั้นผ่านโซเชียลที่คนใช้จริง และที่สำคัญคือ ใช้กลไกท้องถิ่นเป็นตัวกลาง ประกอบด้วย วารสารเทศบาล หอกระจายข่าว สภากาแฟ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ศูนย์ดำรงธรรม และการประชุมรายเดือนและรายปีของชุมชน เพื่อทำหน้าที่แปลความหมายของศาลรัฐธรรมนูญจากภาษากฎหมายเป็นภาษาทั่วไป

ตารางที่ 130 มุมมองการรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นหลัก	การรับรู้จากระดับพื้นที่
ภาพจำศาลรัฐธรรมนูญ	ศาลรัฐธรรมนูญถูกจดจำผ่านคดีการเมืองระดับชาติ มากกว่าบทบาทด้านสิทธิในชีวิตประจำวัน
ระดับความใกล้ไกล	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวและไม่อยู่ในแผนการแก้ปัญหาของชุมชน
การเชื่อมโยงกับชีวิตจริง	ประชาชนไม่เห็นความเชื่อมโยงระหว่างคำวินิจฉัยกับปัญหาในพื้นที่
ความเข้าใจของประชาชน	รู้จักชื่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่ไม่เข้าใจบทบาท อำนาจ และช่องทางการเข้าถึง
ความเข้าใจคลาดเคลื่อน	สับสนศาลรัฐธรรมนูญกับศาลอื่น หรือมองว่าเป็นศาลการเมือง
บทบาทของ อปท.	อปท. เป็นผู้รับคำถามและสะท้อนความเข้าใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(2) มุมมองต่อความเชื่อมั่นในระดับพื้นที่

ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับพื้นที่เป็นความเชื่อมั่นที่มีลักษณะผันแปรตามบริบท มากกว่าความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่บนความเข้าใจในหลักการหรือโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ความเชื่อมั่นดังกล่าวก่อตัวจากประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน การรับรู้ผ่านสื่อ และการประเมินจากว่าศาลรัฐธรรมนูญสามารถตอบสนองต่อความรู้สึกเรื่องความเป็นธรรมของประชาชนได้มากน้อยเพียงใดในบริบทของปัญหาที่ตนเผชิญ

(2.1) เงื่อนไขของความเชื่อมั่นจากประสบการณ์จริงของประชาชน

ประชาชนในพื้นที่ของผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีประสบการณ์ตรงกับศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ความเชื่อมั่นหรือไม่เชื่อมั่นจึงไม่ได้เกิดจากการประเมินการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญเป็นรายกรณี แต่เป็นผลสะสมจากประสบการณ์ที่ประชาชนมีต่อกระบวนการยุติธรรมโดยรวมและการทำงานของภาครัฐ

ในชีวิตประจำวัน ในหลายพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ที่ประชาชนมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเวลา ความเชื่อมั่นถูกเชื่อมโยงกับคำถามพื้นฐานว่า ระบบยุติธรรมช่วยเขาได้จริงหรือไม่ หากประชาชนเคยประสบปัญหาความล่าช้า ความไม่ชัดเจน หรือการไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากหน่วยงานรัฐหรือกระบวนการยุติธรรมระดับพื้นที่ ความรู้สึกไม่ไว้วางใจดังกล่าวมักถูกส่งต่อไปยังองค์กรยุติธรรมในระดับสูงอย่างศาลรัฐธรรมนูญ แม้ประชาชนจะไม่เข้าใจบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจนก็ตาม ในทางกลับกันหลายพื้นที่ชี้ว่า เมื่อประชาชนได้รับการช่วยเหลือ การอธิบายขั้นตอน หรือการรับฟังอย่างจริงใจจากกลไกในพื้นที่ เช่น อปท. ศูนย์ดำรงธรรม ศูนย์ยุติธรรมชุมชน หรือผู้นำชุมชน ความเชื่อมั่นต่อระบบยุติธรรมโดยรวมที่รวมถึงศาลรัฐธรรมนูญมักอยู่ในระดับที่ดีและยอมรับได้ แม้จะยังไม่สามารถอธิบายบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างถูกต้องตามหลักกฎหมายก็ตาม

(2.2) ช่องว่างระหว่างความคาดหวังของประชาชนกับบทบาทของศาล

ประชาชนจำนวนมากคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่คุ้มครองความยุติธรรมในความหมายเชิงรูปธรรม เช่น การช่วยเหลือผู้เสียเปรียบ การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า หรือการคลี่คลายความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของชุมชน อย่างไรก็ตาม บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในความเป็นจริงมีขอบเขตและมุ่งเน้นการวินิจฉัยข้อกฎหมายที่ขัดหรือไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน เมื่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังที่เป็นรูปธรรมดังกล่าว ความผิดหวังของประชาชนจึงเกิดขึ้นได้ง่าย และถูกตีความว่าเป็นการไม่ยืนอยู่ข้างประชาชน หรือ ไม่ช่วยเหลือผู้เดือดร้อน นอกจากนี้ อปท. หลายพื้นที่สะท้อนว่า ความไม่เข้าใจขอบเขตบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ลดความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในกรณีคดีการเมืองหรือประเด็นสาธารณะที่มีผลกระทบในวงกว้าง ช่องว่างระหว่างความคาดหวังกับบทบาทจึงเป็นปัญหาด้านการรับรู้และการสื่อสารบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับสังคมในระดับพื้นที่

(2.3) ปัจจัยด้านการเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการยุติธรรม

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชี้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อกระแสหลักและสื่อสังคมออนไลน์ มากกว่าการเข้าถึงข้อมูลจากช่องทางทางการของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ข้อมูลที่ได้รับจึงมักเป็นข้อมูลเชิงผลลัพธ์หรือประเด็นขัดแย้ง มากกว่าการอธิบายกระบวนการและเหตุผลเชิงกฎหมายอย่างเป็นระบบ ในหลายภูมิภาคชี้ว่า ความซับซ้อนของภาษากฎหมาย เอกสารทางราชการ และกระบวนการพิจารณาคดี เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ประชาชนในชนบท และกลุ่มที่มีข้อจำกัดด้านการศึกษาและทักษะดิจิทัล เมื่อประชาชนไม่สามารถเข้าถึงหรือทำความเข้าใจข้อมูลได้ด้วยตนเอง ความเชื่อมั่นจึงถูกแทนที่ด้วยการพึ่งพาการตีความจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น หรือสื่อออนไลน์ ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อความเข้าใจคลาดเคลื่อนและการบิดเบือนข้อมูล ดังนั้น ผู้แทน อปท. จึงเห็นพ้องว่า การสื่อสารที่เข้าถึงได้ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในบริบทที่ประชาชนประเมิน

ความน่าเชื่อถือขององค์กรด้านความยุติธรรมจากความเข้าใจและความรู้สึกมากกว่าจากหลักการทางระเบียบกฎหมาย

ตารางที่ 131 มุมมองต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญจากกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นหลัก	มุมมองจากระดับพื้นที่
ฐานของความเชื่อมั่น	ความเชื่อมั่นเกิดจากประสบการณ์ต่อระบบยุติธรรมโดยรวม มากกว่าประสบการณ์ตรงกับศาลรัฐธรรมนูญ
ประสบการณ์จากชีวิตประจำวัน	ความล่าช้า ความไม่ชัดเจน และการเข้าถึงยาก มีผลต่อความเชื่อมั่น
ช่องว่างความคาดหวังต่อบทบาท	ประชาชนคาดหวังการแก้ปัญหาเชิงรูปธรรม ขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทเชิงหลักการ
ผลของคดีการเมือง	คดีที่มีผลกระทบกว้างทำให้ความเชื่อมั่นผันผวนสูง
การเข้าถึงข้อมูล	ประชาชนพึ่งสื่อและโซเชียลมากกว่าช่องทางศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง
ภาษาและกระบวนการ	ภาษากฎหมายซับซ้อน ทำให้ไม่เข้าใจเหตุผลของคำวินิจฉัย
บทบาทของกลไกพื้นที่	อปท. และกลไกทางชุมชนช่วยประคับประคองความเชื่อมั่น

มุมมองต่อความเชื่อมั่นของศาลรัฐธรรมนูญในระดับพื้นที่ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนมิได้ตั้งอยู่บนความเข้าใจของประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน การรับรู้ผ่านสื่อ และความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการยุติธรรมอย่างเข้าใจได้ จึงเกิดช่องว่างระหว่างความคาดหวังของประชาชนกับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงข้อจำกัดด้านการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเชื่อมั่นในระดับพื้นที่มีลักษณะผันผวนเช่นกัน

(3) บทเรียนจากระดับพื้นที่

บทเรียนสำคัญเกี่ยวกับการสร้างและประคับประคองความเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับพื้นที่ มีทั้งประเด็นการสื่อสารข้อมูลหรือการอธิบายบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ และครอบคลุมถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะตัวกลาง กลไกเชิงปฏิบัติการที่ช่วยลดความตึงเครียดและความไม่เชื่อมั่นและข้อเสนอที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถนำไปปรับใช้จากบริบทพื้นที่ที่มีความหลากหลายสูง

(3.1) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะตัวกลาง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังทำหน้าที่เป็นด่านหน้าของระบบยุติธรรมในสายตาประชาชน ประชาชนจำนวนมากมักเข้าหา อปท. เพื่อขอคำปรึกษา แสวงหาความช่วยเหลือ หรือสะท้อนความไม่พอใจต่อระบบรัฐ ก่อนจะเข้าถึงหน่วยงานยุติธรรมระดับอื่น บทบาทดังกล่าวทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลายเป็นตัวกลางที่รับรู้ทั้งความเชื่อมั่น ความคาดหวัง ความเข้าใจ และคลาดเคลื่อนของ

ประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญอย่างใกล้ชิด ผู้แทน อปท. ชี้ว่า แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการดำเนินการแทนศาลรัฐธรรมนูญ แต่การอธิบายขั้นตอน ขอบเขตอำนาจ และข้อจำกัดของกระบวนการยุติธรรมอย่างตรงไปตรงมา มีส่วนช่วยลดความเข้าใจผิดและบรรเทาความรู้สึกไม่ไว้วางใจของประชาชน บทบาทของ อปท. จึงเป็นทั้งผู้ส่งต่อข้อมูลหรือข้อร้องเรียนและผู้ทำหน้าที่แปลความหมายระหว่างภาษากฎหมายและภาษาของชีวิตประจำวันในชุมชน

(3.2) แนวทางที่ช่วยลดความตึงเครียดและความไม่ไว้วางใจในระดับพื้นที่

การลดความตึงเครียดและความไม่ไว้วางใจของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถอาศัยการให้ข้อมูลหรือการสื่อสารทางการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตของประชาชน ผู้แทน อปท. ชี้ว่า การสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสม มีส่วนสำคัญในการลดการตีความคลาดเคลื่อนและการแพร่กระจายของข้อมูลที่บิดเบือน ในหลายพื้นที่การใช้กลไกชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน เวทีประชาคม สื่อท้องถิ่น การประชุมระดับย่อยรายเดือนหรือรายครึ่งปี หรือศูนย์ยุติธรรมดำรงธรรมชุมชน ถูกมองว่าเป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการสื่อสารผ่านช่องทางที่มีลักษณะทางการจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว เนื่องจากเป็นช่องทางที่ประชาชนคุ้นเคยและให้ความไว้วางใจ การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้ซักถาม แสดงความคิดเห็น และรับฟังคำอธิบายในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ ช่วยลดความตึงเครียดและสร้างความรู้สึกว่าระบบยุติธรรมมีการรับฟัง นอกจากนี้ ความต่อเนื่องของการสื่อสารและการยอมรับข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญอย่างตรงไปตรงมา ถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการกับความคาดหวังของประชาชน การสื่อสารที่ให้ประชาชนเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญสามารถและไม่สามารถทำอะไรได้ เป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระยะยาว

(3.3) สิ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถเรียนรู้จากบริบทพื้นที่

บริบทพื้นที่ได้สะท้อนบทเรียนที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถนำไปเรียนรู้และปรับใช้ได้ ประการแรก คือ ความจำเป็นในการเชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับประสบการณ์จริงของประชาชนในชีวิตประจำวัน โดยไม่กระทบต่อหลักความเป็นอิสระของตุลาการ การอธิบายว่าหลักการตามรัฐธรรมนูญมีผลต่อสิทธิและการตัดสินใจในระดับพื้นที่อย่างไร เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการลดช่องว่างความเข้าใจระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับสังคม ประการที่สอง คือ การยอมรับความหลากหลายของบริบทพื้นที่จากความเข้าใจ ความคาดหวัง และระดับความเชื่อมั่นของประชาชนแตกต่างกันไปตามภูมิภาค ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และประสบการณ์ทางการเมือง ทางศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่สามารถใช้แนวทางการสื่อสารแบบเดียวกันกับทุกพื้นที่ได้ การเปิดรับข้อมูลย้อนกลับจากพื้นที่และการทำงานร่วมกับกลไกท้องถิ่น จะช่วยให้การสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทมากขึ้น ประการสุดท้าย คือ การมององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลไกชุมชนในฐานะองค์กรพันธมิตรด้านการสื่อสารสาธารณะ หากศาลรัฐธรรมนูญสามารถพัฒนาความร่วมมือกับ อปท. ในการให้ข้อมูลพื้นฐาน อธิบายบทบาท และรับฟังเสียงสะท้อนจากพื้นที่อย่างเป็นระบบ จะช่วยสร้างระบบนิเวศของความเข้าใจและความเชื่อมั่นที่ยั่งยืนมากกว่าการสื่อสารแบบทางเดียวจากส่วนกลาง

ตารางที่ 132 บทเรียนจากระดับพื้นที่เกี่ยวกับความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นหลัก	บทเรียนจากระดับพื้นที่
บทบาทของ อปท.	อปท. เป็นด่านหน้าและจุดรับฟังปัญหาของประชาชนต่อระบบยุติธรรม
การแปลบทบาทศาล	การอธิบายบทบาทและข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญช่วยลดความเข้าใจผิด
กลไกลดความตึงเครียด	เวทีชุมชน ผู้นำท้องถิ่น สื่อพื้นที่ ช่วยลดความขัดแย้ง
รูปแบบการสื่อสาร	การสื่อสารที่ง่าย ต่อเนื่อง และจริงใจ ลดการต่อต้าน
การจัดการความคาดหวัง	การอธิบายสิ่งที่ศาลทำได้และทำไม่ได้ ช่วยลดความผิดหวัง
ความหลากหลายของพื้นที่	ความคาดหวังและระดับความเชื่อมั่นแตกต่างตามบริบท
บทเรียนต่อศาล	การทำงานร่วมกับกลไกพื้นที่เสริมความชอบธรรม

บทที่ 6
อภิปรายผลและข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาในบทที่ 4 และบทที่ 5 แสดงให้เห็นจากระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในภาพรวมปี พ.ศ. 2568 ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งอยู่ในระดับมาก (3.65 คะแนนจากคะแนนเต็ม 5) หรือคิดเป็นร้อยละ 73.0 ซึ่งใกล้เคียงกับระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในปี พ.ศ. 2567 ที่ร้อยละ 74.02 และปี พ.ศ. 2566 ที่ร้อยละ 73.07 อีกทั้งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อมั่นของประชาชนในปี พ.ศ. 2568 กับปี พ.ศ. 2567 พบความสอดคล้องและไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาแนวโน้มความเชื่อมั่นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 – 2568 สะท้อนว่าประชาชนมีระดับความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังไม่เทียบเท่าค่าเป้าหมายที่ความเชื่อมั่น ร้อยละ 85 อย่างไรก็ดี ประชาชนจากหลากหลายภูมิภาคและหลากหลายภาคส่วนให้ความเห็นว่า หากศาลรัฐธรรมนูญมีการสื่อสารที่ครอบคลุม ชัดเจน โปร่งใส สามารถเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น ก็ล้วนมีส่วนทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นของศาลรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ

บทนี้อภิปรายและสังเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบนิเวศความยุติธรรม โดยเชื่อมโยงมุมมองจากผู้ให้ข้อมูลในสามระดับ ได้แก่ ระดับภายในสถาบันศาลรัฐธรรมนูญ ระดับผู้ปฏิบัติงานในระบบยุติธรรม และระดับพื้นที่ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจพลวัตของความเชื่อมั่นด้วยการสะท้อนภาพอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาผู้ให้ข้อมูล และนำไปสู่ข้อเสนอเชิงองค์กรและแผนที่ทางการพัฒนาที่มุ่งเสริมสร้างศักยภาพของศาลรัฐธรรมนูญให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญได้อย่างมั่นคง สง่างาม และได้รับความเชื่อมั่นจากสังคมอย่างยั่งยืน

6.1 การสังเคราะห์มุมมองต่อศาลรัฐธรรมนูญจากสามระดับ

ผลการศึกษาจากการวิจัยเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่า การรับรู้และความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในสังคมไทยมิได้เป็นภาพเดียวกันแต่ก่อรูปขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของมุมมองจากหลายระดับ ทั้งจากภายในสถาบันศาลรัฐธรรมนูญ จากผู้ปฏิบัติงานในระบบยุติธรรม และจากระดับพื้นที่และประชาชน การสังเคราะห์ข้ามกลุ่มในผู้ให้ข้อมูลช่วยให้เห็นทั้งจุดร่วมของหลักการที่ทุกฝ่ายยึดถือร่วมกัน และช่องว่างของการรับรู้ที่เกิดจากบทบาท หน้าที่ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของศาลรัฐธรรมนูญในสังคม

6.1.1 จุดร่วมของการรับรู้และความคาดหวัง

แม้ผู้ให้ข้อมูลจะมาจากบริบทที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผลการศึกษาพบว่ามีจุดร่วมสำคัญของการรับรู้ต่อศาลรัฐธรรมนูญในฐานะผู้พิทักษ์หลักการรัฐธรรมนูญ ทั้งในมุมมองของตุลาการ ผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม และผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกกลุ่มต่างยอมรับว่าบทบาทหลักของศาลรัฐธรรมนูญ คือการคุ้มครองหลักการตามรัฐธรรมนูญและการรักษาดุลยภาพของระบบการเมืองในสังคมประชาธิปไตย

นอกจากนี้ ความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญยังถูกมองว่าเป็นคุณค่าพื้นฐานที่ผู้ให้ข้อมูลจากทุกกลุ่มสะท้อนตรงกันว่า แม้จะมีความเห็นแตกต่างต่อผลคำวินิจฉัยในบางกรณี แต่สังคมยังคงคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญดำรงบทบาทเหนือความขัดแย้ง และยึดหลักการทางกฎหมายเป็นฐานของการตัดสินใจ ความคาดหวังดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญขึ้นอยู่กับการเห็นพ้องต่อผลลัพธ์และผูกโยงกับการยอมรับในหลักการและกระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญในระยะยาวด้วย

6.1.2 ช่องว่างของการรับรู้และความเชื่อมั่น

แม้จะมีจุดร่วมในระดับหลักการ แต่ผลการศึกษาชี้ให้เห็นช่องว่างสำคัญของการรับรู้และความเชื่อมั่นระหว่างมุมมองภายในและภายนอกสถาบันศาลรัฐธรรมนูญ โดยจากมุมมองภายในศาลรัฐธรรมนูญให้ความสำคัญกับความถูกต้องตามหลักกฎหมาย กระบวนการพิจารณาที่รอบคอบ และข้อจำกัดเชิงอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ขณะที่มุมมองจากภายนอกโดยเฉพาะจากระดับพื้นที่ มักประเมินบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ผ่านผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชีวิตจริง ความรู้สึกเป็นธรรม และบริบททางสังคมการเมืองในแต่ละพื้นที่

ช่องว่างอีกประการหนึ่งที่พบอย่างชัดเจนคือ ความแตกต่างระหว่างหลักการทางกฎหมายกับประสบการณ์ชีวิตจริงของประชาชน หลายกรณีสะท้อนว่าประชาชนอาจมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ หรือคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด เมื่อผลลัพธ์ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังดังกล่าว จึงนำไปสู่ความผิดหวังและความไม่ไว้วางใจ แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบกฎหมายอย่างเคร่งครัด ช่องว่างนี้จึงเป็นปัญหาของการเชื่อมโยงหลักการเข้ากับประสบการณ์และการรับรู้ของสังคม

ตารางที่ 133 การเปรียบเทียบมุมมองภายในและภายนอกต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประเด็น	มุมมองภายในสถาบัน	มุมมองภายนอกสถาบัน
การนิยามบทบาทของศาล	ศาลรัฐธรรมนูญ คือผู้พิทักษ์ในหลักการรัฐธรรมนูญ ทำหน้าที่ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ที่กำหนดอย่างเคร่งครัด	ศาลรัฐธรรมนูญถูกมองเป็นกลไกที่มีผลกระทบต่อชีวิตประชาชนและทิศทางการเมือง
ฐานการประเมินความชอบธรรม	ความถูกต้องตามหลักกฎหมายและกระบวนการพิจารณา	ความรู้สึกเป็นธรรมและผลกระทบที่จับต้องได้
ความหมายของความเป็นอิสระ	การไม่ถูกแทรกแซงจากการเมืองหรืออำนาจภายนอก	การไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในผลลัพธ์
ความเชื่อมั่น	ผูกกับกระบวนการที่รอบคอบและหลักการ	ผูกกับผลคำวินิจฉัยและการอธิบายเหตุผล

ประเด็น	มุมมองภายในสถาบัน	มุมมองภายนอกสถาบัน
ความคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญ	คาดหวังให้องค์กรศาลรัฐธรรมนูญ ยึดหลักการ แม้ไม่ถูกใจสังคม	คาดหวังให้องค์กรศาลรัฐธรรมนูญ ช่วยคลี่คลายปัญหาและความขัดแย้ง
แหล่งข้อมูลหลัก	คำวินิจฉัย เอกสารกฎหมาย	สื่อมวลชน โซเชียลมีเดีย ประสบการณ์ตรง

6.1.3 บทบาทของตัวกลางในระบบนิเวศความยุติธรรม

การสังเคราะห์ผลการศึกษาชี้ให้เห็นบทบาทสำคัญของตัวกลางในระบบนิเวศความยุติธรรม ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับสังคม ผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม เช่น สำนักผู้ตรวจการแผ่นดิน เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมและองค์กรอิสระ ทำหน้าที่แปลความหมายของบทบาท อำนาจหน้าที่ และข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับความเข้าใจของประชาชน ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นด่านหน้าในการรับฟังปัญหา ความคับข้องใจ และความคาดหวังของประชาชนในระดับพื้นที่

นอกจากตัวกลางเชิงสถาบันแล้วกลไกกึ่งทางการและไม่เป็นทางการ เช่น ผู้นำชุมชน เครือข่ายภาคประชาชน และสื่อในระดับพื้นที่ ยังมีบทบาทสำคัญในการลดความตึงเครียดและสร้างความเข้าใจต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ กลไกเหล่านี้ช่วยสะท้อนว่าความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมิได้ก่อรูปจากคำวินิจฉัยเพียงลำพัง แต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างสถาบันยุติธรรมกับสังคมผ่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลายระดับ

ตารางที่ 134 การสังเคราะห์มุมมองข้ามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในระบบนิเวศความยุติธรรม

ระดับผู้ให้ข้อมูล	ลักษณะมุมมองหลัก	จุดแข็งของมุมมอง
ภายในสถาบันตุลาการ	ยึดหลักกฎหมาย กระบวนการ และข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ	ความมั่นคงและความสม่ำเสมอ
ผู้ปฏิบัติงานในระบบยุติธรรม	มีมุมมองต่อศาลรัฐธรรมนูญผ่านการทำงานจริงและการปฏิสัมพันธ์กับประชาชน	เข้าใจทั้งระบบและสังคม
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	มีมุมมองต่อศาลรัฐธรรมนูญผ่านปัญหาและความกังวลของประชาชน	ใกล้ชิดบริบทชีวิตจริง
กลไกกึ่งทางการ	ใช้ภาษาและประสบการณ์ของชุมชน	สื่อสารได้ตรงใจ เข้าใจง่าย
ภาพรวมระบบนิเวศ	ความเชื่อมั่นเกิดจากปฏิสัมพันธ์หลายระดับ	มีศักยภาพเสริมกัน

การสังเคราะห์มุมมองข้ามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันของหลายระดับในระบบนิเวศความยุติธรรมภายใต้หลักการและคำวินิจฉัย ช่องว่างของการรับรู้ที่เกิดขึ้นจึงแก้ไขได้ด้วยการอาศัยการสื่อสาร การแปลความหมาย และการมีส่วนร่วมของผู้มีบทบาทในระดับต่าง ๆ ดังนั้น ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างหลักการทางกฎหมาย กระบวนการสถาบัน และประสบการณ์ของสังคม ช่องว่างของการรับรู้ที่พบจึงมิได้เป็นความขัดแย้งเชิงคุณค่าแต่เป็นความแตกต่างเชิงบริบทและการสื่อสาร บทบาทของตัวกลางในระบบนิเวศความยุติธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับสังคม

6.2 การสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญกับสังคมหลากหลายกลุ่ม

ผลการสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยสะท้อนตรงกันว่า การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับการรับรู้และความเชื่อมั่นของสังคม ช่องว่างของความเข้าใจที่ปรากฏในส่วนก่อนหน้าเน้นว่าเกิดจากข้อจำกัดของภาษา รูปแบบ และช่องทางการสื่อสารที่ยังไม่สามารถรองรับความหลากหลายของผู้รับสารในสังคมไทยร่วมสมัยได้ ในส่วนนี้จึงได้วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของการสื่อสารในปัจจุบัน ความแตกต่างของผู้รับสาร และทิศทางการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญในอนาคตด้วยการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดเชิงบทบาทและความจำเป็นในการรักษาความเป็นอิสระและความเป็นกลางของสถาบันตุลาการ

6.2.1 ปัญหาและข้อจำกัดของการสื่อสารในปัจจุบัน

ข้อจำกัดสำคัญของการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบันอยู่ที่การใช้ภาษาเชิงกฎหมายเป็นหลัก ภาษาในคำวินิจฉัยมีความถูกต้อง รัดกุม และเป็นมาตรฐานทางวิชาการ แต่มีลักษณะเป็นนามธรรมและซับซ้อนสำหรับประชาชนทั่วไป ส่งผลให้การทำความเข้าใจบทบาท เหตุผล และข้อจำกัดของศาลเกิดขึ้นผ่านการตีความของสื่อหรือบุคคลที่สาม มากกว่าการเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งของศาลโดยตรง

นอกจากนี้ รูปแบบการสื่อสารยังมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (One-way communication) กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เผยแพร่คำวินิจฉัยหรือข้อมูลอย่างเป็นทางการ โดยขาดกลไกการอธิบายหรือรับฟังความเข้าใจของสังคมอย่างเป็นระบบ รูปแบบดังกล่าวอาจสอดคล้องกับจารีตของกระบวนการยุติธรรม แต่ในบริบทสังคมที่มีความตื่นตัวสูงและการสื่อสารเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว การขาดปฏิสัมพันธ์ยิ่งทำให้เกิดช่องว่างของการรับรู้และการตีความคลาดเคลื่อน

ข้อจำกัดอีกประการหนึ่ง คือ ช่องทางการเข้าถึงข้อมูล แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีช่องทางสื่อสารอย่างเป็นทางการ แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในระดับพื้นที่และกลุ่มประชาชนที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาและรูปแบบการสื่อสารเชิงทางการ ส่งผลให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญถูกส่งผ่านช่องทางอื่นที่อาจไม่ครบถ้วนหรืออยู่นอกกรอบกฎหมาย

ตารางที่ 135 ปัญหาและข้อจำกัดของการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน

มิติการสื่อสาร	ลักษณะการสื่อสาร ในปัจจุบัน	ผลที่เกิดขึ้นต่อการรับรู้ ของสังคม	นัยเชิงอภิปราย
ภาษา	ภาษาเชิงกฎหมาย ซับซ้อน เป็นนามธรรม	ประชาชนเข้าใจยาก พึ่งพาการตีความจากสื่อ	ช่องว่างระหว่างหลักการกับชีวิตจริง
รูปแบบ	สื่อสารแบบทางเดียว	ขาดการอธิบายและขาดปฏิสัมพันธ์	ความเข้าใจไม่สมบูรณ์
ช่องทาง	ช่องทางสื่อสารจากทางการเป็นหลัก	เข้าถึงเฉพาะบางกลุ่ม	การรับรู้ไม่เท่าเทียม
จังหวะเวลา	สื่อสารภายหลังการตัดสิน	การตีความจากแหล่งอื่นเกิดก่อน	ศาลเสียพื้นที่การอธิบาย
การเชื่อมบริบท	ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	ศาลรัฐธรรมนูญ ถูกมองว่าไกลตัว	ความเชื่อมั่นลดลง

6.2.2 ความแตกต่างของผู้รับสาร

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความท้าทายของการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้นจากความหลากหลายของผู้รับสาร คนรุ่นใหม่มีรูปแบบการรับข้อมูลที่รวดเร็ว กระชับ และผ่านสื่อดิจิทัล ขณะที่คนรุ่นก่อนให้ความสำคัญกับความเป็นทางการและความน่าเชื่อถือของสถาบัน การใช้รูปแบบการสื่อสารแบบเดียวจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทั้งสองกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างประชาชนทั่วไปกับผู้ที่มีบทบาทในระบบยุติธรรม ผู้ปฏิบัติงานในระบบมีความเข้าใจกรอบกฎหมายและข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญมากกว่า ขณะที่ประชาชนทั่วไปมักประเมินบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงและข้อมูลจากสื่อ บทบาทของสื่อมวลชนและโซเชียลมีเดียจึงมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการกำหนดกรอบการรับรู้ของสังคม โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและความขัดแย้ง

ตารางที่ 136 ความแตกต่างของผู้รับสารและผลกระทบต่อการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่มผู้รับสาร	ลักษณะการรับสาร	ช่องทางหลัก	ความคาดหวังต่อการสื่อสาร	ความเสี่ยงด้านการรับรู้
คนรุ่นใหม่	รวดเร็ว สั้น กระชับ	โซเชียลมีเดีย ดิจิทัล	อธิบายชัด เชื่อมชีวิตจริง	ข่าวสั้น ตีความเร็ว
คนรุ่นก่อน	ทางการ รอบคอบ	สื่อกระแสหลัก	ความน่าเชื่อถือของสถาบัน	ข้อมูลช้า ไม่ครบ

กลุ่มผู้รับสาร	ลักษณะการรับสาร	ช่องทางหลัก	ความคาดหวังต่อการสื่อสาร	ความเสี่ยงด้านการรับรู้
ประชาชนทั่วไป	อิงประสบการณ์	สื่อ บุคคลรอบตัว	เห็นผลกระทบจริง	ความเข้าใจคลาดเคลื่อน
ผู้ปฏิบัติงานในระบบ	เชิงเทคนิค	เอกสารทางการ	ความชัดเจนเชิงหลักการ	สื่อสารกับสังคมยาก
สื่อโซเชียลมีเดีย	ขยายและตีกรอบ	แพลตฟอร์มออนไลน์	แหล่งอ้างอิงชัดเจน	กรอบภาพทางการเมือง

6.2.3 ความคาดหวังต่อการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต

จากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่ม ความคาดหวังต่อการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญในอนาคตไม่ได้ต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญแสดงบทบาททางการเมืองหรือโต้แย้งความเห็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นการพัฒนาการสื่อสารเชิงอธิบาย (Explanatory communication) ที่ช่วยให้สังคมเข้าใจเหตุผล หลักการ และข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น การสื่อสารในลักษณะนี้มุ่งเน้นการอธิบายกระบวนการและกรอบคิดมากกว่าการโน้มน้าวหรือชี้นำความคิดเห็น

ขณะเดียวกัน การสื่อสารเชิงหลักการต้องดำเนินไปโดยไม่กระทบต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ การเลือกภาษา ช่องทาง และจังหวะเวลาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเข้าใจและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของสังคมในระยะยาว

ตารางที่ 137 ทิศทางและหลักการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต

มิติ	แนวทางที่คาดหวัง	ผลต่อความเชื่อมั่น
รูปแบบ	การสื่อสารเชิงอธิบาย	ลดความเข้าใจผิด
ภาษา	เข้าใจง่าย ไม่ลดหลักการ	เชื่อมหลักกฎหมายกับสังคม
ช่องทาง	หลากหลายตามกลุ่มเป้าหมาย	สื่อสารเข้าถึงคนทุกกลุ่ม
จังหวะเวลา	เชิงรุกมากขึ้น	ลดการตีความคลาดเคลื่อน
เป้าหมาย	สร้างความเข้าใจ	เสริมความชอบธรรมระยะยาว

การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับสังคมหลากหลายกลุ่ม ช่องว่างของการรับรู้และความเชื่อมั่นที่พบสะท้อนข้อจำกัดของระบบและรูปแบบการสื่อสาร การพัฒนาการสื่อสารเชิงอธิบายที่คำนึงถึงความหลากหลายของผู้รับสาร โดยไม่กระทบต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญ ตามความคาดหวังในทิศทางและหลักการสื่อสารศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต ซึ่งจะมีความแตกต่างกันของแต่ละกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

6.3 อนาคตของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่า การมองอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญมิได้เป็นเพียงการคาดการณ์เชิงเวลาแต่เป็นการสะท้อนทิศทางเชิงคุณค่า บทบาท และความสัมพันธ์กับสังคม ที่ผู้ให้ข้อมูลคาดหวังต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายใต้บริบทสังคมการเมืองที่มีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและความคาดหวังของประชาชนที่ซับซ้อนมากขึ้น ภาพอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญที่ปรากฏจากข้อมูลเชิงคุณภาพจึงเป็นภาพซ้อนของความมั่นคงทางหลักการ ความท้าทายด้านความเชื่อมั่น และโอกาสในการพัฒนาบทบาทเชิงสื่อสารและเชิงสถาบันโดยไม่กระทบต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลาง

6.3.1 ภาพศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต

เมื่อพิจารณาภาพศาลรัฐธรรมนูญในอนาคต ผู้ให้ข้อมูลจากแต่ละกลุ่มสะท้อนความคาดหวังที่แตกต่างกันตามบทบาทและประสบการณ์ แต่มีจุดร่วมที่สำคัญคือการคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญยังคงยืนหยัดบนหลักการตามรัฐธรรมนูญอย่างมั่นคง ในมุมมองของตุลาการและเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ อนาคตของศาลรัฐธรรมนูญมีการมองว่าเป็นสถาบันที่ต้องรักษาความเป็นอิสระและมาตรฐานทางวิชาการของคำวินิจฉัยท่ามกลางแรงกดดันทางการเมืองและสังคมที่อาจทวีความรุนแรงขึ้น ความท้าทายสำคัญในอนาคตจึงมิใช่การปรับบทบาทตามกระแสสังคมแต่เป็นการรักษาเสถียรภาพของหลักการและความสม่ำเสมอของแนววินิจฉัยในระยะยาว

ในขณะที่ผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรมมองอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญผ่านบทบาทของการเป็นศูนย์กลางหลักการและบรรทัดฐานของระบบยุติธรรม ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของความชัดเจนของแนวคำวินิจฉัยและความสามารถของศาลรัฐธรรมนูญในการทำหน้าที่เป็นแหล่งอ้างอิงเชิงหลักการให้กับองค์กรอื่นในระบบ เพื่อช่วยลดความคลุมเครือและความขัดแย้งในการบังคับใช้กฎหมายในระดับปฏิบัติ

สำหรับผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาพอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญสะท้อนผ่านประสบการณ์การทำงานใกล้ชิดกับประชาชน ความคาดหวังหลักอยู่ที่การลดระยะห่างเชิงการรับรู้ระหว่างศาลรัฐธรรมนูญ กับประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญในอนาคตจึงถูกคาดหวังให้เป็นองค์กรที่ยังคงยึดหลักการแต่สามารถสื่อสารบทบาท ข้อจำกัด และเหตุผลของการตัดสินผ่านคำวินิจฉัยให้สังคมเข้าใจได้มากขึ้น โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ที่ประชาชนมักรับรู้ศาลรัฐธรรมนูญผ่านผลกระทบทางอ้อมและข้อมูลจากสื่อ

ตารางที่ 138 ภาพศาลรัฐธรรมนูญในอีก 10 ปีข้างหน้าความคาดหวังจากแต่ละกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ภาพอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญ	ประเด็นที่ให้ความสำคัญ	ความท้าทายในอนาคต
ภายในสถาบันตุลาการ	ศาลรัฐธรรมนูญที่ยืนหยัดบนหลักการและกรอบรัฐธรรมนูญ	ความเป็นอิสระ ความสม่ำเสมอของคำวินิจฉัย มาตรฐานวิชาการ	แรงกดดันทางการเมืองและสังคม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	ภาพอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญ	ประเด็นที่ให้ความสำคัญ	ความท้าทายในอนาคต
ผู้ปฏิบัติงานในระบบยุติธรรม	ศูนย์กลางหลักการของระบบยุติธรรม	ความต่อเนื่อง ความชัดเจนเชิงบรรทัดฐาน	การแปลหลักการสู่การปฏิบัติ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ศาลรัฐธรรมนูญที่เข้าใจบริบทสังคมและชีวิตจริง	การสื่อสาร ลดความห่างกับประชาชน	ความเข้าใจคลาดเคลื่อนของประชาชน
ภาพรวมเชิงสังเคราะห์	ศาลรัฐธรรมนูญที่มั่นคงทางหลักการแต่ไม่โดดเดี่ยวจากสังคม	หลักการ ร่วมกับ การสื่อสาร	การสร้างสมดุลระยะยาว

6.3.2 นิยามศาลรัฐธรรมนูญที่ประชาชนเชื่อมั่น

จากการสังเคราะห์มุมมองของผู้ให้ข้อมูลนิยามของศาลรัฐธรรมนูญที่ประชาชนเชื่อมั่น หมายถึงองค์กรที่สามารถรักษาคุณค่าหลักของสถาบันตุลาการไว้ได้อย่างมั่นคง และทำให้สังคมรับรู้ถึงเหตุผลตามบทกฎหมายและกระบวนการของการตัดสินอย่างต่อเนื่อง ความเชื่อมั่นในที่นี้จึงเป็นความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Structural trust) มากกว่าความพึงพอใจเชิงผลลัพธ์

คุณค่าหลักที่ควรดำรงไว้ ได้แก่ ความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง ความสม่ำเสมอของหลักการ และความโปร่งใสเชิงกระบวนการ ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนตรงกันว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนไม่ได้เกิดจากการเห็นด้วยกับผลคำวินิจฉัยแต่เกิดจากการรับรู้ว่าศาลรัฐธรรมนูญตัดสินภายใต้หลักการเดียวกันอย่างเป็นธรรม และสามารถอธิบายเหตุผลของการตัดสินได้อย่างชัดเจน

ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง บทบาทใหม่ของศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่การตอบสนองต่อกระแสการเมืองโดยตรงแต่เป็นการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารเชิงหลักการ และการทำงานร่วมกับกลไกตัวกลางในระบบยุติธรรมและระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาทและข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญ บทบาทใหม่นี้ช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญยังคงความเป็นกลาง ขณะเดียวกันก็ไม่ถูกตัดขาดหรือแยกส่วนออกจากสังคม

ภาพอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญในสายตาผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความคาดหวังต่อองค์กรด้านความยุติธรรมที่ยังคงมั่นคงทางหลักการ ขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวในมิติของการสื่อสารและการเชื่อมโยงกับสังคม ความเชื่อมั่นในระยะยาวจึงจะต้องมาจากการรักษาคุณค่าหลัก การอธิบายเหตุผลอย่างสม่ำเสมอ และการทำงานร่วมกับระบบนิเวศความยุติธรรมในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นฐานสำคัญสำหรับข้อเสนอเชิงองค์กรในการพัฒนาสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

6.4 ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาเชิงองค์กรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาเชิงองค์กรในส่วนนี้จึงมุ่งไปที่การเสริมสร้างศักยภาพภายในของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะองค์ประกอบหลักของระบบนิเวศความยุติธรรม โดยตั้งอยู่บนหลักการสำคัญสามประการ ได้แก่ (1) การยกระดับคำวินิจฉัยให้เป็นแกนกลางของความเชื่อมั่นสาธารณะ (2) การเสริมพลังสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรคุณธรรมและกลไกเชิงรุก และ (3) การออกแบบระบบการสื่อสารและการรับฟังแบบสองทางในระบบนิเวศยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างที่ยั่งยืนโดยไม่กระทบต่อความเป็นอิสระและความเป็นกลางของตุลาการ

6.4.1 ยกระดับคำวินิจฉัยในฐานะแกนกลางของความเชื่อมั่นสาธารณะ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการรับรู้และความเชื่อมั่นของประชาชน แม้ว่าความเชื่อมั่นจะไม่ได้หมายถึงการเห็นด้วยกับผลคำวินิจฉัยในทุกกรณี แต่การรับรู้ว่าคำวินิจฉัยตั้งอยู่บนหลักการที่ชัดเจน มีเหตุผล และสม่ำเสมอ เป็นฐานสำคัญของความชอบธรรมของสถาบันตุลาการในระยะยาว

ในบริบทนี้ คำวินิจฉัยควรถูกพิจารณาในฐานะแกนกลางของความเชื่อมั่นสาธารณะมากกว่าการเป็นเพียงเอกสารทางกฎหมายขั้นสุดท้าย การพัฒนาเชิงองค์กรจึงควรมุ่งไปที่การออกแบบระบบสนับสนุนคำวินิจฉัย เช่น การนำผลวิจัยหรือข้อมูลคำวินิจฉัยจากต่างประเทศในกรณีเทียบเคียงเดียวกันมาเป็นตัวเปรียบเทียบต่อคำวินิจฉัยที่จะสื่อสารออกไป ระบบสนับสนุนนี้จะสามารถทำหน้าที่ทั้งในเชิงกฎหมายและเชิงการรับรู้ของสังคม โดยไม่ลดทอนความเข้มงวดทางวิชาการหรือความเป็นกลางของตุลาการ โดยข้อเสนอสำคัญคือการออกแบบชั้นการสื่อสารของคำวินิจฉัยในลักษณะเป็นระบบ ได้แก่

1) ชั้นคำวินิจฉัยฉบับเต็ม ซึ่งคงไว้ซึ่งภาษาเชิงกฎหมายและมาตรฐานทางวิชาการ สำหรับการอ้างอิงในระบบยุติธรรม

2) ชั้นเอกสารอธิบายหลักคิดและกระบวนการตัดสิน ที่ช่วยแสดงตรรกะ เหตุผล และข้อจำกัดเชิงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

3) ชั้นการสื่อสารสาธารณะ ที่เน้นการอธิบายเชิงหลักการในภาษาที่เข้าใจได้ โดยไม่โต้แย้งทางการเมืองและไม่ชี้นำความคิดเห็นของสังคม

ในกระบวนการนี้ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญควรทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนหลัก (Supporting mechanism) ให้แก่ตุลาการ โดยรับผิดชอบการจัดเตรียมข้อมูลอ้างอิง การสังเคราะห์ประเด็น และการออกแบบเครื่องมือการสื่อสาร เพื่อให้ตุลาการสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านการตัดสินอย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องทำด้านการสื่อสารสาธารณะโดยตรง การแยกบทบาทดังกล่าวจะช่วยรักษาความเป็นอิสระของตุลาการขณะเดียวกันก็เพิ่มศักยภาพขององค์กรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในการสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นในระดับสังคม

6.4.2 เสริมพลังสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรคุณธรรมและกลไกเชิงรุก

ผลการศึกษาสะท้อนอย่างชัดเจนว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมิได้เป็นเพียงหน่วยงานสนับสนุนทางธุรการเท่านั้น แต่เป็นโครงสร้างรองรับหลักของสถาบันตุลาการ (Institutional backbone) ที่มีบทบาทสำคัญต่อทั้งคุณภาพการทำงานภายในและการรับรู้ของสาธารณะ ข้อเสนอในประเด็นนี้จึงมุ่งเสริมพลังสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้พัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรคุณธรรม (Ethical institution) ที่มีบทบาทเชิงรุกและต่อเนื่องในระยะยาว

การเป็นองค์กรคุณธรรมในที่นี้มิได้หมายถึงการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์เชิงศีลธรรม แต่หมายถึงการดำรงและสื่อสารคุณค่าหลักของสถาบัน ได้แก่ ความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง ความสุจริต ความรับผิดชอบต่อหลักการรัฐธรรมนูญ และความโปร่งใสเชิงกระบวนการ คุณค่าเหล่านี้ที่อยู่ในวัฒนธรรมองค์กรอยู่แล้วเป็นศักยภาพสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร และการสื่อสารเชิงอัตลักษณ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่องได้อย่างดี

ในเชิงศักยภาพ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอาจจะพัฒนาบุคลากรในลักษณะสหวิทยาการหรือนำบุคลากรที่มีความเป็นสหวิทยาการมาผสานการทำงานในองค์กรให้หลากหลายขึ้น โดยบูรณาการองค์ความรู้ด้านกฎหมาย รัฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ สังคมศาสตร์ และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อรองรับบทบาทการอธิบายการสื่อสาร และการวิเคราะห์ผลกระทบเชิงการรับรู้ของคำวินิจฉัย การมีทีมงานที่เข้าใจทั้งหลักกฎหมายและพลวัตทางสังคม จะช่วยให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างตุลาการกับสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอาจจะต้องทำหน้าที่เชิงรุกในการจัดทำฐานข้อมูลบทสรุปเชิงหลักการ และเอกสารอ้างอิงที่เป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการทำงานของตุลาการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ บทบาทดังกล่าวไม่เพียงช่วยลดภาระของตุลาการ แต่ยังช่วยเสริมความเข้มแข็งขององค์กรในฐานะหน่วยงานที่ขับเคลื่อนการเรียนรู้และการพัฒนาเชิงสถาบันในระยะยาว

6.4.3 ออกแบบระบบการสื่อสารและการรับฟังแบบสองทางในระบบนิเวศยุติธรรม

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ความตึงเครียดและความไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้นต่อศาลรัฐธรรมนูญจำนวนมาก มิได้มีที่มาจากตัวคำวินิจฉัยโดยตรงแต่เกิดจากรูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางเดียวและการขาดกลไกการรับฟังในระบบนิเวศความยุติธรรม ข้อเสนอในประเด็นนี้จึงมุ่งเสนอให้ออกแบบระบบการสื่อสารและการรับฟังแบบสองทาง (Two-way communication) ที่มีลักษณะเชิงรุก (Proactive) โดยไม่กระทบต่อความเป็นกลางและความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ ประเด็นสำคัญคือการแยกการสื่อสารออกเป็นสองมิติอย่างชัดเจน ได้แก่

1) การสื่อสารในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งควรจำกัดอยู่ในกรอบการอ้างอิงข้อเท็จจริง หลักกฎหมาย และเอกสารทางการ โดยหลีกเลี่ยงการแสดงท่าทีเชิงโต้แย้ง

2) การสื่อสารในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ หลักการพื้นฐาน กระบวนการยุติธรรม และภารกิจเชิงบวกขององค์กร ผลสัมฤทธิ์และความสำเร็จของการคุ้มครองปกป้องสิทธิประโยชน์ประชาชนซึ่งควรได้รับการสื่อสารเชิงรุกและต่อเนื่องมากขึ้น รวมถึงมุ่งเน้นการสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ จะช่วยให้เกิดการรับรู้ สร้างความเข้าใจ และความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น

การนำเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการสื่อสารและการรับฟัง เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีศักยภาพ เช่น การใช้ AI ในการจัดทำสรุปคำวินิจฉัยเชิงอธิบาย การวิเคราะห์ประเด็นคำถามจากสังคม และการออกแบบช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวควรอยู่ภายใต้กรอบจริยธรรม ความโปร่งใส และการกำกับดูแลที่ชัดเจน เพื่อไม่ให้กระทบต่อความน่าเชื่อถือของศาลรัฐธรรมนูญ

ท้ายที่สุด การทำงานร่วมกับตัวกลาง ทั้งสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินและกลไกเชิงพื้นที่ เช่น ผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลไกกึ่งทางการในชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการสื่อสารแบบสองทางที่สามารถเชื่อมต่อระบบนิเวศการสื่อสารได้อย่างดี ตัวกลางเหล่านี้สามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักการ รับฟังเสียงสะท้อน และช่วยแปลความหมายของบทบาทศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ช่วยลดความตึงเครียดและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระดับพื้นที่ โดยไม่ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องลงไปมีบทบาทเชิงการเมืองหรือเชิงปฏิบัติการโดยตรง

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาเชิงองค์กรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่นำเสนอในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นของประชาชนเป็นผลลัพธ์ของการทำงานเชิงระบบ การยกระดับคำวินิจฉัย การเสริมพลังสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และการออกแบบระบบการสื่อสารแบบสองทาง ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างที่ยั่งยืน และเป็นฐานสำหรับการพัฒนาศาลรัฐธรรมนูญให้สามารถดำรงบทบาทได้อย่างมั่นคงในสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง

6.5 แผนที่ทางการพัฒนาเชิงองค์กรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสู่ความเชื่อมั่นสาธารณะ

เพื่อสนับสนุนให้ข้อเสนอเชิงองค์กรสามารถนำไปสู่การดำเนินการได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่วนนี้นำเสนอแผนที่ทางการพัฒนาเชิงองค์กร (Executive Roadmap) สำหรับสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจัดลำดับแนวทางการพัฒนาออกเป็นสามช่วงเวลา ได้แก่ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว แผนที่ทางดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักการสำคัญว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่มั่นคงตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว การพัฒนาเชิงองค์กรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจึงเพื่อเป็นการเสริมสร้างกลไกสนับสนุน ให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสง่างาม มีพลัง และได้รับความเชื่อมั่นจากสังคมอย่างยั่งยืน

Roadmap นี้มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงบวกโดยให้ความสำคัญกับการต่อยอดจุดแข็งของศาลรัฐธรรมนูญ การเพิ่มศักยภาพของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และการเชื่อมโยงสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับระบบนิเวศความยุติธรรมในลักษณะที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระและความเป็นกลางของตุลาการ

1) ระยะสั้น เสริมความชัดเจนเชิงหลักการและความพร้อมของกลไกองค์กร

ในระยะสั้น สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถมุ่งเน้นการเสริมความชัดเจนและความเป็นระบบของกลไกที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะการยกระดับคำวินิจฉัยให้ทำหน้าที่เป็นแกนกลางของความเชื่อมั่นสาธารณะผ่านการจัดวางชั้นการสื่อสารอย่างเหมาะสม การดำเนินการในระยะนี้เน้นการสนับสนุนการทำหน้าที่ของตุลาการให้มีความคล่องตัวและมั่นใจยิ่งขึ้น โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่สนับสนุนด้านข้อมูลอ้างอิง เทียบเคียงงานศึกษาต่างประเทศ การสังเคราะห์ประเด็น และการจัดทำสื่ออธิบายเชิงหลักการ นอกจากนี้ การกำหนดกรอบการสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง จะช่วยให้สังคมรับรู้บทบาทและขอบเขตการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ลดความสับสน และเสริมภาพลักษณ์ของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันที่มั่นคง สุขุม และยึดหลักการ โดยผลที่คาดหวังในระยะสั้น คือ การเพิ่มความเข้าใจเชิงกระบวนการ ความสม่ำเสมอในการสื่อสาร และการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระดับพื้นฐานของสาธารณะ

2) ระยะกลาง ขยายการเชื่อมโยงเชิงบวกกับระบบนิเวศความยุติธรรมและสังคม

ในระยะกลาง ศาลรัฐธรรมนูญสามารถต่อยอดจากฐานความพร้อมที่มีอยู่ ไปสู่การเชื่อมโยงเชิงบวกกับระบบนิเวศความยุติธรรมในวงกว้าง โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็น กระดูกสันหลังแกนกลางสถาบันหลักด้านความยุติธรรม (Institutional backbone) ที่มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนาบุคลากรแบบสหวิทยาการ หรือสรรหาผู้มีความเหมาะสม และการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กรคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาระบบการสื่อสารและการรับฟังแบบสองทางในระยะนี้เพื่อรับรู้และเข้าใจบริบทการรับรู้ของสังคมผ่านตัวกลางที่เหมาะสม เช่น สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ผู้ปฏิบัติงานด้านความยุติธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลไกกึ่งทางการในพื้นที่ การนำเทคโนโลยีและ AI มาใช้สนับสนุนการวิเคราะห์ประเด็นสาธารณะ จะช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสามารถเตรียมการสื่อสารเชิงหลักการได้อย่างรอบคอบและทันต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยผลที่คาดหวังในระยะกลาง คือ การลดช่องว่างการรับรู้ การเพิ่มความเข้าใจแม้ในประเด็นที่มีความอ่อนไหว และการเสริมสร้างความเชื่อมั่นผ่านความสัมพันธ์เชิงระบบ

3) ระยะยาว หล่อหลอมความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างและความยั่งยืนของสถาบัน

ในระยะยาวเป้าหมายสำคัญ คือ การทำให้ความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนหนึ่งของบรรทัดฐานทางสังคม โดยเกิดจากการดำรงอยู่ของหลักการที่มั่นคง การสื่อสารเชิงหลักการที่สม่ำเสมอ และการทำงานร่วมกันของทุกองค์ประกอบในระบบนิเวศความยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญในระยะยาวจึงเป็นสถาบันที่ได้รับความเชื่อถือในฐานะองค์กรแบบอย่างด้านความยุติธรรมและเป็นหลักยึดของรัฐธรรมนูญ โดยไม่ขึ้นกับบริบททางการเมืองเฉพาะหน้า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในระยะยาวสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรเรียนรู้ (learning organization) ที่มีระบบติดตาม ประเมิน และพัฒนาองค์ความรู้เชิงสถาบันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การทำงานของศาลรัฐธรรมนูญมีความมั่นคง ยืดหยุ่น และพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

โดยผลที่คาดหวังในระยะยาว คือ ความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (structural trust) และความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักของระบอบรัฐธรรมนูญไทย

ตารางที่ 139 Executive Roadmap การพัฒนาเชิงองค์กรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ระยะเวลา	แนวทางดำเนินการเชิงสนับสนุน	บทบาทศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง
ระยะสั้น	เสริมความชัดเจนด้วยชั้นการสื่อสารคำวินิจฉัย กรอบการสื่อสารที่ชัดเจน	ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินอย่างมั่นคง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสนับสนุนเชิงระบบ	ความเข้าใจและความสม่ำเสมอ
ระยะกลาง	เชื่อมโยงเชิงบวกด้วย Two-way communication ผ่านตัวกลาง ใช้ AI สนับสนุน	สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นแกนกระดูกสันหลัง	ลดช่องว่างการรับรู้
ระยะยาว	ความยั่งยืนในระบบเรียนรู้และประเมินผลต่อเนื่อง	ศาลรัฐธรรมนูญเป็นหลักยึดของสังคม	ความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง

แผนที่ทางการพัฒนาในส่วนนี้ชี้ให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีศักยภาพและความเข้มแข็งเชิงสถาบันอยู่แล้ว การพัฒนาในอนาคตจึงเป็นการต่อยอดและเสริมพลังกลไกที่มีอยู่ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญได้อย่างมั่นคง สง่างาม และสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมในระยะยาว Roadmap นี้จึงทำหน้าที่เป็นกรอบที่ช่วยเชื่อมโยงข้อเสนอเชิงวิชาการเข้ากับการดำเนินการเชิงองค์กรอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนความเชื่อมั่นและความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันหลักของระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญไทย

รายการเอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

คมสัน สุขมาก. "หลักนิติธรรมกับการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวน." *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย* 8, ฉ. 1 (2559).

พรรณเพ็ญแข โฉมอ่อน. “ความคาดหวังของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลไทรงาม อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร.” *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา* 10, ฉ. 2 (เมษายน-มิถุนายน 2563): 134–144.

มหาวิทยาลัยแม่โจ้. *ระเบียบมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ว่าด้วยธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2552*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2552. https://sas.mju.ac.th/goverment/20111119104834_sas2/26328.pdf.

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. *บทที่ 4 การรับรู้ (Perception)*. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ม.ป.ป. https://blog.bru.ac.th/wp-content/uploads/bp-attachments/29418/บทที่-4-การรับรู้.pdf.

ราชกิจจานุเบกษา. “ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 140 ตอนที่ 40 ก (ประกาศ).” 2560. เข้าถึงเมื่อ 17 กันยายน 2568. https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF.

วุฒิ ลิปตพัลลภ. *หลักนิติธรรมกับการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาของพนักงานสอบสวน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2559.

ศาลรัฐธรรมนูญ. “คำวินิจฉัยกลาง ปี 2566.” 2566. เข้าถึงเมื่อ 22 กันยายน 2568. https://www.constitutionalcourt.or.th/th/occ_web/more_news.php?cid=1172.

———. “คำวินิจฉัยกลาง ปี 2567.” 2567ก. เข้าถึงเมื่อ 22 กันยายน 2568. https://www.constitutionalcourt.or.th/th/occ_web/more_news.php?cid=1206.

———. *รายงานประจำปี 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2567ข.

———. “คำวินิจฉัยกลาง ปี 2568.” 2568. เข้าถึงเมื่อ 22 กันยายน 2568. https://www.constitutionalcourt.or.th/th/occ_web/more_news.php?cid=1241.

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2566.

———. *รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2567.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. “ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการ ที่มีหน้าที่และอำนาจต่างจาก....” กรุงเทพฯ: ศาลรัฐธรรมนูญ, 2562. เข้าถึงเมื่อ 17 กันยายน 2568.

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_20191112153432.pdf.

———. “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับแก้ไขปรับปรุง).” 2568. เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2569. https://elibrary.constitutionalcourt.or.th/research/download.php?ID=441

สำนักงานอัยการสูงสุด. “สำนักงานอัยการสูงสุด ที่พึ่งด้านกฎหมายของรัฐและประชาชน: การอำนวยความยุติธรรม.” 2566. เข้าถึงเมื่อ 20 ตุลาคม 2567. https://www1.ago.go.th/rg5/.

อสงไขย ทยานศิลป์. “ทัศนคติ การรับรู้ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของกลุ่มบริษัท สยามพิวรรธน์ จำกัด.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5907011315_8468_8210.pdf.

ภาษาอังกฤษ

Abbass, Hussein, George Leu, and Kathryn Kasmarik. “A Review of Theoretical and Practical Challenges of Trusted Autonomy in Big Data.” arXiv preprint arXiv:1604.00921, 2016. https://doi.org/10.48550/arXiv.1604.00921.

Ackoff, Russell L. “From Data to Wisdom.” Journal of Applied Systems Analysis 16 (1989): 3–9.

Anderson, John R. The Architecture of Cognition. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1983.

Anderson, Lorin W., and David R. Krathwohl, eds. A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. New York: Longman, 2001.

Baier, Annette. “Trust and Antitrust.” *Ethics* 96, no. 2 (1986): 231–60. [ลิงค์ที่น่าสงสัยถูกลบ].

Blackler, Frank. “Knowledge, Knowledge Work and Organizations: An Overview and Interpretation.” Organization Studies 16, no. 6 (1995): 1021–1046.

Blöbaum, Bernd. “Some Thoughts on the Nature of Trust: Concept, Models and Theory.” In *Trust and Communication*, edited by Bernd Blöbaum, 3–14. Cham: Springer, 2021.

BMG Research. *Public Trust and Confidence Research: Wave 2 (On Behalf of the Security Industry Authority)*. GOV.UK, 2023. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/65ba1f93ee7d49000d984a1f/bmg-public-trust-research-2023-wave-2.pdf.

Bortoleto, Ana Paula, Kiyo Hirose Kurisu, and Keisuke Hanaki. “Model Development for Household Waste Prevention Behaviour.” *Waste Management* 32, no. 12 (2012): 2195–2207. https://doi.org/10.1016/j.wasman.2012.05.037.

Colquitt, Jason A., Brent A. Scott, and Jeffery A. LePine. “Trust, Trustworthiness, and Trust Propensity: A Meta-Analytic Test of Their Unique Relationships with Risk Taking and Job Performance.” *Journal of Applied Psychology* 92, no. 4 (2007): 909–927.

Démuth, Andrej. *Perception Theories*. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2013.

Earle, Timothy C., and Michael Siegrist. “Trust, Confidence and Cooperation Model: A Framework for Understanding the Relation between Trust and Risk Perception.” *International Journal on Global Environmental Issues* 8, no. 1/2 (2008): 17–29.

———. “Trust, Risk and the Environment.” In *Understanding Social Trust*, n.d.

Elder, Glen H., Monica Kirkpatrick Johnson, and Robert Crosnoe. “The Emergence and Development of Life Course Theory.” In *Handbook of the Life Course*, edited by J. T. Mortimer and M. J. Shanahan, 3–19. New York: Springer, 2003.

Hair Jr., Joseph F., G. Tomas M. Hult, Christian M. Ringle, and Marko Sarstedt. *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2021.

Hancock, Peter A., T. T. Kessler, A. D. Kaplan, K. Stowers, J. C. Brill, D. R. Billings, K. E. Schaefer, and J. L. Szalma. “How and Why Humans Trust: A Meta-Analysis and Elaborated Model.” *Frontiers in Psychology* 14 (2023): 1081086.

Hardin, Russell. *Trust and Trustworthiness*. New York: Russell Sage Foundation, 2002.

Hooper, Daire, Joseph Coughlan, and Michael R. Mullen. “Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit.” *The Electronic Journal of Business Research Methods* 6, no. 1 (2008): 53–60.

Johnston, Janet, Nancy Camarena, and Richard Ross. “Access to Justice and Court Reform: The Role of Public Trust.” *Journal of Court Innovation* 4, no. 1 (2011): 57–76.

Lincoln, Yvonna S., and Egon G. Guba. *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: SAGE, 1985.

Management Training Specialists. “Effective Motivation Through Victor Vroom’s Expectancy Theory.” 2024. https://www.mtdtraining.com/blog/effective-motivation-through-victor-vrooms-expectancy-theory.htm.

Mannheim, Karl. *Essays on the Sociology of Knowledge*. London: Routledge, 1952.

Mayer, Roger C., James H. Davis, and F. David Schoorman. “An Integrative Model of Organizational Trust.” *Academy of Management Review* 20, no. 3 (1995): 709–734.

Mucha, Jagna. “Materialisation of the Concept of Good Governance by Effective Investment Dispute Resolution in the European Union.” *Journal of Corporate Governance, Insurance, and Risk Management* 3, no. 1 (2016): 80–86.

National Association for Court Management (NACM). “Public Trust and Confidence Framework (2017–2025).” 2017. Accessed September 8, 2025. https://nacmnet.org/competency/public-trust-and-confidence/.

———. “Public Trust and Confidence.” NACM Core Competency Curriculum, 2020. Accessed September 22, 2025. https://nacmnet.org/competency/public-trust-and-confidence/.

———. “Public Trust and Confidence Curriculum Module.” 2020. Accessed September 22, 2025. https://nacmnet.org/curriculum/public-trust-and-confidence/.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Principles of Good Governance in the Public Sector*. Paris: OECD Publishing, 2004.

Patton, Michael Q. *Qualitative Research & Evaluation Methods*. 4th ed. Thousand Oaks, CA: SAGE, 2015.

Piaget, Jean. *The Origins of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press, 1952.

Risanty, Rihfenti, and Syuhada Kesuma. “Good University Governance: Experience from Indonesian University.” *Jurnal Perspektif Pembiayaan dan Pembangunan Daerah* 6, no. 4 (2019): 515–524.

Rose-Ackerman, Susan, and Bonnie J. Palifka. *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 2016.

Rousseau, Denise M., Sim B. Sitkin, Ronald S. Burt, and Colin Camerer. “Not So Different After All: A Cross-Discipline View of Trust.” *Academy of Management Review* 23, no. 3 (1998): 393–404.

Rowley, Jennifer. “The Wisdom Hierarchy: Representations of the DIKW Hierarchy.” *Journal of Information Science* 33, no. 2 (2007): 163–180.

Sears, David O., and Sheri Levy. “Childhood and Adult Political Development.” In *The Oxford Handbook of Political Psychology*, 60–110. Oxford: Oxford University Press, 2003.

Stern, Marc J., and Eric Coleman. “The Multidimensionality of Trust: Applications in Collaborative Natural Resource Management.” *Society & Natural Resources* 28, no. 2 (2015): 117–132.

Transparency International. *Judicial Accountability and Integrity: A Global Perspective*. Berlin: Transparency International, 2016.

Tyler, Tom R. *Why People Obey the Law*. New Haven: Yale University Press, 1990.

———. *Why People Obey the Law*. 2nd ed. Princeton: Princeton University Press, 2006.

United Nations Development Programme (UNDP). *Governance for Sustainable Human Development*. New York: UNDP, 1997.

———. *Rule of Law and Human Rights*. New York: UNDP, 2016.

———. *Trust in Public Institutions: A Conceptual Framework and Insights for Improved Governance Programming (Policy Brief)*. Oslo: Oslo Governance Centre, 2021.

UNDP Oslo Governance Centre. *Trust in Public Institutions: Policy Brief*. Acquia, n.d.

UX Planet. “Supercharge your UX Pursuits with the DIKW Framework.” February 5, 2023. https://uxplanet.org/supercharge-your-ux-pursuits-with-the-dikw-framework-9fa87b2586be.

Vroom, Victor H., and Edward L. Deci. *Management and Motivation*. London: Penguin, 1983. (First published 1970).

Wallace, Anne, and Jane Goodman-Delahunty. “Measuring Trust and Confidence in Courts: A Systematic Review of the Literature.” *International Journal for Court Administration* 12, no. 1 (2021): 1–21.

Wang, Xuequn, Mina Tajvidi, Xiaolin Lin, and Nick Hajli. “Towards an Ethical and Trustworthy Social Commerce Community for Brand Value Co-creation: A Trust-Commitment Perspective.” *Journal of Business Ethics* 167, no. 1 (2020): 137–152.

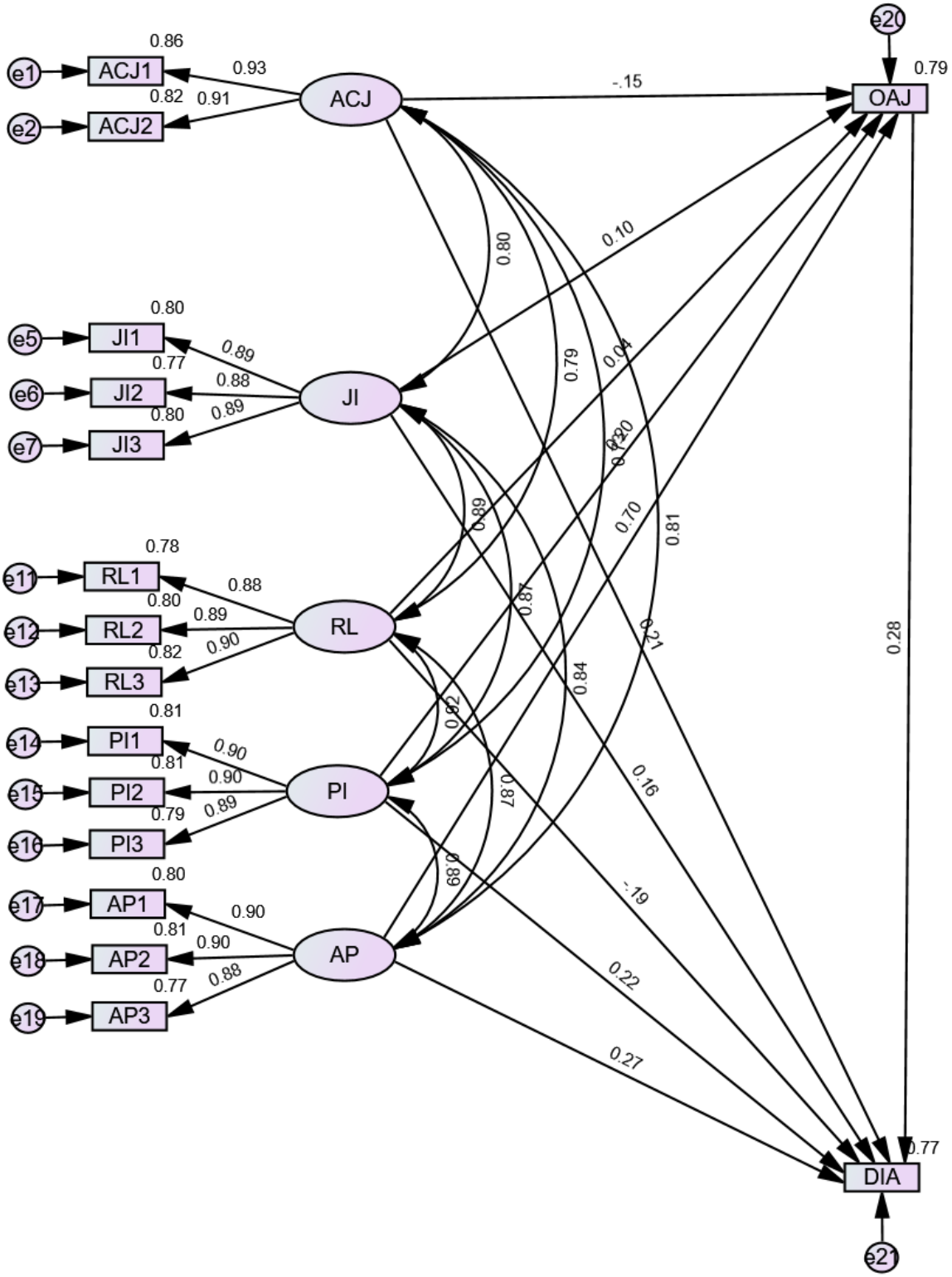
World Bank. *World Development Report 2017: Governance and the Law*. Washington, DC: World Bank, 2017.

Yale Law School, Justice Collaboratory. “Procedural Justice.” n.d. https://law.yale.edu/justice-collaboratory/procedural-justice.

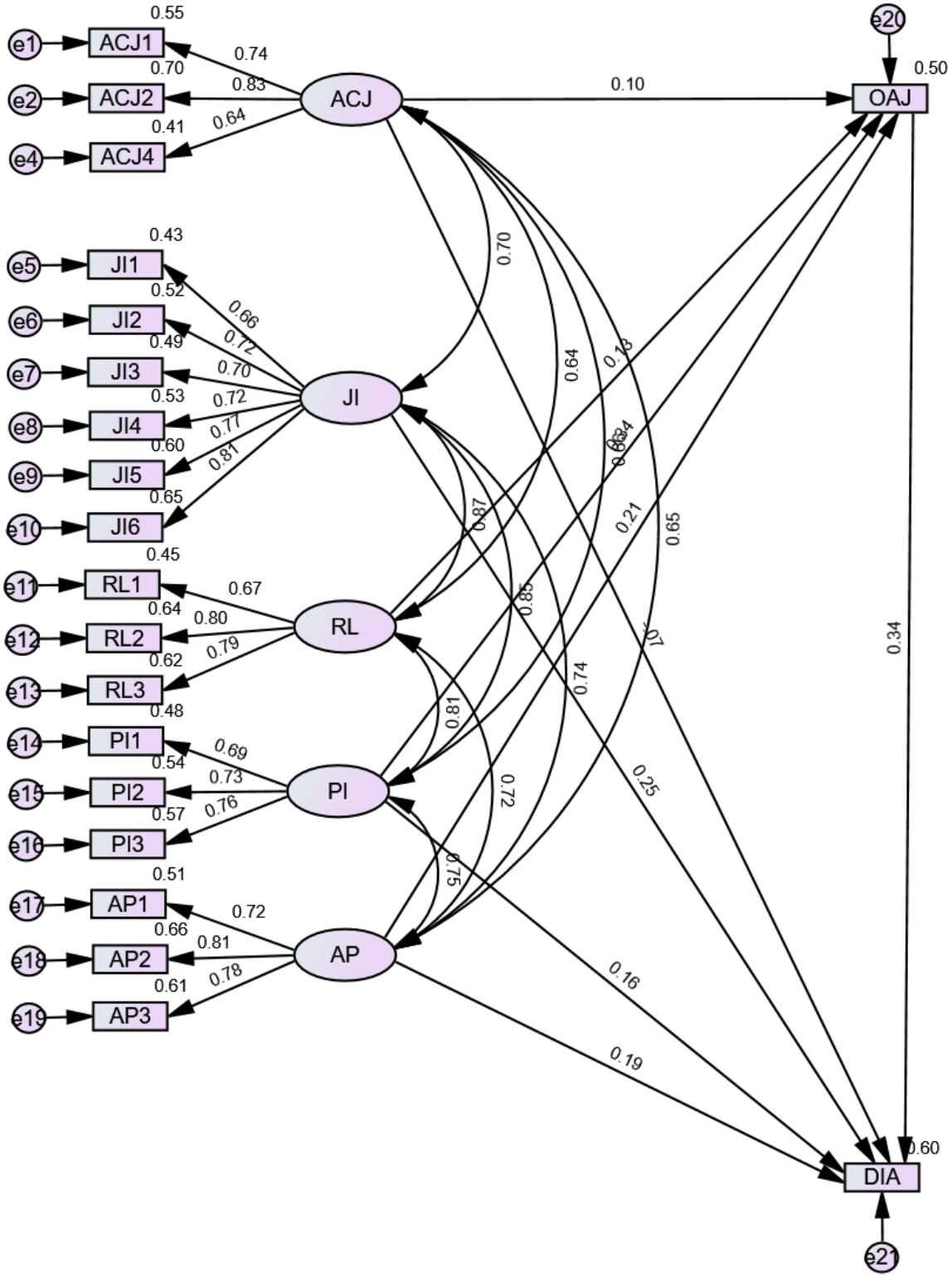
Zigman, Philip. “Theories of Perception and Recent Empirical Work.” Dissertation, The City University of New York, 2018.

ภาคผนวก ก

ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ตามการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling Analysis)

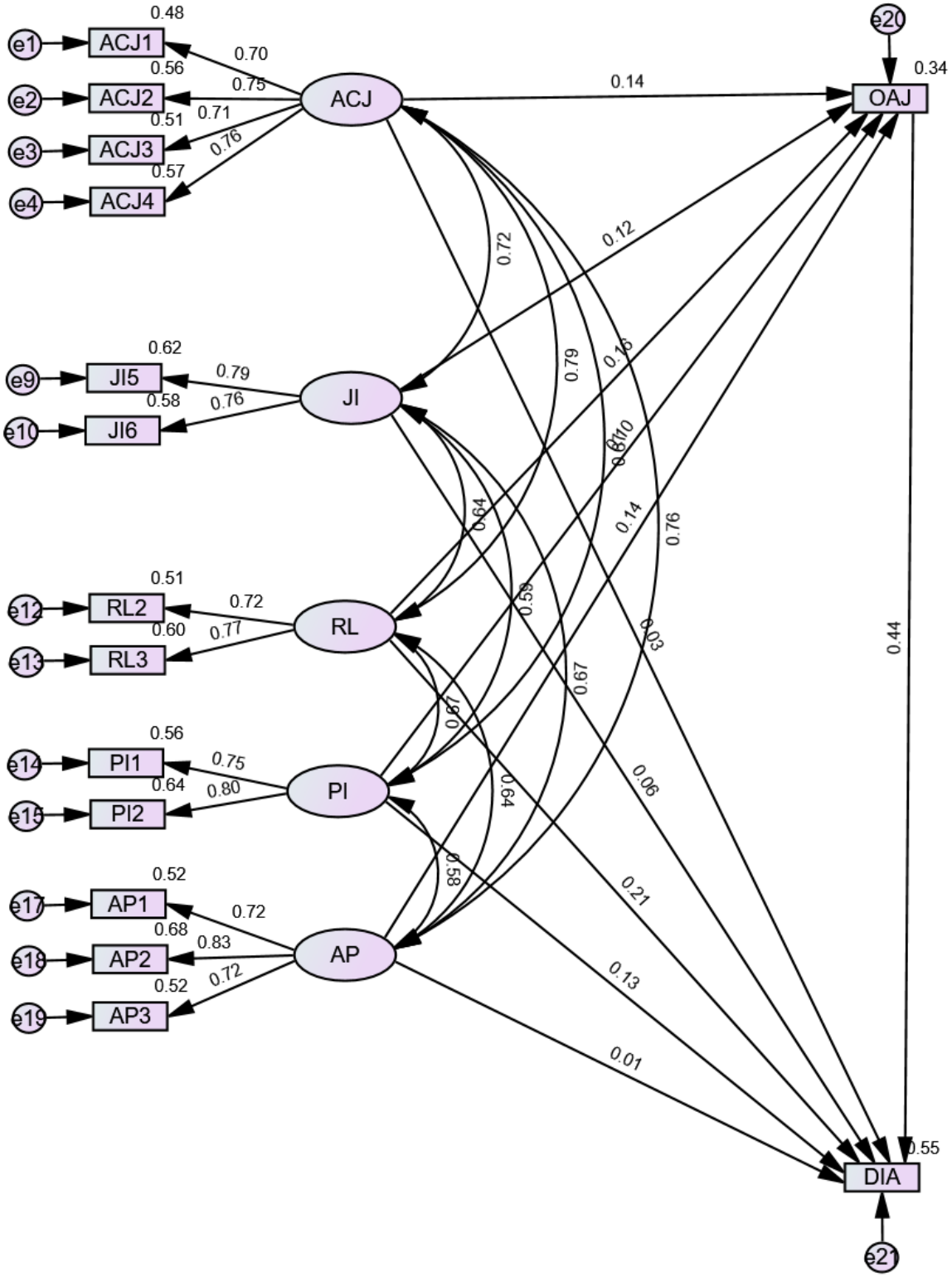

ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ของกลุ่มภาคเหนือ
สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

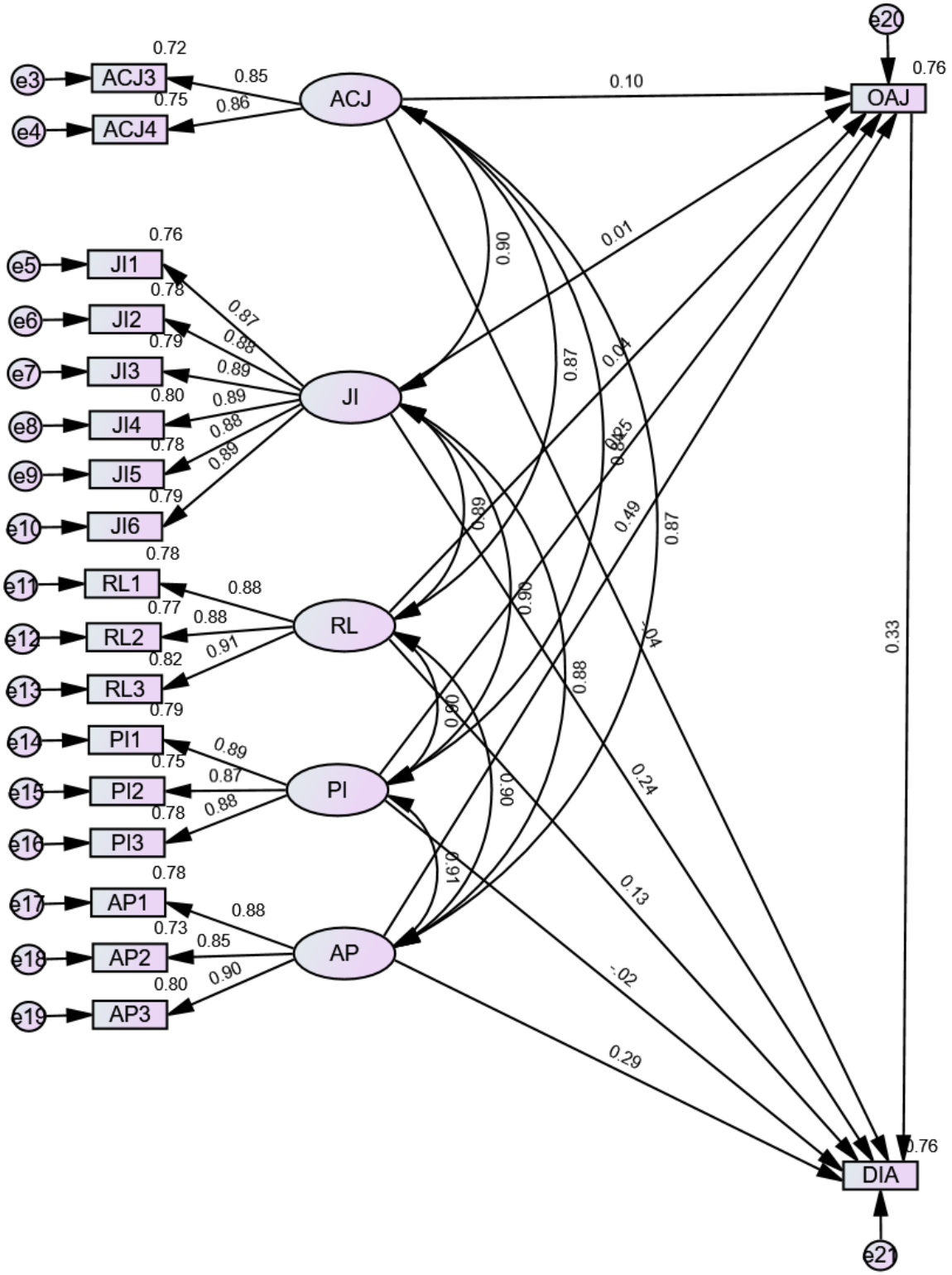

ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ของกลุ่มภาคกลาง

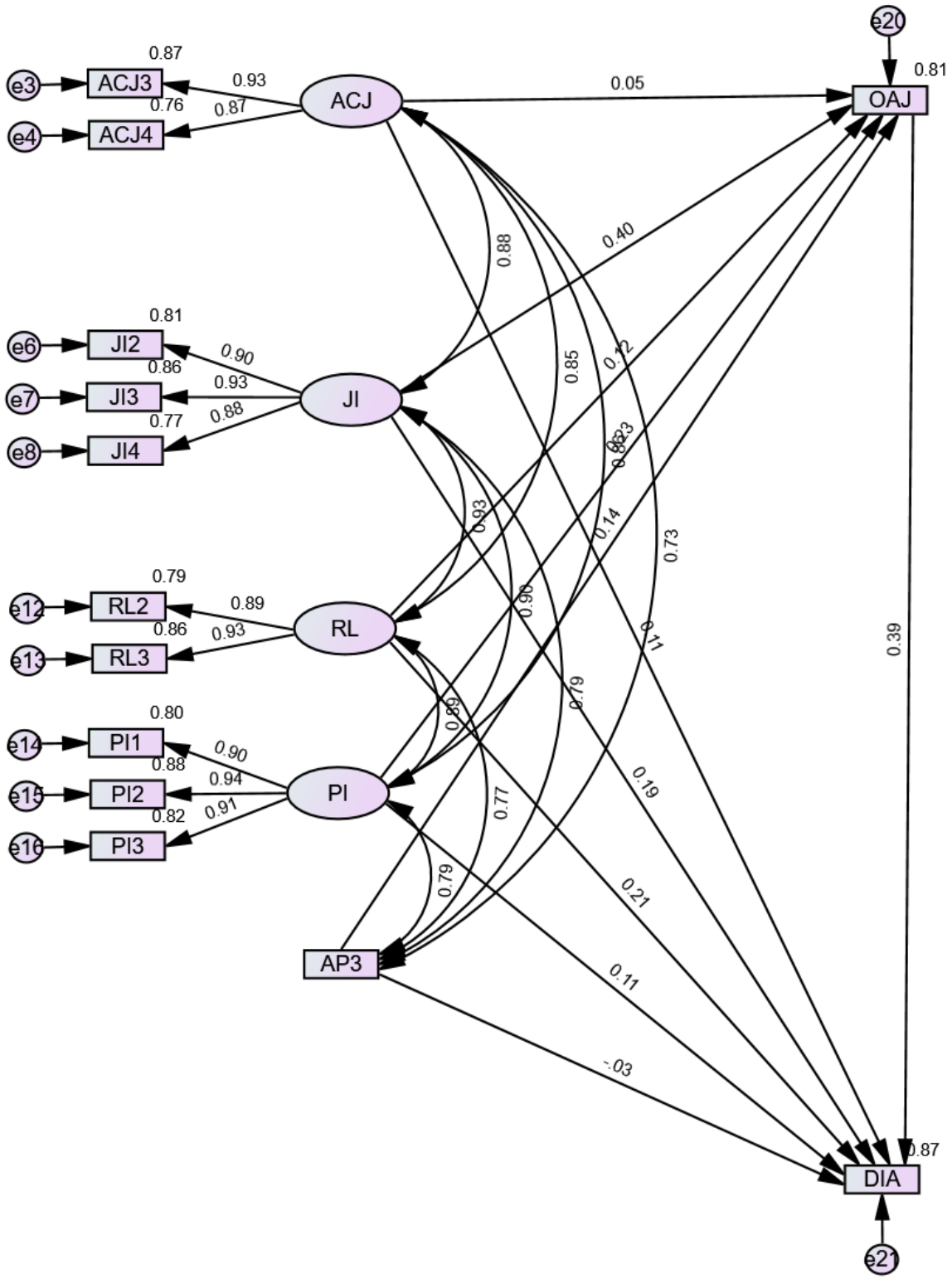
สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

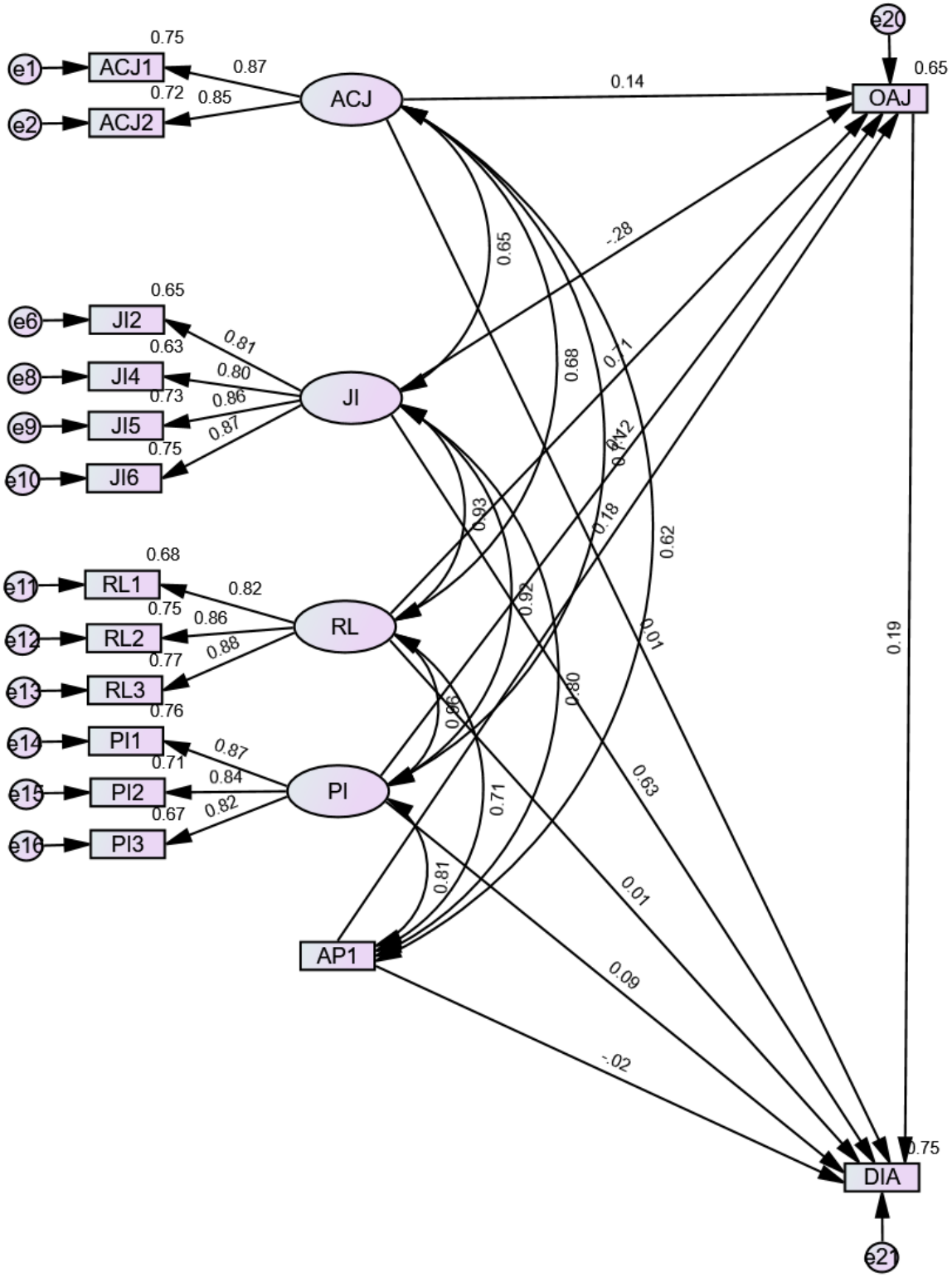
ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ของกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

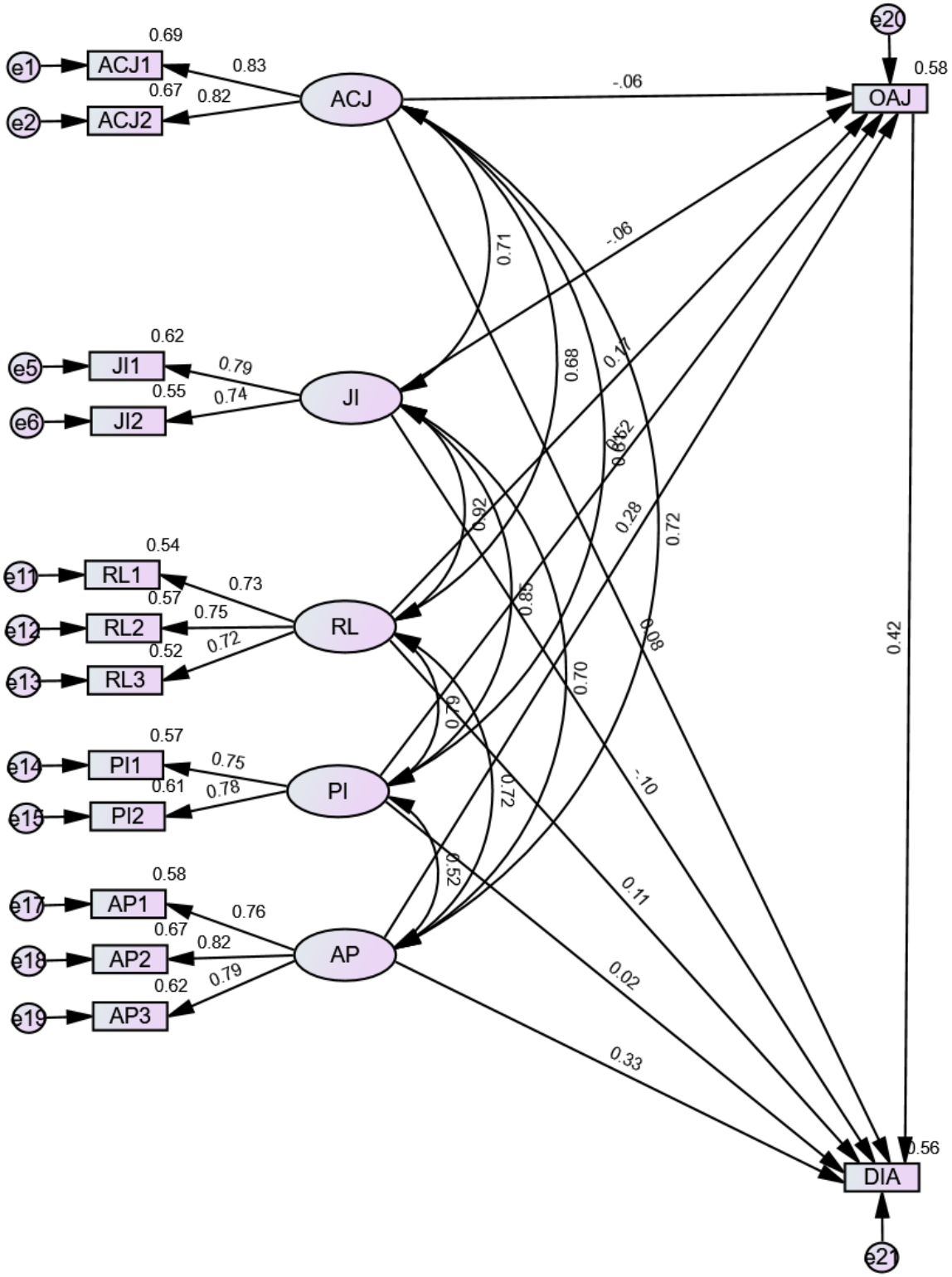
ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ของกลุ่มภาคใต้
สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

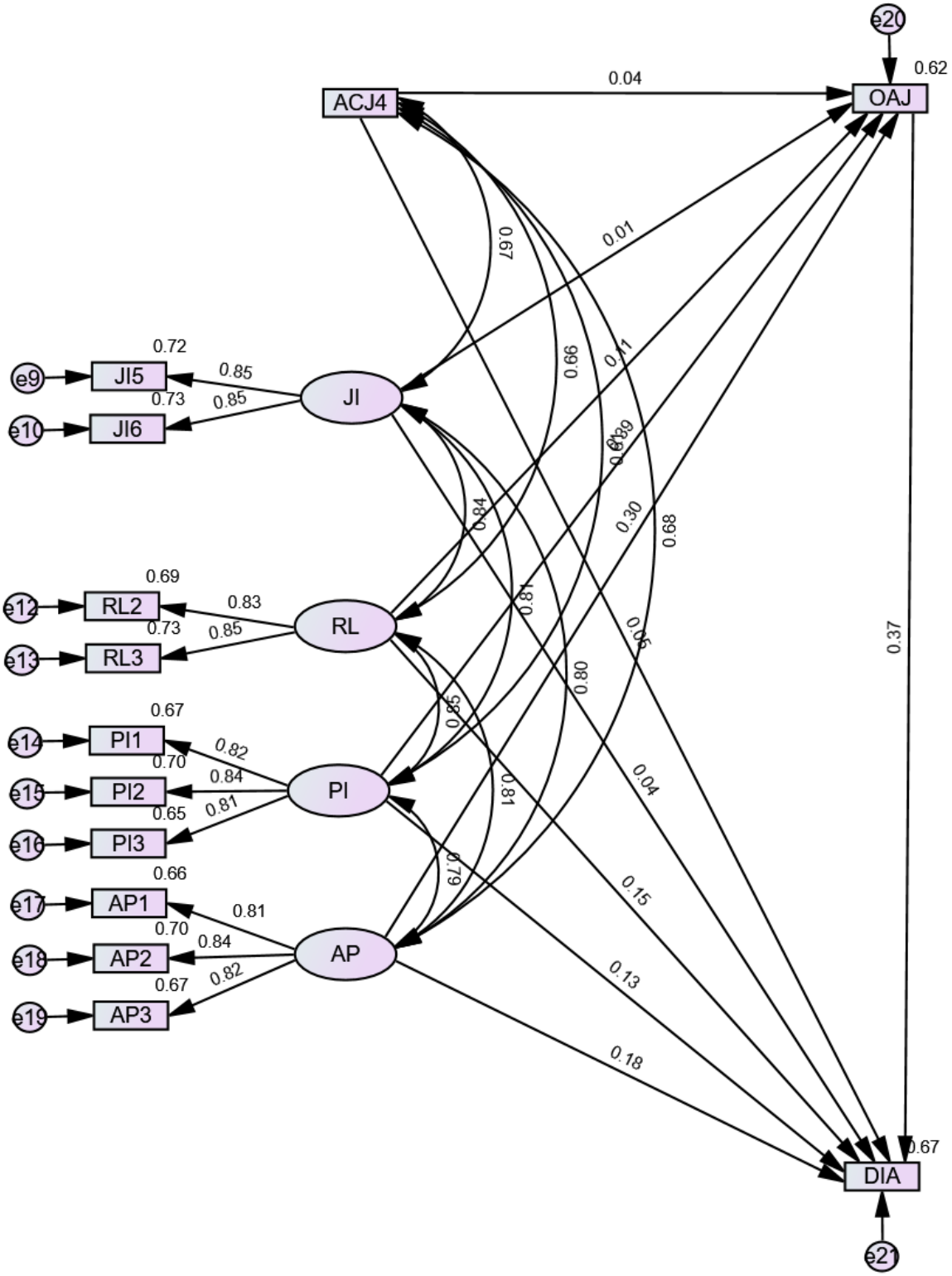
ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ของกลุ่มภาคตะวันออก
สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ของกลุ่มภาคตะวันตก
สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ของกลุ่มกรุงเทพมหานคร
สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ผลการวิเคราะห์ Standardized Coefficient ของกลุ่มภาพรวมของประเทศไทย
สำหรับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ภาคผนวก ข
กลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

จังหวัด	จำนวนเพศชาย (คน)			จำนวนเพศหญิง (คน)			จำนวนรวม (คน)
	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
กรุงเทพมหานคร							
กรุงเทพมหานคร	36	283	52	36	320	73	800
รวม	**36**	**283**	**52**	**36**	**320**	**73**	**800**
ภาคเหนือ							
เชียงใหม่	5	38	8	5	42	10	108
เชียงราย	4	29	5	4	30	6	78
แพร่	1	12	3	1	12	3	32
แม่ฮ่องสอน	1	5	1	1	6	1	15
น่าน	2	11	3	2	12	3	33
พะเยา	2	12	3	2	13	3	35
ลำปาง	2	19	5	2	20	6	54
ลำพูน	1	10	2	1	11	3	28
อุตรดิตถ์	1	12	3	1	12	3	32
รวม	**19**	**148**	**33**	**19**	**158**	**38**	**415**
ภาคตะวันตก							
กาญจนบุรี	2	15	3	2	14	3	39
ตาก	2	11	2	2	12	2	31
ประจวบคีรีขันธ์	1	10	2	1	10	2	26
เพชรบุรี	1	8	2	2	9	2	24
ราชบุรี	2	15	3	2	16	4	42
รวม	**8**	**59**	**12**	**9**	**61**	**13**	**162**
ภาคตะวันออก							
ตราด	1	4	1	1	4	1	12
จันทบุรี	1	9	2	1	10	2	25
ฉะเชิงเทรา	2	12	2	2	13	3	34
ชลบุรี	3	25	4	3	26	5	66
ปราจีนบุรี	1	8	2	1	9	2	23
ระยอง	2	11	2	2	12	2	31
สระแก้ว	2	10	2	1	10	2	27

จังหวัด	จำนวนเพศชาย (คน)			จำนวนเพศหญิง (คน)			จำนวนรวม (คน)
	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
รวม	**12**	**79**	**15**	**11**	**84**	**17**	**218**
ภาคใต้							
กระบี่	2	14	2	2	15	2	37
ชุมพร	2	17	4	2	17	4	46
ตรัง	3	21	4	3	22	5	58
นครศรีธรรมราช	7	51	10	6	52	14	140
นราธิวาส	4	23	4	4	24	4	63
ปัตตานี	4	19	4	4	20	4	55
พังงา	1	9	2	1	9	2	24
พัทลุง	2	17	4	2	18	5	48
ภูเก็ต	2	12	2	2	13	2	33
ยะลา	3	15	3	2	15	3	41
ระนอง	1	6	1	1	6	1	16
สงขลา	6	44	8	6	47	11	122
สตูล	2	9	2	2	10	2	27
สุราษฎร์ธานี	4	34	7	4	35	8	92
รวม	**43**	**291**	**57**	**41**	**303**	**67**	**802**
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ							
เลย	1	9	2	1	9	2	24
กาฬสินธุ์	2	13	2	2	14	3	36
ขอนแก่น	4	24	5	3	25	6	67
ชัยภูมิ	2	15	3	2	16	4	42
นครราชสีมา	5	36	7	4	37	9	98
นครพนม	2	9	2	1	10	2	26
บุรีรัมย์	3	21	4	3	21	5	57
บึงกาฬ	1	5	1	1	6	1	15
สกลนคร	2	16	3	2	16	3	42
สุรินทร์	3	18	4	2	19	5	51
หนองคาย	1	7	1	1	8	1	19

จังหวัด	จำนวนเพศชาย (คน)			จำนวนเพศหญิง (คน)			จำนวนรวม (คน)
	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
หนองบัวลำภู	1	7	1	1	7	1	18
อำนาจเจริญ	1	5	1	1	5	1	14
อุดรธานี	3	21	4	3	22	4	57
อุบลราชธานี	4	25	4	3	24	5	65
มหาสารคาม	2	13	2	2	14	3	36
มุกดาหาร	1	4	1	1	5	1	13
ยโสธร	1	7	1	1	8	2	20
ร้อยเอ็ด	2	18	3	2	19	4	48
ศรีสะเกษ	3	20	4	3	20	4	54
รวม	**44**	**293**	**55**	**39**	**305**	**66**	**802**
ภาคกลาง							
ชัยนาท	1	5	2	1	5	2	16
นครนายก	1	4	1	1	5	2	14
นครปฐม	2	16	3	2	17	4	44
นนทบุรี	2	21	4	2	24	5	58
ปทุมธานี	2	20	3	2	21	4	52
พระนครศรีอยุธยา	2	14	3	2	15	4	40
ลพบุรี	2	13	3	2	14	4	38
สมุทรปราการ	3	22	4	3	24	5	61
สมุทรสงคราม	1	3	1	1	4	1	11
สมุทรสาคร	1	9	2	1	10	2	25
สระบุรี	2	11	2	1	12	3	31
สิงห์บุรี	1	4	1	1	4	1	12
สุพรรณบุรี	2	15	4	2	16	4	43
อ่างทอง	1	4	1	1	5	2	14
เพชรบูรณ์	3	24	5	3	25	6	66
กำแพงเพชร	2	18	4	2	18	4	48
นครสวรรค์	3	26	6	3	26	7	71
พิจิตร	2	13	3	2	14	3	37

จังหวัด	จำนวนเพศชาย (คน)			จำนวนเพศหญิง (คน)			จำนวนรวม (คน)
	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	18-19 ปี	20-59 ปี	60 ปีขึ้นไป	
พิษณุโลก	3	21	4	3	22	5	58
สุโขทัย	2	14	3	2	15	4	40
อุทัยธานี	1	8	2	1	8	2	22
รวม	**39**	**285**	**61**	**38**	**304**	**74**	**801**
รวมทั้งสิ้น							**4,000**

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามความเชื่อมั่นของประชาชน
ที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเลขชุด.....วันที่เก็บข้อมูล.....

แบบสอบถาม

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้รับผิดชอบโครงการ ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

การศึกษาครั้งนี้เป็นไปเพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึง ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยในการวิจัยครั้งนี้ ท่านจะได้รับแบบสอบถามเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ การตอบแบบสอบถามจะใช้เวลาโดยประมาณ 15 นาที

สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย

- การเข้าร่วมครั้งนี้เป็นไปโดยความสมัครใจ ท่านสามารถปฏิเสธหรือยุติการตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลา โดยไม่ส่งผลเสียใด ๆ ต่อท่าน
- คำตอบทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการและการวิจัยเท่านั้น
- ผลการวิจัยจะรายงานในภาพรวม ไม่ระบุชื่อหรือข้อมูลส่วนบุคคลของท่าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมและการสร้างความไว้วางใจของสังคม

ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

การตอบคำถามไม่มีผลกระทบโดยตรงต่อผู้ตอบ เนื่องจากเป็นการเก็บข้อมูลเชิงความคิดเห็นและการรับรู้ รวมถึงไม่ได้มีการระบุตัวตน จึงไม่สามารถย้อนกลับไปหาผู้ตอบแบบสอบถามได้

การยินยอมเข้าร่วมวิจัย

ข้าพเจ้าได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยนี้แล้ว เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ สิทธิ และการรักษาความลับของข้อมูลเป็นอย่างดี และยินยอมเข้าร่วมตอบแบบสอบถามนี้โดยสมัครใจ

☐ ข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมการวิจัย

☐ ข้าพเจ้าไม่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

หมายเลขชุด.....วันที่เก็บข้อมูล.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

<u>คำชี้แจง</u> ขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริง โดยทำเครื่องหมาย ✓ หรือ X ไว้ในช่อง ☐

1. **เพศ** ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง ☐ 3) LGBTQ+
2. **อายุ** ..... ปี
3. **ที่อยู่ปัจจุบัน**
   - ☐ 1) ภาคเหนือ จังหวัด.....
   - ☐ 2) ภาคกลาง จังหวัด.....
   - ☐ 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัด.....
   - ☐ 4) ภาคใต้ จังหวัด.....
   - ☐ 5) ภาคตะวันออก จังหวัด.....
   - ☐ 6) ภาคตะวันตก จังหวัด .....
   - ☐ 7) กรุงเทพมหานคร
4. **ระดับการศึกษาสูงสุด**
   - ☐ 1) ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า
   - ☐ 2) มัธยมศึกษา/ปวช.
   - ☐ 3) อนุปริญญา/ปวส.
   - ☐ 4) ปริญญาตรี
   - ☐ 5) ปริญญาโท
   - ☐ 6) ปริญญาเอก
5. **อาชีพ**
   - ☐ 1) ไม่ได้ประกอบอาชีพ/ว่างงาน/เกษียณ
   - ☐ 2) นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา
   - ☐ 3) ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง)
   - ☐ 4) ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น)
   - ☐ 5) ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานยุติธรรม เช่น ผู้พิพากษา/ตุลาการ อัยการ ตำรวจ
   - ☐ 6) พนักงานรัฐวิสาหกิจ
   - ☐ 7) พนักงานบริษัทเอกชน
   - ☐ 8) เจ้าของธุรกิจส่วนตัว (มีการจดทะเบียนบริษัท)
   - ☐ 9) ลูกจ้าง
   - ☐ 10) แรงงานอิสระ/จ้างงานตัวเอง (เช่น ค้าขาย / เสริมสวย / ขับรถรับจ้าง / รับจ้างทั่วไป)
   - ☐ 11) เกษตรกร
   - ☐ 12) นักการเมือง/ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
   - ☐ 13) ทนายความ
   - ☐ 14) พนักงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)
   - ☐ 15) กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
   - ☐ 16) อื่น ๆ (ระบุ).....
6. **รายได้เฉลี่ยต่อเดือน**
   - ☐ 1) น้อยกว่า 10,000 บาท
   - ☐ 2) 10,000 – 25,000 บาท
   - ☐ 3) 25,001 – 40,000 บาท
   - ☐ 4) 40,001 – 55,000 บาท
   - ☐ 5) 55,001 – 70,000 บาท
   - ☐ 6) 70,001 – 95,000 บาท
   - ☐ 7) 95,001 บาท ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ประสบการณ์การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ

7. ท่านเคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหรือไม่ (เช่น คู่ความ/คู่กรณี/ได้รับมอบอำนาจ/ได้รับมอบฉันทะให้ดำเนินคดี)

☐ 1) ไม่เคย ☐ 2) เคย ศาลรัฐธรรมนูญ โปรดระบุ ..... ☐ 3) เคย ศาลอื่นๆ

หมายเลขชุด.....วันที่เก็บข้อมูล.....

8. ท่านเคยใช้บริการอื่น ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ/สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

☐ 1) เคย ระบุด้าน ☐ 1.1) ให้คำปรึกษา ☐ 1.2) ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ ☐ 1.3) ฝึกอบรม/สัมมนา ☐ 1.4) อื่นๆ .....

☐ 2) ไม่เคย

9. ท่านได้รับข่าวสารทั่วไปผ่านช่องทางใดมากที่สุด (เลือกได้เพียงคำตอบเดียว)

☐ 1) โทรทัศน์ ☐ 2) สื่อสิ่งพิมพ์ ☐ 3) ครอบครัว/ญาติ ☐ 4) เพื่อน/คนรู้จัก

☐ 5) Facebook ☐ 6) Line ☐ 7) X (ทวิตเตอร์) ☐ 8) Tiktok

☐ 9) ไม่เคยรับข่าวสาร ☐ 10) อื่น ๆ ระบุ.....

10. ท่านเคยติดตามคำวินิจฉัยหรือคำสั่งหรือกิจกรรมอื่นใดของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

☐ 1) เคย คำวินิจฉัย/คำสั่ง/เหตุการณ์ใด.....

☐ 2) ไม่เคย

11. ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางใดมากที่สุด (เลือกได้เพียงคำตอบเดียว)

☐ 1) โทรทัศน์ ☐ 2) สื่อสิ่งพิมพ์ ☐ 3) ครอบครัว/ญาติ ☐ 4) เพื่อน/คนรู้จัก

☐ 5) Facebook ☐ 6) Line ☐ 7) X (ทวิตเตอร์) ☐ 8) Tiktok

☐ 9) เว็บไซต์ ☐ 10) ไม่เคยรับข่าวสาร ☐ 11) อื่น ๆ ระบุ.....

12. ท่านเคยได้รับการเผยแพร่ข่าวสารที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญผลิตผ่านช่องทางใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1 Youtube ☐ 2) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น แผ่นพับ/อินโฟกราฟฟิก ☐ 3) Facebook

☐ 4) Line (น้องหนุงหนิง) ☐ 5) เว็บไซต์ ☐ 6) Tiktok

☐ 7) ไม่เคยรับข่าวสาร ☐ 8) อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจต่อหน้าที่และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

คำชี้แจง ขอให้ตอบตามความเป็นจริง โดยทำเครื่องหมาย x หรือ ✓ ในช่องที่ตรงกับการรับรู้/ความเข้าใจของท่าน

ข้อคำถาม "ท่านรู้และเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญ..."	ความคิดเห็น		
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
ด้านโครงสร้าง			
3.1) อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม			
3.2) ประกอบด้วย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน ที่มาจากหลากหลายสาขาอาชีพ			
3.3) กระบวนการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากการสรรหาต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาก่อน จึงจะนำความกราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์เพื่อทรงแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ			
ด้านบทบาท อำนาจ และหน้าที่			
3.4) มีความสำคัญต่อการรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ			
3.5) พิจารณากฎหมายหรือร่างกฎหมายว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ			
3.6) พิจารณาวินิจฉัย ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และองค์กรอิสระ			

หมายเลขชุด.....วันที่เก็บข้อมูล.....

ข้อคำถาม "ท่านรู้และเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญ..."	ความคิดเห็น ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ
3.7) ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ที่จะกระทำการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนไม่ทำหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด			
3.8) พิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรี			
3.9) มีอำนาจตัดสินคดีเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมือง			
3.10) ประชาชนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ กรณีตนเองถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพจากหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ			

ท่านรับทราบการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลธรรมนูญหรือไม่ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ	ทราบ	ไม่ทราบ
3.11) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ		
3.12) ประชาชนสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยได้ด้วยตนเอง ผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ของเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ		
3.13) มีการส่งเสริมและสนับสนุนทุนวิจัยและวิทยานิพนธ์ ให้แก่บุคคลภายนอก		
3.14) ให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ติดต่อด้วยตนเอง โทรศัพท์ เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ และอีเมล		
3.15) มีการจัดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป		
3.16) มีความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน		
3.17) มีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น วารสาร เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ และประเด็นปัญหารัฐธรรมนูญ		
3.18) มีพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญที่รวบรวมเอกสารและสิ่งของสำคัญทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้		

ตอนที่ 4 ความเชื่อมั่นและความคาดหวังที่มีต่ออำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

<u>คำชี้แจง</u> ขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริง โดยทำเครื่องหมาย ✓ หรือ × ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

(1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด)

ข้อคำถาม	ระดับความเชื่อมั่น (น้อยที่สุด → มากที่สุด) 1	2	3	4	5	ระดับความคาดหวัง (น้อยที่สุด → มากที่สุด) 1	2	3	4	5
ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร										
4.1) การยื่นคำร้องทำได้สะดวกหลากหลายช่องทาง เช่น ออนไลน์ ยื่นด้วยตนเอง ไปรษณีย์										

หมายเลขชุด.....วันที่เก็บข้อมูล.....

ข้อคำถาม	ระดับความเชื่อมั่น					ระดับความคาดหวัง				
	น้อยที่สุด → มากที่สุด					น้อยที่สุด → มากที่สุด				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4.2) การยื่นคำร้องสามารถทำได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน										
4.3) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่เสียค่าใช้จ่าย										
4.4) กระบวนการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างรวดเร็ว										
ด้านความเป็นอิสระของศาลรัฐธรรมนูญ										
4.5) มีความเชี่ยวชาญและตัดสินคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ										
4.6) ปฏิบัติต่อคู่ความและประชาชนโดยไม่มีอคติ ไม่เลือกปฏิบัติ										
4.7) ตัดสินคดีอย่างมีมาตรฐาน ยึดหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม										
4.8) พิจารณาคดีตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน										
4.9) วินิจฉัยชี้ขาดคดีได้อย่างอิสระ ปราศจากการแทรกแซง										
4.10) ตัดสินคดีอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้										
ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ										
4.11) ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ										
4.12) ปกป้องสิทธิของประชาชน หากได้รับความไม่เป็นธรรมจากรัฐ										
4.13) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเป็นธรรมกับทุกฝ่าย										
ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของศาลรัฐธรรมนูญ										
4.14) ตัดสินคดีโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก										
4.15) ตรวจสอบกฎหมายหรือการกระทำใด เพื่อไม่ให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ										
4.16) เป็นหลักประกันความมั่นคงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย										
ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ										
4.17) เปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลา										
4.18) มีการสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย										
4.19) มีการสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ										
ภาพรวม										
4.20) การอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวม										
4.21) ได้รับการยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ										

หมายเลขชุด.....วันที่เก็บข้อมูล.....

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและประสบการณ์ที่มีกับศาลรัฐธรรมนูญ

<u>คำชี้แจง</u> ขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริง โดยทำเครื่องหมาย ✓ หรือ × ลงในช่องคะแนนตามความคิดเห็นของท่าน

(1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด)

ข้อคำถาม	คะแนน				
	น้อยที่สุด → มากที่สุด				
	1	2	3	4	5
5.1) ศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญต่อความมั่นคงของระบบการเมืองการปกครองไทย					
5.2) ท่านทราบ/เข้าใจกระบวนการทำงานและขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ					
5.3) ระดับความพึงพอใจต่อการสื่อสารหรือการให้ข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญ					

5.4 ท่านคิดว่าศาลรัฐธรรมนูญควรปรับปรุงหรือพัฒนาด้านใดมากที่สุด เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) การสื่อสาร ☐ 2) การเข้าถึงบริการ ☐ 3) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

☐ 4) การพัฒนาระบบบริหาร ☐ 5) ความโปร่งใส ☐ 6) อื่น ๆ โปรดระบุ .....

5.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ ให้มีความเป็นธรรมและสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนมากขึ้น

.....

.....

---------- ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ----------